

Udenrigstjenesten
mod år
2000

Betænkning nr. 1209

ISBN 87-503-8639-5 (BD. 1-2)

ISBN 87-503-8697-4 (BD. 2)

Ud 00-3-bet.

Betænkningen er sat med Baskerville og
trykt hos Schultz Grafisk A/S, København

Omslag: Eleven Danes Design A/S

**Betænkning
fra
Kommissionen af 1. april 1989
om
udenrigs t j enes t en**

Indholdsfortegnelse

	Side
KAPITEL 1	Kommissionens nedsættelse, sammensætning og arbejdstilrettelæggelse
	11
KAPITEL 2	Udenrigstjenestens hovedopgaver
	13
KAPITEL 3	Udenrigstjenestens organisation
	17
KAPITEL 4	Udvalgte emner
	20
KAPITEL 5	Udenrigstjenestens fremtidige ressourcean- vendelse
	27

BILAG

1	Udenrigsministerens åbningsindlæg ved Udenrigskom- missionens møde den 17. april 1989	31
2	Udenrigstjenestens kommende arbejdsopgaver (29. november 1989).	47
	Statistiske bilag	101
3	EF-koordinationsfunktionen (notat af 23. november 1989).	169
4	Udenrigsministeriets ledelse og organisation (notat af 16. april 1990).	175
	Underbilag 1 : Lov om udenrigstjenesten	188
	Underbilag 2: Ekstrakt af delrapport 5 — Danida-undersøgelsen 1986.	193
	Underbilag 3: Lov om internationalt udviklings- samarbejde	200
	Underbilag 4: Organigrammer for udviklingen i udenrigstjenestens struktur siden 1961.	206
	Underbilag 5: Ekstrakt af Strukturudvalgets rapport af 1966.	210
	Underbilag 6: Politisk ledelse 1960-1989.	214
5	Udenrigstjenestens fremtidige repræsentationsstruktur (notat af 9. marts 1990).	217

Underbilag 1: Udsendte specialattachéer pr. 1. marts 1990	235
Underbilag 2: Udviklingen i antallet af repræsentationer med udsendt personale 1960-1989 opdelt på repræsentationstyper og på regioner	237
Plancher med placeringen af de danske repræsentationer	242
6 Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende personalepolitik	251
Underbilag 1: Personalesammensætning fordelt på hovedpersonalegrupper	273
Underbilag 2: Skitse til uddannelsesoplæg for kontorfunktionærer	274
Underbilag 3: Fremtidens uddannelse/efteruddannelse for den almindelige tjeneste	276
Underbilag 4: Mandat og deltagerkreds	277
7 Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende ægtefælleproblemer	279
Underbilag 1: Redegørelse fra Ægtefællesammenslutningens repræsentanter og personale-repræsentanterne	305
Underbilag 2 Arbejdsministeriets beskrivelse af arbejdsløshedsforsikringsreglerne	308
Underbilag 3: Oversigt over ægtefællers betingelser i andre lande	315
Underbilag 4: Spørgeskemaundersøgelse af de udsendte ægtefællers beskæftigelsesmæssige forhold	316
Underbilag 5: Instruktion vedrørende repræsentationernes forpligtelse til at bistå ægtefæller med at opnå arbejde	326
Underbilag 6: Mandat og deltagerkreds	328
8 Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende udenrigstjenestens arbejdsformer	331
Underbilag 1: Mandat og deltagerkreds	353
Underbilag 2: Arkivfunktionen og anvendelse af informatik	355

	Side
Underbilag 3 : Skrivelse af 27. februar 1990 fra Det økonomiske Sekretariat	357
Underbilag 4: Skrivelse af 27. februar 1990 fra Fiskeriministeriet	359
Underbilag 5: Status for edb-projekter og investerings-overslag for perioden 1990-1994.	362

BIND 2

9	Rapport om danske virksomheders behov for offentlig eksportfremmeservice.	11
	Underbilag 1 : Brugerundersøgelse vedrørende udenrigstjenestens eksportfremmearbejde ...	60
	Underbilag 2: Handelskammeret: Oversigt over handelsafdelingens aktiviteter.	84
	Underbilag 3: Industrirådet: Aktivitetsoversigter.	86
	Underbilag 4: Skrivelse af 22. september 1989 fra Landsorganisationen i Danmark	93
10	Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende eksportfremme	95
	Underbilag 1 : Mandat og deltagerkreds.	107
	Underbilag 2: Repræsentationer med udsendte handelskyndige medarbejdere.	109
11	Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende bolig- og repræsentationsforhold	117
	Underbilag 1 : Mandat og deltagerkreds.	146
	Underbilag 2: Bolignormer for tjenesteboliger.	148
	Underbilag 3: Boligforhold for andre landes udsendte medarbejdere	149
	Underbilag 4: Budgettal for repræsentations- og medhjælpsudgifter 1980-1990.	152
	Underbilag 5: Udgifter til statsmøbleringsprogrammet 1987-1989.	153
	Underbilag 6: De statsejede ejendomme i udlandet	154
12	Undersøgelse af udenrigstjenestens konsulære opgaver (notat af 29. maj 1990).	157

Underbilag 1 : Bekendtgørelse om betaling for tjenestehandlinger i udenrigstjenesten	176
Underbilag 2: § 7 og § 9 i udlændingeloven	180
13 Udenrigstjenestens opbygning og ressourceanvendelse i visse andre lande (29. maj 1989).	183
Underbilag: Gennemgang af de enkelte lande.	196
14 Det Europæiske Politiske Samarbejde (EPS) (notat af 16. maj 1989).	217
15 Udviklingen i udenrigstjenestens ressourcer og struktur siden 1961 (notat af 30. august 1989).	221
Underbilag 1 : Oversigt over udviklingen i antallet af repræsentationer med udsendt personale, excl. Danida-missioner (1960-1989)..	231
Underbilag 2: Undersøgelser af udenrigstjenestens organisatoriske forhold i perioden 1961-1989.	235
16 Variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse (notat af 30. august 1989).	237
Underbilag : Regionale variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse	244
17 Det honorære konsulære korps og dets betydning for udenrigstjenesten (notat af 30. august 1989).	253
18 Regionale ambassader (notat af 30. august 1989).	259
Underbilag: Oversigt over sideakkrediteringer i den danske udenrigstjeneste.	266
19 Samarbejdet mellem EF-landenes og de nordiske landes repræsentationer (notat af 30. august 1989).	271
Underbilag : Ekstrakt af Udenrigsministeriets instruks vedrørende det nordiske samarbejde og Det europæiske politiske Samarbejde	279
20 Administrationsafdelingens ressourceforbrug (notat af 30. august 1989).	299
Underbilag 1 : Organisationsdiagrammer for administrationsafdelingerne i de nordiske lande	313

Underbilag 2: Oversigt over igangværende og planlagte rationaliseringstiltag i administrationsafdelingen	314
21 Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalgs (SNU's) og Menneskerettighedscentrets betydning for udførelsen af Udenrigsministeriets opgaver (notat af 30. august 1989).	315
22 Skrivelse af 25. oktober 1989 fra Færøernes og Grønlands landsstyre til udenrigsministeren angående Færøernes og Grønlands ønsker vedrørende udenrigstjenesten i fremtiden.	319
23 Skrivelse af 16. oktober 1989 fra formanden for Landsorganisationen i Danmark til udenrigsministeren vedrørende Udenrigskommissionens drøftelser om eksportfremmeaktiviteter.	323
24 Teknologiiimport og teknologi/forskningsattacheer (notits af 30. maj 1990).	325
Underbilag 1 : Notat fra Forskningspolitisk Råd vedrørende udsendelse af teknisk/videnskabelige attacheer på udvalgte danske repræsentationer.	329
Underbilag 2: Sveriges og Finlands teknologiske tjenester.	333
25 Arbejdsmarkedsattacheer (notits af 30. maj 1990).	337
26 Varetagelse af internationale ligestillingsspørgsmål (notat af 29. maj 1990).	339
Underbilag: Skrivelse af 22. februar 1990 til Udenrigskommissionens formand fra formanden for Ligestillingsrådet og formanden for Det internationale Ligestillingsudvalg	341
27 Behovet for ambassader i de nordiske lande (notat af 29. maj 1990).	345
Underbilag 1: Sammenligning af de danske ambassaders bemanding i de nordiske lande med Finlands, Norges, Sveriges og Holands bemanding på de samme poster . . .	348
Underbilag 2: Aktivitetsfordeling for de danske ambassader i de nordiske lande.	352

	Side
28 Kortlægning af den øvrige centraladministrations ressourcer til internationale opgaver i 1988 samt spørgs- målet om dobbeltarbejde (notits af 28. august 1990).	357
Underbilag: Oversigt over ministeriernes internatio- nale aktiviteter i 1988.	365
29 Udenrigskommissionens anbefalinger og udviklingen i Danidas struktur og organisation (notat af 29. august 1990).	367

**Rapport om
danske virksomheders behov for
offentlig eksportfremmeservice**

Indholdsfortegnelse

- I. Indledning
- II. Sammenfatning (af afsnit III og afsnit IV)
 - 1. Sammenfatning af eksportfremmeaktiviteten på de enkelte ministerområder
 - 2. Sammenfatning af organisationernes vurdering af virksomhedernes behov for offentlig eksportfremmeservice
- III. De offentlige eksportfremmeaktiviteter på de enkelte ministerområder
 - Boligministeriet
 - Energiministeriet
 - Fiskeriministeriet
 - Industriministeriet
 - Landbrugsministeriet
 - Miljøministeriet
 - Trafikministeriet (Vej direktoratet)
 - Udenrigsministeriet
- IV. Organisationernes eksportfremme og virksomhedernes behov for offentlige eksportfremmeaktiviteter
 - Danmarks Rederiforening
 - Danmarks Sparekasseforening
 - Dansk Arbejdsgiverforening
 - Den Danske Bankforening
 - Handelskammeret
 - Håndværksrådet
 - Industrirådet?
 - Landbrugsrådet
 - Landsorganisationen i Danmark

- Underbilag 1. Brugerundersøgelse vedrørende udenrigstjensens eksportfremmearbejde.
- Underbilag 2. Handelskammeret: Oversigt over handelsafdelingens aktiviteter.
- Underbilag 3. Industrirådet: Aktivitetsoversigter.
- Underbilag 4. Brev fra Landsorganisationen i Danmark af 22. september 1989.

I. Indledning

På Udenrigskommissionens 2. møde den 8. juni 1989 blev det besluttet, at der skulle udarbejdes en rapport om virksomhedernes behov for offentlig eksportfremmeservice.

Rapporten skulle for ministeriernes vedkommende give en beskrivelse af de nuværende eksportfremmeaktiviteter. Organisationerne skulle ud over at beskrive deres egne eksportfremmeaktiviteter også beskrive virksomhedernes fremtidige behov for offentlig eksportfremme.

Den arbejdsgruppe, der har udarbejdet rapporten, har bestået af repræsentanter for de erhvervs- og arbejdsmarkedsorganisationer, der er repræsenteret i kommissionen, samt af Industriministeriet, Landbrugsministeriet, Udenrigsministeriet og Udenrigskommissionens sekretariat. Ud over de ministerier, der har været repræsenteret i gruppen, er der indhentet aktivitetsbeskrivelser fra Bølgeministeriet, Fiskeriministeriet, Energiministeriet, Miljøministeriet og Trafikministeriet. Undervisningsministeriet har været inddraget i denne høring, men har oplyst, at man ikke udfører eksportfremmeaktiviteter.

Eksportfremme er defineret som bistand til danske virksomheder i deres eksportbestræbelser, herunder støtte til international kontaktformidling samt tilskudsvirksomhed i tilknytning hertil. Med denne definition har man adskilt eksportfremmeaktiviteter fra andre former for erhvervsfremme. Ministeriernes systemeksport, der normalt har et andet sigte end den direkte eksportfremme, er heller ikke medtaget, om end det i visse tilfælde kan være vanskeligt at foretage en præcis afgrænsning. Systemeksportaktiviteter vil være omfattet af en kortlægning af samtlige ministeriers internationale aktiviteter, som efter kommissionens ønske samtidig er iværksat.

I afsnit II er der givet sammenfatninger af ministeriernes og organisationernes bidrag. Ministerierne har hver for sig udarbejdet sammenfatning af deres bidrag (afsnit ILL), mens organisationerne i fællesskab har udarbejdet et sammendrag af de overordnede synspunkter i deres individuelle bidrag (afsnit H.2.).

Rapportens afsnit III omfatter en beskrivelse af de offentlige eksportfremmeaktiviteter på de enkelte ministerområder. Afsnit IV indeholder organisationernes beskrivelse af deres egne eksportfremmeaktiviteter samt virksomhedernes behov for offentlige eksportfremmeaktiviteter.

Endelig består rapporten af enkelte uddybende bilag.

II. Sammenfatning (af afsnit III og afsnit IV)

1. Sammenfatning af eksportfremmeaktiviteten på de enkelte ministerområder

Boligministeriet

Boligministeriet har i samarbejde med byggeriets organisationer og virksomheder igennem de seneste år taget en lang række initiativer i form af såvel direkte serviceydelser som tilskudsvirksomhed til fremme af dansk byggeeksport. Ministeriets serviceydelser over for de danske eksportører indeholder såvel generel som konkret oplysning og vejledning.

Støttebeløbet udgør p.t. 8 millioner kr. årligt og benyttes til finansiering af projekter fordelt på 3 hovedområder:

1. Eksportmarkedsundersøgelser og -vurderinger.
2. Udvikling af systemer og produkter.
3. Informations- og kursusvirksomhed.

Mere end halvdelen af midlerne anvendes til generelle markedsfremstød, og den overvejende del af den resterende bevilling angår konkrete eksportfremstød i vesteuropæiske lande og på oversøiske markeder.

Ved prioriteringen af midlerne for 1989 har man i højere grad satset på få og større projekter relateret til EF's indre marked.

For samtlige projekter forudsættes, at der er tale om generel støtte til bygge-boligsektoren, således at projektresultaterne skal kunne komme alle sektorens virksomheder til gode.

Energiministeriet

Energiadministrationens engagement vedrørende eksportfremme er udviklet i tæt samarbejde med enkeltvirksomheder og disses organisationer. Følgende eksempler viser, at der er tale om et bredt spektrum af serviceopgaver, der retter sig mod eksport af såvel varer som tjenesteydelser inden for energisektoren:

- Energisamarbejdsaftaler
- Landefremstød
- Nyt om Energi-Eksport
- Udredninger
- Kontaktudvalg til erhvervslivet
- Dansk Energi Klub (DEK)

Fiskeriministeriet

Fiskeriministeriets eksportfremmeaktiviteter udføres i et samspil mellem en række institutioner, organisationer og virksomheder inden for fiskerierhvervet. Eksportfremmeaktiviteterne bygger hovedsageligt på en tæt, direkte kontakt mellem Fiskeriministeriets departement, de udsendte fiskeriråder, Fiskeriministeriets Industritilsyn samt enkeltvirksomheder og brancheorganisationer inden for erhvervet. Endvidere er Fiskeriministeriet repræsenteret i Eksportfremmerådet og Eksportkreditrådet.

Eksportfremmeaktiviteter og eksportbistand berører både Fiskeriministeriets departement og institutioner under Fiskeriministeriet, idet en række eksportproblemer ofte har et helt eller delvist udspring i tekniske spørgsmål (f.eks. mikrobiologi, proteinforandringer, forureninger, produktionsteknik, fangstområder o.m.a.).

De af Fiskeriministeriet i alt 4 udsendte fiskeriråder optræder som en integreret samlende del af de eksportfremmende foranstaltninger på fiskeriområdet. Ved valg af fiskeriråder Aattachéer lægges der megen vægt på, at de udsendte specialattachéer har eller får en bred uddannelses- og erfaringsbaggrund af relevans for fiskeriopgavernes løsning.

Industriministeriet

Industriministeriets eksportfremmeservice ydes på grundlag af Lov om Danmarks Erhvervsfond, jfr. lovekendtgørelse nr. 125 af 17. marts 1986, der er udmøntet i cirkulære af 2. september 1987 om retningslinier for eksportfremmeordningen. Ordningen administreres af Industri- og Handelsstyrelsen sammen med Eksportfremmerådet, der er sammensat af personer fra såvel den private som den offentlige sektor. Formanden og flertallet af Rådets medlemmer er fra den private sektor.

Eksportfremmeaktiviteterne kan deles i to kategorier:

1. Udsendelse af eksportstipendiater til markeder af kommerciel interesse, som ikke dækkes af Udenrigsministeriet, med henblik på at bistå dansk erhvervsliv med bl.a. kontaktetablering til potentielle importører og for at fremskaffe information til erhvervslivet om forhold af betydning for eksporten til det pågældende marked.

Stipendiaterne er omfattet af betalingsordningen for offentlig eksportfremmeservice.

2. Tilskud til virksomhedernes egne eksportfremmeaktiviteter gives til overvindelse af barrierer som hjælp til selvhjælp til fremstød for nye produkter eller på nye markeder.

Støtten ydes til 4 aktivitetsformer:

- a. *Eksportdiagnoser*, der tilbydes virksomheder, der ønsker at indlede eksport, eller som er nybegyndere som eksportører, i form af tilskud på 70% til udgifter til undersøgelse af virksomhedens eksportberedskab (egnet til produkt, pris og organisation) og til udarbejdelse af en eksporthandlingsplan.
- b. Under *markedsudviklingsordningen* ydes der tilskud på 50% til en virksomheds udgifter til gennemførelse af et 2-3-årigt markedsudviklingsprogram for et nyt produkt eller et nyt marked i form af markedsundersøgelser, deltagelse i udstillinger og symposier m.v.
Ideen med markedsudviklingsordningen er at opmuntre virksomhederne til i højere grad end hidtil at målrette og planlægge deres eksportfremmeindsats.
- c. Under *eksportkonsulentordningen* ydes tilskud på 40 % i normalt 2 år til en virksomhedsgruppes ansættelse af en eksportkonsulent, der f.eks. kan analysere markedsforhold, etablere kontakt til eventuelle agenter og forberede og gennemføre udstillingsdeltagelse m.v.
- d. *Projekteksport og tilbudsgivning* er et tilbud om normalt 40% finansiering af en virksomhedsgruppes udvikling, markedsføring og udarbejdelse af tilbud i forbindelse med f.eks. rådgivning og projektering af og leverancer til større anlægsopgaver i udlandet.

De under b til d nævnte tilskud skal i tilfælde af succes tilbagebetales.

I samarbejde med erhvervsorganisationerne og Udenrigsministeriet gennemfører Eksportfremmerådet for tiden en eksportfremmekampagne i Storbritannien.

Efter opdrag fra regeringen er der ekstraordinært afsat ca. 40 mio. kr. til Danmarks deltagelse i Verdensudstillingen EXPO 92 i Sevilla i 1992.

Til administration af samtlige aktiviteter under eksportfremmeordningen blev der i Industri- og Handelsstyrelsen i 1988 anvendt 29,6 årsværk (12,8 ae + 16,8 hk), heraf en kontorchef i Ir. 36. Lønnen for de 29,6 årsværk androg ca. 6,2 mio. kr.

Landbrugsministeriet

Landbrugsministeriets eksportfremmeindsats er koncentreret om Landbrugsministeriets statskonsulentordning. Derudover varetager ministeriet opgaver i forbindelse med planlægning af ministerrejser, ministerbesøg og andre delegationsbesøg, ligesom der i samarbejde med landbruget arrangeres landeseminarer med henblik på udbredelsen af kendskabet til eksportmulighederne.

Eksportbistand i bred forstand indeholdes imidlertid ofte i det

arbejde, der foregår både i Landbrugsministeriets departement og i dets styrelser og institutioner via det samarbejde, der eksisterer imellem brancher, firmaer, statskonsulenter og ministeriet til løsning af både konkrete og generelle eksportrelaterede spørgsmål. Det samme kan ofte siges om det arbejde, der udføres i EF-regi, hvor Landbrugsministeriets deltagelse i arbejdsgrupper og forvaltningskomiteer bl.a. går ud på at forbedre eksportørernes vilkår.

Statskonsulenternes arbejdsopgaver består primært i et generelt arbejde for at lette vilkårene for eksporten samt et mere konkret arbejde for brancheforeninger og enkeltvirksomheder. Varetagelsen af dette arbejde forudsætter viden om landbrugspolitik og kendskab til erhvervsmæssige forhold i Danmark.

Placeringen af ministeriets statskonsulenter og fastlæggelsen af deres arbejdsrutiner sker bl.a. på baggrund af arbejdet i et kontaktudvalg, hvor landbrugsorganisationer og brancheforeninger er repræsenteret.

Miljøministeriet

Miljøministeriet har siden slutningen af 1970'erne været aktivt involveret i eksportfremmeaktiviteter, der især har bestået af følgende elementer:

- Tilrettelæggelse af og deltagelse i generelle eksportfremstød på miljøområdet, herunder især symposier og seminarer.
- Tilrettelæggelse af erhvervs- og myndighedsdelegationers besøg i Danmark.
- Udfærdigelse af støttebreve og -erklæringer til brug for enkelte virksomheder i konkrete projektsammenhænge.
- Tilknytning og deltagelse i systemeksportselskaber.

Derudover har Miljøministeriet, især i de senere år, udfoldet en del aktiviteter på systemeksportområdet, hvor ministeriet i samarbejde med det private erhvervsliv har løst konkrete miljøprojekter i udlandet. Det vurderes, at denne systemeksportaktivitet også har et væsentligt element af eksportfremme.

Trafikministeriet (Vejdirektoratet)

Vejdirektoratet yder service til danske virksomheder ved at informere om de projektmuligheder, som finansieres af de internationale donororganisationer.

Vejdirektoratet bistår endvidere danske virksomheder med at gennemføre besøgsarrangementer i Danmark, hvor udenlandske ministre og ledende embedsmænd får indblik i dansk know-how på vejområdet.

Vejdirektoratet foretager sammen med de deltagende firmaer

evaluering af arrangementerne. De konkrete brugerundersøgelser har vist, at en række firmaer har opnået kontrakter på baggrund af de udførte eksportfremmeaktiviteter.

Totalt anvender Vejdirektoratet 2 årsværk samt 1.200.000 kr. til rådgivning af danske eksportører, promotion og udstillingsarrangementer. Udgiften er netto efter fradrag af udgiftsrefusion (250.000 kr. i 1988) fra private virksomheder.

Udenrigsministeriet

Eksportfremme er Udenrigsministeriets næststørste enkeltaktivitet og den største enkeltaktivitet i udetjenesten. Fordelingen af resourceindsættelsen i udlandet sker i nær koordination med erhvervsorganisationerne.

Udetjenesten formidler kontakter mellem danske eksportører og udenlandske importører og indberetter løbende om markedsforhold og afsætningsmuligheder i udlandet. Den forbereder og gennemfører kollektive eksportfremmearrangementer, officielle besøg med eksportfremmeformål og erhvervsdelegationsbesøg m.m. og bistår danske virksomheder vedrørende afsætningsmuligheder til projekter finansieret af internationale organisationer. Udetjenesten gennemfører på eget initiativ markedsundersøgelser med henblik på at afdække uudnyttede eksportmuligheder. Den arbejder også aktivt på at tiltrække udenlandske investorer til Danmark.

Hjemmetjenesten koordinerer og planlægger udetjenestens eksportfremmeaktiviteter i samarbejde med erhvervsorganisationer, erhvervschefer og myndigheder. Den formidler oplysninger om markedsudviklingen m.m. til danske eksportører og organisationer gennem udgivervirksomhed og udøver informationsvirksomhed for at udbrede kendskabet til Udenrigsministeriets eksportfremmetilbud. Hjemmetjenesten varetager desuden eksportfremmeopgaver vedrørende statshandelslandene og eksport til EF-medlemslande. Derudover forestår den forhandlinger om moratorieordninger og administrerer regeringens plan for fremme af udenlandske investeringer i Danmark m.m. Den udarbejder den årlige eksportpolitiske redegørelse til Folketinget.

I løbet af 1989 har Udenrigsministeriet bl.a. oprettet et Eksport-service Center, som giver virksomhederne langt bedre muligheder for at udnytte Udenrigsministeriets mange eksportfremmeydelser ude og hjemme. Med henblik på at sikre en effektiv udnyttelse af ressourcerne er betalingsordningen strammet pr. 1. september d.å.

Ressourceforbruget omfattede i 1987 166 sagsbehandlerårsværk i udetjenesten (ca. 134 mio. kr.) og 54 sagsbehandlerårsværk i hjemmetjenesten (ca. 40 mio. kr.). Alle medarbejderkategorier deltager i eksportfremmearbejdet.

2. Sammenfatning af organisationernes vurdering af virksomhedernes behov for offentlig eksportfremmeservice

Erhvervs- og arbejdsmarkedsorganisationerne, der er repræsenteret i Udenrigskommissionen, har hver især fremsendt høringssvar om danske eksportørers behov for eksportfremmeservice. Der henvises til disse individuelle bidrag.

Baseret på indholdet i svarene har Industrirådet, Handelskammeret, Landbrugsrådet, Håndværksrådet, Danmarks Rederiforening, Den Danske Bankforening, Danmarks Sparekasseforening, LO og Dansk Arbejdsgiverforening sammenfattet de overordnede synspunkter, som følger:

- Den danske eksportfremmestruktur bør styrkes gennem et snævert samspil mellem erhvervslivets egne, veletablerede servicefunktioner i Danmark og udetjenestens ekspertise om markedsforhold, baseret på den lokale placering på eksportmarkederne.
- For at skabe det bedst mulige samspil mellem erhvervslivets ønsker og det statslige systems muligheder for at imødekomme disse ønsker, foreslås det, at eksportfremmestrukturen i Danmark opdeles i henholdsvis
 - a. en administrativ funktion
 - b. en operativ funktion

Den administrative funktion skal under Eksportfremmerådets ansvar administrere eksportfremmemidler til enkeltvirksomheders og grupper af virksomheders eksportaktiviteter.

Den operative funktion — der varetager generelle og kollektive eksportfremmeaktiviteter — etableres som et samspil mellem hovederhvervsorganisationerne og udetjenesten. Til gennemførelse af disse aktiviteter allokeres en mindre del af de til enhver tid værende eksportfremmemidler.

Erhvervsorganisationernes forslag kan sammenfattes i følgende hovedpunkter:

1. Effektiv udnyttelse af ressourcer

- Øget samspil mellem offentlig udetjeneste og privat hjemmetjeneste (organisationerne).
- Forbedret koordinering mellem UM og øvrige ministerier.
- Erhvervenes Eksportfremme Sekretariat (EES) som koordinator for kollektive eksportfremmetiltags bredest mulige tilrettelæggelse.
- Eksportfremmestrukturen opdelt i en administrativ funktion og en operativ funktion.

//. Samspil med erhvervslivet

- Styrkelse af den erhvervsrettede udetj eneste på bekostning af hjemmetjenesten. (Se mindretalsudtalelse fra LO).
- Erhvervsorienterede medarbejdere i udetj enesten ansat på ansættelsesbetingelser, der fremmer et karriereforløb i erhvervslivet.
- Rotationsordning for medarbejdere mellem udetj enesten og erhvervsorganisationerne.
- Erhvervsorganisationerne reelt involveret i markedsprioriteringen for så vidt angår bemanningsspørgsmål.

///. Udetjenestens vigtigste arbejdsopgaver på eksportfremme - området

- Rapportere om:
Handelspolitisk og økonomisk udvikling
- Fremskaffe oplysninger om :
Markedsmuligheder
Markedsudvikling
Markedsanalyser
Lovregler
- Rådgive og bistå i forbindelse med :
Kontaktformidling
Indledende markedsbearbejdning
Markedsopfølgning
Kollektive eksportfremstød

Ovennævnte synspunkter bakkes op af samtlige de i arbejdsgruppen repræsenterede organisationer. Det skal bemærkes — som det også fremgår af de individuelle bidrag fra organisationerne — at der som følge af arbejdsdelingen mellem organisationerne er stor forskel på, i hvilket omfang de enkelte organisationer er involveret i direkte eksportfremmeaktiviteter.

Som følge af dansk skibsfarts særlige struktur har rederierhvervet ikke deltaget i eksportfremmeaktiviteter på linie med de øvrige erhverv, hvorfor Rederiforeningens høringssvar har begrænset sig til enkelte, generelle svar.

Svend Henriksen Industrirådet	Vagn Jensen Handelskammeret	Jørgen Ougaard Landbrugsrådet
John Aagaard Håndværksrådet	Jørgen Holck Danmarks Rederiforening	Jørgen Muldgaard Den Danske Bankforening
¹⁾ Landsorganisationen i Danmark	J ^{ens} Andersen Dansk Arbejdsgiverforening	
	Morten Pedersen Danmarks Sparekasseforening	

III. De offentlige eksportfremmeaktiviteter på de enkelte ministerområder

Boligministeriet

Boligministeriet har i samarbejde med byggeriets organisationer og virksomheder igennem de seneste år taget en lang række initiativer med henblik på at fremme dansk byggeeksport.

Initiativerne har taget form af såvel direkte serviceydelser som tilskudsvirksomhed.

1. Ministeriets serviceydelser over for de danske eksportører indeholder såvel generel som konkret oplysning og vejledning. Som eksempler kan nævnes afholdelsen af EF-informationskurser i samarbejde med Byggeeksportrådet, ansættelsen af en dansk byggeråd ved generalkonsulatet i New York og ministeriets koordineringsgruppe vedrørende det internationale samarbejde, som består af såvel repræsentanter fra offentlige institutioner som byggeriets organisationer. Desuden skal ministeriets nye informationsblad om EF og andre internationale aktiviteter nævnes.

De nævnte eksempler er kun de »formaliserede« aktiviteter, medens der løbende foregår oplysning og vejledning af enkelte danske eksportører, der henvender sig til ministeriet. Herunder skal også nævnes informationsstande på Hi-messerne og Byggeri for Milliarder, der gennemføres i samarbejde med EKR, EFR, Byggeeksportrådet og byggeriets organisationer.

Siden 1983 har Boligministeriet støttet byggeeksporten ved eksportfremmetilskud. Fra 1983 til 1985 blev der på finansloven afsat 25 millioner kr., og siden har dette støttebeløb udgjort 8 millioner

¹⁾ Landsorganisationen i Danmark har som medlem af arbejdsgruppen ønsket en ændret formulering af 1. punkt under afsnit II. LO's formulering:
»Styrkelse af den erhvervsrettede udetjeneste på grundlag af en ændret prioritering af de offentlige serviceydelser eller større privat finansiering«.
Der henvises i øvrigt til LO's brev af 22. september 1989 (underbilag 4).

kr. årligt. Bevillingen, der administreres af Boligministeriets internationale kontor, benyttes til finansiering af projekter fordelt på 3 hovedområder:

1. Eksportmarkedsundersøgelser og -vurderinger
2. Udvikling af systemer og produkter
3. Informations- og kursusvirksomhed

Hvert af disse hovedområder har omfattet ca. 20 projekter, som afhængig af det enkelte projekts indhold og formål er blevet administreret på grundlag af en række af Boligministeriet fastsatte principielle retningslinier.

Iværksættelsen af projekterne sker enten på initiativ af byggeriets organisationer, virksomheder eller institutioner, som efter henvendelse til ministeriet med egnede projektforslag kan opnå støtte i form af tilskud, eller projekterne iværksættes på initiativ af Boligministeriet, hvorefter projektets gennemførelse sker i samarbejde mellem ministeriet og relevante byggeorganisationer.

Det er en forudsætning for samtlige projekter, at der er tale om generel støtte til bygge-boligsektoren, således forstået, at projektresultaterne skal kunne komme alle sektorens virksomheder til gode.

Projektresultaterne og -rapporterne publiceres ofte i forbindelse med en afsluttende pressekonference og/eller et seminar og stilles til rådighed for byggeriets organisationer og virksomheder.

Som eksempler på væsentlige projekter, der har opnået støtte, kan nævnes ansættelsen for en 2-årig periode af en dansk byggeråd ved Generalkonsulatet i New York, afholdelsen af dansk bygge- og boligår 1988 og støtte til Entreprenørforeningens kontor i Bruxelles.

Det skal betones, at mere end halvdelen af midlerne anvendes til generelle markedsfremstød, og at den overvejende del af den resterende bevilling angår konkrete eksportfremstød i vesteuropæiske lande og på oversøiske markeder.

Endelig skal det bemærkes, at man ved prioriteringen af midlerne og tilrettelæggelsen af budgettet for 1989 i stadig større omfang har satset på få og større projekter relateret til EF's indre marked.

2. En decideret brugerundersøgelse, der omfatter samtlige henvendelser til ministeriet eller Boligministeriets internationale kontor vedrørende eksportfremmeaktiviteter foreligger ikke.

For så vidt angår Boligministeriets eksportfremmebevilling fremgår det dog, at hovedmodtagerne af tilskud er byggeriets organisationer og offentlige institutioner, medens kun en mindre del af midlerne søges af og tilfalder private virksomheder.

3. Det er ikke umiddelbart muligt at opgøre Boligministeriets resourceindsats fordelt på aktiviteter, der udføres i Danmark og i ud-

landet, hvis dette skal inkludere eksempelvis tjenesterejser i udlandet. Opdelingen kan dog foretages på årsværk, hvis man skelner mellem ansatte i Danmark og i udlandet. Boligministeriet har p.t. og til udgangen af august 1989 ansat en person svarende til ét årsværk i New York. I Departementets internationale kontor skønnes det, at der anvendes 3-4 årsværk på eksportfremmeaktiviteter, incl. HK og studenter.

4. For så vidt angår ydelser, der er omfattet af omkostningsrefusion eller betaling, har Boligministeriet kun haft indtægter fra de ydelser, som er omfattet af Udenrigsministeriets regler for betaling for eksportfremmeservice, og som er foretaget af byggeråden i New York. Disse indtægter udgjorde i 1987 kr. 9.000,- og i 1988 kr. 9.000,-.

Energiministeriet

Energiadministrationens engagement vedrørende eksportfremme er udviklet i tæt samarbejde med enkeltvirksomheder og disses organisationer. Følgende eksempler viser, at der er tale om et bredt spektrum af serviceopgaver, der retter sig mod eksport af såvel varer som tjenesteydelser inden for energisektoren:

- *Energisamarbejdsaftaler.* Bilaterale samarbejdsaftaler er foreløbig indgået mellem Danmarks energiminister og energiministre i Slesvig-Holsten, Jordan, Portugal, Tjekkoslaviet og Ægypten. Der er ligeledes etableret et samarbejde mellem Danmarks og Grækenlands energiministerier. Aftalerne tjener som overordnet reference for bilateralt samarbejde, og har til formål at bane vej for, at enkeltvirksomheder indgår kommercielle aftaler. Aftalerne fremhæver særlige indsatsområder og indeholder en gensidig forpligtelse til et regelmæssigt »review« af samarbejdets udvikling.
- *Landefremstød.* Energiministeriet og Energistyrelsen deltager i samarbejde med erhvervsvirksomheder og -organisationer i eksportfremstød i enkeltlande, f.eks. i Grækenland, Portugal, Spanien og Kina.
- *Nyt om Energi-Eksport.* Et månedligt nyhedsbrev udgivet af Energiministeriet/Energistyrelsen — med redaktionskomite-deltagelse fra Industrirådet, AI-rådet, Håndværksrådet og D.O.N.G. A/S. Nyhedsbrevet sendes vederlagsfrit til i alt 1.300 abonnenter, herunder til virksomhedsledere og eksportnøglepersoner i energiengagerede produktionsvirksomheder, rådgivende ingeniører og konsulenter, energiforsyningsselskaber, pengeinstitutter m.fl. — samt til udenrigsrepræsentationer og interesseorganisationer, inkl. medlemmer af Dansk Energi Klub og Dansk Offshore Klub. »Nyt om Energi-Eksport« giver

på 4 sider (A4) kortfattet information om bl.a. energivirksomheders konkrete eksportordrer, markedsvurderinger, produktudvikling, om internationale organisationers initiativer (*spec. EF's*), om eksportrelevante publikationer — og om energirelaterede udstillinger, messer, konferencer, delegationsbesøg, eksportfremstød i ind- og udland m.v.

- *Udredninger*. Med henblik på at udbygge kendskabet til markeder for fremtidig energieksport har Energiministeriet ladet udarbejde markedsundersøgelser i nogle af de såkaldte Valorenlade, det vil sige Italien, Grækenland, Portugal, Spanien og Irland. Disse undersøgelser stilles til rådighed for interesserede danske virksomheder.
- *Kontakt til erhvervslivet*. I 1987 nedsatte energiministeren et kontaktudvalg til at rådgive sig vedrørende energiadministrationens støtte til eksportarbejdet. Udvalget tæller repræsentanter fra erhvervsorganisationer og institutioner samt fremtrædende enkeltpersoner.
- *Dansk Energi Klub (DEK)*. I 1985 stiftede Industrirådet, AIRådet og Energistyrelsen et kontaktforum for personer fra enkeltvirksomheder, forsyningsselskaber, organisationer m.v. med tilknytning til dansk energieksport.

Brugerundersøgelser

Den løbende kontakt mellem enkeltvirksomheder og disse organisationer er indtil videre trådt i stedet for egentlige brugerundersøgelser.

Ressourceindsatsen

I 1988 anvendte Energistyrelsen 3 årsværk og 700.000 kr. i en projektgruppe, der udover eksportfremme også varetog en række tilgrænsende opgaver. Det skønnes, at 2 årsværk og 500.000 kr. udgør den andel, der anvendtes til rene eksportfremmeopgaver. Her til kom en indsats i Energiministeriets departement af skønsmæssigt det halve omfang.

Pr. 1. januar 1989 etableredes et kontor i Energistyrelsen, der varetager opgaver inden for erhvervs- og eksportfremme, internationalt samarbejde og ekstern information. Kontoret råder over 11 årsværk, hvoraf de 5 er allokeret til erhvervs- og eksportfremmeopgaver samt internationalt energisamarbejde.

Omkostningsrefusion

I det væsentlige forekommer dette ikke. Dog har der f.eks. været refusion af omkostningerne forbundet med en 3-måneders udstationering af en medarbejder i den portugisiske energiadministration.

Fiskeriministeriet

1. Fiskeriministeriets eksportfremmeaktiviteter udføres i et samspil mellem en række institutioner, organisationer og virksomheder inden for fiskerierhvervet. Eksportfremmeaktiviteterne bygger hovedsageligt på en tæt, direkte kontakt mellem Fiskeriministeriets departement, de udsendte fiskeriråder, Fiskeriministeriets Industrilsyn samt enkeltvirksomheder og brancheorganisationerne inden for erhvervet. Endvidere er Fiskeriministeriet repræsenteret i Eksportfremmerådet og Eksportkreditrådet.

De udsendte fiskeriråder spiller en særlig vigtig rolle i varetagelsen af Fiskeriministeriets eksportfremmeaktiviteter. De af Fiskeriministeriet udsendte fiskeriråder er for nærværende tilknyttet følgende lande.*)

Fiskeriråd, Bern

Forbundsrepublikken Tyskland

Italien

Schweiz

Østrig

Fiskeriråd, New York

Canada

USA

Fiskeriråd, Bruxelles

Belgien/Luxembourg

Frankrig

Spanien

Tjekkoslavakiet

Fiskeriråd, London

Holland

Irland

Storbritannien

Under varetagelsen af det danske fiskerierhvervs interesser udfører fiskeriråderne en lang række opgaver i de landeområder, hvor de er akkrediteret.***) De optræder som en integreret samlende del af de eksportfremmende foranstaltninger på fiskeriområdet, og ud over denne opgave påhviler det bl.a. fiskeriråderne at varetage fiskeripolitiske spørgsmål og at indberette herom ud fra deres faglige baggrund.

Serviceydelse i form af generel eller konkret oplysning og vejledning til danske eksportører udgør en betragtelig andel af fiskerirådernes samlede aktiviteter.

Der ydes ikke fra Fiskeriministeriet tilskud til danske fiskeeksportørers almindelige eksportarbejde.

2. Der har ikke været behov for at gennemføre traditionelle brugerundersøgelser vedr. Fiskeriministeriets eksportfremmeaktiviteter, idet brugerkredsens behov er velkendt gennem den tætte kontakt med bl.a. Fiskeriministeriets tilsynsmyndigheder som følge af den i lov om Kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer fastsatte autorisationsordning for fiskeforarbejdningens virksomheder m.v., hvorefter Fiskeriministeriet bl.a. kontrollerer alle eksportpartier af fisk. Hertil kommer, at sektorens brancheorganisationer gennem medlemskab af under Fiskeriministeriet hørende udvalg løbende har mulighed for at styrke eksporten gennem bl.a. justeringer af det nationale regelsæt for fiskeforarbejdning i overensstemmelse med eksportmarkedernes vekslende krav og at vejlede om krav til fiskeriat-tacheernes aktiviteter.

Hyppige tilkendegivelser fra fiskerierhvervet vidner om en høj grad af tilfredshed med den service, der ydes gennem Fiskeriministeriet på eksportfremmeområdet.

Ved valg af fiskeriråder/-attachéer lægges der fra Fiskeriministeriets og branchens side megen vægt på, at de udsendte specialattachéer har eller får en bred uddannelses- og erfaringsbaggrund af relevans for fiskeriopgavernes løsning.

3. Eksportfremmeaktiviteter og eksportbistand berører både Fiskeriministeriets departement og institutioner under Fiskeriministeriet, idet en række eksportproblemer ofte har et helt eller delvist udspring i tekniske spørgsmål relateret til eksempelvis fisk og fiskevarers hygiejneaspekter (f.eks. mikrobiologi, proteinforandringer, forureninger o.m.a.). Fiskerirådernes eksportarbejde kræver en fiskefaglig indsigt og indebærer ofte en tæt kontakt med de under Fiskeriministeriet ansatte tekniske eksperter og bistand til bilaterale ekspertmøder, hvortil kommer det mere traditionelle eksportarbejde.

Ressourcerne til eksportfremme fordeler sig med sammenlagt ca. 4-6 årsværk i Danmark og ca. halvdelen af de 7,4 årsværk, som i 1988 udgjorde Fiskeriministeriets årsværk for fiskeriråder (incl. hjælpepersonale) i udlandet.***) De samlede udgifter til Fiskeriministeriets eksportfremmeaktiviteter i udlandet i 1988 kan anslås til ca. kr. 2.750.000,-. Hertil kommer, at den altovervejende del af kontrollen med fiskeforarbejdningens virksomhederne m.v. er af direkte betydning for eksporten.

4. Fiskeriministeriets fiskeriråder arbejder i dag efter de samme betalings- og refusionsregler for eksportbistand som det under Udenrigsministeriet henhørende personale.

I 1988 beløb indtægterne ved fiskerirådernes eksportbistand sig til kr. 13.000,-. Som en forsøgsordning har Fiskeriministeriet påbegyndt udarbejdelsen af en række eksportvejledninger til bestemte landeområder — en aktivitet, der påtænkes udvidet i de kommende år.

- *) Hertil kommer 2 udsendte fiskeriråder, som er tilknyttet EF-repræsentationen i Bruxelles.
- ***) Se vedlagte Instruks for Fiskeriministeriets specialattachéer.
- ***) Excl. de 2 specialattachéer ved EF-repræsentationen.

Industriministeriet

Industriministeriets eksportfremmeservice over for erhvervslivet gives på grundlag af Lov om Danmarks Erhvervsfond, jfr. Lovbekendtgørelse nr. 125 af 17. marts 1986, der indeholder en bred rammebemyndigelse til Industriministeren til at fastlægge, hvilke aktiviteter der kan støttes, og hvilken service der skal ydes.

I vedlagte cirkulære af 2. september 1987 om retningslinier for eksportfremmeordningen udmøntes bemyndigelsen. Ordningen administreres af Industri- og Handelsstyrelsen sammen med Eksportfremmerådet.

Bortset fra de muligheder, som under eksportkreditordningen stilles til rådighed for erhvervslivet, og som også har hjemmel i Lov om Danmarks Erhvervsfond, ydes der ikke i øvrigt eksportfremmeservice — forstået i snæver forstand — over for erhvervslivet af Industriministeriets departement eller af andre af dets styrelser, og der er ikke afsat midler eller årsværk hertil. Sigtet med Industriministeriets øvrige erhvervsfremmeordninger er dog naturligvis at styrke virksomhedernes internationale konkurrenceevne med henblik på forøgelse af eksporten. Disse ordninger falder imidlertid uden for definitionen af egentlige eksportfremmeaktiviteter.

Eksportfremmerådet er sammensat af personer fra såvel den private som den offentlige sektor. Medlemmerne skal have eksportøkonomisk sagkundskab, samfundsmæssig indsigt og praktisk kendskab til eksportforhold inden for forskellige erhverv. Formanden og flertallet af Rådets medlemmer er fra den private sektor.

Med henblik på at sikre kontakten mellem Industri- og Handelsstyrelsen og erhvervslivets organisationer i eksportfremmesammenhæng er der etableret et kontaktudvalg, hvori deltager Industrirådet, Det Danske Handelskammer, Håndværksrådet, Landbrugsrådet, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Arkitekt-Ingeniørrådet, Entreprenørforeningen, Danmarks Fiskeindustri- og Eksportørforening, Udenrigsministeriet og Industriministeriet.

De eksportfremmeaktiviteter, der i medfør af retningslinierne

for eksportfremmeordningen **kan** gennemføres, kan deles i to kategorier.

1. Udsendelse af eksportstipendiater.
2. Direkte tilskud til virksomhedernes eksportfremmeaktiviteter.

ad 1.: Stipendiaterne placeres hovedsagelig på poster forskellige steder i Verden, der skønnes af kommerciel interesse, men som ikke dækkes af Udenrigsministeriets repræsentationer. Placeringen af stipendiaterne foretages i det ovenfor omtalte kontaktudvalg.

Der er for tiden udsendt 35 stipendiater til poster Verden over.

Stipendiaterne har to hovedopgaver, a: på direkte henvendelse fra danske erhvervsvirksomheder eller erhvervsorganisationer at bistå disse med kontaktetablering til potentielle importører, med udstillingsarrangementer, symposier, seminarer og anden eksportfremmende virksomhed, og ved forretningsmæssige problemer, b: at skaffe oplysninger om forhold af betydning for eksporten til det pågældende marked og formidle disse til dansk erhvervsliv.

Stipendiaterne rekrutteres blandt yngre personer med en højere handelsuddannelse og en vis praktisk erfaring fra en eksportorienteret stilling i det private erhvervsliv. De forventes efter endt stipendiatperiode på 3-4 år enten at etablere sig på det marked, hvortil de har været udsendt, eller at vende tilbage til et eksportorienteret job i det private erhvervsliv.

Der findes ikke nyere brugerundersøgelser, der selvstændigt vurderer eksportstipendiatorordningen. Der er imidlertid generel enighed om blandt de i eksportfremmearbejdet involverede erhvervsorganisationer og ministerier, at ordningen er smidig og ubureaukratisk, og at den fungerer til brugernes tilfredshed.

Industri- og Handelsstyrelsen anvender ca. 2,5 årsværk til administration af ordningen. Disse årsværk figurerer på Industri- og Handelsstyrelsens finanslovskonto. Selve ordningen, d.v.s. de 35 stipendiater, der ikke figurerer på finansloven som årsværk, deres kontorer, en lokalt ansat kontorassistent, rejsebudget m.v. koster i gennemsnit ca. 1,1 mio. kr. pr. post. I 1989 skønnes udgifterne (excl. de 2,5 årsværk i styrelsen) at blive på 38 mio. kr.

Stipendiaterne er omfattet af betalingsordningen for offentlig eksportfremmeservice. Betalingsordningen er endnu så ny, at de ca. 500.000 kr., der indgik som betaling for stipendiaternes ydelser i 1988, næppe kan siges at give et retvisende billede af, hvilken omkostningsrefusion der kan forventes, når betalingsordningen er indarbejdet. Hertil kommer, at betalingsreglerne skærpes fra september 1989. Det skal imidlertid understreges, at selv indarbejdede og skærpede regler så langt fra vil kunne give fuld omkostningsdækning. Optimistisk skønnet kan betalingsordningen måske indbringe 15% af udgifterne.

ad 2.: Den omlægning af eksportfremmeordningen, der gennemførtes medio 1987, sigtede dels mod en opprioritering af nyhedskriteriet, dels mod i højere grad at koncentrere midlerne om især mindre virksomheder og disses egne aktiviteter. Industri- og Handelsstyrelsen har opgjort, at medens der i 1986 blev anvendt 22% af eksportfremmemidlerne til virksomheder med færre end 50 ansatte, var det i 1988 ca. 70% af midlerne, der blev anvendt til denne kategori af virksomheder.

Hovedparten af det totale rådighedsbeløb til eksportfremme anvendes i øvrigt til støtte af virksomhedernes egne aktiviteter. I 1988 drejede det sig om ca. 397,5 mio. kr. af et totalbeløb på ca. 482 mio. kr. Differencen anvendtes bl.a. til eksportstipendiaterne og eksportfremmekampagnen i Storbritannien.

Støtten til virksomhedernes egne aktiviteter gives med henblik på overvindelse af barrierer som hjælp til selvhjælp, d.v.s. at der normalt støttes med max. 50%, og støtten ydes til fremstød for nye produkter eller på nye markeder.

Støtten ydes for tiden til 4 aktivitetsformer: Eksportdiagnoser, markedsudviklingsordningen, eksportkonsulenter og projekteksport/tilbudsgivning. Hvis virksomheden får succes med den støttede aktivitet, d.v.s. hvis der opnås eksport, skal det modtagne tilskud tilbagebetales på bestemte vilkår. Dette gælder dog ikke for tilskud til eksportdiagnoser.

Eksportdiagnoserne er et nyt tilbud, som Rådet introducerede i 1988. Virksomheder, der ønsker at indlede eksport, eller som er nybegyndere som eksportører, kan få støtte til at lade et konsulentfirma undersøge virksomhedens eksportberedskab (egnethed af produkt, pris og organisation) og udarbejde en eksportbehandlingsplan. Rådet finansierer op til 70% af udgifterne til en eksportdiagnose.

Markedsudviklingsordningen blev introduceret i foråret 1987 og er nu — efter en periode frem til begyndelsen af 1988 med svag efterspørgsel — blevet meget stærkt efterspurgt. I indeværende år skønnes det, at der ikke er midler til at imødekomme de ansøgninger, der vil indgå, heller ikke selv om den samlede eksportfremmebevilling blev anvendt til markedsudviklingsordningen.

Under markedsudviklingsordningen ydes der tilskud til en virksomheds markedsudviklingsprogram, d.v.s. virksomheden skal for et nyt produkt eller et nyt marked udarbejde et 2 — 3-årigt program med tilhørende budget for de i perioden planlagte markedsføringsaktiviteter i form af markedsundersøgelser, deltagelse i udstillinger og symposier, anvendelse af reklamemateriale, eksportkonsulenter, rejser til og eventuelt kontorhold på markedet m.v. Eksportfremmerådet finansierer 50% af de budgetterede udgifter.

Ideen med markedsudviklingsordningen er at opmuntre de virksomheder, som ordningen især retter sig mod, til i højere grad

end hidtil at målrette og planlægge deres eksportfremmeindsats.

Under *Eksportkonsulentordningen* kan der ydes tilskud til en gruppe af virksomheder, der ønsker at ansætte en eksportkonsulent, der f.eks. kan analysere markedsforhold, etablere kontakt til eventuelle agenter, forberede og gennemføre udstillingsdeltagelse m.v.

Tilskud, der ydes i 2 år, andrager normalt 40 % af udgifter til konsulentens løn, kontorhold, rejser m.m. I visse tilfælde kan der ydes tilskud i 3 år, og satsen forhøjes til 60%.

Da ansættelse af en konsulent tillige kan indgå som led i et markedsudviklingsprogram, har der været en faldende interesse for eksportkonsulentordningen som enkeltstående arrangement.

Projekteksport og tilbudsgivning er et tilbud om medfinansiering af en virksomhedsgruppes udvikling, markedsføring og udarbejdelse af tilbud i forbindelse med f.eks. rådgivning og projektering af og leverancer til større anlægsopgaver i udlandet.

Tilskudsprocenten andrager normalt 40, men kan på særligt vanskelige markeder forhøjes til 60.

Afsluttende skal nævnes, at Rådet for tiden i samarbejde med erhvervsorganisationerne og Udenrigsministeriet gennemfører en eksportfremmekampagne i Storbritannien, at Rådet efter opdrag fra regeringen ekstraordinært har afsat ca. 40 mio. kr. til Danmarks deltagelse i Verdensudstillingen EXPO 92 i Sevilla i 1992, og at der er nedsat en nationalkomité til at gennemføre deltagelsen. Komiteen har lrs. Steen Langebæk som formand og består desuden af andre fremtrædende erhvervs- og kulturpersonligheder.

Den nye eksportfremmeordning har endnu fungeret så kort tid, at brugerundersøgelser ikke med rimeligt udbytte har kunnet foretages.

Til administration af samtlige de aktiviteter, der følger af eksistensen af eksportfremmeordningen, blev der i Industri- og Handelsstyrelsen i 1988 anvendt 29,6 årsværk (12,8 ae + 16,8 hk), heraf en kontorchef i lrs. 36. Lønnen for de 29,6 årsværk androg ca. 6,2 mio. kr.

Landbrugsministeriet

Landbrugsministeriets eksportfremmeservice — forstået i snæver forstand — er koncentreret om Landbrugsministeriets statskonsulentordning samt om Landbrugsministeriets forberedelse af erhvervsdelegationsbesøg og andre besøg til og fra Danmark.

Landbrugsministeriet har statskonsulenter i 12 lande. En række af statskonsulenterne er tillige sideanmeldte i andre lande. Herudover er Landbrugsministeriet repræsenteret med udsendte medarbejdere ved EF-repræsentationen i Bruxelles, FAO og WFP, OECD

i Paris og FN-Missionen (GATT) i Genève for at varetage danske landbrugspolitiske interesser i de internationale organisationer.

Arbejdsopgavernes varetagelse kræver et indgående kendskab til EF-landbrugspolitik, til den danske sundhedskontrol og zoo-sanitære og fysosanitære status samt til dansk landbrugs- og agroindustrielle eksportmulighed. Der er et traditionelt snævert samarbejde mellem statskonsulenttjenesten, enkeltvirksomheder og erhvervsorganisationer.

Statskonsulenterne arbejder for fremme af afsætningen af danske landbrugsvarer, medvirker ved eksportfremmearrangementer, løser konkrete indførselsproblemer, arbejder for fjernelse af generelle hindringer for landbrugseksporten samt understøtter konkrete danske eksportfirmaers eksportarbejde.

Hvor forholdene på tjenestestedet taler herfor, primært lande, hvor udviklingen af landbrugssektoren er i en begyndelses- eller en moderniseringsfase, deltager statskonsulenten i repræsentationens arbejde med opsøgende eksportfremmeopgaver til fordel for dansk agroindustri og rådgivningsvirksomhed inden for landbrugs- og forarbejdningssektoren.

Statskonsulenterne indberetter løbende:

- A. Om holdninger til EF-landbrugspolitiske tiltag, virkningerne af andre landes landbrugspolitik og om andre handelspolitiske forhold, der er af betydning for dansk eksport
- B. Tilpasning af landbrugssektoren og den dertil knyttede forarbejdningssektor som følge af internationalisering og etableringen af EF's indre marked.
- C. Indberetning om landbrugspolitiske forhold, der kan have en væsentlig indflydelse på dansk landbrugs konkurrenceevne.
- D. Om landbrugsforskning, ny viden og teknologi i såvel primær- som forarbejdningssektoren, der kan danne grundlag for udvikling af nicheprodukter, produktudvikling af forøget produktivitet.
- E. Om afsætnings- og markedsudsigter for landbrugsprodukter.
- F. Om importbetingelser for landbrugsvarer.

Endvidere er der i Landbrugsministeriets instrukser for statskonsulenter bl.a. fastlagt, at statskonsulenterne forud for møder i EF's ministerråd vedrørende landbrug indberetter om alle relevante forhold, der kan skabe grundlag for en forbedret dansk forhandlingssituation.

Statskonsulenternes løbende indberetninger henvender sig til Landbrugsministeriet, organisationerne, brancher og virksomheder.

Formidling af indberetninger sker direkte til relevant virksomhed, via landbrugets brancheorganisation eller ved Landbrugsministeriets medvirken.

Statskonsulenternes arbejde udføres i samvirke med ambassadens repræsentationschef.

Landbrugsministeriet har nedsat et kontaktudvalg med repræsentanter for Landbrugets generelle organisationer og brancheorganisationerne. Udvalgets opgave er primært at rådgive Landbrugsministeriet med henblik på den optimale udnyttelse af tjenesten, herunder bl.a. at vurdere tjenestens geografiske dækning, prioritering af arbejdsopgaverne, indberetningernes form og formidling samt tjenestens deltagelse i eksportfremmearbejdet.

I samarbejde med landbruget arrangeres seminarer m.m. med henblik på at udbrede kendskabet til statskonsulentordningens tilbud til eksportører.

I forbindelse med udarbejdelsen af det landbrugspolitiske strategiplæg i 1986 nedsatte Landbrugsministeriets landbrugserhvervsorganisationer en arbejdsgruppe med kommissorium om at analysere og fremsætte forslag til, hvorledes en bedre udnyttelse af statskonsulenttjenesten kan opnås med hensyn til tjenestens dækning af landbrugspolitiske spørgsmål og bistand til erhvervenes initiativer. Arbejdsgruppens rapport kan rekvireres i Landbrugsministeriet.

Arbejdsgruppen besluttede på denne baggrund at gennemføre en spørgeundersøgelse blandt statskonsulenternes brugere, dvs. brancherne og deres medlemsvirksomheder samt offentlige myndigheder. Den enkelte branche og dens medlemmers interesse i at modtage indberetninger varierer betydeligt fra land til land. Forbrugerundersøgelsen gav medarbejderne på de enkelte poster et klart indtryk af, hvad brugerne ønsker med hensyn til indberetningernes form og substans.

Statskonsulenttjenestens driftsudgifter androg i 1988 24,4 mill. kr. og 36,1 årsværk inkl. hjælpepersonale. I Landbrugsministeriet skønnes det, at der anvendes 1 årsværk på eksportfremmeservice.

For så vidt angår ydelser omfattet af omkostningsrefusion, har ministeriet haft indtægter fra de ydelser, som er omfattet af Udenrigsministeriets regler for betaling for eksportfremmeservice. Disse indtægter udgjorde i 1988 80.000 kr. Ordningen er under indkøring.

Miljøministeriet

Indledning

Miljøministeriets deltagelse i egentlige **eksportfremmeaktiviteter** har ikke hidtil været opgjort i konkrete opgaver, som forudsat i Udenrigskommissionens forslag til disponering af oplysningerne om eksportfremmeaktiviteter. Det er dog ministeriets opfattelse, at det internationale arbejde, der varetages i ministeriet, på længere sigt er med til at understøtte dansk eksport.

På miljøområdet er det en klar opfattelse, at den nationale **miljø-** og planlægningspolitik er med til at fremme dansk eksport inden for miljøteknologi og know-how. Årsagen hertil er bl.a., at ministeriets deltagelse i miljødebatten i forskellige internationale fora er med til at skabe større politisk forståelse for sikring af det globale miljø.

Dansk knowhow og teknologi er udviklet med henblik på opfyldelse af danske miljøkrav, og kendskabet hertil i udlandet vil være med til at fremme de danske eksportmuligheder på det **miljøtekniske** område.

Inden for ministeriets styrelser er der tradition for et tæt samarbejde, hvilket også omfatter eksportfremmeaktiviteter. Belastningen har dog ikke været lige stor på alle styrelser, hvilket dels har historiske årsager, og dels skyldes, at det er meget forskellige områder, de enkelte styrelser varetager. Miljøstyrelsen og Planstyrelsen er de styrelser, der har arbejdet mest målrettet og bevidst med eksportfremmeaktiviteter.

1. Eksportfremmeaktiviteter

Miljøministeriet er repræsenteret i **Eksportfremmerådet**. En mere specifik gennemgang af eksportfremmeaktiviteterne i ministerium og styrelser vil kunne inddeles i henhold til den foreslåede disposition.

1.1. Serviceydelser:

1.1.1. Ministerium og styrelser udsender i stigende omfang informationsmateriale efter skriftlige og telefoniske henvendelser fra danske og udenlandske firmaer, organisationer, ambassader, konsulater o.lign.

1.1.2. Modtagelse og tilrettelæggelse af besøgsarrangementer for udenlandske erhvervsdelegationer er ligeledes en omfattende eksportfremmeaktivitet. (Her tænkes ikke på officielle statsbesøg, der dog også vil kunne medføre eksport.)

1.2. Tilskudsvirksomhed:

Der gives ikke økonomiske tilskud til enkelte virksomheders eksportaktiviteter, men tilskud omfatter ministeriets og styrelsernes direkte udgifter forbundet med f.eks. kontaktformidling.

1.2.1. Bilaterale aftaler med andre lande om informationsudveksling. Dette kan både finde sted på ministerie- og styrelsesplan.

1.2.2. Deltagelse i nationale og internationale konferencer og møder (f.eks. DanMiljø i Herning og ISWA i København — begge i 1988).

1.2.3. Deltagelse i og arrangering af udenlandske seminarer og symposier sammen med private virksomheder. Washington og Beijing — begge i 1988.

1.2.4. Deltagelse i konkrete eksportprojekter sammen med danske virksomheder, men hvor ministeriet/styrelsens egne indtjeningsmuligheder er perifere i forhold til de private virksomheders. (Dette er *tæt på* systemeksport.)

1.2.5. Udfærdigelse af støttebreve og -erklæringer samt eksportcertifikater til brug for danske virksomheders eksportforretninger.

1.2.6. Samarbejde med f.eks. Danida om støtte til dansk erhvervsliv.

2. Brugerundersøgelser

Ministeriet og styrelserne råder ikke over registre eller lignende, der karakteriserer brugerne af ministeriets eksportfremmeaktiviteter.

3. Ressourceindsats

3.1. Skønnet over udgifter til eksportfremmeaktiviteter vedrører udelukkende direkte omkostninger hidrørende fra udenlandsrejser, hvor formålet er eksportfremme samt på omkostninger til udarbejdelse og udsendelse af informationsmateriale.

De samlede udgifter for styrelserne udgør ca. 160.000 kr. Hertil kommer indirekte udgifter, der støtter turisterhvervet.

3.2. Personaleforbruget kan for 1988 skønsmæssigt opgøres til knap 3 årsværk for alle styrelser til sammen.

4. Omkostningsrefusion eller betaling

Ingen af ministeriets eksportfremmeaktiviteter har medført omkostningsrefusion eller betaling, idet »serviceydelser« til udlandet mod betaling betragtes som systemeksport.

Trafikministeriet (Vejdirektoratet)

1. Eksportfremmeaktiviteter

Vejdirektoratet yder service til danske virksomheder ved at informere om de projektmuligheder, som finansieres af de internationale donororganisationer

Ved internationale vej konferencer inden for f.eks. PIARC og IRF tilbyder Vejdirektoratet danske firmaer at organisere og gennemføre fælles danske udstillinger for at fremme virksomhedernes eksportmuligheder.

I 1988 gennemførtes således to udstillingsarrangementer i forbindelse med konferencer, i henholdsvis Riyadh og Berlin.

Vejdirektoratet bistår endvidere danske virksomheder med at gennemføre besøgsarrangementer i Danmark, hvor udenlandske ministre og ledende embedsmænd får indblik i dansk know-how på vejområdet.

2. Brugerundersøgelser

Efter større eksportfremmeaktiviteter foretager Vejdirektoratet sammen med de deltagende firmaer en evaluering af arrangementerne.

De konkrete brugerundersøgelser har vist, at en række private firmaer, i første række entreprenørfirmaer og udstyrsleverandører, har opnået kontakter og kontrakter på baggrund af de udførte eksportfremmeaktiviteter. At der er et ønske om og et behov for en fortsættelse af aktiviteterne, ses desuden af det forhold, at flere af de deltagende firmaer er gengangere, der har valgt denne metode til at markedsføre sig internationalt.

3. Ressourceindsats

Vejdirektoratets Eksportafdeling har løbende kontakt med firmaer med interesse for eksport. Hovedparten af Vejdirektoratets eksportfremmeindsats ligger i Danmark, idet størstedelen af ressourceindsatsen består i at informere virksomhederne om eksportmuligheder samt planlægge, forberede og koordinere udstillingsarrangementer.

Totalt anvender Vejdirektoratet 2 årsværk samt kr. 1.200.000 til rådgivning af danske eksportører, promotion og udstillingsarrangementer.

Udgiften er nettoudgiften efter fradrag af udgiftsrefusion fra private virksomheder.

4. Omkostningsrefusion

I 1988 har de involverede private virksomheder betalt ca. kr. 250.000 til Vejdirektoratet til delvis dækning af arrangementer. Det er specielt udstillinger i udlandet og konkrete besøgsarrangementer i Danmark, der opkræves betaling for.

Udenrigsministeriet

1. Udenrigsministeriets eksportfremmeaktiviteter

Udenrigsministeriets indsats på eksportfremmeområdet har i de forløbne år siden kommissionsbetænkningen af 1960 været under stadig udvikling og tilpasning til ændrede samhandels- og markedsforhold. Af Udenrigsministeriets samlede ressourceindsættelse anvendes i dag ca. 25% på løsning af eksportfremmeopgaver og i udetjenesten alene ca. 35% af personaleforbruget. Eksportfremme er Udenrigsministeriets største enkeltaktivitet.

De eksportpolitiske redegørelser 1987 og 1988 fremhæver, at forøgelse af eksporten er et hovedinstrument til løsning af det danske betalingsbalance- og udlandsgældsproblem.

Fordelingen af ressourceindsættelsen på de enkelte markeder i udlandet er sket og sker på grundlag af Udenrigsministeriets vurderinger og i nær koordination med erhvervsorganisationerne for dermed at sikre, at indsættelsen afspejler eksportvirksomhedernes behov for bistand på kort såvel som på længere sigt.

I det følgende redegøres nærmere for opgavernes indhold i ude- og hjemmetjenesten.

Udetjenestens opgaver

Formidling af kontakter mellem danske eksportører og udenlandske importører (firmakontaktformidlingsarbejdet),

- løbende indberetningsvirksomhed om markedsforhold samt aktuelle afsætningsmuligheder af interesse for danske eksport-erhverv,
- løbende indberetningsvirksomhed om udviklingen i en række landes kreditværdighed til brug for rådgivning af virksomheder og myndigheder m.m.,
- bistand til gennemførelse af incassosager og indhentning af soliditetsoplysninger om udenlandske importerende virksomheder,
- forberedelse og gennemførelse af kollektive eksportfremmearrangementer, (delegationsrejser, udstillinger, »Danske tekniske dage«, særlige fremstød m.m.),
- tilrettelæggelse og gennemførelse af officielle besøg med eks-

portfremmeformål, erhvervsdelegationsbesøg, og for så vidt angår statshandelslandene og Jugoslavien møder i blandede regeringskommissioner for økonomisk og industrielt samarbejde og i de herunder hørende arbejdsgrupper,

- markedsundersøgelser med henblik på at afdække uudnyttede muligheder for dansk eksport (opsøgende arbejde),
- opsøgende arbejde og betjening med henblik på at tiltrække udenlandske investorer til Danmark p.t. især i USA og Japan,
- indsamling af oplysninger og bistand til danske virksomheder af opsøgende, rådgivende og opfølgende karakter vedrørende afsætningsmuligheder til projekter finansieret af internationale organisationer (EF's strukturfonde, Den europæiske Udviklingsfond, Den europæiske Investeringsbank, Verdensbanken og de regionale udviklingsbanker og -fonde, FN-systemet etc.) samt systemeksport.

Hjemmetjenestens opgaver

- Koordination og planlægning af udetjenestens eksportfremmeaktiviteter, samarbejde med erhvervsorganisationer, erhvervschefer og myndigheder om eksportfremmespørgsmål, herunder Industriministeriet (Eksportfremmerådet, som Udenrigsministeriet er medlem af),
- formidling til danske eksportører og erhvervsorganisationer m.m. af aktuelle oplysninger om markedsudviklingen m.m. i udlandet gennem tidsskrifterne EKSPORT, ØSTNYT samt markedsprofiler og håndbøger om enkeltmarkeder (Markedsorienteringer) m.m. Foruden repræsentationerne og handelsafdelingen bidrager M- og ØP-afdelingen, Danida og IFU til tidsskriftet EKSPORT, medens ØSTNYT består af bidrag fra repræsentationerne og ressortkontorer,
- formidling af information om dansk erhvervsliv, nye produkter m.v. til importører, myndigheder m.v. i udlandet gennem det fremmedsprogede Business News from Denmark,
- informationsvirksomhed med henblik på at udbrede kendskabet til Udenrigsministeriets tilbud til danske eksportører på eksportfremmeområdet, herunder gennem et antal eksportkontorer i provinsen,
- eksportfremmeopgaver i relation til Statshandelslandene og Jugoslavien, herunder administration af regeringsaftalerne om økonomisk og industrielt samarbejde med disse lande, koordinering i EF og NATO's økonomiske komité; strategisk eksportkontrol,
- opgaver vedrørende eksport til EF-medlemslande og informationsopgaver vedrørende EF's strukturfonde, (databasen UMEF),

- gennemførelse af regeringens plan (1989-92) til fremme af udenlandske investeringer i Danmark,
- varetagelse af forhandlinger med andre lande om deres moratorieordninger med Danmark i forbindelse med misligholdte kommercielle kreditter og statslån; bistand til inddrivelse af EKR-garanterede eller ugaranterede fordringer i udlandet; bistand til skattedepartementet ved forhandlinger om internationale dobbeltbeskatningsaftaler,
- forberedelse af erhvervsdelegationsbesøg og andre besøg til og fra Danmark,
- udarbejdelse af den årlige eksportpolitiske redegørelse til Folketinget.

Samarbejde med erhvervsorganisationer og andre myndigheder

Der er mellem Udenrigsministeriets handelsafdeling og erhvervsorganisationerne et nært samarbejde af praktisk betonet karakter, f.eks. i forbindelse med kollektive eksportfremmearrangementer i udlandet og i Danmark, og gennemførelse af kontaktmøder og konsultationer med danske eksportører med deltagelse af medarbejdere fra Udenrigsministeriet. Udenrigsministeriet samarbejder herunder med såvel hovederhvervsorganisationernes provinsafdelinger som med erhvervscheferne.

Repræsentanter for erhvervsorganisationerne og myndigheder deltager desuden i de siden 1988 i Udenrigsministeriet afholdte årlige globale handelsmøder for chefer og handelsmedarbejdere i ude- og hjemmetjenesten.

I Udvalget for Økonomisk og Industrielt Samarbejde, der er sammensat af repræsentanter for erhvervsorganisationer og ressourceministerier, er der skabt et forum for formidling af samarbejde mellem ministerier, organisationer og virksomheder i Danmark og partnere i statshandelslande og Jugoslavien.

For så vidt angår projekt- og systemeksport er der etableret samarbejde med danske erhvervsorganisationer og myndigheder.

Siden **1. juli** 1989 er den virksomhed, som udøves af de af andre danske myndigheder udsendte specialattachéer for så vidt angår eksportfremmeaspekter — med undtagelse af de af Industriministeriet (Eksportfremmerådet) udsendte og administrerede eksportstipendiater — samordnet af Udenrigsministeriet.

2. Udenrigsministeriets brugerundersøgelse 1988

Udenrigsministeriet gennemførte i 1987/88 en undersøgelse af, hvorvidt Udenrigsministeriets tilbud på eksportfremmeservice svarer til de danske eksportvirksomheders ønsker. Undersøgelsen er gengivet i underbilag 1.

Undersøgelsen viste, at de fleste af de virksomheder, som benyt-

ter udenrigstjenestens forskellige eksportfremmetilbud, var tilfredse, men at 25% var utilfredse med den ydede bistand. Undersøgelsen viste tillige, at 30% af de virksomheder, som svarede, ikke benyttede sig af et eneste af Udenrigsministeriets tilbud, og at udnyttelsesprocenten var væsentlig højere for de store end for de mindre virksomheder.

Udenrigsministeriet har efterfølgende taget en række skridt med henblik på at afhjælpe de rejste problemer:

— *Bedre markedsføring af udenrigstjenestens eksportfremmetilbud*

Udarbejdelse af nye informationsbrochurer, TV-OBS-udsendelser, modernisering af Udenrigsministeriets informationsstande på messer og udstillinger, planlagt deltagelse i Eksportmessen i Bella Centret i oktober 1989, og oprettelse af Udenrigsministeriets Eksporthjælp Center i februar 1989.

Eksporthjælp Centret tilbyder danske eksportører — og handelsstuderende — generel vejledning om Udenrigsministeriets og andre danske myndigheders servicetilbud, toldoplysninger, datainformation fra eksterne databaser og omfatter desuden publikationscentral samt bibliotek med varerapporter og statistik m.m.

— *Service til små og mellemstore virksomheder*

Med henblik på styrkelse af udenrigstjenestens service til små og mellemstore virksomheder har Udenrigsministeriet udbygget sit samarbejde med hovederhvervsorganisationerne, herunder disses lokalafdelinger og konsulenter samt landets godt 120 erhvervschefer. Udenrigsministeriet oprettede i efteråret 1988 håndbiblioteker hos samtlige erhvervschefer med det formål at sætte erhvervscheferne bedre i stand til at give virksomheder i lokalområderne information om udenrigstjenestens eksportfremmeaktiviteter samt vejlede virksomhederne med henblik på iværksættelse eller forøgelse af eksport.

— *Mere effektiv service*

For så vidt angår eksportfremmearbejdet har Udenrigsministeriet udsendt en revideret instruktion i foråret 1989 til repræsentationerne. For at effektivisere varetagelsen af kontaktfremmearbejdet har Udenrigsministeriet i 1988 i samarbejde med KRAK's Forlag etableret et dansk EDB-baseret, branche/produktgruppe systematiseret eksportørregister, som vil være til rådighed for alle udsendte repræsentationer ved udgangen af 1989. Iværksættelsen af en revideret og strammet betalingsordning pr. 1. september 1989 forventes at ville frigøre ressourcer til fordel for en generel højnelse af kvaliteten af repræsentationernes besvarelse af forespørgsler fra virksomheder, som er indstillet på at betale for de tilbudte ydelser, og derudover åbne op for et øget opsøgende arbejde på eksportmarkederne.

Ressourceindsættelsen

En ekstraordinær bevilling førte i 1986 til en forøgelse af antallet af udsendte eksportassistenter (»Unge i eksportlære«) og en styrkelse af indsatsen på vækstmarkeder. Udenrigsministeriet har siden foretaget en række justeringer, herunder i 1989 oprettelse af et generalkonsulat i Barcelona, samt udsendelse af 5 EF-strukturfondsattachéer.

Det planlægges at foretage tilsvarende justeringer i 1989-90 ved omplacering af enkelte eksportassistenter og handelsattachéer til markeder i særlig vækst og markeder, hvor afsætningsmulighederne for danske produkter er lovende på lidt længere sigt.

3. Ressourceforbruget

Der foreligger endnu ikke tal for ressourceforbruget i udetjenesten i 1988. Ifølge undersøgelsen fra 1987 omfattede forbruget i hjemmetjenesten 54 sagsbehandler-årsværk svarende til en udgift på 40 mio. kr. og i udetjenesten 166 sagsbehandler-årsværk svarende til en udgift på 134 mio. kr.

Alle medarbejderkategorier i Udenrigsministeriet deltager i eksportfremmearbejdet.

Udenrigsministeriet har ikke siden 1975 haft bevillinger på sit budget til forberedelse og gennemførelse af arrangementer i udlandet af almen, eksportfremmende karakter, f.eks. udstillingsdeltagelse, seminarer og symposier m.m.

4. Betalingsordningen

Betalingsordningen for offentlig eksportfremmeservice indførtes pr. 1. januar 1987.

Hensigten med ordningen var, at den skulle være en »hjælp til selvhjælp«. Indtægterne fra betalingsordninger for offentlig eksportfremmeservice kan genanvendes til eksportfremmende formål i følgende finansår. Dette er i praksis gennemført ved, at størstedelen af de beløb (p.t. 75%), som en repræsentation opkræver, tilfalder repræsentationen selv til anvendelse på den måde, repræsentationen finder bedst vil tilgodese formålet.

Ifølge den oprindelige ordning var en lang række nærmere specificerede ydelser pålagt gebyr, mens rådgivningsopgaver (konsulentbistand) og mere omfattende opgaver som f.eks. udarbejdelse af markedsrapporter og kontaktformidling var undergivet timebetaling, dog således at der ydedes 4 »gratis-timer« for hver ny opgave inden for pågældende marked(land). Endvidere var kollektive eksportfremmeopgaver undtaget fra betaling.

Denne ordning ændres pr. 1. september 1989 på grundlag af de erfaringer, der er indhøstet siden iværksættelsen. Der har især vist sig behov for en mere effektiv filterfunktion, idet systemet med

»gratis-timer« i høj grad modvirkede det filter, betaling i sig selv forventedes at udgøre. Hertil kom, at den i foråret 1988 gennemførte brugerundersøgelse viste, at en væsentlig del af de af firmaerne indhentede oplysninger m.v. ikke var blevet anvendt. En mere effektiv filterfunktion ville derfor være hensigtsmæssig for bedre at kunne udnytte de til rådighed værende ressourcer.

Efter den ny ordning vil enhver anmodning om løsning af en opgave derfor udløse betaling. Kan opgaven løses på mindre end en time, betales 250 kr. Skal der anvendes mere end 1 time, træffes der aftale med rekvirenten på grundlag af tilbud, baseret på forventet tidsforbrug til en timetakst på kr. 250. Det vil gælde for alle opgaver, også kollektive eksportfremmeopgaver. Herudover refunderes udlæg samt udenrigstjenestens faktiske udgifter til telekommunikation, fotokopiering m.m.

Indtægterne ved ordningen var i 1987 kr. 1.044.600 og i 1988 kr. 1.316.400. I første halvår 1989 har indtægterne været kr. 631.200, hvilket er ca. kr. 275.000 mere end for tilsvarende periode i 1988.

IV. Organisationernes eksportfremme og virksomhedernes behov for offentlige eksportfremmeaktiviteter

Danmarks Rederiforening

Danmarks Rederiforening bistår ikke medlemmerne med direkte eksportfremme eller yder konkret eksportbistand til rederierne. Som følge af dansk skibsfarts særlige struktur og position på det internationale fragtmarked har rederierne ikke hidtil fundet anledning til at gå ind i eksportfremmeaktiviteter på samme måde som f.eks. industri- og håndværksvirksomheder.

Rederiforeningens eksportfremmeindsats har været og vil antagelig også fremtidigt være koncentreret om at sikre dansk skibsfart markedsadgang til det internationale fragtmarked, som vedvarende præges af mange staters skibsfartsprotektionistiske bestræbelser på at reservere lastadgang for egen tonnage. Herudover spiller en række landes restriktioner med hensyn til etablering og gennemførelse af landtransporter en stadig større rolle. Danmarks Rederiforening lægger derfor stor vægt på Udenrigsministeriets rapportering og den i samarbejde med Industriministeriet aktive optræden på det skibsfartspolitiske område. Den af Industriministeriet administrerede eksportstipendiatorordning spiller kun en underordnet rolle for dansk skibsfarts markedsindsats.

Udviklingen på det internationale fragtmarked, og specielt inden for liniefarten, der i dag domineres af enhedslaster, der transporteres i dør-til-dør trafik af rederierne, kan betyde, at skibsfarten

i de kommende år vil se anderledes på direkte eksportfremmeaktiviteter i såvel privat som offentlig regi, og den hidtidige holdning kan således ikke betragtes som retningsgivende for skibsfartens fremtidige interesser på eksportområdet. Disse aspekter forventer vi drøftet i Udenrigskommissionen.

Danmarks Sparekasseforening

Danske eksportørers behov for eksportfremmeservice

Der er ingen tvivl om, at udenrigstjenesten yder et meget vigtigt arbejde til gavn for danske virksomheders udenlandske aktiviteter. De vilkår, eksportvirksomhederne arbejder under på eksportmarkederne, er under stadig forandring, og Sparekasseforeningen finder det derfor relevant at vurdere, om udenrigstjenestens aktiviteter og organisation svarer til eksportvirksomhedernes ønsker og behov.

Gennem sin tætte kontakt til de eksporterende virksomheder yder sparekasserne sin primære indsats på eksportområdet ved rådgivning af virksomheder, der ønsker at benytte det offentlige eksportfremmesystems tilbud. Endvidere har flere sparekasser egentlige eksportafdelinger, som bistår virksomhederne med eksportmarkedsføring og eksportorganisering. Sparekasserne yder desuden en indsats på eksportområdet ved etablering af en effektiv og pålidelig betalingsformidling over landegrænserne.

Sparekasseforeningen finder det væsentligt, at der ikke sker dobbeltudvikling af serviceområder, idet dette vil binde unødigt mange ressourcer til løsningen af eksportfremmeopgaverne. Det er Sparekasseforeningens indtryk, at en styrkelse af udetjenesten på det kommercielle område vil være ønskelig. Ansættelse af medarbejdere med tung eksporterfaring vil kunne yde mere end blot passiv informationsvirksomhed ved handlingsorienteret bistand til virksomhederne ude på eksportmarkederne. Mange — især mindre og mellemstore — virksomheder har således behov for kontakt til personer med kommerciel baggrund, der aktivt kan støtte den i at få markedskontakt og kontrol med afsætningen.

Styrkelsen af udetjenesten kunne eventuelt finansieres ved en form for brugerbetaling, som samtidig giver et indtryk af, om aktiviteterne målrettes mod virksomhedernes reelle behov. Endvidere kunne en overførsel af ressourcer fra Udenrigsministeriets indenlandsservice overvejes, idet disse aktiviteter formentlig vil kunne varetages i samarbejde med erhvervsorganisationerne og erhvervsministerierne.

Uddannelsesaspektet er ligeledes væsentligt for virksomhedernes internationale udvikling. Personer, der ønsker en større international kompetence, må gives bedre muligheder for dette gennem

udenlandsophold. Disse personer vil senere kunne yde et meget betydeligt bidrag til dansk eksport, enten som importører i udlandet eller eksportmedarbejdere i danske virksomheder.

Ved prioriteringen af ressourcerne til **handelsrepræsentationer** finder Sparekasseforeningen det væsentligt, at bestræbelserne koncentrerer sig om markeder med størst kommerciel interesse, herunder ikke mindst de store nærmarkeder, der er opbygget gennem betydelige markedsinvesteringer og en støt og rolig indsats over en længere årrække.

Dansk Arbejdsgiverforening

Dansk Arbejdsgiverforenings interesser i eksportfremmeaktiviteter ligger først og fremmest på det mere generelle plan i forhold til varetagelsen af virksomhedernes interesser. Konkrete eksportfremmeaktiviteter er, jf. sekretariatets oplæg, fastlagt snævert som rådgivning til danske eksportører og tilskudsvirksomhed til international kontaktformidling. Hertil er det begrænset, hvilke bemærkninger DA har, idet disse spørgsmål, som led i arbejdsdelingen mellem organisationerne, varetages af andre organisationer.

Efter DA's opfattelse må man — også i denne sammenhæng — have ressourceudnyttelsen for øje som led i den samlede efterspørgsel og ydelser fra den offentlige sektor, og således at de tildelte ressourcer udnyttes optimalt.

Det handler på den ene side om, at en effektiv hjælp til **eksportarbejde** er et led i den konkurrenceevne, som skal sikre fremdrift i danske virksomheder og den beskæftigelse, der hører sammen hermed. Eksportarbejde, virksomhedernes »helbred« og den danske økonomi og velfærd hænger tæt sammen.

På den anden side skal en forbedring af det danske erhvervslivs konkurrenceevne opnås ved anvendelse af en række midler, hvor et er støtte til eksportaktiviteter, et andet er en begrænsning i den offentlige sektor, så den tilnærmes »internationale standarder«.

Disse forhold medfører behovet for en bevidst prioritering af de opgaver, man vil satse på inden for en afgrænset ramme. I prioriteringen af den støtte, der ydes til eksportfremme, bør der lægges yderligere vægt på at gøre nytte af eksportstipendiaterne, jf. Industriministeriets notat. Dette bør ske ud fra en tankegang om at støtte den målrettede indsats gennem ekspertise ude på markederne på bekostning af de ressourcer, der afsættes til en mere generel indsats hjemmefra. Den væsentligste opgave må være analyser, kontaktformidling og bearbejdning af markederne, som forudsætter en placering på stedet.

Endvidere må arbejdsdelingen, koordineringen og samarbejdet

mellem udenrigstjenesten og erhvervsorganisationerne drøftes, idet man mest effektivt bør udnytte organisationernes kontaktnet og formidlingsmuligheder til erhvervsvirksomhederne, ligesom man tilsvarende må udnytte udenrigstjenestens ekspertise angående markederne.

I den forbindelse kunne man forestille sig en tættere personalemæssig kontakt mellem udenrigstjenesten og organisationerne, dels gennem udvekslingsordninger, dels gennem incitamenter til et karrieremæssigt forløb for nogle af udenrigstjenestens medarbejdere omfattende ansættelse i erhvervslivet. Sidstnævnte kunne f.eks. effektueres gennem åremålsansættelse af handelsmedarbejderne, som herved i højere grad ville komme erhvervslivet til nytte.

Den Danske Bankforening

Danske eksportørers behov for eksportfremmeservice

Det er Bankforeningens opfattelse, at der fremover fortsat vil være et behov for den service på handelsområdet, som Udenrigsministeriet kan give, dels via Handelsafdelingen i København, dels via repræsentationerne i udlandet.

Eksportvirksomheder har primært behov for, at Udenrigsministeriet yder støtte inden for områderne information om markeder, rådgivning og kontaktformidling. Dette kan mest hensigtsmæssigt opnåes ved en styrkelse af Udenrigsministeriets handelsrepræsentationer på strategisk vigtige markeder for dansk eksport. Dette sikres også ved et effektivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet og andre danske eksportfremmeorganer i og uden for Danmark.

Muligheden for at opfylde ovennævnte behov kan eventuelt sikres ved oprettelse af joint-venture handelsrepræsentationer mellem Udenrigsministeriet og en eller flere erhvervsorganisationer.

Samtidig kan det overvejes, om der bør ske en omfordeling af ressourcerne, således at mere interessante områder, for eksempel Asien, bliver styrket i forhold til mindre interessante områder, for eksempel Afrika. Det kunne derudover måske være hensigtsmæssigt at ansætte lokale forretningsfolk i de udenlandske handelsrepræsentationer, hvilket vil medføre en større kontinuitet i markederne. Dette vil også bevirke, at Danmark kommer på linie med konkurrerende lande for så vidt angår bemanningen i udlandet.

Det er Bankforeningens opfattelse, at det ville være ønskværdigt, om der i regie af Udenrigsministeriet kunne skabes en database omfattende en oversigt over de produkter, man til stadighed efterspørger i udlandet. Viden herom kunne sammenholdes med en oversigt over de muligheder, der herhjemme foreligger for at kunne imødekomme sådanne ønsker. Den nævnte database bør være universel. En realisering af dette vil nok indebære, at Udenrigstje-

nesten i endnu større omfang end hidtil søger at afdække ønsker om samhandel og viderekommunikerer disse til databasen.

Afslutningsvis skal bemærkes, at det er Bankforeningens opfattelse, at bankerne fremover vil få større behov for at samarbejde med Udenrigsministeriets repræsentationer. Dette skal blandt andet ses i lyset af det forøgede antal lande, der ikke kan opfylde deres gældsforpligtelser.

Det skal endelig påpeges, at bankerne i dag har en god dialog med såvel Udenrigsministeriet i København som repræsentationerne i udlandet.

Handelskammeret

Indledningsvis skal vi påpege, at udenrigstjenestens erhvervsarbejde ude i verden er et vigtigt instrument for erhvervsorganisationernes virksomhedsservice og som sådan et led i et totalsystem, hvor udenrigstjenesten har markedsovervågning ude og erhvervsorganisationerne relation og kendskab til virksomheder hjemme. Sådan har det fungeret siden 60'erne og længere tilbage. Men det er naturligvis vigtigt, at disse systemer dels i lyset af den internationale udvikling, herunder det indre marked, dels under hensyn til behovene for afbureaukratisering, forenkling og dermed offentlige besparelser bliver tidstilpasset og fremadrettet.

Med andre ord, det er vigtigt, at der mellem de private servicesystemer i organisationer og det offentlige ikke er overlapninger på serviceområder, der hindrer en optimal udnyttelse af de eksisterende ressourcer i såvel offentligt som privat regi. Der vil i nærværende brev ikke være plads til at gå i enkeltheder, men disse bør senere afklares med en direkte kontakt mellem udenrigstjenesten og hovederhvervene.

Justeringer og tilpasning af servicesystemer

Vi skal foreslå følgende justeringer og tilpasninger i den danske operationelle eksportfremmestruktur, der med hovederhvervsorganisationernes allerede etablerede servicefunktioner som forbindelsesled til og fra udenrigstjenesten peger frem mod et enstrengt rationelt system. Et sådant system indebærer følgende :

1. Udenrigstjenestens servicesystemer i Danmark begrænses, for så vidt de allerede udfyldes af erhvervslivets organisationer og andre.
2. Udenrigstjenestens servicesystemer tilpasses det aktuelle og fremtidige virksomhedsbehov ud fra dels brugerbetaling aktuelt, dels markedsøkonomiske bevægelser på et givet marked. Der bør udvikles en model i samarbejde med hovedorganisationer, der målrettet kan bruges som behovsindikator.
3. En sådan model bør videreføres i en konkret løbende indsats på

de konkrete markeder og sektorer, hvor udenrigstjenesten bliver i stand til at analysere udviklingstendenser, der kan indgå i den fremtidige planlægning. Et sådant arbejde er allerede iværksat med markedsprofiler. Det bør styrkes.

4. Af de bestående ressourcer i udenrigstjeneste og erhvervsorganisationer bør der etableres et fælles analyse- og planlægningssekretariat, hvis formål er at koordinere denne væsentlige indsats i relation til markeder (udenrigstjeneste) og til virksomheder (erhvervsorganisationer). Det vil af mange grunde være naturligt at anvende det allerede etablerede Erhvervenes Sekretariat til en sådan indsats.

Systemet vil bevirke en mere målrettet udetjeneste samt ikke mindst give muligheder for virksomheder, især de mindre og mellemstore virksomheder, til at modtage tilbud om deltagelse i veldokumenterede og perspektivrige fremstød.

Det vil være nødvendigt at overføre en del af den eksisterende eksportfremmebevilling til en forstærket og rationel operativ indsats mellem erhverv og udenrigstjeneste.

Den *administrative* indsats med at fordele midler til erhvervs- og virksomheders og grupper af virksomheders eksportindsats forudses fortsat varetaget af Eksportfremmerådet, der i sin struktur er uafhængig af erhvervslivets organisationer.

5. For at stimulere et bedre samvirke mellem udenrigstjenesten og erhvervslivet foreslås en personalerotationsordning mellem udenrigstjenesten og hovederhvervsorganisationerne.

Virksomhedernes behov

Det må antages, at virksomhedernes behov for udenrigstjenesten generelt vil være aftagende på de allernærmeste markeder og stigende på vanskeligt tilgængelige markeds-/sektorumråder. Dette skal bl.a. også ses på baggrund af, at virksomhedernes organisationer i nogen grad arbejder direkte europæisk. For Handelskammerets vedkommende gennemføres der i stigende omfang aktiviteter direkte med vore kolleger i de øvrige europæiske handelskamre.

På den anden side må man også vurdere udenrigstjenestens forøgede muligheder for dyberegående opgaver efter brugerbetaling som en mulighed for virksomheder for at få løst opgaver, der ikke tidligere kunne løses uden beregning. Brugerbetaling vil således kunne anvendes som delparameter i en behovsvurdering, herunder ikke mindst på de nærmeste markeder.

Handelskammerets indsats

Det vil føre for vidt at redegøre for Handelskammerets internationale arbejde for virksomheder. I underbilag 2 er givet en skematisk oversigt over vor kommercielle og handelspolitiske indsats.

Som indledningsvis antydet har vi i ovenstående primært behandlet den eksportorienterede indsats i udenrigstjenesten. Men der er naturligvis andre elementer af interesse, som den erhvervsrettede bistandspolitik, investeringsfremme, handelspolitik og EF etc., der i det daglige berører vort forhold til udenrigstjenesten. Vi ser dog en væsentlig sammenhæng i disse elementer.

Håndværksrådet

Håndværksrådets eksportfremmeaktiviteter

Håndværksrådets indsats på eksportområdet falder såvel på det politiske område som på det servicemæssige område. Af politiske eksportfremmeopgaver skal kort nævnes Håndværksrådets deltagelse i Eksportkreditrådet, Industriministeriets kontaktudvalg samt en række udvalg, råd og nævn i Udenrigsministeriets, Industriministeriets og Energiministeriets regi samt øvrige eksportrelaterede ministerier og institutioner — herunder fx. også hele byggeeksportområdet.

Håndværksrådets eksportpolitiske medarbejdere overvåger udviklingen i erhvervsvilkårene og informerer medlemskredsen om denne udvikling, ligesom de naturligt forsøger at påvirke beslutningstagerne, således at erhvervsvilkårene — også på eksportområdet — bliver så fordelagtige som muligt for de mindre og mellemstore virksomheder inden for dansk håndværk og industri.

På det eksportservicemæssige område beskæftiger Håndværksrådet sig med sådanne aktiviteter, som efterspørges eller forventes efterspurgt af medlemskredsen.

Fra afdelingen i København iværksættes kollektive eksportfremmeaktiviteter — fx. fælles udstillingsdeltagelse i udlandet, kontaktmøder o.lign. Ligeledes ydes kortvarig individuel eksportrådgivning over for medlemsvirksomhederne. Endvidere udvikler og gennemfører afdelingen en række eksportkurser og møder samt udvikler forskellige eksportpublikationer — fx. om opstart af eksport, gennemførelse af byggeeksport, m.v. Endelig udgiver afdelingen cirkulæret »Eksport Aktuelt«, hvorigennem medlemmerne informeres om eksportrelevante emner, herunder lovgivning, arrangementer i udlandet, forretningsmuligheder m.v.

Håndværksrådets afdeling i Viborg er hjemsted for rådets konsulentstab, der rådgiver virksomhederne på individuel basis på baggrund af de i virksomhederne værende forudsætninger.

Konsultationerne er et middel for virksomhederne til at »bygge bro« fra virksomhedernes indledende overvejelser om eksport til en senere permanent etablering af egen eksportafdeling. De produkter, som Viborg-afdelingen tilbyder virksomhederne, er:
— markedsanalyser

- eksportdiagnoser (forudsætningsanalyser)
- udarbejdelse af ansøgninger til offentlige eksport- og erhvervsfremmeordninger
- oversættelse og tolkning på fremmedsprog
- udstedelse af eksportdokumenter og attestationer
- eksportsekretariat for virksomheder (eksportafdeling i Håndværksrådets lokaler)

Det er fortrinsvis eksportuerfarne virksomheder, som henvender sig til Håndværksrådets eksportkonsulenter. Konsulenterne har derfor et betydeligt ansvar for, at ikke alene den konkrete eksportopgave udføres til kundens tilfredshed, men også at der sker en videnovertagelse fra konsulenten til virksomhedernes medarbejdere og ledelse, således at virksomhederne selv kan stå for senere vedligeholdelse af de opståede forretningsmuligheder. I dette papir har Håndværksrådet undladt at fremkomme med politiske overvejelser omkring Udenrigstjenestens fremtidige virke. Rådet har naturligvis synspunkter på dette område, som vor formand Klaus Bonde Larsen vil fremføre under drøftelserne i Udenrigskommissionen.

Danske eksportørers behov for eksportfremmeservice

Indledning

Principperne for tilrettelæggelsen af de danske eksportfremmeservicetilbud må være, at tilbudene skal matche til virksomhedernes behov, at arbejdsdelingen mellem offentlig og privat eksportfremmeservice skal være smidig og effektiv, samt at de formulerede opgaver ude og hjemme skal varetages professionelt.

Vi vil i det efterfølgende tage disse principper op til en nærmere vurdering og præcisering.

Det skal slås fast, at Håndværksrådet også i denne sammenhæng varetager de mindre og mellemstore virksomheders interesser — iblandt hvilke andelen af eksportuerfarne virksomheder er høj.

Virksomhedernes behov

I Danmark — d.v.s. hjemme — vurderes virksomhedernes behov at falde i følgende kategorier:

- a Rådgivning omkring eksportopstart, markedsføring, støtteordninger, informationsindsamling e.t.c.
- b Administration af offentlige støtteordninger, herunder først og fremmest Eksportfremmeordningen.
- c Vejledning af ikke generel karakter om særlige faglige problemstillinger på eksportmarkederne.
- d Information om overordnede udviklingstendenser på eksportmarkederne.
- e Information om planlagte eksportfremstød.

f Koordination af eksportfremstød.

På eksportmarkederne har virksomhederne behov for følgende service:

g Bistand med fremskaffelse af markedsinformationer (generelle og specifikke), herunder afsætningsmuligheder, markedsudvikling, handelshindringer m.v.

h Rådgivning om kontaktformidling til relevante samarbejdspartnere eller aftagere.

i Bistand ved indledende kontaktetablering.

j Bistand ved markedsføringsaktiviteter.

Arbejdsdeling mellem det offentlige og det private

Den naturlige arbejdsdeling mellem det offentlige og det private på eksportområdet er som udgangspunkt at lade det offentlige varetage opgaverne på eksportmarkederne, mens erhvervsorganisationerne dækker behovet for eksportservice hjemme. Endvidere vil det være naturligt at lade erhvervenes fælles eksportserviceinstitution EES varetage en række koordinerende funktioner.

Adskillige ministerier yder eksportfremmeservice under en eller anden form. Håndværksrådet er tilhænger af, at der er så få offentlige parter som muligt, der yder eksportfremmeservice. Det er naturligt, at Industriministeriet for så vidt angår eksportstipendiaterne yder eksportservice, samt at der i enkelte andre ministerier opbygges en fagbestemt viden om mulighederne og vilkårene på eksportmarkederne. Der tænkes her fx. på Fiskeri-, Landbrugs-, Bolig- og Energiministeriet. Det skal dog understreges, at de personalemæssige ressourcer, som i disse ministerier afsættes til eksportformål, skal begrænses mest muligt, og at ministerierne ikke initierer eksportfremstød o.lign., men alene fungerer som videnkilder, og som sådanne kan servicere erhvervslivet.

Af de ovenfor opremsede opgaver vil det som konsekvens heraf være naturligt, at Udenrigsministeriet og eksportstipendiaterne løser de væsentligste opgaver, som er nævnt i punkterne g, h, i og j. Ofte er det naturligt at løse disse opgaver i et samarbejde mellem udetj. enesten og erhvervsorganisationerne.

Af opgaverne, som skal løses i Danmark, er det selvfølgelig, at erhvervsorganisationerne rådgiver, vejleder og oplyser — altså funktionerne a, c, d — bl.a. med udgangspunkt i de informationer, som udetj. enesten formidler hjem.

Administrationen af eksportfremmeordningen (b) bør fortsat varetages af Industriministeriet.

Koordination af og information om eksportfremstød (e og f) varetages allerede i dag af Erhvervenes Eksportfremme Sekretariat. Institutionen kan endvidere naturligt virke som koordinator mellem den offentlige og den private eksportfremmeservice. Der tæn-

kes her bl.a. på opsamling og formidling af forslag til kollektive fremstød — uanset om disse måtte komme fra udetjenesten eller fra erhvervslivet.

På andre områder er der også behov for et samarbejde mellem Udenrigsministeriet og erhvervsorganisationerne. Samarbejdet skal dels finde sted på et formelt og overordnet plan — fx i et kontaktudvalg, som regelmæssigt mødes, men også på mere arbejdspræget vis i forbindelse med planlægning af aktiviteter o.lign. Endelig finder Håndværksrådet anledning til at beklage, at Handelsmøderne i udlandet ikke længere afholdes. Disse møder var en god anledning til at udveksle erfaringer om markeder og metoder samt at orientere om strømninger blandt aktørerne ude og hjemme.

Professionel varetagelse af de formulerede opgaver

Den i foregående afsnit beskrevne arbejdsdeling fungerer i et vist omfang allerede i dag, men bør yderligere forstærkes. Udenrigsministeriet beskæftiger mange kommercielle medarbejdere i Danmark — fx. under hjemmetjenesten. Håndværksrådet mener, at det er et unødvendigt ressourcespild — både menneskeligt og økonomisk — at en større del af disse medarbejdere ikke befinder sig på posterne i udlandet.

Fordelingen af kommercielle medarbejdere mellem de fjerne og de nære poster i udlandet skal være en afbalancering af den brede eksportindsats fra utallige virksomheder (heriblandt mange uerfarne eksportører) på de nære markeder på den ene side og på den anden side de mere erfarne eksportørers behov for en overvågning og specialiseret bistand på de fjerne markeder. Den for tiden eksisterende og relative fordeling på nære og fjerne poster finder Håndværksrådet passende.

Udetjenestens servicering af eksportørerne vil efter vor opfattelse fungere mest hensigtsmæssigt ved at lade de kommercielle medarbejdere være kontraktansat, således at medarbejderne efter udetjenesten vender tilbage til erhvervslivet. Kontraktperioden kan fx. være på 5 år. Der bør også kunne tilbydes de kommercielle medarbejdere advancementsmuligheder i Udenrigsministeriet.

Håndværksrådet er endvidere tilhænger af en udvekslingsordning for medarbejderne i Udenrigsministeriet og erhvervsorganisationerne.

Betalingsordningen

Betalingsordningen er en fornuftig ordning, som i et vist omfang er med til at sortere de uprofessionelle eksportører fra massen af opgaverekvirenter. Udetjenesten skal dog være opmærksom på, at det sandsynligvis er de virksomheder, der er svagest til at formulere

professionelle henvendelser til udetjenesten, som har det største behov for bistand.

Da det i øjeblikket synes uklart, om formålet med betalingsordningen alene er at foretage en sådan sortering, hvilket vi naturligvis ikke håber, må der for de enkelte poster opstilles budgetter for indtjeningen under betalingsordningen. Baggrunden herfor er, at der næppe kan forventes en administration på de enkelte poster ud fra forretningsmæssige principper, hvis der ikke foreligger et fornuftigt budgetgrundlag.

Industrirådet

/ . Hvilke eksportaktiviteter varetager Industrirådet

a. Principper for IR's aktiviteter

Industrirådets indsats på eksportfremmeområdet tager udgangspunkt i virksomhedernes individuelle situation (eksporterfaring, ressourcer, produkter, markedsviden osv.).

Industrirådet rådgiver og bistår enkeltvirksomhederne på individuel basis med henblik på en bedre planlægning af virksomhedens eksportaktiviteter og udnyttelse af virksomhedens ressourcer samt tager initiativ til, planlægger og gennemfører eksportfremmeaktiviteter på kollektiv basis.

Industrirådet har endelig en omfattende dokumentationsservice. Virksomhederne holdes gennem Rådets Eksport håndbog og cirkulærer orienteret om bl.a. markedsanalyser, ændringer i lovgivnings- og standardiseringsbestemmelser, certificationskrav og licitationer på eksportmarkederne.

Industrirådets service ydes primært efter hjælp til selvhjælpsprincippet og har for den individuelle rådgivnings vedkommende et stort islæt af uddannelse — overførsel af kompetence — således at virksomheden dels bibringes en forståelse for de krav, der stilles til en eksporterende virksomhed, dels sættes i stand til fremover selv at planlægge og gennemføre en effektiv eksportmarkedsføring.

Industrirådets arbejde er normalt baseret på de forberedende og planlæggende aktiviteter i Danmark, medens den endelige udførelse i udlandet som regel sker i nært samarbejde med udetjenesten (ambassader/generalkonsulater eller stipendiater).

Industrirådets service udvides ofte til egentlige opsøgende og formidlende aktiviteter i samarbejde med virksomhederne. Dette er f.eks. tilfældet i forbindelse med større projekter, der finansieres af de internationale bistandsorganisationer eller i forbindelse med nye — uerfarne — eksportørers første eksportaktiviteter.

Industrirådets bistand på eksportområdet faktureres særskilt til

virksomheder, bortset fra generel, kortvarig rådgivning, der er betalt via medlemskontingenterne.

Industrirådets operative eksportfremmeaktiviteter varetages primært af følgende fem funktioner:

Markedsafdelingen
Dataafdelingen
Afdelingen for Systemeksport (AFS)
Industriregisteret (IREG)
Afsætningskonsulenterne.

Disse funktioners hovedaktiviteter er beskrevet i underbilag 3.

Herudover ydes der eksportrelateret rådgivning og information til Industrirådets medlemsvirksomheder fra hovedparten af Rådets afdelinger, som ligeledes beskrevet i ovennævnte bilag.

//. Kommentarer til de enkelte ministeriers beskrivelser af eksportfremmeaktiviteter

Af de ca. 350 årsværk, heraf ca. 100 i Danmark, der i den offentlige sektor anvendes til eksportfremmeservice, tegner Udenrigsministeriet og Industriministeriet — gennem Industri- og Handelsstyrelsen — sig for langt størsteparten.

Industrirådet har i afsnit III i sit notat stillet forslag til forbedret udnyttelse af disse to ministeriers ressourcer.

De øvrige ministeriers/styrelser beskrivelser af egne eksportfremmeaktiviteter giver indtryk af et varieret engagement, vidt forskellige servicetilbud og dermed forskellig anvendelse af ressourcer på eksportfremmeområdet. Vi skal undlade at kommentere de enkelte redegørelser i detaljer, men i stedet give udtryk for vore generelle ønsker til nævnte ministeriers og styrelser arbejdsform:

1. Erhvervslivets egne organisationer har igennem årtiers arbejde med eksportrådgivning og fremstød i udlandet opbygget en betydelig ekspertise, der dagligt udnyttes af danske virksomheder (jfr. organisationernes beskrivelse af arbejdsområder inden for eksport). For at udnytte ressourcerne optimalt tillægger vi det stor betydning, at det offentlige ikke påtager sig opgaver, der i forvejen udføres af erhvervsorganisationerne.
2. De forskellige ministerier og styrelser modtager gennem sine internationale kontaktflader ofte ønsker om besøg i Danmark fra udenlandske fagministre, embedsmænd eller andre beslutningstagere. Det er vigtigt, at disse besøg koordineres i et snævert samarbejde med erhvervslivets organisationer.
3. I takt med de forskellige ministeriers og styrelser bestræbelser på at hjælpe danske eksporterhverv til øget eksport skærpes be-

hovet for koordinering. Velmente initiativer kan nemt skabe forvirring i det eksisterende eksportfremmesystem, hvis de enkelte aktiviteter ikke planlægges i sammenhæng.

Vi skal derfor henstille, at det offentlige eksportfremmearbejde i højere grad end hidtil koordineres med Udenrigsministeriet.

4. Den reviderede betalingsordning for offentlig eksportfremmeservice, der træder i kraft pr. 1. september 1989, vil fremover kunne anvendes som målestok for erhvervslivets efterspørgsel efter de enkelte servicetilbud. Vi skal opfordre til, at organisationerne fortsat inddrages i den løbende prioritering af det offentlige eksportfremmeservice.

///. Danske eksportørers behov for — eller ønske til fremtidig eksportfremmeservice

a. IR's principielle holdning til eksportfremmesystemet

Nøgleord for den fremtidige struktur er:

- * Øget samarbejde
- * Ingen overlapning på indsatsområder
- * Effektivisering
- * Dynamik
- * Motivation og jobtilfredsstillelse.

I den forbindelse skal Industrirådet påpege behovet for en *øget* koordination mellem Udenrigsministeriets og andre ministeriers aktiviteter/indsats på eksportfremmeområdet

Med det formål at skabe det bedst mulige samspil mellem industriens/erhvervslivets ønsker og det statslige systems muligheder for at imødekomme disse ønsker foreslår Industrirådet, at eksportfremmestrukturen i Danmark opdeles i henholdsvis

- a. En administrativ funktion
- b. En operativ funktion.

Den administrative funktion skal administrere eksportfremmemidler til enkeltvirksomheders og grupper af virksomheders eksportaktiviteter på basis af ansøgningerne fra virksomhederne efter de af Industriministeriet fastlagte regler.

Den operative funktion — der varetager generelle og kollektive eksportfremmeaktiviteter — etableres som et samspil mellem hovederhvervsorganisationernes allerede etablerede servicefunktioner i Danmark og Udenrigsministeriets udeposter samt Industriministeriets eksportstipendiater.

Erhvervenes Eksportfremme Sekretariat (EES), der er etableret som erhvervsorganisationernes samarbejdsorgan, vil være veleg-

net som koordinator for de kollektive eksportfremmetiltags praktiske tilrettelæggelse.

En sådan struktur vil indeholde en række fordele, hvoraf især skal fremhæves:

Effektiv udnyttelse af ressourcerne, idet ansvaret placeres hos de organer, der i forvejen er ansvarlige for planlægning, gennemførelse og opfølgning på kollektive eksportfremmeaktiviteter.

- Væsentligt bedre samspil mellem erhvervsorganisationerne, der har virksomhedskontakt og Udenrigsministeriet/ Industriministeriet, der via ambassaderne/generalkonsulaterne og stpendiaterne har kendskab til markedsforhold og markedsudviklingen på de enkelte markeder.
- Et system med ovennævnte hovedaktører — en offentlig udetjeneste og en privat hjemmetjeneste — vil være afbalanceret med henblik på at få de enkelte eksportmarkeders behov og de danske virksomheders eksportmuligheder til at gå op i en enhed. Strukturen vil også muliggøre en besparelse på Udenrigstjenestens indlandsservice. Denne besparelse vil kunne anvendes til aktivitetsforøgelse på udeposterne, herunder igangsætning af et bedre, systematisk og målrettet analysearbejde til gavn for erhvervslivet.

b. Industriens specifikke ønsker

Industriens ønsker til Udenrigstjenestens eksportfremmearbejde er primært, at der — på vore betydende eksportmarkeder - findes et korps af udsendte erhvervsorienterede og kompetente personer, der kan bistå virksomhederne med fremskaffelse af relevante informationer om markedsmuligheder, markedsudvikling og lovregler i relation til eksportprodukters sammensætning, markedsføring og eksportdokumentation. Endvidere at de pågældende via lokale kontakter kan bistå og rådgive virksomhederne med kontaktformidling og kontaktskabelse til relevante distributører og/eller brugere samt bistå ved den indledende markedsbearbejdning og opfølgning.

Det er også vigtigt for industrien, at samarbejdet mellem erhvervsorganisationerne og Udenrigsministeriets udetjeneste udbygges, således at udetjenestens informationer om konstaterede markedsmuligheder og projekter på en effektiv og målrettet facon bliver kommunikeret til industrien/erhvervslivet, således at virksomhederne kan udnytte mulighederne.

I konsekvens heraf er det derfor industriens ønsker/behov, at den størst mulige andel af de til rådighed værende midler anvendes til opretholdelse/udbygning af så stort et antal kommercielle udeposter som muligt. Dette kan eksempelvis ske på bekostning af

hjemmetjenesten, der kan indskrænkes til det minimum af medarbejdere, som er nødvendige for at kunne yde service til udeposterne samt tjene som kontakthjælper mellem virksomheder/organisationer og udetjenesten.

En række af de aktiviteter, der i dag udføres af hjemmetjenesten, vil kunne varetages — bliver varetaget af andre, hovedsageligt hovederhvervsorganisationer, brancheforeninger, erhvervschefer.

Som anført er der fra erhvervslivets side et stærkt ønske om et effektivt arbejdende korps af udsendte handelsorienterede medarbejdere på vore mest betydende eksportmarkeder. Dette fører naturligt ind på spørgsmål, som

rekruttering — ansættelsesforhold
basisuddannelse — videreuddannelse
markedsudvælgelse
arbejdsform.

Industrirådet skal til disse punkter knytte følgende kommentarer:

** Rekruttering — ansættelsesforhold*

Det er ønskeligt, at de pågældende medarbejdere rekrutteres fra erhvervslivet. Rekrutteringsgrundlaget bør være personer, der i til-læg til en flerårig, bred erhvervserfaring har erhvervet en teoretisk baggrund, hovedsagelig civiløkonom eller tilsvarende uddannelse. De pågældende bør efter Industrirådets opfattelse ansættes på åremålskontrakter (5-7 år). Der bør i systemet være plads til, at de dygtigste medarbejdere fra handelskorpset kan avancere, således at der til stadighed også på ledende poster inden for Udenrigsministeriet findes personer med en bred, praktisk orienteret, kommerciel baggrund.

** Uddannelse — videreuddannelse*

Forinden udstationering finder sted, bør det sikres, at medarbejderne er grundigt orienterede om erhvervsorganisationernes arbejdsområde og -form for at skabe en god baggrund for et godt og effektivt samarbejde med industrien og det øvrige erhvervsliv.

For til stadighed at sikre en gensidig god kommunikation og forståelse for industriens/erhvervslivets ønsker og Udenrigstjenestens muligheder og begrænsninger skal Industrirådet foreslå, at der etableres en rotationsordning mellem Udenrigsministeriets handelskorps og hovederhvervsorganisationernes medarbejdere, således at organisationernes eksportmedarbejdere lejlighedsvis kan udstationeres på handelsposter, medens handelskorpset tilsvarende kan »aftjene« en hjemmetjeneste i en organisation. En sådan

vekselvirkning vil utvivlsomt bidrage til et forøget samarbejde, give alle parter en bedre forståelse af muligheder og problemer samt forbedre den daglige kommunikation til glæde for dansk industri/erhvervsliv.

** Markedsudvælgelse*

Industriens/erhvervslivets vurdering af vigtigheden af, at Danmark er repræsenteret på markedet, afhænger af en række faktorer.

Det er derfor vigtigt, at industrien/erhvervslivet formelt og reelt involveres i beslutningsprocessen, når der skal foretages udvælgelse af de markeder, hvor der skal placeres udsendte, handelsorienterede medarbejdere.

** Arbejdsform*

For at effektivisere indberetningsaktiviteten — og for at sikre, at de informationer, der rapporteres fra de enkelte markeder, i størst muligt omfang opfylder de behov, som eksportvirksomhederne har — bør der indføres et standardrapporteringssystem, som anvendes af alle. Herved sikres, at de informationer, der indrapporteres, uden omskrivning eller redigering, direkte kan anvendes af virksomhederne og/eller af erhvervsorganisationerne i deres rådgivning og informationsaktiviteter over for medlemsvirksomhederne.

Industrirådet finder de anførte synspunkter særdeles væsentlige og anmoder om, at de må indgå i kommissionens overvejelser, når den fremtidige struktur for Udenrigsministeriets indsats på eksportfremmeområdet skal fastlægges. Målsætningen er størst muligt udbytte — i form af øget eksport — ved anvendelse af de til rådighed værende ressourcer.

Landbrugsrådet

Eksportfremmeservice

Ved eksportfremmeservice forstås her alle foranstaltninger, der kan være til støtte for den danske landbrugseksport. Primært handler det om landbrugsvareeksporten, men enkelte forhold vedrørende den agro-industrielle sektor vil også blive berørt.

Den del af eksportfremmeservicen, der ligger i Danmark, berøres ikke. Det kunne for eksempel være Landbrugsministeriets produktudviklingsordning.

Informationer fra udetjenesten og mere praktiske serviceydelser fra udetjenesten bliver emnerne. Kun hvor det er væsentligt for sammenhængen, berøres informationernes behandling og udbredelse hos offentlige myndigheder, i landbrugets organisationer og virksomheder.

Når det gælder samspillet mellem myndigheder, organisationer og virksomheder, kan Landbrugsministeriets kontaktudvalg for statskonsulenttjenesten fremhæves. I dette udvalg udvælger man for eksempel generelle aktuelle emner, som statskonsulenterne i relevante lande vil blive anmodet om at redegøre for.

Landbrugetsektorspecifikt

Landbrugssektoren er en veldefineret sektor i alle lande og omfatter primærlandbruget, forarbejdnings- og forædlingsvirksomhed, distributionssystemer, handel og forbrug af fødevarer. Politik og lovgivning vil knytte sig til et eller flere af disse led. Det er væsentligt, at dette område behandles i sin sammenhæng, hvilket stiller særlige krav om fagkundskab til udetjenestens medarbejdere. Udetjenestens medarbejdere skal også have et godt kendskab til sektoren i Danmark.

På landbrugsområdet er der tætte kontakter mellem udetjenesten og erhvervet, og blandt andet Landbrugsministeriets årlige statskonsulentmøde tjener det formål at etablere et sammenhængende arbejde og give udetjenesten det bedste kendskab til erhvervets forhold.

Beredskabet

Landbrugets virksomheder har brug for et detaljeret verdensbillede, fordi konkurrencen på markederne for landbrugsvarer skal vurderes ud fra flere forskellige synsvinkler.

En synsvinkel er den landbrugspolitiske, som giver mulighed for at bedømme konkurrencesituationen mellem danske landmænd og landmændene i andre lande. I EF vil det handle om de enkelte landes holdning til den fælles landbrugspolitik og sammenhængen med den nationale landbrugspolitik. I tredielande vil det handle om de enkelte landes satsning på egen landbrugsproduktion, på import eller på eksport. Der vil her være en snæver kobling til det handelspolitiske.

En anden synsvinkel i eksportfremmearbejdet er markedet, altså produktion, handel, forbrugerne og udviklingen i fødevarerforbrugets sammensætning. I tilknytning hertil er det vigtigt at have kendskab til strukturudviklingen i forarbejdnings-, distributions- og detailledet. Lovgivning på sundhedsområdet og mærkningsbestemmelser er vigtige forhold i denne sammenhæng.

Udviklingen i primærlandbruget skal også observeres. Den landbrugstekniske udvikling i bred almindelighed handler blandt andet om udviklingen på forskningsfeltet og omstillinger i landbruget til nye produktionsmetoder eller produktionsgrene. Miljøpolitikens indvirkning på landbruget vil være et andet aspekt.

Eksportfremmeservice på disse områder skal bestå i en overvågning på de enkelte markeder, hvor den udstationerede medarbejder ofte selvstændigt skal vurdere, hvad der er væsentligt. En generel økonomisk-politisk overvågning følger sig til dette billede, men det sektorspecifikke er afgørende.

Kontakter til myndigheder

På en række oversøiske markeder er officielle kontakter mellem landets regering og den danske regering af stor betydning for handelssamkvemmet. Det skal ikke her nærmere belyses, ej heller samspillet med delegationsrejser, samarbejdsaftaler eller blandede kommissioner.

De danske myndigheder er vigtige partnere på det veterinære område. I forhold omkring veterinære aftaler eller andre deklarationer er de danske udlandsrepræsentationer ofte uundværlige, når de danske kontrolsystemer skal forklares, eller misforståelser ryddes af vejen. Konkrete problemer ved grænserne kræver ofte en meget hurtig indsats på grund af fødevarers fordærvelighed.

Fødevarerlovgivningen på eksportmarkederne skal følges ligesom lovgivningens praktiske gennemførelse. Også dette arbejde er vigtigt for erhvervet.

Gensidighed

De udsendte medarbejders personlige kontakt til ministeriet, organisationer og virksomheder er vigtig. Der er ikke tale om envejskommunikation, men om gensidig information. Man kunne også tale om tværgående information forstået på den måde, at udetjenesten har behov for kontakter med allerede etablerede eksportører for at udbygge markedskendskabet og hjælpe andre eksportører.

Enkelt og tværgående

Det er naturligt, at bestemte typer af sager løses bedst i et samarbejde mellem 2 parter: virksomheden og medarbejderen i udetjenesten.

Den samlede udetjeneste og virksomhederne taget under eet, d.v.s. erhvervet eller måske en enkelt branche, vil i andre situationer være det naturlige udgangspunkt for at løse en opgave. Eksportfremmeservice i denne sammenhæng vil være en målrettet overvågning i samspil med erhvervets organisationer for at planlægge eller analysere muligheden for en konkret indsats. Det kunne være en koordineret gennemførelse af tværgående eller fælles arrangementer, hvor eksportfremmeservicen kan antage en mere praktisk karakter i forbindelse med for eksempel udstillinger eller butiksaktioner.

De enkelte eksportører kan læse udenlandske tidsskrifter eller benytte internationale konsulentfirmaer., men har primært deres viden fra deres egen kontakt med markedet. Denne kontakt med markedet vil udetjenesten aldrig få. Eksportørerne har brug for en basal viden om udviklingen på markederne, der også inddrager de politiske aspekter; en kvalificeret beskrivelse, der tager udgangspunkt i beskriverens viden om erhvervet i Danmark. Fremtidens udetj eneste skal løse konkrete opgaver for eksportørerne og i stigende omfang hjælpe erhvervet med basalredskaberne til at lave fremtidens strategier.

Det er vigtigt, at udetj enesten er fleksibel, og en struktureret kontakt mellem erhvervets organisationer og ressortministeriet er vigtig med henblik på hele tiden at udnytte de menneskelige ressourcer bedst muligt. De opgaver, der skal løses, kan ikke beskrives en gang for alle, men må formuleres i et løbende samarbejde.

Landsorganisationen i Danmark

Danske eksportørers behov for eksportfremmeservice

LO er i lighed med flere andre organisationer blevet bedt om at bidrage til afdækning af eksportfremmeaktiviteterne, forstået som rådgivning til danske eksportører og tilskudsvirksomhed til international kontaktfremmedling.

LO kan i sagens natur ikke bidrage med nogen konkret viden eller information på dette punkt, idet opgaven, som stilles, ligger uden for LO's arbejdsområder.

Det er naturligvis ikke ensbetydende med, at LO ikke lægger vægt på, at der foretages en kvalificeret og omfattende rådgivning til danske eksportører, således at eksportarbejdet kan fremmes.

LO's interesser på området er af mere generel og national karakter, og det vil derfor næppe interessere denne gruppes medlemmer at fremføre LO's generelle økonomisk-politiske eller erhvervspolitiske synspunkter.

LO har endvidere forstået, at det ligger uden for denne gruppes kommissorium at diskutere udformningen af eksportfremmeaktiviteterne og aktiviteterernes opdeling på forskellige ministerier, og skal derfor afstå fra kommentarer i den forbindelse.

Afslutningsvis skal det nævnes, at LO værdsætter udarbejdelsen af en oversigt over danske eksportørers behov for **eksportfremmeservice**, således at eksportfremmearbejdet kan tjene formålet bedst muligt.

Den 12. oktober 1989

**Brugerundersøgelse vedrørende
udenrigstjenestens eksportfremmearbejde
Udenrigsministeriet 1988**

Indholdsfortegnelse

Indledning

Undersøgelsens tilrettelæggelse

Kapitel I. Spørgeskemaundersøgelsen i Danmark.

Karakteren af de virksomheder, undersøgelsen
omfatter.

Undersøgelsens resultater:

A. Kontaktformidling

B. Informationsvirksomhed

C. Udenrigsministeriets eksportrådgivning

D. Bistand til løsning af konkrete opgaver

E. Repræsentationernes bistand til markedsførings-
aktiviteter

F. Virksomhedernes markedsprioritering

Kapitel II. Interviewundersøgelsen.

Kapitel III. Brugerundersøgelse gennem repræsentationerne.

Kapitel IV. Konklusioner.

Indledning

Udenrigstjenestens eksportfremmearbejde er en serviceaktivitet til fordel for danske eksportvirksomheder. Som ved alle serviceaktiviteter er det hensigtsmæssigt, at man med mellemrum - hvis længde kan diskuteres - standser op og undersøger, om den service der ydes nu også svarer til brugerens ønsker.

En sådan brugerundersøgelse af udenrigstjenestens eksportfremmearbejde blev foretaget i 1978/79, og Udenrigsministeriets ledelse fandt i 1987, at der var behov for en ny undersøgelse af denne art.

En arbejdsgruppe blev nedsat i foråret 1987 med henblik på at gennemføre undersøgelsen. Gruppen bestod af en repræsentant for ministeriets handelsafdeling, (kontorchef Jens Peter Larsen), en repræsentant for administrationsafdelingen, (souschef i A.II. Finn Norman Christensen) og ambassadør Erik Thrane (formand).

Undersøgelsens tilrettelæggelse

Arbejdsgruppen tog som udgangspunkt erfaringerne fra 1978/79-brugerundersøgelsen.

Denne bestod i udsendelse af et spørgeskema til virksomheder, der abonnerede på Udenrigsministeriets Tidsskrift, og efterfølgende uddybende samtaler med udvalgte virksomheder blandt dem der havde besvaret skemaet.

Den nu gennemførte undersøgelse har bestået af tre elementer:

- 1) en spørgeskemaundersøgelse,
- 2) en efterfølgende interviewundersøgelse bestående af uddybende samtaler med virksomheder udvalgt blandt dem, der har besvaret spørgeskemaet, og
- 3) en undersøgelse foretaget gennem repræsentationerne af de resultater kontaktfremmidlingsarbejdet har givet.

1. Arbejdsgruppen fandt, at der, i og med at spørgeskemaet i 1978/79 kun var tilstillet virksomheder, som abonnerede på Udenrigsministeriets Tidsskrift i undersøgelsen var indbygget en systematisk skævhed i den forstand, at alle forespurgte virksomheder havde kendskab til og benyttede sig af i hvert fald én side af Udenrigsministeriets eksportfremmearbejde. Man fik således ikke svar på spørgsmålet, i hvilket omfang der findes eksportvirksomheder, som intet kendskab har til dette arbejde.

Man lagde derfor vægt på, at en *spørgeskemaundersøgelse* denne gang kom til at omfatte et - rimeligt stort - repræsentativt udvalg af danske eksportvirksomheder.

Man trak indledningsvis på »Kompas Danmark«'s database navne og adresser på samtlige Danmarks ialt 5.950 eksportvirksomheder. Da databasen ikke indeholder oplysninger om virksomhedernes omsætning eller eksport, valgte man at inddele dem i følgende fire grupper efter *antal ansatte*: indtil 10; 11-20; 21-50, 51 og derover, hvorved bemærkes, at Kompas Danmark ikke registrerer industrivirksomheder med 5 ansatte og derunder. For disse virksomheder omfatter den mindste gruppe således kun 6-10 ansatte.

Et antal virksomheder måtte fjernes fra grundmaterialet, idet de ikke havde opgivet antal ansatte.

Blandt de resterende virksomheder udvalgte helt tilfældigt inden for hver af de 4 grupper én fjerdedel, ialt 1.324 virksomheder, svarende til godt 22 procent af samtlige danske eksportvirksomheder opført i »Kompas Danmark«.

Til hver af disse virksomheder fremsendtes pr. 1. september 1987 med et følgebrev fra Udenrigsministeriets direktør et spørgeskema, der repræsenterer en væsentlig udbygning af det i den tidligere undersøgelse anvendte, bl.a. fordi der i den forløbne tid er kommet en række eksportfremmeaktiviteter til, som ikke fandtes i 1978/79.

Ved fristens udløb var indkommet svar fra noget mindre end 50 procent, og der udsendtes derfor en »rykker«-skrivelse. Det resulterede i en ny strøm af besvarelser, således at man nåede op på ialt 998 svar, *en svarprocent på 75,4*.

Dette må siges at være overordentligt tilfredsstillende for en undersøgelse af denne art, og der kan ikke herske tvivl om, at man med godt 75 procent svar på en henvendelse rettet til en tilfældigt udvalgt fjerdedel af de danske eksportvirksomheder (for hvilke der foreligger oplysninger om antal ansatte) har fået et godt repræsentativt materiale, fra hvilket det er muligt at drage relevante konklusioner for så vidt angår eksportvirksomhederne som helhed.

2. Ligesom ved den tidligere undersøgelse er spørgeskemaerne fulgt op med samtaler med repræsentanter for et mindre antal (ialt 36) eksportvirksomheder, der havde udbygget deres besvarelser med særlige bemærkninger.

3. Med henblik på om muligt at danne sig et indtryk af, i hvilket omfang udenrigstjenestens kontaktformidlingsarbejde fører til konkrete resultater, foretog arbejdsgruppen sideløbende med spørgeskemaaktionen i Danmark en *brugerundersøgelse gennem repræsentationerne i udlandet*.

Disse instrueredes om pr. 1. september 1987 at rette henvendelse til alle de virksomheder, som de havde ydet kontaktformidlingsbistand i de første to måneder af 1987 og spørge dem, hvorvidt den

af repræsentationen ydede kontaktformidling havde ført til konkrete resultater i form af f.eks. ordrer eller etablering af fast agentforhold eller anden fast kontakt.

Virksomhederne skulle opfordres til i tilfælde af, at intet resultat var opnået at oplyse den nærmere årsag hertil:

- manglende interesse i importlandet,
- manglende opfølgning fra eksportører,
- manglende konkurrenceevne etc.

Spørgeskemaundersøgelsen i Danmark vil blive behandlet i kapitel I, interviewundersøgelsen i Danmark i kapitel II, og den særlige brugerundersøgelse gennem repræsentationerne vil blive taget op i kapitel III.

Kapitel I

Spørgeskemaundersøgelsen i Danmark

Karakteren af de virksomheder, undersøgelsen omfatter

Der udsendtes spørgeskemaer til ialt 1.324 danske virksomheder opført i Kompas' register som værende eksportvirksomheder. Der indkom svar fra ialt 998 virksomheder. Heraf oplyste 73, at de ikke drev eksportvirksomhed, eller at de var under afvikling. De resterende 925 virksomheder fordelte sig således efter størrelse:

		%
Indtil 10 ansatte	193	20,9
11-20 -	192	20,8
21-50 -	266	28,7
over 50 -	274	29,6
	925	100,0

I spørgeskemaet var virksomhederne opfordret til at oplyse om de drev industri, handel, servicevirksomhed etc.. 78 virksomheder har ikke besvaret dette punkt. De resterende fordeler sig således:

Industri	404
Handel	149
Service	10
Blandet	284
	847

Der var endvidere i skemaet afsat plads til at oplyse størrelsen af

virksomhedernes omsætning og eksport. De modtagne oplysninger herom har imidlertid ikke kunnet bruges, da virksomhederne helt åbenbart har været tilbøjelige til at opgive for store tal. Således når man, hvis man lægger oplysningerne til grund, til en langt større totaleksport fra Danmark end den faktiske i henhold til »Danmarks Statistik«.

Efter hvad man forstår, er denne trang hos virksomhederne til at overdrive deres omsætning og eksport da også grunden til at »Kompass Danmark« har opgivet at registrere disse oplysninger i sit register.

Undersøgelsens resultater

Af besvarelsene fremgår, at 70 procent af virksomhederne har benyttet sig af mindst ét af udenrigstjenestens eksportfremmetilbud men implicit også, at 30 procent ikke har gjort det. (I 1978/79-undersøgelsen var benyttelsesprocenten 100, men det skyldes som nævnt oven for, at der i undersøgelsen kun indgik virksomheder, som abonnerede på Udenrigsministeriets Tidsskrift og således pr. definition benyttede sig af i hvert fald ét af udenrigstjenestens tilbud).

Svarene viser, at der er en klar sammenhæng mellem størrelsen af virksomheden og anvendelsen af udenrigstjenestens tilbud, således at forstå, at jo større en virksomhed er, jo mere brug gør den af udenrigstjenesten. Medens således kun 54 procent af virksomhederne i den mindste gruppe (under 10 ansatte) benyttede sig af udenrigstjenesten, var procenten for den største gruppe (over 50 ansatte) godt 88 procent.

Undersøgelsen modsiger således den opfattelse, der undertiden gives udtryk for, at de store virksomheder ikke behøver udenrigstjenesten (idet de menes at kunne klare sig selv).

At ikke blot de store, men også de helt store gør brug af udenrigstjenestens handelsarbejde fremgår iøvrigt af de individuelle besvarelser.

Virksomhederne var i spørgeskemaet opfordret til at oplyse, hvilke af udenrigstjenestens 5 hovedtilbud de benyttede sig af. Svarene var følgende :

A. Kontaktformidling	42 %
B. Informationsvirksomhed	55 —
C. Eksportrådgivning	33 —
D. Konkrete opgaver	40 —
E. Markedsføringsaktiviteter	33 —

I det følgende gennemgås de mere detaillerede besvarelser vedrørende de forskellige former for bistand.

A. Kontaktformidling

Ved kontaktformidling forstås i denne sammenhæng udenrigstjenestens bestræbelser for at sætte danske eksportører i forbindelse med egnede aftagere, forhandlere og agenter i udlandet.

Af de indkomne besvarelser fremgår, at 42 procent har benyttet sig af udenrigstjenestens hjælp på dette område. Dette er væsentligt færre end efter 1978/79-undersøgelsen, ifølge hvilken 72 procent gjorde brug af den.

Forklaringen herpå kan næppe være, at virksomhederne i den mellemliggende tid skulle have bevæget sig bort fra at anvende udenrigstjenesten på dette område.

Overvejende sandsynligt er, at 1978/79-undersøgelsen ved ale-
ne at spørge abonnenter på Udenrigsministeriets Tidsskrift (U.T.) har ramt en gruppe, der har kendskab til og er mere tilbøjelig til at benytte sig af udenrigstjenestens eksportfremmearbejde i almindelighed.

Hvis det forholder sig således, illustrerer de nye tal, hvorefter godt 40 procent af danske eksportvirksomheder modtager eller har modtaget kontaktformidlingsbistand gennem udenrigstjenesten, bedre end 1978/79-undersøgelsen de faktiske forhold, eftersom der ikke ved den seneste undersøgelse er sket nogen skjult udvælgelse, således som det i realiteten var tilfældet ved den tidligere.

De indkomne svar viser, at medens kun 33 procent af de mindre virksomheder (under 20 ansatte) gør brug af udenrigstjenestens kontaktformidling, er procenten for de større (over 50 ansatte) 55 procent, jfr. følgende:

Under 10 ansatte	33 %
11-20 -	34 -
21-50 -	40 -
over 50 —	55 —

For de mindre erhvervsvirksomheders vedkommende, der à priori må formodes at have større behov for hjælp end de store, er forklaringen antagelig, at kendskabet til denne bistandsmulighed ikke er så stort som hos de større.

Vurdering af kontaktformidlingen

Gennem spørgeskemaet har man forsøgt at få et mere direkte svar på spørgsmålet, hvorledes virksomhederne vurderer kvaliteten af det arbejde, udenrigstjenesten yder på dette område, idet man har spurgt dem, om de finder bistanden tilfredsstillende eller ej.

Af de virksomheder, der har gjort brug af kontaktformidlingsbi-

standen, har 74 procent erklæret sig tilfredse, 12 procent har været utilfredse, og 14 procent har ikke besvaret spørgsmålet.

Tilfredsheden er, som det vil ses, størst blandt de store virksomheder:

		Tilfredse
Indtil 10 ansatte		66 %
11-20	-	56 -
21-50	-	75 -
over 50	-	85 —

Virksomhederne var i spørgeskemaet endvidere opfordret til eventuelt at fremsætte forslag til forbedring af kontaktformidlingsarbejdet, og 10 procent har benyttet sig af denne adgang, d.v.s. de fleste af de utilfredse.

Der er dog i svarene ofte mere tale om synspunkter end om egentlige forslag.

Blandt de fremsatte synspunkter og forslag kan følgende nævnes:

»Det kan sommetider tage ret lang tid, inden man får svar på en forespørgsel rettet til en ambassade eller handelsattaché«.

»Bedre opfølgning med kontakt til den udenlandske importør og danske eksportører.«

»Etablering af data/branchebank (kundeemner) for de vigtigste danske eksportører.«

»Der har været tilfælde hvor de mulige udenlandske importører har vist sig at være på fallittens rand. Måske kunne Udenrigsministeriet undersøge de økonomiske forhold omkring firmaerne, inden disse offentligøres i Udenrigsministeriets skrifter.«

»Seriositeten i de informationer, som vi i vor branche har modtaget, har været for dårlig, og derfor har de mistet betydning for os.«

»Tættere kontakt; måske kunne TIC centrene udbygges. Konsulent, der kan komme ud i virksomhederne.«

»Direkte kontakt til potentielle aftagergrupper. »Telefonbogs materiale« og lignende er for lidet effektivt.«

»Ønsker »fyldigere« oplysninger om importøremner og deres virksomheds formåen.«

»Udvælgelsen af importøremner kunne gøres mere selektiv ved at benytte en af eksportøren beskrevet »importørprofil«

ved ambassadens eksempelvis første telefoniske kontakt. En sådan importørprofil kunne omfatte en beskrivelse af faktorer som: forretningstype, størrelse på organisation evt. opdelt på salgs- og tekniske funktioner m.v., geografiske forretningsområder, primære/sekundære kundesegmenter samt en beskrivelse af importørens eksisterende sortiment.«

»At man udarbejder ajourførte lister over de på markedet værende importører, agenter med specifik angivelse af vareområde, salgsområde m.v.«

» — Bedre branchekendskab

— bedre konkurrentinformation (*ikke* andre danske firmaer - men udenlandske)

— Ikke så generelle løsninger, men »down to earth«-konkrete operative forslag.«

»Større professionalisme ønskelig.«

»Oversigt over hvilke sortimenter agent eller importører i forvejen markedsfører.«

»Der er ofte for lang afstand mellem vore produkter og det, importørerne tidligere har beskæftiget sig med.«

En mere sammenfattende fremstilling og vurdering af virksomhedernes kritik af udenrigstjenestens firmaformidlingsarbejde findes i kapitlet om interviewundersøgelsen (kapitel II.) samt i kapitel III.

B. Udenrigstjenestens informationsvirksomhed

Udenrigstjenestens informationsvirksomhed omfatter en flerhed af tjenester, hvoraf de vigtigste er: ugeskriftet EKSPORT/UT; nyhedsbrevet Østnyt; håndbøger med markedsorientering om de enkelte lande; oplysning om told, afgifter og andre handelshindringer; søgning på internationale databaser; materiale vedr. udenlandske licitationer; Udenrigsministeriets eksportoplysning. Ved spørgeskemaundersøgelsen har man fået oplysninger om i hvilket omfang eksportvirksomhederne benytter sig af Udenrigsministeriets informationsvirksomhed, jfr. følgende tabel, der viser den procent af de spurgte virksomheder, der har gjort brug af de enkelte tilbud på informationsområdet:

	Procent af virksomhederne, der benytter de enkelte tjenester
a. Abonnement på EKSPORT/UT	29.6
b. Abonnement på Østnyt	4.4
c. Købt markedsorienteringer	40.2
d. Rekvireret de i EKSPORT/UT og Østnyt omtalte rapporter, publikationer eller indberetninger	19.6
Anvendt dette materiale i firmaets planlægning og markedsføringsstrategi	18.6
e. Benyttet sig af EKSPORT/UT's kontaktnotitser	16.1
f. Annonceret i »Denmark Review«	4.3
g. Benyttet Udenrigsministeriets toldoplysning	27.2
h. Benyttet sig af tilbuddet om datainformation	2.4
i. Anvender handelsafdelingens landespecialister i valg af marked og planlægning af eksportstrategi	5.2
j. Rekvireret licitationsmateriale fra :	
Udenrigsministeriet	5.3
Industrirådet	10.2
k. Benyttet handelsafdelingens eksportoplysning	18.4

ad a. Det summariske tal, der viser, at 30 procent af virksomhederne abonnerer på *EKSPORT/UT* dækker over betydelige forskelle mellem store og små virksomheder:

	%
Indtil 10 ansatte	12
11-20 -	14
21-50 -	26
over 50 -	56

ad b. Den lave abonnementsprocent for *Østnyt*, et nyhedsbrev, der bringer oplysninger om statshandelslandenes økonomi m.v., skyldes utvivlsomt, at antallet af virksomheder, der seriøst beskæftiger sig med disse vanskelige markeder, er meget begrænset.

ad c. For Udenrigsministeriets håndbøger: *markedsorienteringer* om de forskellige lande gælder, ligesom for *EKSPORT/UT* og *Østnyt*, at jo større virksomheden er, jo større er interessen: 17 procent af de små virksomheder og 49 procent af de store har købt håndbøgerne.

ad d. Det er positivt overraskende, at så mange som ca. 20 procent rekvirerer de i *EKSPORT/UT* og *Østnyt* omtalte rapporter m.v., og at de næsten alle anvender det rekvirerede materiale i deres planlægning og markedsføringsstrategi.

ad f. *Annoncering i Denmark Review* har naturligt nok mere interesse for de store (9 procent) end for de små (2 procent).

ad g. At 27 procent anvender Udenrigsministeriets *toldoplysning*, forekommer meget tilfredsstillende.

ad h. Udenrigsministeriets *datainformation*, der tilbyder søgning på et stort antal internationale data-baser, benyttes, som det vil ses, kun af ca. 2 V₂ procent af virksomhederne.

ad i. Handelsafdelingens landespecialister anvendes, som det vil ses, kun i beskedent omfang i valg af marked og planlægning af eksportstrategi.

adj. Det forhold, at det gennem udenrigstjenesten udefra fremskaffede *licitationsmateriale* rekvireres af tilsammen af 10-15 procent af samtlige virksomheder, synes også opmuntrende, når man tager i betragtning, at det normalt kun er en begrænset kreds, fortrinsvis entreprenører og meget store virksomheder, der kan gøre brug af dette materiale.

Vurdering af informationsvirksomheden

Virksomhederne blev i spørgeskemaet opfordret til at give udtryk for, om de var tilfredse eller utilfredse med udenrigstjenestens informationsvirksomhed. Af de 513 virksomheder, der benyttede udenrigstjenestens informationsvirksomhed, benyttede 402 (78 procent) sig af denne mulighed. Af disse gav 77 procent udtryk for tilfredshed og 23 procent for, at de ikke var tilfredse.

De store virksomheder, som er dem der flittigst gør brug af udenrigstjenestens informationsvirksomhed, er også dem der er mest tilfredse:

	Tilfredse
Indtil 10 ansatte	62 %
11-20 -	71 -
21-50 -	73 -
over 50 —	88 —

Virksomhederne var i spørgeskemaet ligeledes opfordret til at fremsætte forslag til forbedring af udenrigstjenestens informationsvirksomhed. Godt halvdelen af de utilfredse (5 procent af samtlige virksomheder) har benyttet sig af denne adgang. Der er dog også her i stort omfang mere tale om fremsættelse af synspunkter end om egentlige forslag.

Blandt de fremsatte synspunkter og forslag synes følgende af størst interesse:

»Alt det i spørgeskemaet nævnte informationsmateriale burde sendes til virksomhederne, da det er nyt for i hvert fald nogle.«

»De informationer, man får, er alt for vage og brede. Et dybere kendskab hos informationsgiverne til, hvad man har med at gøre, ville være en stor hjælp.«

»Oftentimes vanskeligt at finde den rette kontaktperson i udenrigstjenesten, når vi har brug for hurtig hjælp.«

»En publikation - eventuelt en opslagsbog - om alle de muligheder, udenrigstjenesten tilbyder, er ønskeligt.«

»Udenrigstjenesten markedsfører sig for dårligt.«

»Handelsafdelingens toldoplysninger er for svære at komme igennem til pr. telefon. Underbemandet?«

»Markedsorienteringerne bør igen være gratis, da de er en stor hjælp især for små virksomheder i opstartfasen.«

»»Eksport« bør være gratis.«

»Kontaktformidlingsnotitser er normalt de firmaer man ikke ved, hvor man ellers skulle placere, og ved nærmere kontakt er de sjældent seriøse.«

»Der bør være mindst to personer i Udenrigsministeriet inden for samme arbejdsområde. Ofte strander henvendelser på grund af ferie, fravær.«

»Da der er to ministerier, der varetager eksportfremme, kan det være vanskeligt at få samlet de relevante informationer. Lav i samarbejde med Industrirådet/Håndværksrådet o. lign et katalog over de serviceydelser, der tilbydes.«

»Toldoplysningen: Her bør informationerne på EDB og opdateres oftere og mere systematisk.«

C. Udenrigsministeriets eksportrådgivning

Udenrigsministeriets eksportrådgivning kan antage form af generel eksportrådgivning, individuel eksportrådgivning vedrørende et særligt marked og regional eksportrådgivning.

Generel eksportrådgivning gennemføres normalt i provinsen af medarbejdere fra Udenrigsministeriets handelsafdeling i samarbejde med en erhvervschef. Af de virksomheder, der har deltaget i undersøgelsen, har 14 procent oplyst at have deltaget i denne form for eksportrådgivning.

Der er her ikke større forskel mellem store og små virksomheder.

Individuel eksportrådgivning vedrørende et særligt marked udføres af udsendte handelsmedhjælpere på tjenesteophold i Danmark.

Af undersøgelsens virksomheder har 23 procent oplyst, at de har deltaget i denne form for eksportrådgivning (35 procent af de store mod 13 procent af de små virksomheder).

Ved *regional eksportkonsultation* forstås individuel eksportrådgivning, der udføres af udsendte handelsmedarbejdere hjemkaldt fra et større geografisk område.

Hvis man ligesom ved de foregående ser bort fra de få, der ikke har besvaret spørgsmålet, viser svarene, at 16 procent af virksomhederne har deltaget i en eller flere regionale eksportkonsultationer. Også her har interessen været størst blandt de store (24 procent mod 7 procent hos de mindste).

Vurdering af udenrigstjenestens eksportrådgivning

Virksomhederne har været opfordret til at oplyse om de finder udenrigstjenestens eksportrådgivning tilfredsstillende. Af de 304 virksomheder, der har benyttet sig af udenrigstjenestens eksportrådgivning har 94 procent besvaret spørgsmålet. Af disse har 73 procent erklæret sig tilfredse og 27 procent utilfredse.

Tilfredsheden er størst blandt de store virksomheder:

	Tilfredse
Indtil 10 ansatte	58 %
11-20 -	65 -
21-50 -	67 -
over 50 —	84 —

Blandt de i besvarelserne fremsatte bemærkninger og forslag til forbedring af eksportrådgivningen kan følgende nævnes :

»Der rådgives for generelt uden kendskab til en særlig branche eller et særligt produkt«.

»Tiden til konsultation er for kort. Det ville være ønskeligt, om handelsmedarbejderne havde tid til at besøge virksomhederne i stedet for at sidde på det lokale erhvervskontor«.

»De konkrete opgaver, der aftales ved konsultationerne, bør følges bedre op«.

»Handelsmedarbejderne - specielt eksportstipendiaterne - er primært interesserede i de større virksomheder og går derfor ikke nok i dybden med de små og mellemstore«.

»De 30 minutter, der er afsat til hver ved de regionale eksportkonsultationer, er for lidt, bør forhøjes til 45 minutter«.

»Der kan opnås bedre resultater ved at afsætte mere tid på specielle branchers særlige problemstillinger«.

»Ved regionale konsultationer er mængden af forespørgsler muligvis for stor for enkelte repræsentanter, hvilket besvarelsene kan bære præg af«.

D. Bistand til løsning af konkrete opgaver

Nedenstående tabel indeholder en oversigt over de vigtigste af de konkrete opgaver, udenrigstjenesten bistår med at løse, og viser det omfang, i hvilket de af undersøgelsen omfattede eksportvirksomheder gør brug af de forskellige tilbud:

Antal ansatte

lait	-10	11-20	21-50	50-	lait
Fremskaffelse af soliditetsoplysninger	12%	21%	23%	43%	26%
Inkassosager	8%	8%	13%	20%	13%
Agentlovgivning	2%	19%	8%	24%	12%
Patenter og varemærker	2%	4%	5%	10%	6%
Produktansvar	2%	2%	3%	8%	4%
Arbejdsmarkedsforhold	3%	4%	5%	10%	6%
Etableringsregler	3%	3%	7%	17%	8%
Selskabsregler	3%	3%	5%	14%	7%
Skatteforhold	2%	2%	5%	12%	6%
Levnedsmiddellovgivning	1%	6%	3%	9%	5%
Tekniske forskrifter	3%	4%	6%	13%	7%
Miljølovgivning	2%	2%	3%	5%	3%
Andre juridiske spørgsmål	2%	5%	5%	16%	8%

Som det vil ses, er fremskaffelse af soliditetsoplysninger den mest efterspurgte ydelse, efterfulgt af hjælp til inkasso og oplysninger om agentlovgivning. For de øvrige tilbuds vedkommende er efterspørgslen mere beskeden (3-8 procent).

Ca. hver fjerde virksomhed benytter udenrigstjenesten til fremskaffelse af *soliditetsoplysninger*, og for de store virksomheder er der endog tale om mere end to femtedele (43 procent).

Ca. 13 procent har benyttet sig af udenrigstjenesten til *inkasso*. Også her er de store virksomheder mere aktive end de små (20 procent mod 8 procent).

Dette, at de store virksomheder benytter sig mere af udenrigstjenestens tilbud, er iøvrigt et træk, der går igen ved alle de i tabellen opførte bistandsydelser.

Virksomhedernes vurdering af bistanden til løsning af konkrete opgaver

Af de 371 virksomheder, der har benyttet udenrigstjenesten til løsning af konkrete opgaver, har 262 (71 procent) af virksomhederne besvaret spørgsmålet, hvorvidt de har været tilfredse med udenrigstjenestens bistand. Af disse har 229 (87 procent) udtalt tilfredshed, medens 33 (13 procent) været utilfredse.

24 virksomheder har benyttet sig af opfordringen til at fremsætte bemærkninger eller forslag. De fleste af bemærkningerne går ud på, at virksomheden ikke var klar over, at man kunne få bistand på de opførte områder.

Andre oplyser, at de kan få tilsvarende eller bedre (i visse tilfælde også billigere) oplysninger gennem andre kanaler f.eks. brancheforeninger eller banker.

E. Repræsentationernes bistand til markedsføringsaktiviteter

Bistanden kan stå i forbindelse med den danske virksomheds deltagelse i fagudstillinger/messer; symposier; kontaktmøder eller i delegationsrejser. Bistanden kan også antage form af mødefaciliteter, f.eks. at repræsentationen stiller et eksportservicecenter til rådighed, tilrettelægger møder, udsender pressemeddelelser, afholder reception m.m.

Af de i undersøgelsen deltagende virksomheder har 28 procent oplyst at have modtaget bistand fra danske repræsentationer i udlandet i forbindelse med deres deltagelse i *fagudstillinger/messer, symposier eller kontaktmøder*, og også her er situationen: jo større virksomhed, jo større brug af bistandstilbuddet (47 procent af de store mod 19 procent af de små).

Blandt virksomhederne har 10 procent oplyst at have modtaget bistand i forbindelse med deres deltagelse i *delegationsrejser*, en tjeneste, som også i første række benyttes af de store virksomheder (21 procent mod 4 procent af de små).

Ca. en femtedel (19 procent) af virksomhederne har oplyst at have gjort brug af *mødefaciliteter* stillet til rådighed af repræsentationerne (26 procent af de store mod 6 procent af de små).

Af de virksomheder, der har oplyst at have gjort brug af udenrigstjenestens markedsføringsaktiviteter, har 73 procent givet udtryk for tilfredshed og 27 procent for utilfredshed.

Kun 8 procent af virksomhederne har fremsat bemærkninger eller forslag til forbedringer af bistanden i forbindelse med markedsføringsaktiviteter.

Nogle af de fremsatte bemærkninger vedrører i højere grad Eksportfremmerådet end udenrigstjenesten. Blandt de øvrige kan følgende nævnes:

»Delegationsrejser har vi bedt om deltagelse i, men deltagerne har altid senere vist sig at bestå af ledere fra meget større firmaer«.

»Der er vigtigt, at repræsentationen tager sig god tid til at arrangere møder, når danske firmaer beder herom, og aflægger besøg. Det er vigtigt, at man går igang med at arrangere disse møder i god tid, og ikke i sidste øjeblik«.

»Savner kontakt/samspil og information om messer, delegationsrejser etc.«

»Planlægning af kontaktmøder bør ske i samarbejde med branchefolk, så bedst muligt tidspunkt etc. for afholdelsen fastlægges. (Kontaktmøde for landbrugsmaskiner i Hannover for et par år siden fandt sted midt i roe- og kartoffelhøsten og i efterårsarbejdet, hvorfor så godt som ingen forhandlere havde tid til at komme til stede.) (Store udgifter - intet udbytte).«

»Udenrigstjenesten bør i langt større udstrækning samarbejde med brancheorganisationerne«.

»»Hardware« i servicecentre skal altid gennemprøves og være i orden«.

»Vor erfaring med kontaktmøder/delegationsrejser er, at de er meget generelle. Vi ønsker kontakt med potentielle kunder - ikke repræsentanter for organisationer, ambassader etc.«

Betaling for eksportfremme

Den pr. 1. januar 1987 indførte ordning med betaling for offentlig eksportfremmeservice havde kun været i kraft i otte måneder, da spørgeskemaundersøgelsen gennemførtes. Det er derfor forståeligt, at kun 9 procent af virksomhederne har benyttet adgangen til i besvarelsen at udtale sig om ordningen.

Enkelte af svarene tager ikke stilling til, om betaling for eksportfremmeservice er rimeligt eller ej, men blandt dem, der udtaler sig om spørgsmålet, er ca. de to tredjedele imod betaling. Modstanden er forståeligt nok størst blandt de mindre virksomheder.

Det er begrænset, hvad dette materiale kan bruges til, da det naturligt nok er modstanderne af ordningen, der har været mest motiveret til at udtale sig. Man kan formentlig derfor gå ud fra, at der blandt de mere end 90 procent, der ikke har udtalt sig om spørgsmålet, vil være relativt få, som er stærke modstandere af ordningen.

F. Virksomhedernes markedsprioritering

Virksomhederne var i spørgeskemaet opfordret til at angive, hvilke eksportmarkeder de prioriterede højest (1), næsthøjest (2), etc.

Resultaterne er i prioritetsorden gengivet i omstående tabel:

Virksomhedernes markedsprioritering

Prioritering

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 alt
Eksportmar- keder:										
Norden	497	148	28	9	-	2	-	1	-	685
Vesteuropa	293	325	29	1	1	-	-	-	-	649
Nord- amerika	60	53	125	19	11	2	5	5	2	282
Fjerne Østen	21	44	59	50	29	11	8	4	2	228
Mellemøsten	16	38	58	52	21	11	8	2	2	208
Statshandels- landene og										
Jugoslavien	10	26	31	20	10	8	11	8	24	148
Afrika	11	15	22	19	17	13	8	16	12	133
Oceanien	6	8	27	20	19	11	12	9	18	130
Latin- Amerika	7	10	19	11	18	13	11	11	9	109

Tabellen viser ikke overraskende, at Norden har en klar 1. prioritet, efterfulgt af Vesteuropa og Nordamerika.

Der er ganske vist ikke stor forskel på antallet af virksomheder, der angiver Norden som afsætningsmarked (685) og det antal, der angiver Vesteuropa (649), men den indbyrdes placering i prioritetslisten viser en meget stor præference for Norden: 497 har Norden som 1. prioritet, kun 293 Vesteuropa.

Vesteuropa er til gengæld klart det område, som de fleste virksomheder giver 2. prioritet og Nordamerika klart det område, som flest giver 3. prioritet.

Medens Nordamerika således ligger højt placeret på prioritetskalaen, virker det umiddelbart overraskende, at dette marked tolt set ikke har det helt store forspring for Fjernøsten og Mellemøsten. Medens der således er 282 virksomheder, der har opført Nordamerika på deres prioritetsliste, er det tilsvarende tal for Fjernøsten 228 og for Mellemøsten 208, men eksporten til Nordamerika gives dog en væsentligt højere placering inden for prioritetslisten - næsten kun 1., 2. og 3. prioritet.

Kapitel II

Interviewundersøgelsen

De i tilslutning til spørgeskemaundersøgelsen gennemførte interviewundersøgelser omfattede i alt 36 virksomheder, udvalgt blandt de af de ca. 1.000 virksomheder, der ikke havde indskrænket sig til at afkrydse spørgeskemaets relevante rubrikker, men også havde fremsat skriftlige bemærkninger.

De 36 virksomheder blev endvidere udvalgt således, at små, mellemstore og store virksomheder var ligeligt repræsenteret. De enkelte landsdele var nogenlunde ligeligt repræsenteret i gruppen.

Virksomhederne blev besøgt af to repræsentanter for Udenrigsministeriet, heraf én fra handelsafdelingen, der deltog i alle interviews, og én fra arbejdsgruppen, i de fleste tilfælde administrationsafdelingens repræsentant i denne.

Besøgene på virksomhederne blev foretaget i perioden februar-april 1988, og hvert enkelt besøg strakte sig over godt en times tid.

For de virksomheder, der havde fremsat en mindre positiv bedømmelse af udenrigstjenestens forskellige eksportfremmetilbud, blev der under samtalerne lagt særlig vægt på at få klarlagt årsagerne til denne utilfredshed.

I tilknytning til drøftelse af virksomhedernes kendskab til udenrigstjenestens eksportfremmeservice søgte man også at afklare virksomhedernes medlemskab af de landsdækkende hovederhvervsorganisationer (først og fremmest Det Danske Handelskammer, Håndværksrådet, Industrirådet og Landbrugsrådet).

Knap halvdelen af de 36 besøgte virksomheder er medlem af en hovederhvervsorganisation. Stort set alle interviewede virksomheder samarbejder med det lokale erhvervsråd.

Endelig forespurgt om virksomhedernes holdning til betalingsordningen og baggrunden herfor.

Et af de hovedindtryk, interviewene efterlod, var - som en bekræftelse af spørgeskemaundersøgelsens resultater - at kendskabet til udenrigstjenestens eksportfremmeservice er for begrænset. Der er dels mange virksomheder, som slet ikke kender udenrigstjenestens eksportfremmeservice, dels er kendskabet til de fleste af tilbuddene alt for lidt udbredt.

Et væsentligt spørgsmål i forbindelse med opfølgningen af brugerundersøgelsen vil derfor være at overveje tilrettelæggelsen af markedsføringen af udenrigstjenestens eksportfremmeservice, herunder udvælgelse af de informationskanaler og de serviceydelser, som man vil give høj prioritet.

En del virksomheder udtrykte utilfredshed med udenrigstjenestens kontaktformidling. Når kritikken blev berørt under besøgene,

fremvistes der næsten i samtlige tilfælde klar dokumentation for dens berettigelse.

Når sagsbehandlingen er utilfredsstillende, beror dette ifølge virksomhederne først og fremmest på, at de emner, som repræsentationerne indsender, enten ikke er »de rigtige« eller ikke er tilstrækkeligt belyst til, at opdragsgiverne kan bruge dem i den videre sagsbehandling. Oftest mangler oplysninger om agentemnernes eller importøremnernes vareudvalg. Rekvirenterne føler sig langt fra godt hjulpet med en angivelse af, at f.eks. emnerne handler inden for en given branche eller hovedvaregruppe som f.eks. »møbler til brug i husholdningerne« eller »beklædning til damer«.

Det er af interesse at notere, at kritikken i de fleste tilfælde rettes imod de forholdsvis store repræsentationer, dvs. dem, der gennemgående modtager de fleste henvendelser., også pr. medarbejder.

I de tilfælde, hvor kontaktformidlingen er utilfredsstillende, kan dette også skyldes misforståelser eller utilstrækkelig orientering fra rekvirenterne. Dette sidste forhold forklares på den ene side ved manglende øvelse i kontaktetablering hos rekvirenterne (der går ofte år imellem, at virksomhederne finder nye agenter eller forhandlere, og tit har sagsbehandlerne hos virksomhederne aldrig prøvet sådanne sager før), og på den anden side travlhed. Besøgene viste også, at mange små virksomheder ikke har nogen særskilt eksportafdeling (og nogle endog ingen særskilt salgsafdeling). Samtidig fremgik det, at virksomhederne alligevel har opbygget en relativt stor eksport målt i forhold til deres samlede salg.

Kapitel III

Brugerundersøgelse gennem repræsentationerne

Som nævnt i indledningen er der denne gang foruden spørgeskemaundersøgelsen og interviewundersøgelsen hos de danske eksportvirksomheder sideløbende foretaget en undersøgelse gennem repræsentationerne i udlandet.

Undersøgelsen blev gennemført på den måde, at repræsentationerne i udlandet blev instrueret om at tilskrive alle de danske virksomheder og alle de virksomheder i opholdslandet, som den enkelte repræsentation havde ydet kontaktformidlingsbistand i de to første måneder af 1987, og bede dem oplyse, om kontaktformidlingen havde givet konkrete resultater i form af ordrer eller lign.

Såfremt dette ikke var tilfældet, skulle virksomhederne opfordres til at oplyse årsagen hertil, om det skyldtes manglende konkurrencedygtighed, manglende interesse i importlandet, passivitet fra eksportvirksomhedens side eller andet.

Hensigten har således i første række været at søge opklaret, i hvilket omfang den af udenrigstjenesten ydede kontaktformidlingsbistand fører til konkrete resultater og hvis ikke den gør det, årsagen hertil, men den har samtidig frembragt et interessant materiale om, hvor mange virksomheder - danske og udenlandske - der gør brug af den danske udenrigstjeneste i deres bestræbelser for at opnå kontakt med henholdsvis udenlandske importører og danske eksportører.

I de to måneder januar og februar 1987 ydede danske repræsentationer i udlandet bistand til kontaktformidling for godt 2.000 danske virksomheder (og til ca. 1.100 virksomheder hjemmehørende i repræsentationernes værtsland).

I et vist omfang var der blandt virksomhederne tale om gengangere i den forstand, at den samme danske virksomhed søgte kontaktformidlingsbistand hos mere end én dansk repræsentation. Der var således i to-måneders perioden 142 danske firmaer, der søgte sådan bistand fra to repræsentationer og 129, der rettede henvendelse til flere end to repræsentationer, en enkelt endog til ialt 24 forskellige repræsentationer.

Kontrolundersøgelser tyder på, at de to måneder, undersøgelsen omfattede, kan anses for ret typiske, og der er således grund til at antage, at det samlede antal henvendelser på årsbasis, når hensyn tages til ferier, er ca. 5 gange så stort, dvs. omkring 10.000 fra danske virksomheder, der søger at finde aftagere for deres produkter i udlandet, og samtidig ca. 5.500 fra udenlandske importører, der ad samme vej søger kontakt med danske eksportører.

/ hvilket omfang giver kontaktformidlingen resultater?

De spørgsmål repræsentationerne stillede virksomhederne var som nævnt - kort gengivet - følgende:

- a. Førte den af repræsentationerne ydede kontaktformidling til noget resultat i form af ordre, etablering af faste kontakter eller lignende?
- b. Hvis dette ikke er tilfældet, hvad er så forklaringen herpå? Manglende interesse hos de anviste importører? Manglende opfølgning fra dansk side? Andre årsager?

Repræsentationerne tilskrev tilsammen 1.901 danske virksomheder og modtog ialt 971 svar, hvilket giver en svarprocent på 51, hvad der må anses for ganske tilfredsstillende ved undersøgelser af denne art. For de udenlandske virksomheder, der blev tilskrevet, var svarprocenten naturligt nok en del lavere (33 procent).

Af svarene fremgår, at bistanden i de første 2 måneder af 1987 i 142 tilfælde (11 procent) er resulteret i, at en dansk eksportør har opnået ordrer og i 205 andre tilfælde (15 procent) har etableret en fast kontakt (f.eks. i form af en agentkontrakt). Et resultat (ordre el-

ler fast kontakt) er således opnået i 26 procent af henvendelserne.

Det må dog herved bemærkes, at medens det af det modtagne materiale klart fremgår, om en ordre er sluttet, knytter der sig mere usikkerhed til spørgsmålet, om den kontakt, der er etableret, er tilstrækkelig fast til, at den bør medtages. Selvom der er udvist stor forsigtighed ved evalueringen af svarene, er der alligevel sandsynligvis medtaget tilfælde, som ikke burde være det. Tallet for etablering af fast kontakt (15 procent) er derfor klart et maksimum, og det er det samlede resultat for ordrer + faste kontakter (26 procent) følgelig også.

De tilfælde, hvor der ikke opnås resultater

Som det fremgår af foranstående, førte mindst 74 procent af henvendelserne om kontaktformidling ikke til noget resultat inden for det tidsrum på 7 à 8 måneder, der hengik mellem kontaktformidlingen i januar/februar, og besvarelsen af repræsentationernes enquete i september/oktober.

Grunden hertil opgives for 61 procents vedkommende at være manglende interesse hos den potentielle aftager, hvad enten dette nu skyldes manglende konkurrencedygtighed for de danske eksportvarer eller andre årsager.

De resterende 39 procent, der ikke har opnået resultater erkender - åbent eller implicit - at de ikke har fulgt sagen op, enten fordi der var tale om en ren markedsundersøgelse rettet til en flerhed af repræsentationer uden sigte på noget umiddelbart salg, eller fordi forudsætningerne af andre grunde havde ændret sig.

Medens det ud fra et rent arbejdsmæssigt synspunkt for repræsentationerne er mindre væsentligt om de manglende resultater skyldes passivitet hos de danske eksportører eller objektive vanskeligheder i importlandet, er det ikke ligegyldigt, når man måler de opnåede positive resultater.

Det synes således ikke urimeligt at sætte disse i relation til det samlede antal »seriøse« henvendelser, her defineret som de henvendelser, der ikke er bortfaldet på grund af rekvirentens passivitet, i stedet for i relation til samtlige henvendelser. Gør man det, når man til, at 37 procent af alle seriøse henvendelser har givet et positivt resultat (ordre eller fast kontakt).

Kommentarer til resultaterne

Hvorledes man vil vurdere de her gengivne resultater af enqueten vil nok i nogen grad være et temperamentsspørgsmål. Nogle vil utvivlsomt finde antallet af indgåede ordrer og antallet af etablerede kontakter beskedent. Andre vil anse disse resultater for mindre overraskende, når man tager i betragtning de odds, der, selv hvor repræsentationerne er i stand til at tilvejebringe det bedst mulige

kontaktmateriale, taler imod et positivt resultat: den potentielle importør er godt tilfreds med sine nuværende leverandører, danske tilbud er ikke konkurrencedygtige, det tilbudte produkts art eller specifikationer svarer ikke til importørens behov, eksportfirmaet formår ikke at præsentere sig selv og/eller sine varer på en overbevisende måde, manglende seriøsitet i den oprindelige henvendelse, manglende opfølgning fra det danske firmas side etc. etc.

Alle disse og mange flere omstændigheder medfører, at selv i det hypotetiske tilfælde, at repræsentationerne var i stand til altid at skabe kontakt til den potentielt mest interessante importør i værtslandet, ville alligevel et meget betydeligt antal henvendelser nødvendigvis forblive resultatløse.

Virksomhedernes vurdering af kontaktformidlings bstanden

Selv om det ikke var tilsigtet, giver undersøgelsen ved repræsentationerne bidrag til belysning af spørgsmålet, om virksomhederne finder den ydede bistand tilfredsstillende.

I svarene på repræsentationernes forespørgsler om de opnåede resultater har 18 procent af de danske og 28 procent af de udenlandske specifikt takket for repræsentationernes hjælp - også i et antal tilfælde hvor denne ikke har ført til noget resultat - og herudover har 21 procent andre danske virksomheder og 14 procent udenlandske virksomheder fremsat rosende kommentarer om det af repræsentationerne udførte arbejde.

lait har således ca. 40 procent af virksomhederne takket for hjælpen eller fremsat rosende bemærkninger. Kun ganske få har udtalt sig kritisk.

Ud over de her gengivne globale resultater har undersøgelsen givet Udenrigsministeriet et udmærket materiale vedrørende de enkelte repræsentationers kontaktformidlingsarbejde.

Kapitel IV

Konklusioner

De konklusioner, der kan drages af det foran fremlagte materiale, synes at være følgende :

1. Spørgeskemaundersøgelsen og undersøgelsen gennem repræsentationerne bygger på *et så omfattende og repræsentativt materiale*, at det er muligt at drage i alt væsentligt sikre konklusioner fra det. Interviewundersøgelsen er derimod begrænset til et mindre antal virksomheder fortrinsvis sådanne, som har fremsat kritik.

Materialet har derfor ikke den samme repræsentativitet, men det har, sammenholdt med de andre undersøgelser, betydelig værdi.

2. Medens det umiddelbart kan forekomme tilfredsstillende, at 70 procent af *eksportvirksomhederne* gør *brug* o/mindst *ét af udenrigstjenestens eksportfremmetilbud*, synes der med henblik på fremtiden grund til at hæfte sig mere ved det forhold, at der således er 30 procent, der ikke har benyttet et eneste af disse tilbud.

3. For alle udenrigstjenestens eksportfremmetilbud gælder, at de *store virksomheder* i meget væsentligt *højere grad* gør brug af dem *end de mindre virksomheder*, et forhold der formentlig kan betragtes som et kvalitetsstempel for udenrigstjenesten, men også giver anledning til visse refleksioner.

4. Sammenholdes 2 og 3 ovenfor må konklusionen blive, at *kendskabet til udenrigstjenestens eksportfremmeaktiviteter* ikke er tilstrækkeligt udbredt blandt de mindre virksomheder, og at der derfor bør sættes særligt ind over for disse på at forbedre kendskabet.

5. Langt de fleste - ca. 75 procent - af dem der benytter udenrigstjenestens forskellige eksportfremmetilbud er *tilfredse* med den ydede bistand.

Tilbage er imidlertid ca. 25 procent *utilfredse*, en forholdsvis høj procent, som der bør sættes kræfter ind på at nedbringe.

6. *Tilfredsheden* er for alle aktiviteter vedkommende *størst blandt de store virksomheder*. At de store - dem med de største ressourcer - også er de mest positive i deres bedømmelse, kan fra udenrigstjenestens side kun hilses med glæde, men tilbage bliver at udforske årsagerne til de små og mindre virksomheders større utilfredshed. En årsag er sikkert, at de mindre virksomheder er dårligere udrustet til at udnytte de forskellige muligheder og af denne grund opnår et dårligere resultat.

Men man kan heller ikke se bort fra, at der nok rent faktisk finder en vis forskelsbehandling sted, som kan berettige de mindre virksomheders større grad af utilfredshed. Der er grund til at tro, at repræsentationerne, alt andet lige, gør mere ud af en henvendelse fra en velkendt, etableret virksomhed end fra en ukendt, mindre. Det er formentlig også sagligt forsvarligt, i de tilfælde hvor arbejdspresset nødvendiggør en prioritering, fordi mulighederne for at opnå resultater objektivt set normalt er størst i det første tilfælde, men en sådan forskelsbehandling må nødvendigvis influere på de respektive virksomheders vurdering af udenrigstjenestens eksportfremmearbejde.

Bestræbelserne må gå ud på dels at hjælpe de mindre virksomheder til at præsentere deres sager på den bedst mulige måde dels at tilnærme kvaliteten af den bistand der ydes de mindre virksomheder til den, de større allerede opnår.

7. *Kontaktformidlingsarbejdet* er udenrigstjenestens vigtigste eksportfremmeaktivitet og indtager naturligt nok en fremtrædende plads i brugerundersøgelsens tre dele.

De skriftlige og mundtlige kritiske bemærkninger har i stort omfang vedrørt netop kontaktformidlingsarbejdet.

Klagerne er stort set gammelkendte bl.a. fra 1978/79-brugerundersøgelsen: »der er tale om venstrehåndsarbejde«, »repræsentationerne sender fotokopier af telefonbøger« o.lign.. Interviewundersøgelsen har imidlertid vist, at klagerne ikke er ubegrundede, hvorved skal bemærkes, at virksomhederne også har understreget, at der er store forskelle fra den ene repræsentation til den anden, ja fra medarbejder til medarbejder inden for samme repræsentation. Man har ligeledes forståelse for, at arbejdspresset i givne situationer gør det umuligt at behandle alle sager tilfredsstillende.

Selv om man tager hensyn hertil og til, at de mundtlige og skriftlige kritiske røster (der stort set er de samme) kun repræsenterer 4 à 5 procent af de ca. 1.000 virksomheder brugerundersøgelsen omfatter, er der dog tale om et problem, som ikke kan skydes til side, så meget mindre, som der herudover som nævnt er 20 procent, der har givet udtryk for utilfredshed med handelsfremmearbejdet, uden at konkretisere kritikken.

Såvidt det kan vurderes fra samtalerne under interviewundersøgelsen vil en væsentlig del af kritikken af kontaktformidlingen kunne imødekommes ved mindre tilpasninger af retningslinierne for firmaformidlingsarbejdet.

I det omfang, mangelfuld kontaktformidling skyldes begrænsede personaleressourcer, må problemet søges løst ved andre virkemidler.

8. Det ved undersøgelsen tilvejebragte materiale om *virksomhedernes prioritering af de mange forskellige tilbud* inden for Udenrigsministeriets informationsvirksomhed, eksportrådgivning, bistand til løsning af konkrete opgaver og markedsføring er et godt grundlag for handelsafdelingens og repræsentationernes videre arbejde på disse områder.

9. Selv om oplysningerne om *virksomhedernes markedsprioritering*: Norden, Vesteuropa (iøvrigt), Nordamerika ikke virker overraskende er det godt at have dette såvel som prioriteringsrækkeføl-

gen for de øvrige markeder sort på hvidt, når udenrigstjenesten skal vurdere, hvor den skal satse sine ressourcer.

10. Om den nye *betalingsordning* for udenrigstjenestens eksportfremmearbejde giver undersøgelsen ikke mange oplysninger. Den omstændighed at kun et fåtal kommenterer ordningen må formentlig tages som udtryk for, at modstanden mod ordningen ikke er særligt stærk.

11. Medens resultaterne af brugerundersøgelsen fra udenrigstjenestens synspunkt i det store og hele forekommer tilfredsstillende, er der, jfr. ovenfor, gennem den blotlagt eller bekræftet *et antal problemer, som der må tages stilling til.*

Det vil være praktisk at drøfte disse problemer - på grundlag af nærværende beretning og af den samtidig hermed fremlagte beretning vedrørende ressourceforbrugsundersøgelsen af Udenrigsministeriets handelsafdeling - *på det særlige handelsmøde med repræsentanter for udetjenesten*, som forudses afholdt i forbindelse med repræsentationschefsmødet i august d.å.

Handelskammeret

Oversigt over handelsafdelingens aktiviteter

Markedsservice

Afdelingen bistår medlemsvirksomheder med information, rådgivning, kontaktformidling i forbindelse med import og eksport herunder:

- Leverandørsøgning
- Kundesøgning
- Kontaktformidling via vort internationale handelskammerkorrespondentnet
- Information om markedsforhold, leverancemuligheder, indkøbsmuligheder
- Modtagelse af udenlandske handelsdelegationer i Danmark og delegationsfremstød i udlandet
- Samarbejde mellem danske virksomheder
- Handelshuskampagner, netværkssamarbejde
- Særlige aktiviteter for projekteksport, modkøb etc. i samarbejde med internationale organisationer
- Samarbejde med udenrigstjenesten og andre danske erhvervsorganisationer
- Samarbejde med udenlandske ambassader og handelskontorer her i landet

Medlemsvirksomheder indgår med produkt- og markedsoplysninger i Handelskammerets EDB-styrede servicesystem. Systemet sikrer målrettet serviceformidling.

Der er indgået særlig aftale med Danida om driften af importfremmekontor for produkter fra udviklingslande. Under aftalen gennemføres en lang række fremstød, seminarer etc.

Toldpapirer

Handelskammeret har den danske autorisation til udstedelse af ATA-carneter, oprindelsescertifikater og andre nødvendige ledsagepapirer i den internationale handel.

Udstedelse foregår fra kontorerne i København, Århus, Odense, Ålborg og Aabenraa.

Handelspolitisk service

Afdelingen følger internationale handelsforhandlinger, samarbejder med udenrigstjeneste og andre ministerier, og holder medlemsvirksomheder ajour ved information og rådgivning.

- EF's aftaler med tredjelande
- GATT-forhandlinger
- Særlige aftaler vedr. told, aktiv/passiv forædling
- Importkvoter
- Toldoplysninger fra andre lande

Herudover varetages generelle erhvervsøkonomiske opgaver som:

- Konjunkturanalyser
- Statistik og dokumentation
- Industripolitik
- Faglig vurdering af politiske planer i relation til erhvervsliv.

Industrirådet Aktivitetsoversigter

Markedsafdelingen

Markedsafdelingens rådgivnings- og serviceaktiviteter:

Afdelingen rådgiver og yder service til medlemmerne om markedsforhold i ind- og udland omfattende

- individuel rådgivning om markeds- og produktforhold i forbindelse med **afsætningsplanlægning**,
- kollektive eksportfremstød i udlandet, bl.a. Symposier, Business Tours, Workshops, Delegationsrejser, Udstillinger/Messer, Tekniske Dage m.m.,
- afholdelse af konferencer i Danmark om specifikke markeds-, produkt- eller andre forhold,
- afholdelse af kontaktmøder i Danmark mellem store udenlandske koncerner og danske underleverandører,
- koordinering af delegationsbesøg fra udlandet,
- forberedelse af og deltagelse i de blandede kommissioner,
- salg til myndigheder, herunder kompensationsaftaler, ved salg til dansk forsvar og NATO,
- modkøbsforhold i forbindelse med salg til øst- og ulande,
- anvendelse af de offentlige myndigheders know-how i eksportarbejdet,
- eksportkontrol af varer med højt teknologiindhold.

Dataafdelingen

I. Formidling af markeds- og eksportinformationer til virksomhederne gennem:

1. Publikationer

a) Eksporthåndbogen

Giver oplysninger om dokumentkrav og regler, der skal iagttages ved eksport til mere end 150 lande. Opdateres månedligt.

b) Eksportnyt

Informerer om generelle forhold, som eksportører bør have kendskab til. Desuden informeres om rejser/tjenesteophold

- m.v., aktiviteter, landeoplysninger, udsendte cirkulærer, specialpublikationer, kontaktformidling ud- og indland. Udgives ugentligt.
- c) Projekt- og licitationsnyt
 Informerer om projekter, finansieret af internationale udviklingsbanker og bistandsorganisationer, licitationer fra bl.a. EF og internationale organisationer samt DANIDA, statslige og offentlige udbud i henhold til GATT-aftale og EF-direktiver. Udgives ugentligt.
- 2. On-line services
 - a) Markedsrapporter (varer)
 - b) Landerapporter
 - c) Kreditoplysninger (projekter)
 - d) Overvågning (projekter)
 - e) Ad hoc datasøgning
- II. Dokumentpåtegning og dokumentudstedelse i form af
 - a) Oprindelsescertifikater
 - b) A.T.A.-carneter
 - c) Eksportdokumenter
 - d) Erklæringer, som kræves af udenlandsk køber
- III. Eksportbureauets Dokumentations Central (EDC)
 Specialbibliotek, som indeholder relevant, opdateret **eksport**-litteratur, herunder bl.a. indberetninger, avis- og tidsskriftsartikler, håndbøger og opslagsværker m.m. Alt er registreret på og kan fremfindes ved anvendelse af EDB.

Afdelingen for systemeksport (AFS)

Afdelingen for systemeksport, AFS, betjener hovedsageligt 2 typer virksomheder på eksportmarkederne, nemlig:

- Virksomheder, som ønsker at starte eller udbygge en international strategi, hvori indgår etablering i udlandet.
- Virksomheder, som deltager i **projekt-/systemeksport**, hvorved forstås eksport af samlede integrerede leverancer eller dele heraf bestående af såvel hardware som software — dvs. anlæg, maskiner, montage, driftsledelse, marketing, investering, finansiering og uddannelse — til drift af de samlede systemer.

AFS tilbyder danske virksomheder

- at foretage en projektmodning (projektidé, projektsporing, projektidentifikation, projektbeskrivelse, kontakt til danske virksomheder samt projektpræsentation) af projekter i forbindelse med systemeksport,
- at støtte og rådgive danske virksomheder, som ønsker at komme ind på markedet for systemeksport,

- at formidle kontakt mellem danske virksomheder, som kan samarbejde om løsning af større projekt-/systemeksportopgaver,
- at rådgive om sammensætning af finanspakke,
- at rådgive vedrørende bistandsmarkedet, dvs. det marked, som finansieres af bilateral og multilateral bistand,
- at udarbejde projektpræsentationer,
- at deltage i udarbejdelse af feasibility studier,
- at udarbejde business-diagnoser,
- at udarbejde business-planer.

AFS arbejder i såvel u-lande som i-lande.

IREG

IREG's eksportfremmeaktiviteter kan opdeles som følger:

1. Firmaformidlinger.
 2. Besøg.
1. Firmaformidlinger
IREG håndterer hver måned ca. 120 formidlinger fra udenlandske indkøbere. Det resulterer i 8-900 breve til danske industrivirksomheder hver måned.
 2. Besøg
Antallet af besøg har ligget nogenlunde uændret de sidste par år. IREG får ca. 125 årligt (der er ofte flere gæster pr. besøg). Disse udenlandske gæster ønsker typisk at besøge danske producenter af givne produkter. IREG assisterer også med selve besøgsaftalen.

Afsætningskonsulenterne

Afsætningskonsulenterne har som målsætning bl.a. at yde kvalificeret rådgivning inden for salg/eksport, først og fremmest til medlemsvirksomheder.

Målgruppen er mindre/mellemstore virksomheder med ingen/begrænset/usystematisk eksport.

Følgende typer opgaver løses:

- analyse af virksomhedens eksportforudsætninger
- eksportmarkedsanalyse
- markedsvalg
- valg af afsætningskanaler
- agentsøgning
- udarbejdelse af strategiske/taktiske/operationelle marketing-planer.
- eksportsamarbejde

- rådgivning omkring eksportfremmeordninger
 - udførelse af eksportdiagnoser efter bemyndigelse fra IHS
 - udarbejdelse af eksportstrategier
 - udarbejdelse af virksomhedsplaner
- Opgaverne løses på konsulentbasis i tæt samarbejde med virksomheden.

Målsætningen er at overføre eksportkompetence til virksomheden.

Opgaverne løses såvel hos virksomhederne som på eksportmarkederne.

Økonomisk-politisk afdeling

Økonomisk-politisk afdelings rådgivnings- og serviceaktiviteter inden for eksportfremmeområdet:

Afdelingen rådgiver og yder service til medlemmerne på følgende områder:

- rådgivning vedrørende særlige toldprocedurer (toldsuspension, aktiv og passiv forædling, generelle toldpræferencer, toldkontingenter, importkvoter m.v.),
- bistand til bekæmpelse af handelshindringer, herunder traktatkrænkelsessager vedrørende tekniske handelshindringer, diskriminerende godkendelsesordninger, »køb indenlandsk«-regler, statsstøtte, licitationer m.v. i og uden for EF,
- rådgivning vedrørende antidumpingsager,
- assistance ved handelsboykot og andre handelsstridigheder,
- rådgivning vedrørende moms og afgiftsforhold i udlandet,
- statistikservice vedrørende priser, produktions- og udenrigshandelstatistik og andre statistiske oplysninger fra danske og internationale kilder,
- rådgivning vedrørende valutaforhold, herunder valutaregulering,
- generel information om det indre marked, EF's institutioner, procedurer og politikker,
- EF's stålordninger,
- EF's landbrugsordninger,
- bistand ved henvendelser til EF-myndigheder m.v., også gennem Industrirådets Bruxelles-kontor.

Markedsjuridisk afdeling

Markedsjuridisk afdelings eksportrelaterede aktiviteter falder i to hovedgrupper:

1. Kontraktservice
2. Service vedrørende udenlandsk ret

1. Kontraktservice

Afdelingen deltager på både nordisk og europæisk plan i udarbejdelsen af modelkontrakter, leveringsbetingelser og eksportjuridiske vejledninger. I forbindelse med markedsføringen af disse publikationer tilbyder afdelingen medlemsvirksomhederne rådgivning vedrørende fortolkningen og brugen af disse.

2. Service vedrørende udenlandsk ret

Industrirådets service over for medlemsvirksomheder om udenlandske lovregler vedrører navnlig følgende emner:

- etablering : selskabsformer, kapital, krav til stiftere, direktion og bestyrelse, myndighedstilladelser, specielle krav og forbud,
- køb og salg
- forhandler- og agentforhold
- industriel ejendomsret, patenter, know-how, licenser
- kompetent domstol
- anvendelig lov i retskonflikter
- voldgift

Servicen omfatter en førstehåndsorientering om udenlandske lovregler, men ikke egentlig advokatbistand, hvortil der kan henvises.

Teknologiafdelingen

Formidling af eksportrelevant teknisk markedsinformation til virksomhederne og individuel rådgivning herom.

Information

Information om gældende og kommende myndighedskrav til eksportprodukter vedrørende sikkerhed, egenskab og brug, herunder forskrifter vedrørende prøvning, standarder, mærkning etc.

Eks.: GATT-notifikationer/tekniske forskrifter, tekniske forskrifter/EF-lande og tekniske EF-direktiver og direktivforslag.

Information formidles direkte til relevante virksomhedsgrupper og udsendes tillige i følgende publikationer:

- a) »Eksportnyt« — ugecirkulære — se under DATAAFDELINGEN, pkt. I.l.b.
- b) Specialpjecer om EF-direktiver — eks.:
 - »Salg af maskiner på EF's indre marked«
 - »Salg af byggeprodukter på EF's indre marked«.
- c) »Teknisk nyt« — månedscirkulære. Cirkulæret informerer om tekniske forskrifter, standarder, men bl.a. også om talrige muligheder for at deltage i nationalt og internationalt forsknings- og teknologisamarbejde.

Rådgivning

Formidlingen følges op af rådgivning til medlemsvirksomheder om afhjælpning af aktuelle tekniske eksporthindringer og om den produkttilpasning, der skal tage højde for kommende.

Levnedsmiddel- og forbrugerafdelingen

- I. Formidling af information om levnedsmiddellovgivning og -standardisering på eksportmarkederne gennem:
 1. Cirkulæret »levnedsmiddel-nyt«, der informerer om national og international udvikling på levnedsmiddelområdet, herunder i EF og Codex Alimentarius.
 2. On-line søgning i databasen FOREGE og brug af specialbibliotek til løsning af konkrete lovspørgsmål.
- II. Dokumentationsservice
Specialbibliotek, som indeholder opdaterede samlinger af levnedsmiddellovgivning og -standardisering i Danmark og på alle vigtige fødevareeksportmarkeder, den komplette Codex Alimentarius standardisering, herunder JECFA-rapporter og specifikationer og alle levnedsmiddelrelevante EF-bestemmelser samt EF-regler under udarbejdelse, rapporter fra EF's Videnskabelige Komité for Levnedsmidler, Cost-samarbejdet m.m.

Energiafdelingen

En del af afdelingens rådgivnings- og serviceaktiviteter har relation til eksport af energiudstyr:

- udenlandske energipriser med speciel vægt på elpriser,
- spændingsniveauer på elnettet forskellige steder i verden,
- støtte- og tilskudsordninger til energiinvesteringer i andre lande
- oversigter over energipolitikken på relevante eksportmarkeder.

Risiko- og forsikringsrådgivningen

Afdelingen beskæftiger sig på flere områder med konsulentbistand, der er eksportrelateret. Det drejer sig hovedsagelig om følgende:

Arten af eksportrelaterede aktiviteter

Analyse af forsikringsbare risici samt visse andre risici for eksportrelaterede aktiviteter. Det kan typisk være produktansvarsforhold, transportrisici og risici ved forskellige typer operationer i udlandet, herunder både midlertidige og stationære aktiviteter som turn key-projekter eller produktions- og distributionsfaciliteter.

Hvilken rådgivning?

Rådgivningen ydes i forbindelse med risikoforebyggelse og minimering samt design, tilpasning og etablering af forsikringsprogrammer til omtalte aktiviteter. I denne forbindelse rådgives også angående særlige lokale forhold og nationale krav i de enkelte eksportlande til forsikringsdækningen.

Endvidere ydes bistand til udarbejdelse af politikker på området og opfølgning af disse.

Kursus og konferencer

Kursusafdelingen gennemfører eksportuddannelse af ledere og medarbejdere i virksomhederne, dels på åbne kurser, dels på særligt tilpassede firmakurser.

Væsentlige hovedemner er:

- Markedsudvikling og internationalisering
- »Parat 92« : Virksomhedens planlægning i EF's indre marked
- Salg til myndigheder i EF
- Eksport af know-how
- Salg på symposier m.v.
- Eksportdokumenter og -standarder
- Eksportteknik, herunder transport, forsikring og betaling
- Eksportjura
- Eksportfinansiering
- Udlandsforretninger og valutastyring
- Styring af udenlandske datterselskaber
- Områdekurser, f.eks. eksport til det britiske marked
- Eksportsalg : Effektive salgsprocesser
- Agenter og forhandlere
- Tilbudsgivning og kontraktudformning
- Forhandlingsteknik

Det årlige deltagerantal på eksportrelaterede kurser m.v. er ca. 1.500 personer.

*Skrivelse af 22. september 1989 fra formanden for
Landsorganisationen i Danmark til Udenrigskommissionens
sekretariat*

Vedr. Arbejdsgruppen til koordinering af erhvervenes bidrag til Udenrigskommissionen

Jeg har haft lejlighed til at læse udkastet til arbejdsgruppens sammenfatning af de overordnede synspunkter vedr. erhvervslivets behov for eksportfremmeservice. LO har deltaget i gruppen vedr. udarbejdelse af rapport om danske eksportørers behov for eksportfremmeservice og yderligere i den lille arbejdsgruppe bestående af erhvervsorganisationer samt DA og LO udfra ønsket om, at dansk erhvervslivs behov for eksportfremmeservice tilgodeses bedst muligt.

LO er enig i langt de fleste formuleringer i arbejdsgruppens udkast. Men selv om LO er enig langt hen ad vejen i arbejdsgruppens formuleringer, er vi til gengæld ikke enig i den form, som arbejdsgruppen har valgt at rapportere til Udenrigskommissionen i. LO havde fundet det naturligt, at arbejdsgruppen foretog en indstilling til Udenrigskommissionen med en angivelse af, hvilke organisationer og disses repræsentanter, der har deltaget i arbejdet i stedet for den valgte form.

Jeg vil i den forbindelse nævne, at LO i tilsvarende underudvalg aldrig anvender den form, som arbejdsgruppen har lagt op til.

Med venlig hilsen

Finn Thorgrimson

Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende eksportfremme

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og anbefalinger
2. Den overordnede struktur
3. **Repræsentationsstruktur**
4. Personaleforhold
5. Den hjemlige organisation
6. Betalingsordningen
7. Indberetningsvirksomheden
8. Eksportfremmearbejdets forhold til udviklingsbistanden

Underbilag 1 : Mandat og deltagerkreds

Underbilag 2: Repræsentationer med udsendte handelskyndige
medarbejdere

1. Indledning og anbefalinger

På Udenrigskommissionens 4. møde den 11. december 1989 vedtoges det at nedsætte en arbejdsgruppe vedrørende eksportfremmeservice. Arbejdsgruppens mandat og medlemmer fremgår af bilag 1. Arbejdsgruppen har afholdt 5 møder.

Grundlaget for arbejdet har været:

- Dokument om udenrigstjenestens kommende arbejdsopgaver (bilag 2).
- Rapport om danske virksomheders behov for offentlig eksportfremmeservice (bilag 9).

Da de mere overordnede mål for den fremtidige eksportfremmeservice inden for udenrigstjenesten er fastlagt i dette materiale har arbejdsgruppen i overensstemmelse med det givne mandat koncentreret sig om at drøfte den praktiske og organisatoriske tilrettelæggelse af det fremtidige arbejde.

I det følgende gives en sammenfatning af arbejdsgruppens anbefalinger samt en kort redegørelse for hovedelementerne i arbejdsgruppens drøftelser:

- Udenrigsministeriet bør fortsat være rygraden i den danske eksportfremmeindsats i udlandet.
- Ressourcerne bør udnyttes bedre gennem øget koordinering og fleksibilitet.
- Den hjemlige indsats styrkes gennem bedre koordinering, samspil og planlægning mellem den statslige indsats og erhvervslivet. Med dette formål etableres en lille permanent arbejdsgruppe mellem Udenrigsministeriet, Industriministeriet og repræsentanter for erhvervsorganisationerne. Gruppens hovedopgave bliver at sikre en fornuftig arbejdsdeling og den bedst mulige ressourceudnyttelse til gavn for dansk erhvervsliv.
- Eksportfremmearbejdet søges gennem indarbejdelsen af et særligt logo givet en klar og selvstændig identitet i forhold til repræsentationernes øvrige arbejde.
- Eksportfremmearbejdet i Udenrigsministeriet bør styrkes gennem ansættelse af relativt flere medarbejdere med en kommerciel og erhvervsmæssig baggrund.
- Med henblik på et bedre samspil med erhvervslivet bør en del af Udenrigsministeriets handelsmedarbejdere ansættes på vilkår (åremål), som fremmer mulighederne for et karriereforløb i erhvervslivet, og at der åbnes mulighed for at dygtige medarbejdere kan fortsætte på permanent basis.
- Avancementsmulighederne bør tilrettelægges på en sådan måde, at der til stadighed i Udenrigsministeriets chefsgruppe findes en række personer med en handelsmæssig baggrund og en praktisk eksportfremmeerfaring.

- Der etableres en frivillig rotationsordning mellem Udenrigsministeriet og interesserede erhvervsorganisationer.
- Betalingsordningen opretholdes. Ordningen vurderes løbende med henblik på tilpasninger og justeringer herunder takstforhøjelser og takstdifferentiering, bl.a. i lyset af de indvundne erfaringer.
- Den erhvervsorienterede indberetningsvirksomhed koncentrerer om emner af særlig relevans for eksporten af danske varer og tjenesteydelser og set ud fra en specifik dansk synsvinkel.
- Der etableres en automatisk videresendelse af erhvervsrelevante indberetninger til andre ministerier og erhvervslivets organisationer.
- Der søges etableret et fælles uddannelsesprogram for alle nyanstattede **eksportfremmemedarbejdere**.
- Der etableres en koordineringsmekanisme til sikring af en mere effektiv og transparent udnyttelse af den indsats, der af forskellige statslige institutioner gennemføres i udlandet på eksportfremmeområdet særligt i forbindelse med ministerrejser.
- Der etableres en samordningsmekanisme til sikring af en koordineret placering og udsendelse af de forskellige typer eksportfremmemedarbejdere og det indbyrdes samarbejde mellem samtlige udeværende eksportfremmemedarbejdere. (En ordning svarende til de parallelle udenrigstjenester).

2. Den overordnede struktur

Udgangspunktet for den danske eksportfremmeindsats vil også i fremtiden være de konkrete behov hos dansk erhvervsliv i bredeste forstand. Disse behov ændres hele tiden, og nøgleordene i den fremtidige indsats må derfor være større fleksibilitet, bedre koordinering og nærmere samspil mellem alle involverede parter ude såvel som hjemme. I det hjemlige regi vil dette samspil bl.a. skulle ske inden for de rammer, som er nedlagt i det nye forslag til lov om erhvervsfremme, som for tiden behandles i Folketinget. Sigtet med lovforslaget er at sikre en bedre koordinering og effektivisering af erhvervsfremmeindsatsen, i hvilken forbindelse der foretages en forenkling af den administrative struktur.

Som det ene af de to råd, der skal administrere det fremtidige erhvervsfremmesystem, er et nyt Eksportfremmeråd, der får til opgave inden for eksportfremmeområdet bl. a. at rådgive i spørgsmål om eksportfremme af væsentlig betydning og fastlægge kriterier for anvendelsen af de til rådighed værende eksportfremmemidler.

Der var enighed om, at eksportfremmearbejdet ikke kun består i den fortsat vigtige konkrete firmarådgivning, men i stigende grad også omfatter mere generel indberetningsvirksomhed om alle de

mangeartede emner, som kan være relevante for danske eksportører. Dette område er i disse år stærkt voksende bl.a. som følge af den vækst, der er i markedet for tjenesteydelser. Dette gælder bl. a. den finansielle sektor og transportområdet, hvor det er af særlig interesse at få en god og kvalificeret belysning også om de underliggende økonomiske og politiske problemer.

Den offentlige eksportfremmeindsats ude varetages i dag af såvel Udenrigsministeriets repræsentationer som de under Eksportfremmerådet udsendte eksportstipendiater. Arbejdsgruppen har ifølge sit mandat bl. a. haft til opgave at belyse, om der ville være fordele af saglig eller rationaliseringsmæssig art forbundet med at opgive denne tvedeling og samle hele eksportfremmeindsatsen i en enstrengt struktur under Udenrigsministeriet. Dette spørgsmål vil blive mere detaljeret behandlet i de følgende afsnit.

Man drøftede den svenske og den japanske model for eksportfremmearbejde, hvor man modsat den danske ordning har en særlig organisation, som er uafhængig af de pågældende landes udenrigsministerier, og som råder over et selvstændigt net af kontorer i udlandet også i de byer, hvor der findes ambassader eller general-konsulater. Det var vurderingen, at erfaringerne med denne type af ordninger ikke synes at være de bedste. Det er samfundsmæssigt mere omkostningskrævende at arbejde med sådanne to separate tjenester, hvortil kommer, at det næppe er hensigtsmæssigt ikke også at udnytte de kontakter, som ambassaderne har, i eksportens tjeneste. Hertil kommer, at det i det svenske og japanske system ikke helt har kunnet undgås, at der er opstået kompetencestridigheder mellem handelskontorerne og ambassaderne.

Der var enighed om, at udenrigstjenesten fortsat bør være rygraden i det danske eksportfremmearbejde i udlandet. Dette betyder, at hovedvægten i Udenrigsministeriets indsats på dette område bør lægges i arbejdet ude, medens den hjemlige organisation bør begrænses til videregivelse og bearbejdelse af de indsamlede informationer, koordineringen af indsatsen i udlandet, bindeledsfunktionen mellem kunderne i Danmark og udetjenesten og generel oplysning om vilkårene på eksportmarkederne. Det vil endvidere være nødvendigt at udvide koordinationen og samspillet med andre hjemlige myndigheder og erhvervslivets organisationer såvel som mellem udetjeneste og hjemmetjeneste. Allerede i dag ekspederes mange sager direkte mellem virksomhederne og repræsentationerne.

Det blev fra flere sider anført, at det kunne være ønskeligt at give eksportfremmearbejdet en mere klar og selvstændig identitet i forhold til det øvrige arbejde på repræsentationerne. Dette vil give såvel kunderne som kontakterne i opholdslandet en klarere fornemmelse af en fælles og aktiv officiel dansk eksportfremmeindsats.

Der vil også blive tale om, at eksportfremmedarbejderne i højere grad, end det er tilfældet i dag, vil føle en mere direkte samhørighed med erhvervslivet og dermed få en mere direkte fornemmelse af at arbejde i eksportens tjeneste. Endelig vil en klarere profilering af eksportfremmearbejdet i udetjenesten øge danske virksomheders kendskab til og dermed udnyttelse af systemet. Konkret er tanken, at der søges indarbejdet et særligt logo for eksportfremmetjenesten. Det er vigtigt, at man også i udetjenesten får en bedre fornemmelse af den øgede koordination mellem de hjemlige myndigheder og erhvervsorganisationer, som, jfr. nedenfor, foreslås gennemført i fremtiden.

3. Repræsentationsstruktur

I underbilag 2 gives en oversigt over repræsentationer med udsendte handelskyndige specialmedarbejdere, repræsentationer, hvor eksportfremmearbejdet varetages af andre udsendte personalekategorier og steder, hvortil der er udsendt eksportstipendiater.

Der er således i dag 80 repræsentationer under Udenrigsministeriet og for tiden 35 stipendiater udsendt under Eksportfremmerådet, eller ialt 115 større eller mindre eksportkontorer til rådighed for dansk erhvervsliv. Det blev i gruppen konstateret, at der generelt på disse poster blev ydet en god og nyttig indsats i eksportens tjeneste.

Følgende generelle kriterier blev nævnt som væsentlige i forbindelse med vurderingen af, hvor eksportfremmedarbejderne skal placeres:

- Eksportens og markedets størrelse.
- Forventninger om politiske ændringer, nye handelsaftaler, øget liberalisering etc.
- Forventninger til en mere positiv økonomisk udvikling f. eks. høj eller øget vækst, råstofforekomster, ændringer i bytteforholdet, gældssanering m.v.
- Særlige forhold såsom statshandel, fremmedartet kultur eller specielle sprogproblemer, som gør bistand nødvendig.
- Midlertidige vanskeligheder på et på længere sigt lovende marked.
- Særligt behov for bistand til nye eksportører.
- Virksomhedernes efterspørgsel. Her vil brugerbetalingen kunne være en vigtig indikator.

Det var vurderingen, at den totale indsats måtte anses for stort set at være af et rimeligt omfang, selv om der kan være behov for en styrkelse på flere markeder, som eksempel nævntes Østeuropa.

Under en kort drøftelse af problematikken omkring indsatsen på de nære markeder i forhold til de fjernere markeder blev det kon-

stateret, at det ikke var hensigtsmæssigt at foretage en fast opdeling. Det vil i denne sammenhæng også fremover være naturligt at anvende en relativ betydelig del af indsatsen på de mere vanskelige markeder henset til de særlige problemer af praktisk og sproglig art, som gør eksporten til disse markeder mere besværlig.

Den nødvendige løbende tilpasning af eksportfremmeindsatsen vil blive drøftet i den gruppe, som foreslås nedsat. Det blev i denne sammenhæng understreget, at en optimal indsats vil kræve en større fleksibilitet med hensyn til oprettelse og nedlæggelse af stillinger i udetjenesten. Der ville således bl.a. være behov for også at kunne flytte en person på andre tidspunkter end dem, der følger af de normale rotationsordninger.

Man fandt generelt den nuværende repræsentationsstruktur tilfredsstillende, og det var opfattelsen, at man på de større markeder bør fortsætte med at arbejde med flere små lokale enheder, som bedst vil kunne vejlede med hensyn til regionale forskelle. De større enheder (generalkonsulaterne og ambassaderne) bør opretholdes, idet man her vil kunne yde en mere tilbundsående rådgivning i kraft af en højere grad af specialisering blandt den større stab af medarbejdere.

Der var enighed om, at mange af de ulønnede honorære konsulter gør en stor og hjælpsom indsats også for at fremme danske eksportinteresser, ikke mindst i de mange tilfælde, hvor de selv er danske og engageret i importforretninger. I denne sammenhæng blev ikke mindst indsatsen i forbindelse med behandlingen af søfartssager fremhævet. Det bør derfor overvejes i videre omfang, end det i dag er tilfældet, at styrke egnede konsulater personalemæssigt eller finansielt, således at der uden for store omkostninger kan skabes baggrund for en mere omfattende indsats. Det er særdeles vigtigt, at en sådan ordning administreres stramt, således at der ikke bliver tale om, at de honorære konsulter i løbet af nogle år får en mere eller mindre velerhvervet ret til et vist tilskud fra den danske statskasse. En generel ordning, hvorved de honorære konsulter skal aflaste repræsentationerne med udsendte medarbejdere, må dog frarådes, bl.a. fordi dette vil falde udenfor deres ansættelsesbetingelser, hvortil kommer en række problemer med hensyn til at henvise kommercielle sager til en forretningsmand, der kan have konkurrerende interesser.

Under en drøftelse af EF's aktiviteter på eksportfremmeområdet blev arbejdet inden for EF-området bedømt positivt, hvorimod der på baggrund af de hidtidige erfaringer var en skeptisk indstilling til EF-Kommissionens rolle på eksportfremmeområdet på markederne uden for EF. Hidtil har midlerne til Kommissionens indsats på dette område været beskedne. Det var dog forventningen, at EF-indsatsen vil få lidt stigende betydning, uden dog på nogen måde at

nærme sig et niveau eller et indhold, som vil kunne gøre den til en erstatning for den nationale indsats. Man bør dog fra dansk side i videst muligt omfang søge at få indflydelse på dette arbejde. Det er ikke mindst vigtigt, at der bliver tale om en mere målrettet og bedre koordineret indsamling af oplysninger om den indsats EF, påtænker på disse områder. Fra erhvervsside blev det fremhævet, at midlerne primært bør anvendes til virksomhedsbaserede aktiviteter.

4. Personaleforhold

Der er i dag 7 personalegrupper fra flere ministerier, som beskæftiger sig med eksportfremmearbejdet i udlandet:

1. **Handelsattachégruppen**, som rekrutteres med en erhvervsmæssig baggrund til en livslang karriere i Udenrigsministeriet. Erfaringerne med ordningen, som blev indført efter forslag af den sidste Udenrigskommission, har været gode, idet der herved er skabt en praktisk viden om eksport- og handelsarbejde i Udenrigsministeriet. Ordningen indebærer stor kontinuitet, men måske også en vis faglig stivhed.
2. Stipendiaterne, som rekrutteres for en begrænset periode på 3 — 4 år, hvorefter de vender tilbage til erhvervslivet. Erfaringerne med denne ordning er gode, idet det dog ikke kan udelukkes at udbyttet af indsatsen kan forøges gennem en øget koordinering med den øvrige eksportfremmeindsats.
3. Assistenterne, som ofte er midt i deres uddannelse og tit med begrænset praktisk erfaring. De ansættes for 2-3 år som en slags lærlinge. Efter endt tjeneste, som udelukkende sker ude, vender de tilbage til erhvervslivet. Erfaringerne er gode bortset fra enkelte nittere, men det er jo kun at forvente i en uddannelsesordning.
4. Lokale handelsmedarbejdere, som er en værdifuld grundpille i udearbejdet, ikke mindst på mere fremmedartede markeder.
5. Medarbejderne i den almindelige tjeneste, herunder ikke mindst ambassadørerne beskæftiger sig i dag i stigende omfang med eksportfremmearbejdet. Erfaringerne er, at der i dag bl.a. takket være det samspil, der har været med handelsattachéerne, ydes en god indsats fra denne gruppe.
6. Specialattachéer, der som hovedregel er fastansatte og udsendt af andre ministerier særligt statskonsulenterne, som med hovedvægt på deres speciale er integreret i Udenrigsministeriets udetjeneste.
7. Honorære konsulater (se ovenfor under 3.).

Man kom også ind på behovet for en bedre koordinering. Der var enighed om at en øget koordineringsindsats med uderepræsentationerne og mellem disse indbyrdes ville effektivisere indsatsen.

Det er vigtigt, at denne koordination ikke går ud over fleksibiliteten, hvorfor koordinationen bør tilrettelægges således, at den tjener til en fornuftig fordeling af arbejdet, herunder særligt fællesopgaver af mere generel karakter, uden at der bliver tale om at lægge bånd på en fornuftig og initiativrig betjening af de enkelte kunder.

Med henblik på at sikre denne øgede koordinering mellem ude-repræsentationerne foreslår arbejdsgruppen, at der etableres en ordning, svarende til den der gælder for samordningen af parallelle udenrigstjenester (specialattachéordningen), hvorefter ansvaret for koordineringen påhviler den stedlige ambassadør/generalkonsul. Administration af og budget for eksportstipendiaterne vil fortsat henligge under Eksportfremmerådet.

Der er endvidere behov for en mere fleksibel og bedre koordineret planlægning omkring placeringen af de forskellige typer eksportfremmemedarbejdere. Arbejdsgruppen finder det derfor hensigtsmæssigt, om der kunne ske en samordning af beslutningerne om placeringerne og udsendelserne af henholdsvis eksportstipendiater og Udenrigsministeriets handelsmedarbejdere. Dette kunne f.eks. ske gennem et samarbejde mellem Eksportfremmerådet og det af Udenrigsministeriet nedsatte udvalg, således at personkredsen i de to beslutningsfora er stort set sammenfaldne.

Under hensyn til et udbredt ønske om under Eksportfremmerådet at fortsætte udsendelsen af eksportstipendiaterne, for herigen-nem at bevare ordningens særlige karakter, finder arbejdsgruppen, at der med de foreslåede koordineringstiltag er etableret en så effektiv eksportfremmeindsats som muligt.

Med henblik på at øge mobiliteten mellem erhvervsliv og eksportfremmearbejdet bør det overvejes at ansætte en del af Udenrigsministeriets medarbejdere inden for handelsområdet på åremål. Der vil også på denne måde kunne skabes større fleksibilitet, således at det vil blive lettere at tilpasse indsatsen til skiftende behov. I denne forbindelse er det vigtigt, at den almindelige tjeneste samtidig gøres mere erhvervsorienteret. Dette bør dels ske ved, at der også i den almindelige tjeneste ansættes relativt flere medarbejdere med en erhvervsmæssig og handelsbetonet baggrund, dels ske ved at genoptage programmet med udlån af medarbejdere til interesserede erhvervsvirksomheder. Det er også af betydning, at der i gruppen af chefer til stadighed findes personer med kendskab til og erfaringer fra eksportfremmearbejdet. I denne sammenhæng er det vigtigt, at der åbnes adgang for egnede og kvalificerede handelsmedarbejdere til at blive ansat i den almindelige tjeneste. Der var også enighed om, at det kunne være nyttigt at etablere en frivillig rotationsordning mellem personalet i Udenrigsministeriet og interesserede erhvervsorganisationer.

En af de væsentligste opgaver er at sikre, at der skabes den bedst

mulige hjemlige referenceramme for de udeværende medarbejdere i videste forstand. Det er således af afgørende betydning, at de udsendte medarbejdere har et grundigt kendskab til dansk erhvervsliv og en klar motivation til at betjene dette erhvervsliv bedst muligt. Det er derfor vigtigt, at der i forbindelse med mindst en årlig hjemrejse for de relevante handelsmedarbejdere bliver tale om en bred og dybtgående kontakt såvel med de virksomheder, der er relevante, som med organisationerne og ministerierne. Endvidere er det ikke mindst i det omfang, man går over til åremålsansættelse vigtigt, at der etableres et rimeligt omfattende introduktionskursus for alle nyansatte eksportmedarbejdere. Det foreslås, at der mellem de relevante organisationer og ministerier udarbejdes en plan for et sådant kursus, herunder udarbejdelse af egnet skriftligt grundmateriale.

5. Den hjemlige organisation

På baggrund af den ovennævnte enighed om, at hjemmetjenesten i Udenrigsministeriet på det eksportfremmemæssige område skal begrænses til, hvad der ligger inden for rammerne af koordineringen af indsatsen ude og bearbejdning og distribution af det hjemkomne materiale, var der ikke mindst fra erhvervsside et ønske om en styrkelse af udetjenesten på hjemmetjenestens bekostning. Det konstateredes, at de seneste besparelser i første række har ramt hjemmetjenesten, men der udtryktes fra flere sider håb om, at eventuelle yderligere rationaliseringsgevinster måtte kunne anvendes til en styrkelse af udetjenesten.

Det blev konstateret, at den hidtidige tredeling af eksportfremmearbejdet mellem Udenrigsministeriet, Industriministeriet og erhvervsorganisationerne er ved at undergå betydelige forandringer. En række ressortministerier har således ud af deres drift opbygget egne eksportkontorer, ligesom der i ikke ubetydeligt omfang ydes forskellige former for eksportfremmestøtte. Inden for den sektor, som det pågældende ministerium dækker, foranstaltes der forskellige former for eksportfremmeaktiviteter i samarbejde med nogle af sektorens virksomheder. Dette sker samtidig med, at der er tale om en meget væsentlig reduktion i de generelle eksportfremmemidler, som administreres gennem Eksportfremmerådet.

Eksportfremmeindsatsen i Danmark er generelt vanskeligere at overskue end indsatsen ude, idet en lang række både offentlige og private instanser yder en større eller mindre indsats på dette område. En række fagministerier søger som nævnt at animere til en større eksportindsats. På det generelle område søger man indenfor Industriministeriets ressort gennem Eksportfremmerådet at koordinere anvendelsen af de offentlige tilskudsmidler. Tilsvarende søger

Udenrigsministeriet gennem sin handelsafdeling at sikre den bedst mulige koordinering af eksportfremmeindsatsen i udlandet. Der var enighed om, at disse koordineringsindsatser såvel som koordinationen de to ministerier imellem bør forbedres. Det blev fra flere sider fremhævet, at koordineringen også i forhold til ressortministeriernes initiativer ikke altid er optimal, hvilket indebærer eksempler på, at flere tiltag på samme marked lidt er faldet over hinanden, ligesom ikke alle relevante danske erhvervsinteresser i tide har haft mulighed for at blive opmærksomme på de aktiviteter, som planlægges. I denne forbindelse støttedes tanken om at få etableret en koordinationsmekanisme, som foreslået i forbindelse med ministres udenlandsrejser. (Et udvalg som mødes før ministre rejser på officielle bilaterale besøg med det formål at forøge udbyttet af disse rejser mest muligt).

Ud over indsatsen fra den statslige sektor er der tale om en meget betydelig indsats fra erhvervsorganisationernes side med henblik på at rådgive og vejlede medlemmerne i eksportspørgsmål. Også banker og sparekasser har i de senere år opbygget serviceordninger, som særligt tager sigte på at bistå kunderne i eksportanliggender. Endvidere ydes der på lokalt plan bl.a. gennem erhvervscheferne en vis eksportrådgivning, hvortil kommer et meget stort antal konsulentfirmaer m.v.

Der var enighed om, at denne lidt uoverskuelige mængde af tilbud kunne virke både overvældende og forvirrende særligt på den uerfarne og nye eksportør. Der var således forståelse for den kritik, der fra tid til anden er fremkommet, men på den anden side også en betydelig tilbageholdenhed med hensyn til at fremdrage punkter eller dele af hele denne mangeartede indsats som overflødige. En fortsat vækst i eksporten vil blive af væsentlig betydning for Danmarks evne til at løse sine balanceproblemer, hvorfor der bør animeres til en bred og kvalificeret indsats på den hjemlige oplysnings- og bistandsindsats på eksportfremmeområdet.

Det er i denne forbindelse af afgørende betydning, at de gennem den offentlige eksportfremmeindsats i udlandet indsamlede oplysninger på den hurtigste og bedst koordinerede måde bliver stillet til rådighed for alle relevante brugere. Det er endvidere vigtigt, at der til stadighed gennemføres en oplysningsindsats, således at alle er klar over de tilbud, der foreligger.

Der var enighed om, at dobbeltarbejde bør undgås. Selv om der gøres en betydelig indsats i så henseende, er der dog et klart behov for at få formaliseret et nært samarbejde indenfor en snæver kreds af de mest relevante brugere af Udenrigsministeriets eksportfremmeservice. Der bør derfor nedsættes en lille gruppe, der sikrer en løbende snæver koordination mellem Udenrigsministeriet, Industriministeriet og erhvervsorganisationerne med henblik på at gen-

nemføre en fornuftig og hensigtsmæssig arbejdsdeling, således at Udenrigsministeriets ressourcer udnyttes bedst muligt. Den ovennævnte rotationsordning mellem erhvervsorganisationerne og Udenrigsministeriet vil også være et gavnligt element med henblik på at sikre en bedre koordinering.

Den eksisterende løbende planlægning af eksportfremmearbejdet bør videreføres og effektiviseres. Det vil i denne forbindelse være vigtigt at få et koordineret input fra såvel de enkelte markeder som de forskellige ministerier og styrelser.

6. Betalingsordningen

Betalingsordningen blev indført i 1987, og i 1989 udvidet væsentligt, således at der i dag skal betales allerede fra den første time. Ordningen har ikke mødt større modstand, selv om der fortsat er en række praktiske problemer, som skal løses, således at der sikres en ensartet anvendelse af ordningen på samtlige udeposter. Der var enighed om, at ordningen havde medført en gavnlig reduktion i de mindre seriøse henvendelser, ligesom der kan spores en tendens til højere kvalitet i besvareelserne i kraft af, at man ved, at kunderne afkræves betaling.

Det nuværende prisniveau på 250 kr. pr. time indeholder et ikke ubetydeligt subsidieelement, også selv om der tages hensyn til, at der er tale om en enhedstakst, omfattende alle fra ambassadører til hjælpepersonale. Det bør i lyset af en vurdering af de indvundne erfaringer overvejes, hvor stort dette subsidieelement skal være. Det var den generelle opfattelse, at niveauet kunne hæves noget, ligesom det bør overvejes, om det kunne være rimeligt at indføre forskellige takster, alt efter om det drejer sig om et høj prisland som Japan, eller et lavprisland som Egypten.

7. Indberetningsvirksomheden

Arbejdsgruppen havde på grundlag af de gældende regler for indberetningsvirksomheden en drøftelse af, hvilke krav der ud fra et eksportfremmesynspunkt bør stilles på dette område. Der var enighed om, at udenrigstjenesten hverken kan eller skal konkurrere med den internationale presse og de mange databaser, som er blevet etableret i de senere år. Det vil heller ikke være hverken muligt eller formålstjenligt, om samtlige også mindre repræsentationer skulle indberette udtømmende om alle de emner, der er omtalt i Udenrigsministeriets instruks.

Behovet fra erhvervslivet er, at indsatsen konkretiseres om indsamling af oplysninger af relevans for eksporten af danske varer og tjenesteydelser, som vil få en fortsat stigende betydning. Der er

endvidere behov for indberetninger, som giver en uddybende analyse af politiske og økonomiske forhold. Det er ikke mindst vigtigt at få gennemarbejdede indberetninger af høj kvalitet, udarbejdet ud fra en dansk synsvinkel, idet dette ofte er det, som man ikke får ad andre kanaler.

Det blev i denne forbindelse understreget, at det også er af stor betydning, at disse informationer når hurtigt frem til erhvervslivet, hvorfor Udenrigsministeriet bør etablere en automatisk videresendelse, således at man kommer uden om den til tider tidskrævende ekspedition i ministeriet. Der henvises i denne forbindelse til, at f. eks. statskonsulenterne i vidt omfang sender kopier af deres generelle indberetninger direkte til f.eks. landbrugets organisationer.

Det er særligt vigtigt, at konkrete opgaver, herunder ikke mindst firmaformidlingen, løses direkte mellem kunden og den mest relevante udrepræsentation. Alle mere generelle markedsoplysninger, herunder stof, som bør videreformidles enten gennem de forskellige erhvervsorganisationer, eller f.eks. ved offentliggørelse i Udenrigsministeriets Tidsskrift eller Øst-Nyt, bør dog indsendes via ambassaden eller med kopi til denne.

8. Eksportfremmearbejdets forhold til udviklingsbistanden

Arbejdsgruppen modtog en redegørelse for det igangværende arbejde, hvor man i en arbejdsgruppe under det af udenrigsministeren nedsatte kontaktudvalg om industripolitik på u-landsområdet er i færd med at udarbejde en handlingsplan på baggrund af de allerede færdiggjorte 2 rapporter indeholdende henholdsvis en situationsanalyse og en perspektivanalyse. Arbejdsgruppen støttede disse bestræbelser.

Den 9. marts 1990.

Mandat og deltagerkreds

Den tekniske undergruppe vedrørende eksportfremme har haft følgende mandat:

- Problematikken omkring den fuldstændige gennemførelse af en enstrengt struktur i udetjenesten, herunder de fordele af såvel saglig som rationaliseringsmæssig art, der vil kunne opnås ved en sådan løsning.
- Problemerne omkring en rimelig ansættelsesmæssig fleksibilitet, herunder mulighederne for at sikre en hensigtsmæssig udveksling mellem de personer, som varetager eksportfremmearbejdet i Udenrigsministeriet og erhvervslivet.
- Det hjemlige samspil mellem Udenrigsministeriet og brugerne af eksportfremmeservicen med henblik på at sikre den optimale udnyttelse og fleksibilitet.

Undergruppen har haft følgende medlemmer:

Industrirådet:

Vicedirektør Svend Henriksen

Landbrugsrådet:

Afdelingschef Jørgen Ougaard

Det danske Handelskammer:

Vicedirektør Vagn Jensen

Håndværksrådet:

Afdelingschef John Aagaard

Danmarks Rederiforening:

Adm. direktør Knud Pontoppidan

Afdelingschef Jørgen Holck

Den danske Bankforening:

Kontorchef Jørgen Muldgaard

Direktør Peter Preben Hansen

Danmarks Sparekasseforening:

Eksportchef Jørn G. Hansen

Landsorganisationen i Danmark:

Konsulent Karsten Dybvad

Dansk Arbejdsgiverforening:

Afdelingschef Jørgen Rønnest

Finansministeriet:

Fuldmægtig Michael Dithmer, Budgetdepartementet
Kontorchef Henrik Hjortdal, Administrations- og Personale-
departementet
Fuldmægtig Claus Nielsen, Administrations- og Personalede-
partementet

Industriministeriet:

Fuldmægtig Steen Christensen

Landbrugsministeriet:

Fuldmægtig Patrick Søndergaard

Udenrigsministeriet:

Udenrigsråd Henrik Iversen
Kontorchef Poul Hoiness

Udenrigskommissionens sekretariat:

Sekretariatschef Ulrik Federspiel (formand)
Fuldmægtig Peter Biering

Underbilag 2

Repræsentationer med udsendte handelskyndige medarbejdere

	Handelsråd/ -attaché	Eksport- assistent
Algeriet		
Amb. Algier		1
Amerikas foren. Stater		
Amb. Washington	1	
Gkl. Chicago	1	1
Gkl. Los Angeles	2	1
Gkl. New. York	2	2
Australien		
Gkl. Sydney	1	2
Belgien		
Amb. Bruxelles	1	t
Canada		
Gkl. Toronto	1	1
Egypten		
Amb. Kairo	1	
Foren. Arab. Emirater		
Amb. Abu Dhabi	1	
Filippinerne		
Amb. Manila		1
Finland		
Amb. Helsinki	1	
Frankrig		
Amb. Paris	2	1
Gkl. Marseille		1
Grækenland		
Amb. Athen	1	2
Hongkong		
Gkl. Hongkong	I	
Indonesien		
Amb. Jakarta	1	

	Handelsråd/ -attaché	Eksport- assistent
Irak		
Amb. Bagdad		1
Iran		
Amb. Teheran	1	1
Irland		
Amb. Dublin		1
Island		
Amb. Reykjavik		1
Israel		
Amb. Tel Aviv		1
Italien		
Amb. Rom	1	1
Gkl. Milano	1	1
Japan		
Amb. Tokyo	1	1
Jordan		
Amb. Amman		1
Jugoslavien		
Amb. Beograd	1	
Kina		
Amb. Peking	1	1
Korea		
Arab. Seoul	1	1
Malaysia		
Amb. Kuala Lumpur	1	1
Nederlandene		
Amb. Haag	1	1
Norge		
Amb. Oslo	1	1
Oman		
Kl. Muskat		1
Polen		
Amb. Warszawa	1	
Portugal		
Amb. Lissabon	1	1
Saudi Arabien		
Kl. Jeddah	1	1

	Handelsråd/ -attaché	Eksport- assistent
Schweiz		
Gkl. Zürich	1	1
Singapore		
Amb. Singapore		1
Sovjetunionen		
Amb. Moskva	1	1
Spanien		
Amb. Madrid	1	2
Gkl. Barcelona	1	
Forenede Kongerige		
Amb. London	2	1
Sverige		
Amb. Stockholm	2	
Thailand		
Amb. Bangkok	1	
Den Tyske Demokratiske Rep.		
Amb. Berlin	1	
Forbundsrep. Tyskland		
Amb. Bonn	2	
Gkl. Düsseldorf		1
Gkl. Frankfurt	1	1
Gkl. München	1	1
Gkl. Hamborg	1	1
Ungarn		
Amb. Budapest	1	
Venezuela		
Amb. Caracas	1	
Østrig		
Amb. Wien	1	1

Repræsentationer, hvor eksportfremmearbejdet varetages af andre udsendte personalekategorier:

Argentina

Amb. Buenos Aires

Australien

Amb. Canberra

Bangladesh

Amb. Dhaka

Brasilien

Amb. Brasilia

Canada

Amb. Ottawa

Chile

Amb. Santiago

Indien

Amb. New Delhi

Kuwait

Amb. Kuwait

Libyen

Amb. Tripoli

Luxembourg

Amb. Luxembourg

Marokko

Amb. Rabat

Mexico

Amb. Mexico City

Mozambique

Amb. Maputo

Nigeria

Amb. Lagos

Pakistan

Amb. Islamabad

Saudi Arabien

Amb. Riyadh

Sudan

Amb. Khartoum

Syrien

Amb. Damaskus

Tanzania

Amb. Dar Es Salaam

Tjekkoslavakiet
Amb. Prag
Forb.rep. Tyskland
 Militærmissionen Berlin
Tunesien
 Amb. Tunis
Tyrkiet
 Amb. Ankara
Zambia
 Amb. Lusaka
Zimbabwe
 Amb. Harare

Steder, hvortil der er udsendt eksportstipendiater

Amerikas Forenede Stater	
Atlanta, Georgia	1
Cleveland, Ohio	1
Denver, Colorado	1
Miami, Florida	1
Seattle, Staten Washington	1
Australien	
Melbourne	1
Belgien	
Antwerpen	1
Canada	
Calgary	1
Vancouver	
Côte d'Ivoire	
Abidjan	1
De Forenede Arab. Emirater	
Dubai	1
Egypten	
Alexandria	1
Finland	
Åbo	1
Forb.rep. Tyskland	
Essen	1
Hamborg	1
Hannover	1
Stuttgart	1
Frankrig	
Lille	1
Lyon	1
Strasbourg	1
Grækenland	
Thessaloniki	1
Italien	
Torino	1
Japan	
Kobe	1
Sapparo	1
Malaysia	
Kota Kinabalu	1
New Zealand	
Auckland	1

Nordyemen	
Sana'a	1
Norge	
Bergen	1
Schweiz	
Lausanne	1
Spanien	
Barcelona	1
Sevilla	1
Storbritannien	
Edinburgh	1
Manchester	1
Sverige	
Göteborg	1
Tyrkiet	
Istanbul	1

**Rapport fra teknisk undergruppe vedrørende bolig-
og repræsentationsforhold**

Indholdsfortegnelse

- I. Indledning og anbefalinger
- II. Beskrivelse af de eksisterende ordninger, herunder ressource-anvendelsen
- III. Beskrivelse af alternativ model for boligforvaltning og repræsentationsafvikling
- IV. Forslag til ændringer — fremtidige retningslinier for forvaltning af repræsentation, boliger og statsmøblering
- V. Udenrigstjenestens køb og forvaltning af fast ejendom
- VI. Repræsentationernes anvendelse af kontorlokaler, herunder samarbejde med andre lande

Underbilag 1 Mandat og deltagerkreds

Underbilag 2 Bolignormer

Underbilag 3 Boligforhold for andre landes udsendte medarbejdere

Underbilag 4 Budgettal for repræsentations- og medhjælpsudgifter 1980-1990

Underbilag 5 Udgifter til statsmøbleringsprogrammet 1987-1989

Underbilag 6 De statsejede ejendomme i udlandet

I. Indledning og anbefalinger

1. Indledning

Medarbejdere i udenrigstjenesten får vederlagsfrit stillet en bolig til rådighed, når de sendes til udlandet. Boligen er som hovedregel udstyret med statsejede møbler. De medarbejdere, der udsendes med diplomatisk status, har et årligt budget til egentlige repræsentative aktiviteter.

Undergruppen har gennemgået og overvejet, hvorledes man mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægge boligforhold, herunder statsmøbleringen og de repræsentative aktiviteter, i den fremtidige udenrigstjeneste.

For medarbejdere i udenrigstjenesten er der en asymmetri mellem hjemmetjeneste og udetjeneste. Når medarbejderne gør tjeneste i Udenrigsministeriet i København, er den enkelte medarbejders boligforhold et helt privat anliggende, og involvering i repræsentativ virksomhed har ingen forbindelse med medarbejderens bolig. Når medarbejderen sendes til udlandet, er forholdet et andet. De funktioner, der skal varetages, og den status, som den udsendte gerne skulle opnå, bevirker, at boligforholdene ikke kun er et privat anliggende. I visse dele af verden lægger den udsendes personlige sikkerhed også bindinger på boligens placering. Dertil kommer, at udenrigstjenesten har en forpligtelse til at tilvejebringe gode rammer for medarbejderens og dennes families trivsel under udsendelsen. Boligforholdene ude er derfor både bestemt af arbejdsfunktionen og af familiefunktionen.

Bolig- og repræsentationsforhold er et følsomt område, fordi udenrigstjenesten dækker de merudgifter, der er forbundet med den særlige status ude. Offentlighedens opfattelse af diplomaters levevilkår under udetjeneste er ikke upåvirket af, at udenrigstjenesten tidligere fortrinsvis rekrutterede sine medarbejdere fra bestemte sociale lag. Det nuværende regelsæt for forvaltning af bolig- og repræsentationsforhold er udviklet på grundlag af de rammer, der blev etableret som et resultat af den forrige udenrigskommissions overvejelser. Det blev dengang tilstræbt at skabe en forsvarlig økonomisk drift af disse ordninger og at tilpasse tjenestevilkårene til den demokratisering, der kendetegnede samfundsudviklingen i efterkrigstiden.

I åbningsindlægget til Udenrigskommissionens 1. møde (bilag 1) udtrykte formanden ønskerne til den fremtidige ordning af bolig- og repræsentationsforholdene således, at man skulle »anlægge en linie, der på én gang er passende i det enkelte opholdsland, men også i fornuftig overensstemmelse med de moderne levevilkår hjemme«.

Udgifterne til boliger, til statsmøblering og til repræsentative aktiviteter tegnede sig i 1987-1989 for følgende beløb:

Tabel

Udgifter til boliger, statsmøblering, repræsentation og chefers medhjælp i udetjenesten 1987-1989 (mio. kr.)

	1987	1988	1989
Køb af boliger¹⁾	2,9	4,0	20,7
Leje af boliger	50,4	59,8	65,7
Vedligeholdelse af statsejendom (incl. kancellier) og lejede boliger	11,2	19,9	23,5
Statsmøblering	20,0	21,5	25,9
Repræsentation	9,5	10,5	10,4
Chefers medhjælp	16,0	16,0	15,4
Ialt	110,0	131,7	161,6

¹⁾ Det lavere niveau for køb af boliger i 1987 og 1988 skyldes, at anlægsbevillingen i disse år anvendtes til byggeri af ambassade i Riyadh og køb af kancelli i Rom.

Som nævnt ovenfor tilgodeser boligen både en familiefunktion og forskellige arbejdsfunktioner. Statsmøbleringen sigter også på at dække såvel familiefunktionen som arbejdsfunktionerne. De repræsentative aktiviteter er også nært knyttet til boligen. Repræsentation er et vigtigt arbejdsredskab for medarbejderen til at indhente information via kontakter, og den overvejende del af de repræsentative aktiviteter foregår i hjemmet.

Der er en vis indbyrdes sammenhæng i styringen af boligforhold, statsmøbleringen og repræsentationens omfang i og med, at boligforbruget styres ved hjælp af nogle af Finansudvalget i 1975 godkendte boligstandarder for de forskellige kategorier af medarbejdere. Normerne fastlægger boligstørrelse og indretning under hensyntagen til familiefunktionen og til omfanget af de repræsentative aktiviteter, der skal kunne afvikles i hjemmet for de forskellige personalekategorier.

I overvejelserne af den fremtidige tilrettelæggelse af bolig- og repræsentationsforhold er der sondret mellem forholdene for repræsentationschefer og udsendte, der ikke er chefer, idet chefsboligen såvel med hensyn til størrelsen af de repræsentative afsnit som i fastsættelsen af et medhjælpsbudget til boligens vedligeholdelse og til afviklingen af de repræsentative aktiviteter adskiller sig væsentligt fra de øvrige medarbejders boliger. For de øvrige medarbejdere må der igen sondres mellem dem, der er udsendt med diplomatisk status og har et budget til repræsentative aktiviteter, og dem, der ikke har repræsentative aktiviteter.

Geografiske faktorer kan også have stor betydning for vurdering af de forskellige ordninger. Til de fjernere poster er transportudgifterne så høje, at det ud fra økonomiske grunde ville være vanskeligt at overveje at afskaffe statsmøbleringen. Udgifterne til chefernes medhjælp er meget lave i Asien og Afrika, men forholdsvis høje i Vesteuropa og Nordamerika.

Resultaterne af undergruppens overvejelser er gengivet i det følgende afsnits anbefalinger.

2. Anbefalinger

2.1. Generelt

Der har i undergruppen været enighed om, at der fortsat bør stilles en statslejet bolig med repræsentative afsnit til rådighed for de udsendte chefer. I de konkrete anbefalinger er indeholdt en række forslag om forvaltningen af chefernes boliger og medhjælp, der tilsigter skabelse af en mere målrettet ressourceanvendelse.

For medarbejdere under chefsniveau med repræsentative forpligtelser har der også været enighed om, at der fortsat er behov for repræsentative aktiviteter, men der har været fremført forskellige opfattelser af, om repræsentationen fortsat bør afholdes i boligen og vedrørende forvaltningen af boligforbruget.

Ifølge den ene opfattelse bør man fortsat stille en statslejet bolig til rådighed for disse medarbejdere og fastholde medarbejdernes mulighed for at gennemføre de repræsentative aktiviteter i hjemmet. Boligforbruget bør fortsat styres via bolignormer. Skal boligforbruget ændres, bør det ske ved ændring af bolignormerne. Opretholdelse af den eksisterende standard vil kunne ske inden for de eksisterende bevillingsrammer. Som kritik af denne models fortsættelse er anført, at den ikke indeholder mekanismer, der tilskynder repræsentationerne til tilbageholdenhed i boligforbruget og medarbejderne til tilbageholdenhed i driften af boligerne.

Ifølge en alternativ opfattelse kunne man forestille sig at forlade den generelle forudsætning om, at repræsentation fortrinsvis finder sted i hjemmet, og i konsekvens heraf overlade forvaltningen af boligforbruget for medarbejderne under chefsniveau til den enkelte medarbejder selv. I og med at den repræsentative forpligtelse i hjemmet ophører, vil man ifølge denne opfattelse også kunne afskaffe statsmøbleringen for disse medarbejderkategorier. Modellen tænkes i første omgang alene gennemført for de dele af verden, hvor der eksisterer et frit boligmarked, d.v.s. Vesteuropa og Nordamerika. I takt med udviklingen af frie boligmarkeder forventes modellen også at kunne indføres i andre dele af verden. For medarbejdere uden repræsentative forpligtelser tænkes en tilsvarende model anvendt. Det forudsættes, at der dannes sig en praksis om-

kring kollegial bistand, bistand fra advokat og mægler og succesion i eksisterende lejemål for nye medarbejdere på repræsentationen.

Som kritik af denne alternative model er anført, at den vil fjerne medarbejdernes mulighed for effektivt at knytte de kontakter og indsamle den form for informationer, som er det væsentligste formål med at sende dem til udlandet.

Derudover kan der rejses tvivl over for, om den alternative model vil kunne opnå de ønskede økonomiske virkninger, d.v.s. et lavere udgiftsniveau, med en uændret boligstandard for de udsendte familier. Ved at overlade indgåelse af lejemål til den enkelte medarbejder vil der opstå fordyrelser ved fornyelse af lejemålene, ligesom der må imødeses øgede udgifter til mæglersalærer m.v. Hvis der skal opnås besparelser, vil det kun kunne ske ved en forringelse af boligstandarden, idet de ovenfor nævnte elementer vil virke i retning af en fordyrelse af boligforbruget.

Desuden vil udbetalingen af betydelige boligtillæg kunne medføre forskellige former for misbrug. Hverken tjenesten eller medarbejderne vil være tjent med en sådan form for øget sårbarhed.

Endvidere vil der være et tab af arbejdsindsats, fordi den enkelte medarbejder gennemgående vil skulle bruge nogle måneder til at komme i orden.

Hele sigtet i modellen forekommer således ikke at være i overensstemmelse med det af Udenrigskommissionen formulerede ønske om at styrke udetjenesten, dels kvantitativt ved overførsel af medarbejdere fra hjemme- til udetjenesten, dels kvalitativt ved at satse mere på de enkelte medarbejdere.

2.2. Konkrete anbefalinger

Det indstilles:

Repræsentation

- At der fortsat gennemføres en repræsentationsindsats. Niveauet herfor fastlægges af Udetillægsnævnet.
- Udenrigstjenesten fortsætter bestræbelserne på at målrette indsatsen af repræsentation. For medarbejdere *under chefsniveau* gennem tildeling af puljer til de enkelte repræsentationer ud over et grundbeløb til de enkelte medarbejdere. For *cheferne* ved at foretage en undersøgelse af chefernes medhjælpsudgifter med henblik på fastsættelse af objektive kriterier for udmåling af medhjælp i forhold til boligstørrelse og repræsentationsomfang.

Boliger

- At de udsendte medarbejderes egen interesse søges medinddraget i boligernes drift. Dette kan ske ved at lægge udgifter svarende til f.eks. 25% af boligens drift, bortset fra lejen, over i udetillægget, således at medarbejderne højst kan få 75% af driftsudgifterne refunderet af udenrigstjenesten.
- At repræsentationerne skal tilskyndes til at økonomisere med boligforbruget ved, at alle boligudgifter inddrages i rammebudgetteringen for samtlige repræsentationer. Beløb, der spares på boligforbruget, vil således være til rådighed for andre af repræsentationens aktiviteter.
- At kontrollen med bolignormernes overholdelse overlades til den interne revisionsenhed, der tænkes opbygget i tilknytning til den videregående decentralisering af ansvaret for forvaltningen af ressourcerne til repræsentationerne, hvori også rammebudgetteringen indgår. I kontrollen med bolignormernes overholdelse bistår den interne revisionsenhed af Udenrigsministeriets ejendomsnævn.
- At chefsboliger, der vurderes som uhensigtsmæssige med hensyn til indretning og anvendelse af medhjælp, søges erstattet af mere hensigtsmæssige boliger.
- At bolignormen for kontorfunktionærgruppen (korrespondenter) udvides under hensyntagen til udviklingen i denne personalegruppes boligforbrug i Danmark og det forhold, at disse medarbejdere i modsætning til tidligere ofte rejser ud med familie.
- At de repræsentative afsnit i boligerne for visse ambassade-rådsAsekretærstillinger ved de større multilaterale repræsentationer reduceres i overensstemmelse med mønstret for den repræsentative aktivitet.

Statsmøblering

- At der uden for Vesteuropa og Nordamerika fortsat opretholdes fuld statsmøblering.
- At man i Vesteuropa og i Nordamerika går over til egenmøblering af de rent private afsnit. Personalerepræsentanten for kontorfunktionærgruppen og betjentkorpset har påpeget, at omlægningen i særlig grad vil forringe udsendelsesvilkårene for medarbejdere uden repræsentative forpligtelser, først og fremmest korrespondentgruppen.
- At moderniseringen af statsmøbleringen fortsættes med en fremtidig gennemsnitlig afskrivningsperiode på 15 år.
- At der gennemføres forsøg med delvis privatisering af administrationen vedrørende anskaffelse og vedligeholdelse af statsmøbleringen og

- at bestræbelserne på decentralisering og forenkling af administrationen af statsmøbleringernes vedligeholdelse fortsættes.
- At flytning af medarbejdernes bohave, i første omgang fra Danmark til udeposter, overlades til de enkelte medarbejdere inden for fastsatte flyttetakster. I lyset af erfaringerne hermed vil en tilsvarende omlægning senere evt. kunne indføres ved flytning fra udeposter til Danmark. Personalerepræsentanten for kontorfunktionærerne og betjentkorpset har anført, at flytning af bohave er arbejdsgiverens ansvar.

Ejendoms køb og -forvaltning

- At udenrigstjenesten på poster, hvor der forudses tilstedeværelse på langt sigt, fortsat køber boliger, hvor dette er mere fordelagtigt end at leje.
 - At statsejede chefsboliger, der vurderes som uhensigtsmæssige med hensyn til indretning og forbrug af medhjælp, søges erstattet af mere tidssvarende boliger.
 - At udenrigstjenesten pålægges at udarbejde regelmæssige oversigter med vurderinger af porteføljen af fast ejendom i udenrigstjenesten til forelæggelse for Udenrigsministeriets ejendomsnævn.
 - At der inden for de eksisterende budgetrammer gennemføres en modernisering af kancelliernes inventar efter samme model for privatisering af anskaffelse og vedligeholdelse, som tænkes anvendt på boligernes statsmøblering.
- For så vidt angår den alternative model henvises til kapitel III.

II. Beskrivelse af de eksisterende ordninger, herunder ressourceanvendelsen

1. Indledning og historik

I dette kapitel gives en oversigt for det gældende regelsæt for forvaltningen af boliger, statsmøblering og repræsentation. Afsnittet om boligforhold indeholder derudover statistiske oplysninger om boligforbrugets størrelse og udvikling i Danmark og beskrivende sammenligninger af de udsendtes boligforbrug med andre grupper i opholdslandet. Kapitlets sidste afsnit indeholder statistiske oplysninger og beregninger vedrørende ressourceforbruget, der uddyber de udgiftsoplysninger, der blev givet i det indledende kapitel.

Som nævnt i indledningskapitlet blev de nuværende bolig- og statsmøbleringsordninger etableret som et af resultaterne af den forrige udenrigskommission. Opbygningen af det nuværende system for repræsentationsafvikling er en del af det udetillægssystem, der ligeledes blev etableret i opfølgning af Udenrigskommissio-

nens arbejde, hvor udetillægget fastlægges efter en budgetmetode.

På boligområdet fik medarbejderne tidligere stillet et beløb til rådighed. Nyordningen tilsigtede at skabe ensartede boligforhold ude for medarbejderne, uanset deres privatøkonomiske status, idet det i praksis havde vist sig ganske vanskeligt at udmelde korrekte boligbeløb, der hverken gav for store gevinster eller tab. Boligerne til medarbejderne skulle både tilgodese familiefunktionen og de repræsentative funktioner.

Statsmøbleringsordningen havde også et socialt sigte, men var primært begrundet i ønsket om en mere økonomisk drift, idet udgiften til statsinventaret måtte betragtes som en investering, der over en årrække ville blive tjent ind ved lavere flytteudgifter.

For repræsentationsbudgetterne var den væsentligste ændring, ud over etableringen af afregningsskemaer som et led i udetillægssystemet, at repræsentationsforpligtelsen, der tidligere i overvejende grad havde påhvilet chefen, nu blev udstrakt til at gælde alle øvrige udsendte med diplomatisk status. Denne ordning kan ses som et udtryk for ikke blot den danske udenrigstjenestes, men for hovedparten af de vestlige udenrigstjenesters demokratisering, der ikke mindst var båret frem af væksten i de diplomatiske funktioner omkring de internationale organisationer. For vurderingen af repræsentation som arbejdsredskab fik denne udvikling primært betydning i og med, at der etableredes en snævrere forbindelse mellem medarbejdernes og repræsentationschefernes repræsentative aktiviteter. Det vil ofte kunne være ambassadesekretærer, der kommer under vejr med en interessant udvikling. Gennem en repræsentativ kontakt opnås et større indblik, og sagen vil derefter kunne søges uddybet på højere niveau gennem repræsentationschefens repræsentative aktiviteter.

2. Boligforhold

2.1. Administration af boliger for de udsendte

Af Udenrigsministeriets medarbejdergrupper under chefsniveau er såvel den almindelige tjeneste, handelsattachékorpsen og størstedelen af kontorfunktionærgruppen forflyttelsespligtige. I tal betyder dette, at af ministeriets ca. 1.100 ansatte (excl. Danida og lokalt ansatte) er lidt over 600 forflyttelsespligtige. I et samlet »arbejdsliv« på eksempelvis 40 år vil en medarbejder med forflyttelsespligt komme til at tilbringe mellem 15 og 25 år på mellem 4 og op til 7 forskellige udeposter. Dette betyder mellem 8 og 14 boligsift i løbet af ansættelsen.

Udgangspunktet for Udenrigsministeriets administration af boliger for de udsendte er derfor behovet for at skaffe de udsendte medarbejdere og deres eventuelle familie en bolig under deres op-

hold i udlandet, som i henseende til størrelse modsvarer, hvad de pågældende typisk ville bo i i Danmark. Repræsentationsforpligtelsen, som påhviler ca. 330 (incl. specialattachéerne fra ressortministerierne, der blev samordnet med udenrigstjenesten pr. 1. juli 1989) af de udsendte, spiller en rolle ved den konkrete afgørelse af, hvilken bolig der skal vælges, idet en væsentlig del af repræsentationen foregår i hjemmet. Hermed menes, at de værelser, hvor repræsentationen foregår, d.v.s. dagligstue og spise-stue, ud over at kunne tjene som ramme for den udsendte og dennes eventuelle husstands trivsel under opholdet i udlandet, også skal være af en sådan størrelse, at der kan udfoldes en repræsentation, afpasset efter stedet og den udsendes charge.

For de udsendte fra såvel Udenrigsministeriet som ressortministerierne består der beboelsespligt, d.v.s. den udsendte har pligt til at bo i den bolig, som stilles til rådighed af repræsentationen.

For valget af boliger i udlandet gælder et sæt bolignormer, som er vedlagt som underbilag 2. Disse normer modsvarer med én tilføjelse de normer, som blev fastsat af Finansudvalget i 1975.

Hovedparten af administrationen af medarbejdernes boliger i udetjenesten påhviler den enkelte repræsentation. Det er normalt den udsendte attaché, der forestår lejemålene som led i repræsentationens administrative opgaver. Udenrigsministeriet bliver normalt kun involveret i forbindelse med forlængelse af lejemål og indgåelse af nye lejemål.

Udenrigsministeriets administration af boliger for de udsendte, herunder udsendte fra ressortministerierne, men ikke medarbejdere til bistandsmissionerne, foregår i en sektion i administrationsafdelingen budgetkontor, der er bemandet med 1,5 årsværk. Sektionen bistås af en bygnings-sagkyndig rådgiver fra Boligministeriet (se nedenfor), som fortrinsvis inddrages i tilfælde af køb eller større ombygninger af ambassadeejendomme i udlandet.

Udenrigsministeriet behandler sager om: køb og salg af fast ejendom i udlandet, visse huslejebetalinger, større vedligeholdelsesprojekter, indstillinger fra repræsentationerne om indgåelse og forlængelse af lejekontrakter samt øvrige principielle spørgsmål. Den daglige administration af eksisterende lejemål, herunder huslejebetalinger, vedligeholdelse og indgåelse af nye lejemål, udføres derimod af de udsendte repræsentationer. I løbet af 1980'erne er der foregået en omfattende afbureaukratisering, således at kun principielle sager og dispositioner af større økonomisk rækkevidde afgøres centralt i København, resten administreres af de udsendte repræsentationer.

I medfør af § 11 i lov nr. 150 af 13. april 1983 om udenrigstjenesten er der nedsat et ejendomsnævn, hvis formand udpeges af boligministeren, og hvori indgår repræsentanter for Finansministeri-

et og Udenrigsministeriet. Til bistand for nævnets sekretariat er af boligministeren udpeget en bygningssagkyndig rådgiver.

Det påhviler ifølge loven nævnet at undersøge og fremsætte forslag til løsning af spørgsmål om tilvejebringelse af kontorer og boliger til repræsentationerne i udlandet. Indebærer gennemførelsen af et forslag, at der skal afholdes større investeringer eller engangsudgifter, afgiver nævnet indstilling til Udenrigsministeriet om de bevillinger, der kræves til forslaget gennemførelse.

2.2. Boligforbrugets størrelse og udvikling i Danmark

Boligstandarden må vurderes ud fra familiefunktionen og de arbejdsfunktioner, der skal varetages under udsendelsen. Som nævnt af formanden for Udenrigskommissionen på åbningsmødet må der dog også skeles til niveauet hjemme og i opholdslandet. Dette er forsøgt i de følgende to delafsnit.

Danmark har siden midten af 1970'erne haft en betydelig vækst i boligforbruget, og det samme gælder hovedparten af de lande, vi normalt sammenligner os med. Navnlig nordiske, men også visse EF-sammenligninger viser, at den aktuelle danske boligforsyning har et højt stade internationalt set.

Udviklingen i det hjemlige boligforbrug — således som Danmarks Statistik opgør dette — viser, at i perioden 1976-87 skete der en tredobling af de »egentlige boligudgifter« pr. husstand, og selv om hovedparten af denne fremgang skyldes prisstigninger, er der for perioden som helhed sket en væsentlig real vækst i det danske boligforbrug.

I 1976 udgjorde den »egentlige boligudgift« kun 16,9% af en dansk husstands forbrug, men i 1987 var denne procentvise andel øget til 21,3%. Ved opgørelsen af disse procenttal for »egentlige boligudgifter« er der ikke taget hensyn til »boligvedligeholdelse«, »brændsel, el«, samt »boligudstyr og husholdningstjenester«, der i 1987 udgjorde henholdsvis 2,6%, 6,8% og 6,5% af et samlet gennemsnitligt husstandsforbrug på knap 155.000 kr.

Det gennemsnitlige boligareal pr. husstand er også øget lidt i denne periode, men på grund af den meget store bestand af boliger i forhold til byggeriets omfang er det begrænset, hvor store udsving der sker i arealforbruget. Forbrugerundersøgelsen fra 1981 (1987-undersøgelsen er endnu ikke afsluttet) viste et gennemsnitligt boligarealforbrug på 102 m² pr. husstand.

For de tre næstøverste indkomstintervaller var boligarealforbruget pr. husstand i gennemsnit henholdsvis

Disponibelt husstands- indkomstinterval i kr.	Forbrug af bruttoboligareal
150.000-199.999	131 m ²
200.000-249.999	155 m ²
250.000-299.999	168 m ²

I løbet af 1980'erne anslås det gennemsnitlige boligarealforbrug pr. person at være øget fra 43 m² til 49 m². En gennemgang af de eksisterende boliger har vist, at boligforbruget, når bortses fra ehfsboligerne, der har særlige repræsentative opgaver, arealmæssigt ligger inden for det skønnede boligforbrug i Danmark.

2.3. De udsendtes boligstandard sammenlignet med andre grupper

Det er mest relevant at sammenligne de udsendte medarbejderes boligstandard med lokale indbyggere med sammenlignelig status eller funktion samt med andre landes udsendte medarbejdere.

Udenrigsministeriet har oplyst, at boligerne for udsendte diplomater under chefsniveau i gennemsnit svarer til boligstandarden for deres tjenstlige omgangskreds. For de udsendte chefer er det sværere at **generalisere**. Her spiller ofte tilfældet en rolle, fordi der er tale om et relativt lille marked i den dyre ende. På nogle poster har man haft held til på et gunstigt tidspunkt at kunne købe en virkelig god bolig, der kan sammenlignes med boligforholdene for en ambassadørs tjenstlige omgangskreds.

For kontorfunktionærgruppen, som ikke har repræsentative forpligtelser, er personer med tilsvarende uddannelse og beskæftigelse relevante som sammenligningsgrundlag. Udenrigsministeriet tilstræber som nævnt, at de udsendte medarbejdere skal have en bolig med en standard, der svarer til deres boligstandard hjemme. For de udsendte kontorfunktionærer indebærer dette i lande med en væsentligt større økonomisk ulighed og/eller en væsentligt ringere boligstandard end i Danmark en tendens til, at den udsendte medarbejders bolig vil være bedre end en lokal kontorfunktionærs. I lande med en social struktur, der svarer til Danmarks, synes det generelle billede at være, at de udsendte kontorfunktionærers boliger svarer til boligerne for sammenlignelige grupper i opholdslandet.

For så vidt angår boligstandarden for de udsendte fra den danske udenrigstjeneste sammenlignet med andre landes udsendte medarbejdere kan det konstateres, at gennemsnittet ligger på niveau med andre vestlige lande, om end boligerne for de højest rangerende diplomater fra de store lande har en noget højere standard end de tilsvarende danske diplomaters. Der henvises endvidere til

den som underbilag 3 vedlagte notits af 5. februar 1990 om boligforhold for andre landes udsendte medarbejdere.

3. Repræsentation

3.1. Baggrunden for udfoldelse af repræsentation

Repræsentation i udenrigstjenesten — såvel i Danmark som under udetjenesteforhold — er udtryk for en statslig gæstfrihed, sådan som denne kendes og praktiseres i andre landes udenrigstjenester. Repræsentation har i denne forstand været kendt som et element i forholdet mellem staterne langt tilbage i historien. Repræsentation omfatter ikke blot den gæstfrihed, man selv yder, men også det, som kan kaldes udgående repræsentation, d.v.s. selv at modtage gæstfrihed. Udgående repræsentation er naturligvis mere tidskrævende end udgiftskrævende, men medfører dog også mindre udgifter.

Hovedformålet med repræsentation er dels at etablere og vedligeholde personlige kontakter, dels at benytte sådanne kontakter til løsning af konkrete problemer og til styrkelse af den ønskede opfattelse af Danmark i omverdenen. De personlige kontakter omfatter:

- opholdslandets regering, opposition, organisationsrepræsentanter og embedsmænd,
- enkeltpersoner, virksomheder og organisationer i erhvervs- og finanssektoren af særlig interesse for de danske eksporterhverv,
- andre personer i opholdslandet af særlig interesse for Danmark, f.eks. fremtrædende repræsentanter for presse- og kulturliv.

Endvidere omfatter repræsentationsudøvelse tilrejsende danske ministre, parlamentarikere, erhvervsfolk, kunstnere og lignende. Endelig er der afhængigt af postens karakter behov for et vist niveau af repræsentation over for kollegerne i det diplomatiske korps samt danske honorære konsuler.

3.2. Repræsentationens omfang og niveau

Repræsentationens omfang har udviklet sig i takt med den stigende internationalisering, udenrigstjenestens geografiske udstrækning samt eksportfremmearbejdets stadigt stigende betydning. Internationaliseringen har bl.a. givet sig udslag i et stærkt stigende antal besøg i udlandet af ministre, parlamentarikere, repræsentanter for statslige og kommunale udvalg samt fremtrædende organisationsrepræsentanter. En række traditionelle repræsentationsområder har til gengæld fået noget mindre betydning. Det drejer sig f.eks. om nationaldags-receptioner og selskabeligheden inden for det diplomatiske korps.

Udgifterne til repræsentation udgør i 1990 12,3 mio. kr. svarende til 4% af de samlede driftsudgifter i udetjenesten. I 1985 blev

der gennemført en betydelig reduktion i omfanget af repræsentation i udetjenesten som led i Udenrigsministeriets besparelser, idet der blev gennemført en 20% nedsættelse af det daværende repræsentationsforbrug i forening med en global nyvurdering af repræsentationsrammerne, især for chefsklassen. Det herved reducerede niveau er grundlag for repræsentationsudøvelsen i dag korrigeret for pris- og kursudvikling. En oversigt over udgifterne til repræsentation og medhjælp 1980-1990 er vedlagt som underbilag 4.

For at repræsentation skal have den tilsigtede kontaktskabende effekt, er det — især for repræsentanten for et lille land som Danmark — afgørende, at den er af god kvalitet. Et vigtigt kvalitetskrav er, at repræsentationen afvikles i hjemmet, idet repræsentation på restaurant kun i de færreste tilfælde er egnet til at skabe den grad af fortrolighed, som er forudsætningen for en brugbar kontakt. Der kan i perioden siden den sidste udenrigskommission konstateres en vis udvikling hen imod mere enkle og uformelle bevarningsformer med mindre betjening og af et væsentligt mere standardiseret indhold end tidligere. I de fleste lande — især uden for Nordeuropa og Nordamerika — har denne udvikling dog været mindre markant end i Danmark.

3.3. Budgettering og afregning af repræsentation

Den nugældende ordning, hvorefter repræsentationsudgifterne (individuelle rammer og kuvertpriser) budgetteres én gang årligt, blev tiltrådt af Udetillægsnævnet den 1. april 1965. I tillæg til det ovennævnte beløb på 12,3 mio. kr. til repræsentation vil man i 1990 i lighed med tidligere år kunne benytte sig af en stødpudepulje til imødegåelse af ekstraordinære repræsentationsbehov. Puljen, som er på ca. 1,2 mio. kr., består af mindreforbruget i det foregående repræsentationsår samt 5% af den samlede repræsentationskonto.

Systemet for budgettering og afregning af repræsentationsudgifter kan kort beskrives således : Der er i henhold til lov nr. 5 af 7. juni 1958 nedsat et Udetillægsnævn, hvis formand udpeges af finansministeren, og som i øvrigt består af fem medlemmer fra Folketinget og af Udenrigsministeriets direktør og administrationschef. Nævnet fastlægger årligt rammerne for repræsentationsudgifterne for det kommende år for hver enkelt medarbejder i udetjenesten. Nævnet fastlægger samtidig kuvertpriser for de forskellige typer af repræsentation for de enkelte medarbejderkategorier på hver enkelt post. Medarbejderne foretager en gang om måneden en opgørelse af afholdt repræsentation, som refunderes af repræsentationens kasse inden for den af Udetillægsnævnet godkendte ramme, og som er opgjort efter de gældende kuvertpriser. Det differentierede kuvertprissystem indebærer, at man undgår en bureaukratisk og uforholdsmæssigt administrativt krævende kontrol.

4. Statsmøblering

4.1. Baggrunden for statsmøblering

Statsmøbleringsprogrammet blev iværksat efter anbefaling fra den forrige udenrigskommission. Programmet skulle opfylde flere formål. Et vigtigt hensyn var at holde udgifterne til flytning af bohavede samt at undgå at skulle yde tilskud til finansiering af privat bohavede. Hertil kom ønsket om at sikre, at rekruttering til udenrigstjenesten ikke var forbeholdt personer med personlig formue, samt ønsket om at kunne præsentere gode danske møbler i udlandet. Statsmøblering blev gennemført i løbet af 1960'erne, og i dag er ca. 70% af i alt godt 500 boliger i udlandet statsmøbleret, 13% er delvist statsmøbleret, mens de resterende helt er møbleret af medarbejderne selv.

4.2. Statsmøbleringens stand og omkostningerne ved en videreførelse af programmet

Statsmøbleringsprogrammet fungerede godt i en årrække inden for de administrative rammer, der var fastlagt i 1960'erne, men fra slutningen af 1970'erne fremkom der stigende kritik. Problemerne var, at den forudsatte afskrivningstid på 20 år viste sig at være alt for lang, at midlerne til vedligeholdelse var utilstrækkelige, og at administrationen af statsmøbleringerne var for centralistisk og bureaukratisk. I de sidste fem år har man påbegyndt en modernisering af boligernes møbleringer. Denne modernisering er endnu ikke tilendebragt.

På det administrative område har man siden midten af 1980'erne gennemført en væsentlig decentralisering og forenkling af vedligeholdelsen af statsmøbleringerne. I modsætning til tidligere, hvor al vedligeholdelse blev styret fra København, og alle indkøb foretaget her, er det i dag repræsentationerne, der selv planlægger og gennemfører den nødvendige vedligeholdelse inden for rammerne af de af Udenrigsministeriet godkendte vedligeholdelsesbudgetter.

Udgifterne til statsmøbleringsprogrammet beløb sig i 1989 til 25,2 mio. kr. Dette beløb omfatter også udgifter til flytning og opmagasinering af medarbejdernes eget bohavede. Det påregnes, at der inden for et budget på dette niveau vil være mulighed for en langsom modernisering af statsmøbleringens standard. En oversigt over udgifterne til statsmøbleringsprogrammet i perioden 1987 til 1989 er vedlagt som underbilag 5.

5. Ressourceforbruget til boliger, statsmøblering og repræsentative aktiviteter

I indledningskapitlet blev de nedenfor viste hovedudgiftstal for bolig, statsmøblering og repræsentation for årene 1987-1989 gengivet.

Tabel

Udgifter til boliger, statsmøblering, repræsentation og chefers medhjælp i udetjenesten 1987-1989 (mio. kr.)

	1987	1988	1989
Køb af boliger ¹⁾	2,9	4,0	20,7
Leje af boliger	50,4	59,8	65,7
Vedligeholdelse af statsejendom (incl. kancellier) og lejede boliger	11,2	19,9	23,5
Statsmøblering	20,0	21,5	25,9
Repræsentation	9,5	10,5	10,4
Chefers medhjælp	16,0	16,0	15,4
I alt	110,0	131,7	161,6

¹⁾ Det lavere niveau for køb af boliger i 1987 og 1988 skyldes, at anlægsbevillingen i disse år anvendtes til byggeri af ambassade i Riyadh og køb af kancelli i Rom.

I dette afsnit er det forsøgt at foretage beregninger af de forskellige arter af udgifters fordeling på tre kategorier af medarbejdergrupper (chefer og souschefer i 36. Ir., ikke-chefer med repræsentationsbudget og medarbejdere uden repræsentationsbudget) og på geografiske regioner. Beregningerne er foretaget i 1989 og svarede til tjenestens omfang i 1989.

Det skal understreges, at medens der for visse udgiftsarter er tale om faktiske udgifter, er der for andre tale om beregnede udgifter. På boligområdet er således indføjet beregnede lejeudgifter for statsejede boliger. For statsmøbleringen er der tale om beregnede udgifter på grundlag af standardsatser og en konsekvent gennemført afskrivning af alt statsinventar på 15 år.

I de efterfølgende skemaer er først anført antallet af medarbejdere fordelt på personalekategorier og regioner. Derefter er vist fordelingen af udgifter på personalekategorier og geografiske regioner.

Antal udsendte fordelt på personalekategorier og regioner pr. 1.1.1989

	chefer ¹⁾	souschef i 36 lr.	amb.råd/ -sekr.	hand.råd/ -att.	presse- og kulturråd	attaché vicekonsul	special- attaché	eksport- ass.	korresp./ vagtmaster	I alt
Vesteuropa	32	1	46	20	3	16	47	12	56	233
Nordamerika	6	3	12	7	1	3	9	5	19	65
Østeuropa	6	—	6	6	—	4	1	1	15	39
Mellemøsten/Nordafrika	13	—	6	4	—	8	1	6	16	54
Afrika	7	—	3	—	—	5	—	—	8	23
Latinamerika	4	—	2	1	—	5	—	—	6	18
Asien/Japan/Australien	14	—	4	10	—	13	3	4	20	68
I alt	82	4	79	48	4	54	61 ²⁾	28	140	500

¹⁾ Der er 17 chargé d'affaires af de 82 chefer.

²⁾ Specialattachéerne først opgjort fra 1.7.1989.

Udgiftsarterne er vist i følgende rækkefølge :

Lejeudgifter

Beregnet lejeudgift for statsejede boliger

Udgifter for statsmøblering

Chefernes medhjælpsudgifter

Repræsentationsudgifter

Samlede udgifter

Lejeudgifter i 1989 (kr.)

	Chefer og souschefer i 86. år.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Vesteuropa	4.295.000	22.413.000	4.526.000	31.234.000
Nordamerika	1.207.000	6.754.000	1.971.000	9.932.000
Østeuropa	810.000	1.141.000	473.000	2.424.000
Mellemøsten/Nordafrika	2.680.000	2.222.000	1.624.000	6.526.000
Afrika	441.000	584.000	299.000	1.324.000
Latinamerika	120.000	590.000	265.000	975.000
Asien/Japan/Australien	1.618.000	5.912.000	1.751.000	9.281.000
I alt	11.171.000	39.616.000	10.909.000	61.696.000

Beregnet lejeudgift for statsejede chefsboliger i 1989 (kr.))*

	Chefer og souschefer i 86. år.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Vesteuropa	11.040.000			11.040.000
Nordamerika	2.128.000			2.128.000
Østeuropa	215.000			215.000
Mellemøsten/Nordafrika	1.426.000			1.426.000
Afrika	557.000			557.000
Latinamerika	1.412.000			1.412.000
Asien/Japan/Australien	5.084.000			5.084.000
I alt	21.862.000			21.862.000

*) Sigtet med skemaet er at anskueliggøre størrelsen af de rent fiktive lejeudgifter, der kan beregnes for repræsentationschefer med bolig i statsejendomme. De fiktive lejeudgifter, der kan opgøres på flere måder, er beregnet således: m2-prisen for souschefens bolig er multipliceret med m2-antallet for repræsentationschefens.

1) Beløbene omfatter også compound-løsninger i Peking, Riyadh, Lagos og Brasilia.

Udgifter for statsmøblering i 1989 (kr.)

	Chefer og souschefer i 86. Jr.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Vesteuropa	2.541.000	6.312.000	2.157.000	11.010.000
Nordamerika	773.000	1.787.000	760.000	3.320.000
Østeuropa	491.000	849.000	511.000	1.851.000
Mellemøsten/Nordafrika	1.061.000	920.000	693.000	2.674.000
Afrika	576.000	368.000	256.000	1.200.000
Latinamerika	396.000	444.000	160.000	1.000.000
Asien/Japan/Australien	1.320.000	1.636.000	730.000	3.686.000
Ialt	7.158.000	12.316.000	5.267.000	24.741.000

Chefens medhjælpsudgift i 1989 (kr.)

	Chefer og souschefer i 86. Jr.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Vesteuropa	7.554.000			7.554.000
Nordamerika	502.000			502.000
Østeuropa	1.284.000			1.284.000
Mellemøsten/Nordafrika	2.392.000			2.392.000
Afrika	2.051.000			2.051.000
Latinamerika	612.000			612.000
Asien/Japan/Australien	1.625.000			1.625.000
Ialt	16.020.000			16.020.000

Repræsentationsudgifter i 1989 (kr.)

	Chefer og souschefer i 86. Jr.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Vesteuropa	2.611.000	3.209.000		5.820.000
Nordamerika	815.000	1.042.000		1.857.000
Østeuropa	374.000	329.000		703.000
Mellemøsten/Nordafrika	862.000	339.000		1.201.000
Afrika	342.000	114.000		456.000
Latinamerika	292.000	130.000		422.000
Asien/Japan/Australien	976.000	677.000		1.653.000
Ialt	6.272.000	5.840.000		12.112.000

Samlede udgifter til leje, repræsentation, medhjælp, statsmøblering og for statsejede chefsboliger i 1989 (kr.)

	Chefer og souschefer i 36. Jr.	Medarbejdere i repræsentative forpligtelser	Andet udsendt personale	I alt
Antal medarbejdere	86	246	168	500
Vesteuropa	28.041.000	31.934.000	6.683.000	66.658.000
Nordamerika	5.425.000	9.583.000	2.731.000	17.739.000
Østeuropa	3.174.000	2.319.000	984.000	6.477.000
Mellemøsten/Nordafrika	8.421.000	3.481.000	2.317.000	14.219.000
Afrika	3.967.000	1.066.000	555.000	5.588.000
Latinamerika	2.832.000	1.164.000	425.000	4.421.000
Asien/Japan/Australien	25.923.000	8.225.000	2.481.000	36.629.000
I alt	77.783.000	57.772.000	16.176.000	151.731.000

III. Beskrivelse af alternativ model for boligforvaltning og repræsentationsafvikling

1. Indledning

Som det fremgår af kapitel II, bygger de nuværende ordninger på, at de udsendte medarbejdere, der har repræsentation, kan udføre disse aktiviteter i boligen. Udformningen og indretningen af den bolig, som udenrigstjenesten stiller til rådighed for medarbejderen med statsmøblering m.v., tager også sigte på, at repræsentation kan foregå i boligen.

Udenrigsministeriet betaler ud over lejen udgifterne til boligens ud- og indvendige vedligeholdelse i det omfang, de påhviler lejeren, og samtlige driftsudgifter i øvrigt (skatter og afgifter, renovation, el, gas og vand m.v.).

For de udsendte personalegrupper, der ikke har repræsentationsforpligtelser — kontorfunktionærer og vagtmestre — gælder principielt de samme vilkår, dog at boligerne med hensyn til størrelse, indretning og montering alene skal tilgodese familiefunktionen.

Eftersom alle udgifter vedrørende bolig betales af Udenrigsministeriet, indgår der ikke elementer vedrørende boligforbruget i fastsættelsen af udetillægget.

2. Ændret boligprincip

Under hensyntagen til størrelsen af de udgifter, der afholdes til boligbenyttelse, statsmøblering og repræsentation (jfr. kapitel II, afsnit 5), kunne det overvejes, hvorvidt der kunne opnås besparelser på disse udgiftsposter ved at indføre andre administrative principper for boligbenyttelsen.

En sådan alternativ model kunne bestå i, at man forlod den hidtidige forudsætning om repræsentation i boligen for de medarbejdere, der i dag har repræsentationsforpligtelse. Det skulle samtidig overlades til det udsendte personale selv at skaffe sig bolig og betale herfor ved hjælp af et boligtillæg, der lægges oven i det nuværende udetillæg.

En sådan ændring af boligforvaltningen kunne også omfatte bortfald af statsmøbleringen, ligesom flytningen af bohaver overlades til medarbejderne selv inden for passende flyttekvoter. Under en således ændret ordning vil repræsentation kunne henvises til restaurationer, eller man måtte anvende egne lokaler i kancellierne — og efterhånden indrette sådanne repræsentative faciliteter i alle kancellier. Retten — men ikke pligten — til repræsentation i boligen vil kunne bevares.

3. Hvem kunne være omfattet af ændringen, og i hvilke regioner kan den gennemføres?

Under hensyn til repræsentationschefens stilling som Danmarks officielle repræsentant over for opholdsstaten vil det være nødvendigt at bibeholde det nuværende bolig- og møbleringsprincip for ambassadørerne. Dette udelukker dog ikke, at man ved passende lejlighed søger at skaffe mindre og mere tidssvarende boliger end nogle af de nuværende, ofte meget store og medhjælpskrævende boliger.

Derimod vil princippet om den udsendtes egen varetagelse af boligspørgsmålet kunne gennemføres for det øvrige personale, hvor de lokale forudsætninger er til stede.

Hvis det skal overlades til det udsendte personale selv at skaffe sig bolig, kræver det selvsagt, at der det pågældende sted er et rimeligt frit boligmarked. Det vil normalt være tilfældet, hvor der hersker en fri markedsøkonomi, som i Vesteuropa og Nordamerika.

Omkring 200 af de udsendte medarbejdere med repræsentationspligt (incl. chefer og specialattachéer) og ca. 300 af samtlige udsendte medarbejdere under chefsniveau er tjenstgørende i disse

regioner. I det omfang frie boligmarkeder vinder frem i en række yderligere lande, vil udenrigstjenestens boligforvaltning også her kunne overlades til den enkelte medarbejder.

4. Mindre vidtgående ændringer

Den alternative model indebærer en principiel ændring af de udsendes udøvelse af den nødvendige repræsentative funktion og en radikal omlægning af de udsendes boligsituation.

I stedet for gennemførelse af hele dette koncept vil det selvsagt være muligt at gennemføre enkelte elementer heraf, f.eks. afskaffelse eller reduktion af statsmøbleringen og etableringsafskrivning på egenmøblering eller begrænsning i antallet af udsendte med repræsentationsforpligtelse, herunder især ved de store multilaterale repræsentationer.

Man kan ligeledes forestille sig en indførelse i varieret omfang af de udsendes egen-økonomiske interesse i udgifterne til boligens tilvejebringelse og drift.

Det skal tilføjes, at gennemførelse af den alternative model, helt eller delvist, i givet fald vil strække sig over nogen tid.

5. Undergruppens drøftelser af den alternative model

Modellen har givet anledning til lange — og livlige — diskussioner i undergruppen, uden at det har været muligt at nå frem til en samlet konklusion. I det følgende skal der derfor gives en kortfattet oversigt over de forskellige synspunkter.

Argumenter for:

- Der anvendes en betragtelig del af udenrigstjenestens budget på den repræsentative funktion, direkte og indirekte. Især er det bekosteligt at tilvejebringe og drive ca. 350 repræsentative boliger. Besparelser vil kunne opnås på boligkontoen, statsmøblering og etableringsafskrivning.
- Det vil være økonomisk hensigtsmæssigt at indføre størst mulig økonomisk egeninteresse i alle forhold vedrørende boligan-skaftelse og drift.
- Udeladelse af det repræsentative element i boligproblemet vil for de ansatte kunne indebære en sænkning af boligniveauet — men vil samtidig give (større) frihed ved valg af bolig, møblering m.v. og brug af boligen.

Argumenter imod:

- Fjernelse af repræsentation fra hjemmet vil forringe arbejdseffektiviteten. Medarbejderne kan ikke dyrke de rigtige kontakter. Derved forringes de udsendtes status og gennemslagskraft i opholdslandet og i forhold til kolleger. Danmark skal som et lille land ikke foretage ændringer, der begrænser effekten af den diplomatiske aktivitet.
- Omlægningen vil virke fordyrende. Der vil optræde lejeforhøjelser ved hvert brugerskift, fordi repræsentationen ikke kan indgå som aftalepartner og foretage langtidslejemål, eventuelt med forudbetaling af huslejer. Besparelser på statsmøbleringen vil kun blive opnået, hvis etableringsafskrivningen ved egenmøblering fjernes. Der kan endelig rejses tvivl om de administrative lettelser ved, at formel assistance afløses af uformel. Omlægningen vil derfor betyde en reduceret boligstandard, der ikke er i udenrigstjenestens og den danske stats interesse. Omlægning af standard bør, hvis den ønskes, ske ved ændring af bolignormer.
- Fremme af misbrug. Udbetaling af betydelige boligtillæg til medarbejderne vil kunne friste til misbrug. Omlægningen i 1960 var bl.a. begrundet i, at nogle medarbejdere brugte boligbeløb til egen fordel. Boligstandarden ude ville kunne komme til at afhænge af den enkeltes privatøkonomiske status.
- Rekrutteringsproblemer. Besparelser på bolig- og statsmøbleringsområdet vil forringe vilkårene under udsendelsen og dermed mulighederne for at rekruttere det rigtige personale.

Økonomi:

Der har ikke kunnet opnås en enig vurdering af besparelsesmuligheder ved den alternative model. Dette gælder ligeledes et skøn over eventuelle administrative besparelser.

Enighed:

Der er i undergruppen enighed om at anbefale, at de udsendtes økonomiske egeninteresse søges medinddraget som styrende element i driften af boligerne. Dette synspunkt gælder alle udsendte og i alle regioner.

IV. Forslag til ændringer — fremtidige retningslinier for forvaltning af repræsentation, boliger og statsmøblering

1. Indledning

Som det vil være fremgået af de foregående kapitler, har der i gruppen været diskuteret to grundmodeller. Den ene bygger på, at grundkoncepterne i den nuværende tilrettelæggelse af boligforbrug, statsmøblering og repræsentation bør opretholdes, men med gennemførelse af nogle væsentlige reformer. Den anden model bygger på en mere radikal omlægning af administrationen af boliger og udførelsen af de repræsentative aktiviteter for medarbejderne under chefsniveau. I det følgende vil forslagene til ændringer blive opstillet under de tre overskrifter: Repræsentation, boliger og statsmøblering. Forskellen i betragtningsmåden efter de to grundmodeller vil især blive søgt reflekteret under afsnittet om boliger.

2. Repræsentation

Repræsentation i **udetj** enesten vil også i de kommende år være et vigtigt og effektivt redskab til at etablere og fastholde de kontakter, som er forudsætningen for, at udetj enesten kan indhente informationer og påvirke meningsdannelse og beslutningsprocesser i andre lande og internationale organisationer.

Repræsentationsomfanget vil fortsat skulle styres af **Udetillægs**-nævnet, der årligt fastlægger kuvertpriser og udgiftsrammer for personalekategorierne på de enkelte poster.

Ved vurderingen af de repræsentative aktiviteter er det nødvendigt at sondre mellem cheferne og de medarbejdere, der udfører repræsentation under chefsniveau.

For chefernes vedkommende er der i gruppen fremsat forslag om, at man søger at gennemføre en mere målrettet anvendelse af budgetterne til medhjælp. Gruppen anbefaler, at der med henblik herpå foretages en dyberegående undersøgelse af hele medhjælps-spørgsmålet. Anvendelsen af medhjælp er også påvirket af chefsboligernes størrelse, jfr. nedenfor.

For medarbejdergruppen under chefsniveau er der i medfør af de forskellige opfattelser af boligens funktion også fremført forskellige betragtninger om varetagelsen af de repræsentative aktiviteter. Der er i undergruppen enighed om, at man skal søge yderligere at målrette de repræsentative aktiviteter ved at opdele de nuværende budgetter til de enkelte medarbejdere i et grundbeløb, som den enkelte medarbejder selv disponerer over, og et andet beløb, der indgår i en pulje på repræsentationen. Anvendelsen af puljen fastlægges decentralt på repræsentationen med repræsentationschefen som opmand. Repræsentationschefens repræsentationsbeløb skal

derfor holdes uden for de øvrige medarbejderes repræsentationsbeløb. Personalerepræsentanterne har peget på, at det vil være en forudsætning for en gnidningsfri administration af en sådan ordning, at der fastlægges klare regler og principper for fordelingen. Der er i gruppen enighed om, at puljetankegangen vil kunne udvikles yderligere i takt med erfaringerne på de multilaterale og de større bilaterale repræsentationer, især EF-repræsentationen.

Endelig bør det overvejes at forenkle kuvertprissystemet, således at antallet af kategorier reduceres.

3. Boliger

På boligområdet er der drøftet to grundmodeller. Ifølge den ene model skal boligforbruget fortsat styres på grundlag af de af Finansudvalget i 1975 godkendte normer for udenrigstjenestens boliger i udlandet, der både tilgodeser familiefunktionen og udfoldelsen af de repræsentative forpligtelser.

Det foreslås dog, at bolignormen for kontorfunktionærgruppen (korrespondenter) udvides under hensyntagen til udviklingen i denne personalegruppes boligforbrug i Danmark og det forhold, at disse medarbejdere i modsætning til tidligere ofte rejser ud med familie.

Det foreslås endvidere, at der på visse multilaterale repræsentationer, hvor repræsentationsaktiviteten enten kan begrænses eller med fordel henlægges på restauration, foretages en tilsvarende tilpasning af disse boligers indretning, således at de alene vil skulle tilgodese familiefunktionen.

For chefsboligernes vedkommende bør man i tilslutning til undersøgelsen af målretningen af medhjælpsforbruget også søge at vurdere, om de chefsboliger, man i dag ejer eller lejer, er hensigtsmæssige. I tilfælde, hvor Udenrigsministeriet disponerer over for store, uhensigtsmæssigt indrettede chefsboliger, bør disse søges afhændet og udskiftet. Gruppen har noteret sig Udenrigsministeriets bemærkninger om, at man ved etableringen af nye ambassader i Sofia, Bukarest og Pretoria anskaffer chefsboliger af en rimelig størrelse og med en hensigtsmæssig indretning.

Undergruppen har konstateret, at den stærke stigning i huslejerne i mange hovedstæder betyder, at der i mange tilfælde kan opnås betydelige besparelser på længere sigt ved at købe i stedet for at leje boliger. Udenrigsministeriet har i de senere år inden for en mindre anlægsbevilling købt boliger, fortrinsvis til chefer og souschefer, hvor der kan påregnes dansk tilstedeværelse i en lang årække. Gruppen anbefaler, at denne indkøbspolitik fortsættes og udvides til også at omfatte boliger til sagsbehandlere på poster med mange udsendte medarbejdere.

Ifølge den alternative model for styring af de udsendte medarbejderes boligforbrug bør indgåelse af lejemål for medarbejdere under chefsniveau i Vesteuropa og Nordamerika overlades til de enkelte medarbejdere. Samtidig fjernes forpligtelsen til at afholde repræsentation i hjemmet. Denne model vil naturligt indebære en afvikling af statsmøbleringen. Der har i undergruppen ikke kunnet tilvejebringes enighed om den økonomiske vurdering af denne model.

4. Statsmøblering

Undergruppen har gennemført beregninger for statsmøblering kontra egenmøblering. Disse beregninger har vist, at det ikke vil være rentabelt at fjerne statsmøbleringen uden for Vesteuropa og Nordamerika. Dertil er flytteudgifterne for høje. Inden for Vesteuropa og Nordamerika vil der være mulighed for at gennemføre egenmøblering som et alternativ til statsmøbleringen, men der vil ikke opnås nogen besparelse herved, såfremt etableringsafskrivningen ved egenmøblering opretholdes. Egenmøblering vil dog give medarbejderne en større frihed. Egenmøblering vil endvidere være i god overensstemmelse med forslagene om at tilpasse boligfunktionerne for de medarbejdere ved de multilaterale repræsentationer, hvor de repræsentative aktiviteter med fordel kan afholdes uden for hjemmet.

Den alternative model for boligbenyttelse indeholder som nævnt også forslag om afskaffelse af statsmøbleringen, herunder etableringsafskrivningen.

For så vidt statsmøbleringen opretholdes, er der i gruppen enighed om, at den decentralisering og forenkling af vedligeholdelsen af statsmøblerne, der har været gennemført siden midten af 1980'erne, skal fortsættes.

Der var endvidere i gruppen tilslutning til, at man, hvor statsmøblering fortsættes i fuldt omfang, skal forsøge at privatisere selve administrationen af indretning og vedligeholdelse af statsmøbleringen ved at overlade denne opgave til private virksomheder. Sådanne forsøg er allerede gennemført med positive resultater for kancellernes vedkommende.

Gruppen foreslår endvidere, at Udenrigsministeriet fortsætter bestræbelserne på at modernisere statsmøbleringen inden for de nuværende budgetmæssige rammer, og at denne modernisering som ovenfor nævnt gennemføres med ekstern professionel assistance (service-management). Moderniseringen forudsætter en reduktion af afskrivningstiden fra de 20 år, som den forrige udenrigskommission anbefalede, til 10 år. De kvalitetsmøbler, der indkøbes, vil uanset det større slid, der optræder i udetjenesten, ofte kunne

have en længere holdbarhed end de 10 år, således at man i praksis må regne med en afskrivningstid på gennemsnitligt 15 år.

Endelig påtænker man at overlade tilrettelæggelse af flytninger fra Danmark til medarbejderne selv inden for et givet rammebeløb, hvilket vil spare administrative ressourcer i Udenrigsministeriet.

V. Udenrigsministeriets køb og forvaltning af fast ejendom

Siden betænkningen fra 1919-kommissionen, hvori det anbefale- des, at staten købte chefsboliger i udlandet, har Udenrigsministeri- et købt eller bygget ca. 40 chefsboliger i samtlige verdensdele. Man har søgt at koncentrere sig om de poster, hvor det må antages, at udenrigstjenesten skal forblive over en længere årrække. Derud- over har der også i de senere år fundet et vist køb sted af medarbej- derboliger. Siden 1981 har Udenrigsministeriet rådet over en min- dre anlægsbevilling til køb og byggeri.

Udenrigsministeriet har været tilbageholdende med at anskaffe sig kancellier, fordi personalestørrelsen på repræsentationerne hyppigt ændres. Kun i større lande, hvor antallet af medarbejdere må forventes at forblive nogenlunde konstant, og hvor grundpri- serne er undergivet en vedvarende stigning, har staten anskaffet kancelliejendomme, eksempelvis i Washington, Bonn, London, Pa- ris, Tokyo, Moskva, Brasilia, Canberra. Som underbilag 6 er ved- lagt en oversigt over statsejendommene.

Mens baggrunden for anskaffelse af chefsboliger oprindeligt var at sikre en ensartet standard i boligerne for de udsendte repræsen- tationschefer, er formålet i de seneste årtier skiftet til køb i de tilfæl- de, hvor det over en årrække vil betyde en besparelse for staten. Hermed menes, at det vil være billigere at købe (eller bygge) end at indgå et lejemål, hvor huslejen bare på kort sigt må forventes at stige kraftigt. I den forbindelse tilstræber Udenrigsministeriet, at erhvervede ejendomme, såfremt afhændelse på et senere tidspunkt skulle blive aktuelt, skal kunne sælges på en sådan måde, at der fremkommer et provenu for den danske stat. Dette vil næsten altid være tilfældet, hvor udenrigstjenesten har købt boliger.

Det afgørende for Udenrigsministeriets beslutninger om at købe fast ejendom i udlandet er at foretage en for den danske stat fordel- agtig investering, d.v.s. gunstig forrentning af kapitalindskud i for- hold til den nuværende og forventede lejeudgift. Hertil kommer ønsket om i givet fald at sikre et provenu ved eventuelt videresalg på et senere tidspunkt.

Et andet forhold er vedligeholdelsen af statsejede ejendomme. Udenrigsministeriet lægger vægt på, at disse har en god vedlige- holdelsesstandard, således at ejendommens værdi ikke forringes. Der er derfor påbudt bygningssyn hvert tredje år. I lyset heraf skal

repræsentationen udarbejde en løbende plan for bygningens vedligeholdelse. Udgifterne hertil afholdes over repræsentationens budget. I 1989 anvendtes således 19 mio. kr. til vedligeholdelse af stats-ejendomme, incl. kancellier, og i indeværende år udgør regnskabs-tallet 15,9 mio. kr.

De kraftige stigninger på ejendomsmarkedet i et antal lande i de senere år har gjort det naturligt at overveje salg af ejendomme, hvor salgsprisen vil være meget større end den oprindelige købspris. Man må her være opmærksom på, at såfremt man i stedet ønsker at købe en anden og tilsvarende bolig, vil prisen være stort set identisk med salgsprisen for den ejendom, man overvejer at sælge. Et salg vil derfor alene kunne komme på tale, dersom en repræsentation overvejer ændringer i såvel boligmønstret det pågældende sted som i sammensætningen af repræsentationens stab af udsendte medarbejdere.

I nogle tilfælde er der ingen direkte sammenhæng mellem eje- og lejemarkedet. Man kan her pege på Tokyo, hvor salgsprisen pr. m² for den danske ambassadeejendom ligger langt over den m²-leje, som Danmark ville skulle betale, såfremt man i stedet lejede kontorlokaler. Dette hænger bl.a. sammen med, at grundpriserne (i modsætning til bygge- og huspriserne) er prohibitivt store, begrundet i det begrænsede udbud af jord, der er til rådighed for byggeri. Når man fra dansk side ikke har ønsket at sælge sin ejendom og leje kontorlokaler, hænger det bl.a. sammen med det prestigetab, som Danmark ville lide ved at sælge, hvad japanerne betragter som noget helligt, nemlig Japans jord. Set i forhold til den oprindelige pris, som den danske stat betalte for sit ambassadebyggeri i Japan, må investeringen i øvrigt også fortsat betragtes som fordelagtig.

I forbindelse med nedlæggelse af repræsentationer må man også overveje salg af statsejendomme. Her må man regne med, at den pris, som den danske stat modtager ved salg af en ambassadeejendom, meget vel vil være beskeden. Det er begrundet i, at lande, hvor man overvejer at trække sig ud, ofte er inde i en længerevarende økonomisk nedgangsperiode, der også kan give sig udslag i faldende ejendomspriser. Den langvarige politiske proces, der vil være knyttet til beslutningen om nedlæggelse, bevirker, at statsejendommen vil have tabt yderligere i værdi, inden den kan stilles til salg. I sådanne tilfælde kan det undertiden betale sig at bevare statsejendommen og i stedet udleje den til anden side i afventning af, at det senere skulle vise sig ønskeligt at åbne en repræsentation på stedet. For tiden har Danmark udlejet ambassadeejendommen i Accra i Ghana til EF-Kommissionen, mens chefsboligen i Kinshasa i Zaïre er udlejet til den derværende amerikanske ambassade. Derimod er ejendommene i Bogota og i Lima i henholdsvis Colombia og Peru blevet afhændet.

Med de priser, som ejendomme i udlandet efterhånden er nået op i, forekommer det ikke hensigtsmæssigt at afhænde de danske statsejendomme i udlandet; ganske vist vil den danske stat modtage et ikke ringe provenu, men den må på den anden side indstille sig på i de kommende år at skulle betale en stadigt voksende leje for de boliger, man herefter tvinges til at leje. Ikke mindst de kommende års store forandringer i Europa kan tages til indtægt for, at udenrigstjenesten inden for rammerne af anlægsbevillingen (kr. 19 mio. i 1990-finansloven) bør fortsætte med indkøb af chefs- og medarbejderboliger i denne verdensdel.

VI. Repræsentationernes anvendelse af kontorlokaler

Udenrigsministeriet lejer som en hovedregel repræsentationernes kontorlokaler (d.v.s. kancellier) frem for at eje dem. Det hænger som nævnt sammen med, at repræsentationen er friere stillet, såfremt medarbejderstaben af den ene eller anden grund formindskes eller forøges.

I et antal lande med stor betydning for Danmarks udenrigspolitik, og hvor medarbejderstaben må forventes at forblive nogenlunde konstant, har Danmark dog bygget kancellier. Det er sket i Bonn, Washington, London og Paris. Hertil kommer den gensidige brugsaftale, som er afsluttet mellem Danmark og Sovjetunionen om de to landes ambassader. I lande, hvor lejemarkedet er vanskeligt, kan det også hælde, at staten køber kontorlokaler.

Fra dansk side har man hidtil været tilbageholdende med at satse på compound-løsninger, d.v.s. bebyggelser, hvor såvel kancelli som boliger for alle eller hovedparten af medarbejderne på en post er placeret på samme grund. Det hænger ikke mindst sammen med, at medarbejderne finder, at mulighederne for privatliv begrænses.

I fire hovedstæder har man dog dels på grund af krav fra det pågældende lands myndigheder, dels af sikkerhedsmæssige grunde anvendt compound-løsningen; det drejer sig om Peking, Riyadh, Brasilia og Lagos.

I forbindelse med to af de compound-løsninger, som den danske udenrigstjeneste anvender, nemlig i Lagos og Peking, er der etableret et nordisk samarbejde omkring betjeningen af det omfattende tekniske udstyr, som ambassadeanlæggene har (varme- og kølesystemer). Norge og Sverige har udsendt en maskinmester til henholdsvis Lagos og Peking, som betales af de tre nordiske lande i fællesskab.

Der er ikke etableret egentlige fælles kontorløsninger mellem de nordiske lande nogen steder i verden. Det hænger ofte sammen med, at de enkelte lande befinder sig i forskellige led i etableringsfasen, og det derfor er vanskeligt at samordne de politiske interes-

ser. I de tilfælde, hvor der er mulighed for at gennemføre en fælles tidsmæssigt samordnet planlægning, drejer det sig ofte om tjenestesteder, hvor compound-løsninger er på tale. Her udviser de enkelte lande tilbageholdenhed med skabelsen af for store fælles løsninger af hensyn til privatlivets fred.

På den anden side har visse landes beslutninger om at planlægge nye hovedstæder, f.eks. flytningen af Nigerias hovedstad fra Lagos til Abuja, ført til overvejelser mellem de nordiske lande og i EF om fælles optræden, fælles faciliteter m.v.

Den 29. maj 1990

Mandat og deltagerkreds

Udenrigskommissionens tekniske undergruppe vedrørende boligforhold og repræsentation har haft følgende mandat:

- Gennemgå hensigtsmæssigheden af de nuværende boligforhold og -normer for de udsendte medarbejdere i lyset af de fremtidige behov.
- Gennemgå ressourceanvendelsen til repræsentation og medhjælp i udetjenesten med henblik på udformning af hensigtsmæssige rammer for disse arbejdsredskaber i overensstemmelse med de fremtidige behov.

Undergruppen har haft følgende medlemmer:

Boligministeriet :

Direktør Jørgen Skov, Slots- og Ejendomsstyrelsen
Kontorchef Flemming Frydendal, Slots- og Ejendomsstyrelsen
Afdelingsarkitekt Alex Dünnwald, Slots- og Ejendomsstyrelsen

Finansministeriet :

Kontorchef Eigil Jensen, Budgetdepartementet
Kontorchef Peter Friis, Administrations- og
Personaledepartementet
Fuldmægtig Torben Kjærgaard, Budgetdepartementet
Fuldmægtig Pernille Bock, **Administrations-**
og Personaledepartementet

Udenrigsministeriet :

Udenrigsråd Jørgen Reimers
Kontorchef Søren Voss
Fuldmægtig Peter Hertel Rasmussen
Fuldmægtig Annette Lassen

Personalerepræsentanter :

Fuldmægtig Jørgen Balthazar- Christensen
Handelsråd J.P. Weis
Regnskabschef Kjeld Frandsen

Repræsentant for udeværende chefer:
Ambassadør W. Ulrichsen

Udenrigskommissionens sekretariat :
Fuldmægtig Finn Norman Christensen (formand)
Fuldmægtig Michael Zilmer

Undergruppen har holdt 10 møder.

Ekstrakt af Instruks for Udenrigstjenesten

Bolignormer for tjenesteboliger

For udenrigstjenestens boliger gælder følgende normer:

Repræsentationschefer: Spisestue med plads til 18— 24 personer; opholdsstue med tilstødende bibliotek med siddepladser svarende til spisestuens kapacitet; soveværelse med tilstødende skabs/påklædningsværelse, der evt. vil kunne bruges som separat soveværelse, badeværelse/toilet i tilknytning hertil; to børneværelser med fælles bad og toilet; et gæsteværelse med eget bad og toilet; husmedhjælperværelser efter forholdene på stedet; nødvendige køkken-, anretter-, vaske- og opbevaringsrum.

Ministerråder, chefer for bistandsmissioner og dermed sidestillede: Spisestue til 12— 18 personer; opholdsstue svarende hertil; i øvrigt som ambassaderåder m.fl., jfr. nedenfor.

Ambassaderåder/sekretærer, handelsråder/-attacheer, bistandsråder/-attacheer og dermed sidestillede: Spisestue til ca. 12 personer; opholdsstue svarende hertil, evt. med hall, så der dannes et passende areal til receptionsformål; forældresoveværelse; to børneværelser; pigeværelse; sædvanlige køkken- og badeværelsesfaciliteter samt depotrum.

Attacheer og dermed sidestillede: Spise/opholdsstue med plads til 8 personer; forældresoveværelse; to børneværelser; pigeværelse, såfremt de lokale forhold tilsiger dette; sædvanlige køkken- og badeværelsesfaciliteter samt depotrum.

Korrespondenter, eksportassistenter og dermed sidestillede: Opholdsstue med spisekrog, soveværelse, køkken, bad og depotrum.

Bolignormerne kan fraviges, hvor dette er nødvendigt for at sikre et tilstrækkeligt antal børneværelser til brugerens medfølgende husstand.

Notits

Boligforhold for andre landes udsendte medarbejdere

Udenrigskommissionens sekretariat har indhentet oplysninger om boligforholdene for udsendte medarbejdere fra udenrigstjenesten i de øvrige nordiske lande, udvalgte EF-lande samt Australien og Canada. Oplysningerne er kort resumeret nedenfor. Den sammentrængte form indebærer nødvendigvis en betydelig generalisering, og der vil derfor ligeledes blive udarbejdet et mere fyldigt arbejds-papir om bolig- og repræsentationsforhold i de nævnte lande.

Der er vedlagt skematiske oversigter over forholdene i de enkelte lande for henholdsvis chefer og andre medarbejdere.

Det kan konstateres, at i de lande, som anvender generelle retningslinier for størrelse, beliggenhed etc., adskiller disse sig ikke væsentligt fra de danske. I de øvrige lande synes praksis med hensyn til standard ligeledes at ligge tæt på de danske retningslinier.

For chefsboliger gælder for det store flertal af landene — ligesom for Danmark — at boligen stilles til rådighed, og at man tilstræber at eje disse boliger.

For de øvrige medarbejdere er billedet mere uensartet. Norge, Sverige og Storbritannien stiller ligesom Danmark som hovedregel en statsmøbleret bolig til rådighed uden egenbetaling. De øvrige lande anvender alle en form for egenbetaling, som i praksis beregnes som en procentdel af lønnen og sjældent har direkte sammenhæng med de faktiske boligudgifter. Boligudgiften indgår i stedet som et element i fastsættelsen af udetillægget. Belgien, Holland, Irland og Forbundsrepublikken Tyskland stiller i princippet ikke bolig til rådighed. I praksis bistår repræsentationer med at finde egnede boliger, og oftest overtages forgængerens bolig. For alle lande skal boligen godkendes af repræsentationschefen eller ministeriet.

Alle lande stiller fuld statsmøblering til rådighed for de udsendte chefer. For de øvrige medarbejdere stiller Sverige, Finland, Storbritannien, Australien og Canada statsmøblering til rådighed, Norge, Holland og Tyskland gør det på fjerntliggende poster, medens medarbejdere i den irske og belgiske udenrigstjeneste er selvmø-

bierende. Selvmøblerende medarbejdere får generelt etablerings-tilskud eller lignende samt fuld dækning for flytteudgifter.

For alle lande omfatter statsmøbleringen de repræsentative områder af boligen samt hårde hvidevarer etc. Der er større variation — også inden for de enkelte lande — for så vidt angår møbleringen af den øvrige del af boligen. Generelt indkøber man nye møbler af høj kvalitet i hjemlandet suppleret med enkelte antikviteter til de repræsentative områder. Tyske udenrigsministerium har oplyst, at de samlede udgifter til nymøblering af repræsentative værelser i en ambassadørresidens i middelklassen anslås til ca. 1,4 mio. kr., samt at nye møbler udskiftes løbende efter 6 — 8 år. I den finske udenrigstjeneste opererer man med en afskrivningsperiode på ca. 10 år. For de øvrige lande er afskrivningstiden ikke oplyst.

Den 5. februar 1990

Chefsboliger

	Bolig stilles til rådighed	Chefen betaler selv delvis	Retnings- linier for størrelse	%-del eiede boliger	Eje tilstræbes	Statsmø- bløring
Finland	ja	ja 0)	ja 1)	5% 4)		ja
Norge	ja	nej	ja 1)		ja	ja
Sverige	ja	nej	ja 1) ,	50 %	—	ja
Belgien	ja	nej	—	—	ja	ja
Holland	ja	ja 2)	nej		ja	ja
Irland	ja	nej	nej	—	—	ja
Storbritannien	ja	nej	ja 1)	30% 4)	ja	ja
Tyskland	ja	ja 3)	nej	60%	ja	ja
Australien	ja	ja	ja	36% 4)	—	ja
Canada	ja	ja	ja			ja

0) 12,5 % af grundløn + 20 % af udetillæg

1) Svarer stort set til de danske

2) 8 % af bruttoløn

3) 18 % af basisløn + 10 % af udgift herudover dog max 25 %

4) Gennemsnit af samtlige boliger

5) 12,5% af bruttoløn og 20% af udetillæg

Øvrige medarbejdere

	Bolig stilles til rådighed	Bruger betaler selv delvis	Retnings- linier for størrelse	%-del eiede boliger	Eje tilstræbes	Statsmø- bløring
Finland	ja	ja 0)	ja 1)	5% 4)	—	ja
Norge	ja	nej	ja 1)	—	ja	delvis
Sverige	ja	nej	ja 1)	22%		ja
Belgien	nej	ja 2)	—	—	nej	nej
Holland	nej	ja 3)	nej	—	delvis	delvis
Irland	nej 4)	ja 5)	nej	—	—	nej
Storbritannien	ja	nej	ja 1)	30% 6)	ja	ja
Tyskland	nej 7)	ja 8)	nej 9)	—	nej	delvis
Australien	ja	ja	ja	36% 6)	—	ja
Canada	ja	ja	ja	—	—	ja

0) 12,5 % af grundløn + 20 % af udetillæg

1) Svarer stort set til de danske

2) Staten betaler den del af huslejen, som ligger over 20% af lønnen

3) Staten betaler den del af huslejen, som ligger over 8% af bruttolønnen

4) Medarbejderen betaler 25 % af udgifterne

5) Gælder dog ikke statshandelslande og visse udviklingslande

6) Gennemsnit af samtlige boliger

7) 1 praksis bistår repræsentationerne med at finde bolig

8) 18 % af basisløn + 10 % af udgift herudover, dog max 25 %

9) Men praksis svarer til danske retningslinier

Budgettal for repræsentation og medhjælp:

År	Repræsentation	Medhjælp
1980	8.807.650	9.229.900
1981	10.117.500	11.329.000
1982	12.080.150	13.386.000
1983	12.928.150	15.406.000
1984	12.267.000	16.604.000
1985	12.737.000	19.096.000
1986	10.150.000	17.432.000
1987	9.546.000	15.911.000
1988	10.465.000	16.014.000
1989	10.385.000	15.400.000
1990	12.312.600*	15.684.000

- Stigningen i 1990 skyldes bl.a., at antallet af udsendte medarbejdere med repræsentationsrammer er steget med 66 personer som en følge af samordningen af de parallelle udenrigstjenester pr. **1. juli** 1989.

Statsmøbleringsprogrammets hovedudgiftsposter 1987-1989

	1987	1988 millioner	1989 ¹⁾
Nyanskaffelser af statsmøbler	4,4	5,4	7,4
Vedligeholdelse af statsmøblering	2,6	2,7	3,0
Transport af statsmøbler	1,7	1,9	3,8
Etableringsafskrivn. for medarbejdere med egenmøblering	0,5	0,6	0,5
Flytteudgifter incl. acc. udgifter	6,2	6,6	7,0
Forsikring af bohavet ved flytning	1,0	1,0	0,8
Opmagasiner (hos flyttefirma og i egen bolig)	3,6	3,3	3,4
I alt	20,0	21,5	25,9

¹⁾ Skønnet på basis af repræsentationernes forbrugsskøn og Udenrigsministeriets regnskabsstatistik fra suppl. 1/1989.

Statsejede ejendomme i udlandet

Repræsentation	Type	Anskaffelsesår/byggedato
Accra	Ambassadehus	1970/1970
Ankara	Chefsbolig	1967/1967
Bangkok	Ambassadeejendom	1956/1956
Bern	Chefsbolig	1961/
Bonn	Ambassadehus	1966/1910
Brasilia	Ambassadehus	1973/1973
Buenos Aires	Chefsbolig	1966/
Buenos Aires	Kancelli	1962/
Canberra	Chefsbolig	1976/
Canberra	Kancelli	1985/1985
Caracas	Chefsbolig	1964/
Chicago	Chefsbolig	1989/
Dar es Salaam	Ambassadebygning	1985/1985
Dublin	Chefsbolig	1973/
Flensborg	Konsulatus	1921/
Haag	Chefsbolig	1979/
Haag	Ambassaderådsbolig	1989/
Hamburg	Generalkonsulat	1951/
Harare	Chefsbolig	1981/
Harare	Handelsrådsbolig	1980/
Harare	Korrespondentbolig	1980/
Helsingfors	Chefsbolig	1922/
Kairo	Chefsbolig	1980/
Lagos	Ambassadehus	1966/
Lagos	Korrespondentbolig	1982/
Lissabon	Chefsbolig	1979/
London	Ambassadehus	1977/1977
London	Arb. attachébolig	
London	Presserådsbolig	

Repræsentation	Type	Anskaffelsesår/byggedato
London	Souschefsbolig	1975/
London	Økon. rådg. bolig	1981/
Los Angeles	Chefsbolig	1988/
Lusaka	Ambassadehus	1970/
Madrid	Chefsbolig	1983/
Madrid	Kancelli	1978/
Mexico	Chefsbolig	1966/
Mexico	Kancelli	1982/1957
Nairobi	Chefsbolig	1964/1964
New Delhi	Chefsbolig	1988/
New York, FN	Chefsbolig	1965/
New York, FN	Souschefsbolig	1974/
New York, Gkl.	Chefsbolig	1968/
Oslo	Ambassadørbolig	1977/
Oslo	Kancl./vagtimesterbolig	1971/
Oslo	Supl.lejl.til kancelli	1989/
Paris	Legatbolig og ambassadeejendom	
Peking	Ambassadehus	1974/
Rabat	Ambassadehus	1970/
Rabat	Ambassadørbolig	
Reykjavik	Ambassadehus	1912/1912
Reykjavik	Ambassaderådsbolig	1988/
Riyadh	Ambassade	1988/
Rom	Chefsbolig	1967/
Seoul	Chefsbolig	1982/1969
Stockholm	Chefsbolig	1972/
Stockholm	Kontorejendom	1953/
Sydney	Chefsbolig	1962/
Teheran	Chefsbolig	1949/1885
Tokyo	Ambassadehus	1979/
Warszawa	Chefsbolig	1969/
Washington, D.C.	Ambassadehus	1960/
Windhoek	Chefsbolig	1990/1990

Notat

Undersøgelse af udenrigstjenestens konsulære opgaver

I. Indledning og anbefalinger

1. Indledning

I beskrivelsen af udenrigstjenestens fremtidige opgaver (bilag 2) er det anført, at betjeningen af danskere, der opholder sig i udlandet, og af udlændinge, der ønsker at rejse til Danmark, er det **opgave-**område, som bringer udenrigstjenesten i kontakt med den bredeste kreds af danske og udenlandske brugere. I 1987 gik i alt ca. 200.000 personer ind og ud af vore bilaterale repræsentationer. 14.000 turister og 25.000 udlandsdanskere rettede personlig henvendelse til en udsendt dansk repræsentation. Der oprettedes 11.000 konsulære sager og udstedtes 9.000 pas. 159.000 udlændinge indfandt sig på repræsentationerne, og der udstedtes 136.000 visa (jfr. afsnit 6 a og tabel 42-46 i bilag 2).

I udetjenesten løses de konsulære sager af vore repræsentationer med udsendte medarbejdere (ambassader og generalkonsulater) og af de honorære konsulater. I hjemmetjenesten behandles de i retsafdelingen.

I daglig tale udgør dette sagsområde de konsulære sager i brede-re forstand. Herved forstås myndighedsudøvelse og beskyttelse af danske borgere og deres interesser i udlandet og betjening af udenlandske borgere. I den praktiske tilrettelæggelse af opgavevaretagelsen i **udenrigstj** enesten dækker betegnelsen konsulære sager normalt betjeningen af danske borgere i udlandet og visumpolitikken, herunder længerevarende opholdstilladelser, mens udlændingens asylansøgninger er udskilt som et særligt område.

I det følgende vil en række af de organisatoriske spørgsmål, der i opgavepapiret (bilag 2) blev rejst om udenrigstjenestens fremtidige varetagelse af dette sagsområde, blive behandlet. Hvorledes skal opgaverne afgrænses? Hvilket bistandsniveau skal man sigte imod,

og skal der fastsættes en geografisk afgrænsning af de ydelser, tjenesten leverer?

Gennemgangen er foretaget af Udenrigskommissionens sekretariat med deltagelse af repræsentanter for Udenrigsministeriets retsafdeling og med høring af øvrige berørte statslige ressortmyndigheder i Danmark.

Gennemgangen har søgt at

- kortlægge strukturen i de konsulære opgaver med hensyn til antallet af sager og ressourceindsatsen på de enkelte hovedopgaveområder,
- gennemgå og vurdere arbejdsgange mellem ude- og hjemmetjeneste, andre hjemlige myndigheder og andre parter i det konsulære arbejde,
- vurdere serviceniveauet i »kundebetjeningen«,
- vurdere muligheder for modernisering og rationalisering af udførelsen af de konsulære opgaver.

Som nævnt falder undersøgelsen naturligt i to dele. En, der beskæftiger sig med de egentlige konsulære sager, og en, der beskæftiger sig med behandlingen af sager fra asylansøgere. For begge disse sagsområder vil behandlingen blive indledt med en beskrivelse af det nationale og det folkeretlige grundlag for varetagelsen af opgaverne. Derefter foretages en gennemgang af strukturen i sagsområdet og en vurdering af ressourceanvendelsen. I de efterfølgende afsnit gennemgås arbejdsgangen, og der foretages en vurdering af serviceniveauet og af mulighederne for modernisering og rationalisering. Forslagene til ændringer, der afslutter gennemgangen, er endvidere søgt sammenfattet nedenfor under dette indledende afsnit.

2. Anbefalinger

Sagerne vedrørende *underholdsbidrag*, skat og statens uddannelsesstøtte bør udenrigstjenesten søge at få overdraget til de danske ressortmyndigheder til direkte ekspedition, således at disse sager behandles på linie med andre fordringer.

I den *juridiske rådgivning* for enkeltpersoner, der udføres i forbindelse med international privat- og procesret og ved involvering i arvesager, bør udenrigstjenestens indsats som hovedregel, om end der altid vil være sager, der ikke kan afvises, begrænses til underretning af de pågældende personer og i øvrigt henviser til at søge bistand hos en advokat. Såfremt det fortsat måtte ønskes, at Udenrigsministeriet varetager en juridisk rådgivning, bør der i gebyrcirkulæret indføres en særskilt takst for denne rådgivning, der afspejler markedsprisen. Problemet i arvesager er imidlertid at få identificeret, hvilke personer der er arvinger.

I *bistandssagerne* bør gebyrsatserne principielt fastsættes således, at ikke alene merudgifter, men også udenrigstjenestens ressourceforbrug i forbindelse med bistanden dækkes. Der bør dog samtidig være mulighed for, efter konkret vurdering, at fravige dette princip i tungere sager, hvor det sociale problem vil blive øget ved at kræve betaling for alle ydelser. De sociale myndigheder i Danmark bør påtage sig den økonomiske forpligtelse i forbindelse med hjemsendelse afsindslidende, evnesvage og andre, der ikke kan tage vare på sig selv. Socialministeriet har oplyst, at man ikke har overvejelser om at ændre på de nuværende regler.

Over for offentligheden skal udenrigstjenesten fortsat følge en linie med *fuld åbenhed* i bistandssager, medmindre personlige eller i meget sjældne tilfælde statsinteresser stiller sig i vejen herfor. Med henblik på at støtte det konsulære personale i dets kontakt til kunderne og til offentligheden i almindelighed bør dette personale gennem efteruddannelse gives bedre forudsætninger for at behandle og for at præsentere og forklare de særlige omstændigheder, der ofte vil være knyttet til det konsulære arbejde.

Til varetagelse af disse opgaver oprettes en *konsulær enhed* i Udenrigsministeriet.

I udlandet tilskyndes til det tættest mulige *samarbejde, ikke kun mellem de nordiske landes repræsentationer, men også mellem EF-landenes.*

Den sensitive karakter af sagerne vedrørende *asylansøgninger* gør det ikke tilrådeligt, at man forsøger at forenkle og rationalisere de eksisterende forretningsgange på repræsentationen og i Udenrigsministeriet.

Ud over de administrative forhold, der specielt er en følge af udformningen af den danske flygtningelovgivning, kan varetagelsen af asylspørgsmål og forvaltningen af asylansøgninger forventes at blive et opgaveområde i vækst i de kommende ti år.

II. Udenrigstjenestens konsulære sager

1. Retsgrundlaget for varetagelsen af de konsulære opgaver

Personer, der opholder sig i Danmark, danske som udlændinge, er omfattet af dansk lovgivning og dansk myndighedsudøvelse. Dansk lovgivning gælder i et vist omfang for danske statsborgere, selv om de opholder sig i udlandet, men her gælder i første række vedkommende lands lovgivning og myndighedsbeføjelser. Danmark kan kun inden for de af folkeretten opstillede grænser lade sin lovgivning gælde ekstraterritorielt og udøve myndighed dér. I Danmark er etableret en mangfoldighed af specialiserede myndigheder til varetagelse af borgernes forhold. I udlandet eksisterer kun uden-

rigsrepræsentationerne, hvoraf der er 81 bilaterale repræsentationer med udsendt personale (excl. Danida-missioner) og 474 honorære konsulater. Disses sammensætning og formåen er meget varierende.

Fra gammel tid har staterne fundet, at det var i deres gensidige interesse at tillade et konsularvæsen, altså at tillade, at visse personer varetager udlændingenes interesser. Det følger af sagens natur, at en konsul må kunne operere inden for et bredt spektrum af sager på det konsulære område. Han skal kunne tage vare på en hvilken som helst sag, der vedrører den stats borgere, han repræsenterer, medens embedsudøvelse i hjemlandet sker ved hjælp af endog meget specialiserede myndigheder. Meget enkelt udtrykt kan et dansk konsulat siges at være et dansk interessekontor. Uanset hvad problemet eller opgaven måtte være, skal konsulen inden for lovens rammer søge at klare denne og derigennem varetage Danmarks interesser.

Hovedlovgrundlaget for konsulær virksomhed er i dag FN-konventionen af 24. april 1963 om konsulære forbindelser, den såkaldte Wienerkonsularkonvention, der i vidt omfang er baseret på allerede eksisterende praksis og sædvaner. Derudover eksisterer en mangfoldighed af traktater, navnlig tosidede, om emnet. Der er for nylig i FN-systemet stillet forslag om en tillægsprotokol til Wienerkonventionen, der sigter på at give endnu mere detaljerede bestemmelser om konsulære opgavers varetagelse.

Wienerkonventionens art. 5 indeholder en opregning af konsulære opgaver, der kan varetages. Men der består naturligvis ikke nogen pligt for staterne til rent faktisk at varetage alle disse opgaver. Disse går ud på *at beskytte udsendelsesstatens og dens statsborgeres interesser i modtagerstaten inden for de af folkeretten tilladte rammer, at fremme og udbygge de venskabelige forbindelser, at tilvejebringe oplysninger, at udstede pas, rejsedokumenter og visa, at yde hjælp og bistand til statsborgere, at virke som notar og civilregisterfører og lignende samt udføre forvaltningsmæssige opgaver, at varetage statsborgeres interesser i tilfælde af arvesuccession, at varetage mindreåriges og andre umyndiges interesser, at repræsentere statsborgeres interesser over for domstole og andre myndigheder, at videregive judicielle eller ikke-judicielle dokumenter eller at udføre retsanmodninger eller begæringer om optagelse af vidneforklaringer, at føre tilsyn og kontrol med skibe og luftfartøjer hjemmehørende i udsenderstaten samt med deres besætninger, at yde bistand til disse samt modtage erklæringer om et skibs rejse, undersøge og autorisere skibspapirer, undersøge begivenheder indtruffet under rejsen, afgøre tvistigheder mellem skibsfører, officerer og mandskab, at varetage alle andre opgaver, som udsenderstaten pålægger en konsulær repræsentation, og som ikke*

er forbudt af modtagerstaten. Det fremgår således af konventionen, at en udtømmende opregning af de konsulære opgaver ikke er mulig. En vigtig opgave, der ikke er nævnt her, men omhandles i konventionens art. 36, er oplysninger om og eventuelt kontakt med fængslede statsborgere.

2. Opdeling på sagstyper og ressourceforbrug

Det konsulære område spreder sig over mange forskellige typer af sager. Som en hovedsondring, der dog ingenlunde er ganske skarp, kan man skelne mellem de spørgsmål, hvor udenrigsrepræsentationerne, i medfør af lovgivning og/eller administrativ praksis, er tillagt særlige beføjelser og optræder som dansk myndighed, og på den anden side de spørgsmål, hvor ydelserne alene har karakter af bistand over for borgerne.

Nedenfor er givet en oversigt over de forskellige tjenestehandlinger efter denne hovedsondring og efter, om der er tale om ydelser over for danske eller udenlandske statsborgere.

— *Danske statsborgere:*

Myndighedsudøvelse

- Stemmeafgivelse ved valg og folkeafstemninger
- Udstedelse af pas
- Søfartssager, herunder søfarende
- Inddrivelse af visse fordringer, jfr. en række konventioner herom (underholdsbidrag, skat og statens uddannelsesstøtte)
- Legaliseringer og notarialforretninger
- Tvangsmæssig og frivillig forkyndelse i civile sager
- Forskellige retsplejebestemmelser
 - Bevisoptagelse
 - Erklæringer og forklaringer for repræsentation
 - Retsanmodninger i straffesager
 - Udlevering af lovovertrædere
- Familieretlige anliggender
 - Indgåelse af ægteskab
 - Erklæringer i separations- og skilsmisssager
 - Erklæringer i adoptionssager
 - Afhøring i faderskabssager
- Varetagelse af danske arvingers interesser under skiftebehandling
- Visse opgaver ved danske statsborgeres dødsfald
- Erstatninger og incassosager
- Beskyttelsesopgaver i forbindelse med krig, borgerlige uroligheder etc.

Bistand over for borgerne

De serviceydelser, der gives danske statsborgere af repræsentationerne, falder i følgende kategorier:

- Bistand til nødstedte
- Eftersøgninger
- Postmodtagelse, deponering m.v.
- Udfærdigelse af attester, anbefalingsskrivelser m.v.
- Oversættelser

Udenlandske statsborgere:

Myndighedsudøvelse

- Udstedelse af visum og arbejds- og opholdstilladelser
- Asylansøgninger
- Familiesammenføringer
- Underholdsbidrag
- Legaliseringer og notarialforretninger
- Tvangsmæssig og frivillig forkyndelse i civile sager
- Retsanmodninger i straffesager
- Udlevering af lovovertrædere
- Familieretlige anliggender

Som anført indledningsvis vil asylansøgninger og familiesammenføringer blive behandlet særskilt (afsnit III).

I det indledende afsnit er omfanget af de konsulære sager på de udsendte repræsentationer omtalt. Der foretages ikke tilsvarende statistiske opgørelser for de honorære repræsentationer. I hjemmetjenesten oprettes hvert år ca. 1.500 bistandssager. Det er fortrinsvis de mere komplicerede eller omfattende konsulære sager, der involverer hjemmetjenesten. I Udenrigsministeriet foretages der også ca. 16.000 legaliseringer (d.v.s. officiel berigtigelse af dokumenter) pr. år.

Ressourceforbruget på de konsulære sager opgøres også i virksomhedsundersøgelsen for udetjenesten. Nedenfor er forbruget i årsværk og i millioner kroner vist for perioden 1982-88. I samme tabel er vist gebyrindtægterne fra de konsulære sager.

Ressourceforbrug og indtægter vedrørende konsulære sager i udetjenesten

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Årsværk	60,8	62,3	62,4	66,9	65,0	66,5	66,4	1)
Omk. i mill.kr.	31,9	36,4	42,1	47,8	43,6	40,5	38,8	1)
Gebyr ²⁾ indt. i mill. kr.	3,2	4,2	5,8	7,8	6,8	12,8	16,7	19,0

1) Tallene foreligger endnu ikke.

2) Omfatter både ude- og hjemmetjenesten, men den helt overvejende del af gebyrerne opkræves i udetjenesten.

Ressourceforbruget i hjemmetjenesten kunne i 1989 opgøres til en udgift på 8,7 mill. kr.

Indtægterne i udetjenesten er blevet markant forøget over perioden, fra ca. 12% i 1981 til 43% i 1988 af omkostningerne ved de tilsvarende aktiviteter i udetjenesten. De markante stigninger i indtægterne indtræffer fra 1986-1987 og igen fra 1987-1988. Stigningen i 1987 er et resultat af indførelsen af en ny bekendtgørelse om betaling for tjenestehandlinger i udenrigstjenesten med en kraftig regulering af gebyrsatserne. Taksterne er blevet forhøjet såvel i 1988 som i 1989. Den nuværende gebyrbekendtgørelse samt fortegnelsen over gebyr- og timesatser pr. 1. september 1989 er gengivet som underbilag 1.

Det eksisterende økonomisystem giver ikke mulighed for nærmere at fordele indtægterne på de forskellige typer af ydelser. Ud fra kendskabet til hyppigheden af de forskellige ydelser kan man dog for 1989 sige, at f.eks. udstedelse af pas og visa tegner sig for ca. 5 mill. kr. henholdsvis 10 mill. kr., altså knap 80% af de samlede indtægter. Den eksisterende virksomhedsundersøgelse giver ikke mulighed for at relatere personaleforbruget til de enkelte typer af konsulære ydelser.

Nogle indtægter er mere stabile end andre. Antallet af udstedte pas ændrer sig således ikke meget fra år til år. Derimod vil indtægterne fra udstedelse af visa afhænge af den danske viseringspolitik. Fjernelsen af gebyret for udstedelse af visa til borgere fra visse østlande vil således medføre en nedgang i indtægter, der i 1990 forventes at blive på 7,5 mill. kr. Ressourceforbruget til udstedelse af visa vil derimod først forsvinde, når visumtvangen fjernes.

Da opkrævningen af pas- og — til en vis grad — visumgebyr har karakter af en fiskal afgift og tilvejebringer en betydelig del af de samlede indtægter, kan der således vanskeligt angives en egentlig sammenhæng mellem ressourceforbruget til de forskellige typer af konsulært arbejde i udetjenesten og de indtægter, som de enkelte typer af ydelser tilvejebringer.

Fra 1991 vil indtægtsbevillingerne vedrørende repræsentationernes opkrævning af de konsulære gebyrer (som et led i indførelsen af en ny kontoplan for staten) blive overført fra Udenrigsministeriets budgetramme til statens **indtægtsbudget**. Man kan imidlertid rejse det spørgsmål, om gebyrindtægter, der stammer fra betaling for tjenestehandlinger, der modsvares af et ressourceforbrug i udenrigstjenesten, ikke fortsat burde henhøre under Udenrigsministeriet.

Det giver sig selv, at det for en række af de tjenestehandlinger, som repræsentationerne udfører i forbindelse med myndighedsudøvelse, ikke vil være naturligt at opkræve gebyr.

Der kunne argumenteres for, at des mere servicepræget ydelserne bliver, des mere naturligt vil det være at søge omkostningerne dækket gennem opkrævning af gebyrer. En fuldstændig omkostningsdækning vil bero på, at man ved en form for standardberegninger kan relatere ressourceanvendelsen til fremstilling af den pågældende type af serviceydelser. I den forbindelse må man dog huske, at ikke alle de klienter, der betjenes, vil være i stand til at bære disse omkostninger.

3. Arbejdsgange

Der er store variationer i arbejdsgangene for de forskellige sagsområder under de konsulære opgaver. Som det fremgår af de statistiske bilag til opgavepapiret, er de fleste sager relativt simple, men ekspederes til gengæld i et stort antal. Hovedparten af sagerne løses på repræsentationen i den direkte kontakt til kunden, evt. med kontakt til pengeinstitut, pårørende eller en ressortmyndighed i Danmark. Ved de lidt mere komplicerede sager eller ved ekspedition uden for normal arbejdstid (jfr. nedenfor) inddrages Udenrigsministeriet i København.

I visse tilfælde kan kommunikationen endog foregå direkte mellem dansk og udenlandsk ressortmyndighed, således at end ikke repræsentationerne indblandes. Dette er for så vidt en ønskesituation, som imidlertid i praksis kun i yderst begrænset omfang er mulig. Således stilles meget store krav både i sproglig og saglig henseende, og hertil kommer faste internationale sædvaner. Det må nok erkendes, at det kun er muligt i forhold til Danmark meget nærtstående lande, såsom nordiske lande og visse EF-nabolande, og selv dér kun inden for ganske afgrænsede områder.

I alle landes udenrigsministerier findes en særlig enhed, der har de konsulære sager som opgave. I Danmark varetages disse inden for retsafdelingen. Medmindre sagerne ekspederes på repræsentationen eller i direkte kontakt til den relevante instans i Danmark, vil det normale være, at Udenrigsministeriet optræder som medlem. Det gælder typisk i forholdet til en række ressortmyndigheder.

Udenrigsministeriet selv vil ud over at skulle sørge for, at systemet fungerer i den forstand, at repræsentationerne er forsynet med

de nødvendige generelle og specielle instrukser, ofte blive involveret, når det drejer sig om sager som fængsling af danskere, barne bortførelser, tilbageholdelse af skibe og besætningsmedlemmer. I det hele taget gælder det, at repræsentationerne beder Udenrigsministeriet om råd/vejledning/instruktion, så snart de føler sig på usikker grund.

På nuværende tidspunkt er der således ikke tegn på, at de konsulære opgaver og sager vil kunne formindskes i takt med det udvidede internationale samarbejde. Hvis man opererer inden for en tidshorisont på ti år, må man tværtimod antage, at arbejdet vil tiltage i takt med den fortsat voksende internationalisering. For Vesteuropas vedkommende vil ikke mindst det øgede samkvem i forbindelse med skabelsen af det indre marked få de konsulære opgaver til at vokse. Dette er også erkendt både på nordiske møder og EF-møder om konsulært samarbejde.

Udenrigsministeriet udfører en betydelig funktion som *juridisk rådgiver for enkeltpersoner*, navnlig inden for den internationale privat- og procesret. Også advokater og myndigheder søger i betydelig grad råd og vejledning om disse sager i Udenrigsministeriet. Forkyndelse af retlige dokumenter i udlandet er også et område, hvor tjenesten involveres. Ekspeditionerne skal tilrettelægges på den rigtige måde, og i mange tilfælde må konsulaterne, der ikke er eksperter, instrueres nøje om, hvordan de skal forholde sig. I arvesagerne er ganske meget efterhånden lagt ud til private advokater, men Udenrigsministeriet holder i dag øje med, at de danske interesser ikke kommer til kort. Man kan rejse det spørgsmål, om ikke såvel de juridiske rådgivningssager som arvesagerne kan henvises til advokater.

Et af de områder, hvor Udenrigstjenesten gerne overlod mest muligt til ressortmyndighederne, er *bidragssagerne*, men det har vist sig, at statsamterne og kommunerne i praksis ikke er i stand til at klare disse sager selv, men har behov for hjælp både fra Udenrigsministeriet og fra repræsentationerne. Udenrigsministeriet er central myndighed i FN-konventionen af 20. juni 1956 om inddrivelse af underholdsbidrag i udlandet. Dette spørgsmål er for tiden genstand for drøftelse mellem Udenrigsministeriets retsafdeling og statsamterne og Kommunernes Landsforening. Der arbejdes for tiden på spørgsmålet inden for EF. Såfremt dette arbejde i EF resulterer i en konvention, der fastlægger, at disse sager fremover skal gå gennem en central myndighed i de enkelte lande, må man i den fremtidige tilrettelæggelse af dette sagsområde i Danmark sørge

for, at de ressourcer, der i dag benyttes til behandlingen af disse sager, placeres i den centrale myndighed.

På *viseringsområdet* udarbejder og ajourfører Udenrigsministeriet løbende i samarbejde med Direktoratet for Udlændinge »Viseringsinstruktion for Udenrigstjenesten«, og herudover holder Udenrigsministeriet repræsentationerne forsynet med de nødvendige formularer og viseringsmærker. Hvad de enkelte visumsager angår er det hovedreglen, at disse behandles af repræsentationerne og Direktoratet for Udlændinge uden Udenrigsministeriets mellemkomst. Udenrigsministeriet er dog på grund af sagernes politiske indhold sagsbehandler, for så vidt angår visumsager vedrørende ansøgere fra Sydafrika, Afghanistan og Taiwan. Udenrigsministeriet optræder endvidere ofte som formidler i hastende sager. Også spørgsmål om udmøntning af de generelle viseringsinstruktioner giver anledning til ganske megen sagsbehandling og drøftelser, både med repræsentationerne og især med Justitsministeriet/Direktoratet for Udlændinge.

Hvad angår *beredskabsopgaver* skal det påses, at de udenrigsrepræsentationer, som er placeret i kriseprægede område udarbejder beredskabsplaner omfattende forskellige foranstaltninger til beskyttelse af danske statsborgere i en krisesituation og eventuel hjemrejse eller evakuering. En meget vigtig forudsætning er, at der etableres tilfredsstillende forbindelse mellem den danske kolonis medlemmer og udenrigsrepræsentationen og tages højde for situationer, hvor de offentlige kommunikationsveje ikke fungerer. Udenrigsrepræsentationen har en vigtig opgave i at formidle kontakt til familie og pårørende i Danmark. Dette arbejde foregår i øvrigt i meget nær kontakt med de øvrige nordiske lande og i stigende grad også med EF-landene.

4. Serviceniveauet

Udenrigsministeriet holder ved hjælp af en vagtordning åbent 24 timer i døgnet.

Det samme gælder ikke for repræsentationerne. Danske borgere, der har brug for støtte uden for normal åbningstid, har ikke automatisk mulighed for at få kontakt med repræsentationens medarbejdere. Mange repræsentationer har etableret en henvisning til medarbejdere på repræsentationens telefonnummer, hvor disse medarbejdere kan træffes, såfremt de er hjemme. Udetjenestens

ordninger hviler — som følge af begrænsede finansielle aflønningsmuligheder — på frivillighed.

Hverken aflønnings- eller bemandingsmæssigt kan der inden for de nuværende rammer etableres samme serviceniveau på repræsentationerne som i Danmark. Det nuværende system kan navnlig for de små repræsentationers vedkommende være ganske belastende for personalet, der kan komme ud for at skulle fungere både dag og nat. Går noget på gulvet, er der i offentligheden ringe forståelse for, at dette kan have sammenhæng med de vanskelige arbejdsforhold.

Geografisk er de danske konsulære repræsentationer, så snart man kommer længere væk fra Danmark, yderst spredt placeret. I en række tilfælde må man være henvist til andre nordiske landes repræsentation eller andre EF-landes eller andre Danmark nærtstående landes repræsentationer. De nordiske lande har et samarbejde på det konsulære område, og Danmark vil virke for, at et lignende samarbejde øges mellem EF-landene (jfr. bilag 19).

Også kvalitativt må der være betydelige variationer fra en fuldt bemandet større ambassade med udsendt specialiseret mandskab til en honorær konsul, der måske end ikke behersker det danske sprog, eller som måske kun stifter bekendtskab med en konsulær sag med års mellemrum.

Bistandens materielle indhold er også begrænset. En dansk statsborger har eksempelvis ikke krav på at kunne blive sendt hjem på konsulatets (statens) regning. De nødvendige midler, herunder også til sygdomsbehandling, må skaffes ved privat foranstaltning, egne midler, forsikringer eller familie, venner og bekendte.

Udenrigstjenesten kan alene formidle kontakten for den bistandssøgende. I hovedparten af de tilfælde, hvor danske statsborgere søger bistand gennem vore repræsentationer, giver denne forretningsgang ikke anledning til problemer. To forhold kan dog fremkalde særlige belastninger i forbindelse med disse ekspeditioner. Det ene er tidsaspektet. Ved sygdoms- og ulykkestilfælde i udlandet uden for normal arbejdstid og uden for det geografiske område, der er dækket af den offentlige sygesikring, kan det være forbundet med store vanskeligheder at skaffe de nødvendige bemyndigelser til pengeoverførsler til at iværksætte kostbar sygetransport så betids, at den bistandssøgendes helbredstilstand ikke alvorligt forringes. Det andet forhold er, at det i en række tilfælde er personer med meget begrænsede midler og uden pårørende, som udenrigstjenesten må forsøge at tage sig af. Det er personer, som typisk

ikke har tegnet forsikring, eller som forsikringsselskaber ikke vil anerkende som berettigede til ydelser, f.eks. på grund af alkohol- eller narkotikamisbrug. I Danmark vil socialforvaltningen i bopælskommunen i henhold til bistandsloven have et ansvar for disse personer. I udlandet er ingen offentlige danske instanser, heller ikke udenrigstjenesten, ansvarlige for de pågældende. Medmindre disse personer har kontakter i Danmark, der vil betale for hjemtransport, har udenrigstjenesten principielt ingen mulighed for at bistå de pågældende. I visse tilfælde lægger Udenrigsministeriet nødvendige penge ud mod refusionserklæringer. Udenrigsministeriet har til afskrivning af sådanne opståede fordringer, der viser sig uerholdelige, en årlig bevilling på 60.000 kr. Hertil kommer, at Egmont H. Petersens fond siden 1. april 1983 har stillet et årligt beløb på 200.000 kr. til rådighed for hjemrejse af danske nødlidende i udlandet. Ordningen er foreløbig forlænget indtil udgangen af 1991. Hvis der skal etableres et system, der skal give udenrigstjenesten mulighed for at yde bistand i videre omfang, end det er muligt i dag, skal der tilvejebringes et bevillingsgrundlag til dette formål.

Et særligt problem udgør inhabile personer. Det drejer sig om barnebortførelsessager og om sindslidende, evnesvage og andre, der ikke kan tage vare på sig selv, og som på egen hånd rejser til udlandet. Hvad barnebortførelser angår, opnåedes for nogle år siden, efter forhandling med Socialministeriet, en ændring af bistandsloven, der som nævnt ellers ikke gælder uden for Danmark, således at der kan ydes en vis bistand i forbindelse med barnebortførelsessager.

Derimod opnåedes ikke tilslutning til et forslag om en lignende ordning for sindslidende. Det kan være, at den pågældende har fået udgangstilladelse fra den institution, hvor vedkommende er anbragt, og rejser til udlandet. I øjeblikket må hjælpen til disse skaffes på samme måde som til alle andre, og det kan være ganske belastende for forældre eller andre nære pårørende måske gang på gang at skulle yde økonomisk hjælp. I disse sager benyttes de midler, der stilles til rådighed af Egmont H. Petersens fond.

Man kunne spørge, om dette ikke var et tilfælde, hvor danske socialmyndigheder burde yde økonomisk bistand. Man kunne også overveje, om Danmark ikke burde stille midler til rådighed for hjælp til livsnødvendig læge- og hospitalsbehandling i udlandet, såvel som bistand til anstændig begravelse, hvis de nødvendige midler ikke ellers kan tilvejebringes.

5. Modernisering og rationalisering

Modernisering og rationalisering af de konsulære sager hænger sammen med spørgsmålet om, hvor mange af de konsulære opgaver som udenrigstjenesten varetager i dag, man fortsat bør beskæftige sig med i fremtiden. Hertil kommer spørgsmålet om betaling for ydelserne.

Hvad angår de centrale dele af repræsentationernes myndighedsudøvelse som valghandlinger, udstedelse af pas, legaliseringer og notarialforretninger m.v., er der næppe tvivl om, at disse sager fortsat må varetages af udenrigstjenesten.

Sagerne vedrørende underholdsbidrag, skat og statens uddannelsesstøtte bør udenrigstjenesten, når bortses fra selve fordringens fremsættelse, søge overdraget til direkte ekspedition hos vedkommende danske ressortmyndighed.

Den juridiske rådgivning for enkeltpersoner, der udføres i forbindelse med international privat- og procesret, bør henvises til advokatbistand og det pågældende lands repræsentation i Danmark.

Såfremt det fortsat måtte ønskes, at Udenrigsministeriet varetager en juridisk rådgivning, bør der i gebyrcirkulæret indføres en særskilt takst for denne rådgivning, der afspejler markedsprisen.

Udenrigstjenestens involvering i arvesager bør søges begrænset mest muligt. Det må dog ikke glemmes, at der er tale om valutaindtægter, som kan gå tabt for Danmark, hvis udenrigstjenesten ikke medvirker ved arvesagernes løsning. Som hovedregel bør udenrigstjenestens indsats begrænses til underretning af de berørte personer og i øvrigt henvise til at søge bistand hos en advokat. Problemet i arvesager er imidlertid at få identificeret, hvilke personer der er arvinger.

Hvad betaling for de konsulære tjenestehandlinger angår, vil det ikke være naturligt at opkræve gebyr for en del af den myndighedsudøvelse, som repræsentationerne udøver. For andre dele af myndighedsudøvelsen, som f.eks. pasudstedelse, ligger hjemlen til opkrævning af gebyr i tilsvarende bestemmelser for dokumentudstedelser i Danmark og i udenrigsloven.

Hvad sager angående bistand i sygdomstilfælde angår, har det undertiden været nævnt, om ikke disse kunne overføres til rent privat regi, hvor der tænkes på SOS, privat eller offentlig sygesikring eller lignende. Dette kan imidlertid ikke lade sig gøre, da Europæiske Rejseforsikring, der står for den offentlige sygesikring uden for

Danmark (Europa og middelhavslandene), kun har kontorer i Malaga og Palma de Mallorca.

Man kan derimod rejse spørgsmålet, om gebyrsatserne er tilstrækkeligt høje i forbindelse med bistandssager. Det nuværende gebyr ved formidling af kontakt til pengeoverførsel dækker omkostningerne ved denne kommunikation, men ikke ressourceforbruget på repræsentationen. Det kan fremover tilstræbes, at gebyret dækker såvel omkostninger som samlet ressourceforbrug på grundlag af en standardiseret beregning. Hovedparten af ressourceforbruget i bistandssager går imidlertid ikke til de simple sager med pengeoverførsler, men til tungere sager, hvor man kun vil forøge det sociale problem ved at kræve betaling for alle de ydelser og hele den ressourceindsats, der leveres.

Om end det principielt bør fastholdes, at alle omkostninger og hele ressourceforbruget skal dækkes i forbindelse med de konsulære sager svarende til, hvad der er foreslået med hensyn til juridisk rådgivning, vil dette i praksis kun komme til at gælde for de simple bistandssager. Der bør i Udenrigsministeriets budget fortsat være mulighed for at afsætte de fornødne personaleressourcer til tungere sager, hvor det ikke vil have nogen mening at forvente dækning af samtlige omkostninger.

Det vil ikke kunne lade sig gøre at afskaffe udenrigstjenestens befatning med bistandssagerne såvel som hovedparten af de mange øvrige konsulære sager, der er beskrevet ovenfor. International anstændighed tilsiger også, at et land som Danmark tager vare på sine borgeres interesser på rimelig måde i udlandet. I mange tilfælde kan der endog foreligge livstruende situationer.

I det hele taget er det karakteristisk for bistandssagerne, at offentligheden ofte er meget involveret og med største interesse følger sagernes forløb. Pressen og medierne forlanger fuld indsigt med behandlingen af disse sager, og udenrigstjenesten følger den linie kun at tilbageholde oplysninger, hvor personlige eller i meget sjældne tilfælde statsinteresser stiller sig i vejen for fuld åbenhed.

Den øgede kontakt til offentligheden, herunder medierne, kunne tale for, at det personale, der såvel ude på repræsentationerne som hjemme i Danmark er involveret i varetagelsen af de konsulære sager, gennem efteruddannelse får bedre forudsætninger for at kunne behandle de konsulære sager og at præsentere og forklare de særlige omstændigheder, der ofte vil være knyttet til de konsulære sager, og på den måde ville kunne skabe større forståelse i offentligheden, herunder medierne, for vilkårene for varetagelsen af disse opgaver.

I Udenrigsministeriets nye struktur kunne den nuværende enhed i retsafdelingen, der varetager disse sager, etableres som en konsulær enhed, hvori der kan skabes et kontaktcenter for den enkelte bistanðssøgende.

III. Asylansøgninger

1. Retsgrundlaget for varetagelsen af opgaver vedrørende asylansøgninger

Det centrale internationale retsgrundlag er FN's Konvention om flygtninges retsstilling af 28. juli 1951 med tilhørende Protokol af 31. januar 1967 samt de af Flygtningehøj kommissariatets Eksekutivkomité gennem årene vedtagne anbefalinger. Hertil kommer en række menneskerettighedskonventioner, hvor enkelte bestemmelser har flygtningeretlig relevans.

Efter udlændingelovens § 7 gives der opholdstilladelse i Danmark til en udlænding, hvis den pågældende er omfattet af FN's flygtningekonvention af 28. juli 1951. Endvidere gives der opholdstilladelse til en udlænding, selv om denne ikke er omfattet af flygtningekonventionen, men hvor det af lignende grunde som anført i konventionen (forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller politiske anskuelser) eller af andre tungtvejende grunde ikke bør kræves, at udlændingen vender tilbage til sit hjemland.

Indtil ændringen af udlændingeloven i oktober 1986 havde alle udlændinge, som ved indreisen i Danmark angav sig som asylsøgere, krav på at forblive i landet, indtil ansøgningen var færdigbehandlet. Efter lovændringen vil udlændinge, der søger indrejse fra et andet land end hjemlandet uden at være i besiddelse af fornødent pas/ visum, kunne afvises til dette land, såfremt landet anses for sikkert, d.v.s. at landet giver flygtninge den nødvendige beskyttelse. De asylansøgere, der nægtes tilladelse til indrejse med henblik på at søge asyl, bliver i forbindelse med afvisningen vejledt om muligheden for at indgive asylansøgning gennem den danske repræsentation i det land, hvortil de afvises.

Adgangen til at søge asyl via en dansk repræsentation står også åben for udlændinge, der uden at have forsøgt indrejse i Danmark befinder sig i et andet land end deres hjemland. Udlændingelovens §7 og §9 vedlægges som underbilag 2.

2. Opdeling på sagstyper og ressourceforbrug

Siden lovændringen har danske repræsentationer modtaget ca. 5.000 *ansøgninger om asyl* i henhold til denne bestemmelse i 1987 og ca. 6.600 ansøgninger i 1988. I 1989 faldt antallet af sådanne ansøgninger drastisk til ca. 700. Baggrunden for dette fald må formentlig søges i, at kendskabet til betingelserne for at få asyl efter denne bestemmelse efterhånden er blevet så udbredt, at udlændinge, der klart ikke opfylder betingelserne, har afholdt sig fra at indgive ansøgning. I årets sidste måned og i begyndelsen af 1990 har ambassaden i Pakistan imidlertid modtaget mere end 12.000 ansøgninger om asyl fra afghanske flygtninge i Pakistan.

Tilladelser til familiesammenføring med flygtninge, d.v.s. familiemedlemmer, der ansøger om at opnå opholdstilladelse i Danmark for at blive genforenet med deres familiemedlemmer, udgjorde i 1988 1.216 og i 1989 2.092.

Ressourceforbruget i Udenrigsministeriet i København til behandling af sager vedrørende flygtninge kan anslås til 8 årsværk eller 3,7 mill. kr. Det bemærkes i denne forbindelse, at udenrigstjenesten ved siden af ekspedition af ansøgninger, der indgives via repræsentationerne, medvirker ved administrationen af udlændinge-loven.

Ressourceforbruget i udetjenesten er inkluderet i forbruget i de konsulære sager.

3. Arbejdsgange

a. Repræsentationernes behandling af ansøgninger om asyl i henhold til udlændingelovens § 7

Repræsentationerne har til opgave at vejlede asylansøgere, som henvender sig til repræsentationen, om betingelserne for at opnå asyl i Danmark, samt vejlede dem om korrekt udfyldelse af de hertil udformede særlige skemaer, i hvilke asylansøgeren detaljeret skal redegøre for sine personlige forhold, asylmotiv m.v. Ansøgningerne indsendes med diplomatposten til Udenrigsministeriet, der videresender ansøgningerne til Direktoratet for Udlændinge. I nogle sager vil Udenrigsministeriet af Direktoratet blive anmodet om at indhente supplerende oplysninger fra ansøgeren via repræsentationen, ligesom det vil påhvile repræsentationen at forkynde Direktoratets afgørelse på ansøgningen for ansøgeren og vejlede denne om klageadgang til Flygtningenævnet.

b. Ansøgninger om familiesammenføring med herboende flygtninge i henhold til udlændingelovens § 9

Med det stigende antal flygtninge, der igennem de senere år har fået opholdstilladelse i Danmark, følger en stigning i antallet af familiemedlemmer, som ønsker at opnå opholdstilladelse i Danmark for at blive genforenet med deres familiemedlemmer dér. I 1989 meddeltes der således 2.092 opholdstilladelser til familiemedlemmer til en herboende flygtning mod 1.216 tilladelser i 1988.

Ansøgningerne indgives til den danske repræsentation i ansøgerens hjemland eller opholdsland og ekspederes via Udenrigsministeriet til Direktoratet for Udlændinge. Direktoratets afgørelse i form af afslag med vejledning om klageadgang til Justitsministeriet eller tilladelse med bemyndigelse til repræsentationen til udfærdigelse af visum og eventuel rejselegitimation ekspederes via Udenrigsministeriet til repræsentationen.

c. Udenrigstjenestens bistand til udlændingemyndighederne i asylsager

Udenrigsministeriet og repræsentationerne bistår i dag udlændingemyndighederne (Direktoratet for Udlændinge og Flygtninge-nævnet) med indhentning af generelle og specifikke oplysninger til brug ved myndighedernes behandling af ansøgninger om asyl i Danmark. Denne bistand kan have karakter af tilvejebringelse af generelle oplysninger om forholdene i ansøgerens hjemland eller kan angå indhentning af specifikke oplysninger, oftest foranlediget af ansøgerens egne opgivelser til støtte for sin ansøgning om asyl. Der kan f.eks. være tale om efterprøvning af dele af asylansøgerens forklaring eller af ægtheden af nogle af ansøgeren fremlagte dokumenter som bevis for, at han er eftersøgt eller domfældt i hjemlandet. Udenrigstjenesten må her arbejde med den største diskretion af hensyn til beskyttelse af asylansøgerens identitet over for opholdslandets myndigheder. Det af repræsentationerne indhentede materiale må sammenholdes med andet foreliggende materiale i Udenrigsministeriet fra andre kilder.

Det ligger i sagens natur, at disse sager er overordentlig tidkrævende og kræver iagttagelse af den største omhu og nøjagtighed. Foretagne undersøgelser vil ofte give anledning til yderligere undersøgelser på begæring af f.eks. asylansøgerens advokat eller i ap-pelinstansen, hvor nye oplysninger kan fremkomme.

Det bemærkes, at Danmark hvert år i de senere år har modtaget asylansøgere af ca. 60 forskellige nationaliteter. Antallet har i 1988 og 1989 ligget på ca. 4.700 asylansøgere årligt.

Det er næppe muligt i dag at pege på nogen alternativ ekspediti-onsform af de af udenrigstjenesten indhentede oplysninger i asyl-sager. Her er der på samme måde som ved ansøgninger om asyl tale om sager af sensitiv karakter.

d. Bistand til flygtninge og deres familiemedlemmer

Flygtninge med opholdstilladelse i Danmark henvender sig i stigende omfang til danske repræsentationer i udlandet med henblik på bistand i forbindelse med fængsling under rejser i udlandet, tab af flygtningepas (konventions- og fremmedpas) m.v. Da de pågældende ikke er danske statsborgere, er den indsats, man fra udenrigstjenestens side kan tilbyde den pågældende, normalt begrænset til en informationsformidlende rolle til f.eks. Dansk Flygtningehjælp eller i tilfælde af anmeldelse af tab af flygtningepas til Direktoratet for Udlændinge.

Det kunne overvejes, i hvilket omfang der i udenrigstjenesten eller andet steds i den offentlige sektor burde afsættes ressourcer til at bistå denne voksende befolkningsgruppe i det danske samfund ud fra erkendelsen af, at de pågældende som flygtninge typisk vil være afskåret fra at søge bistand hos egne myndigheder. Dersom der ikke vil være mulighed for at skabe bevillingsgrundlag for udenrigstjenestens varetagelse af disse opgaver, bør man være opmærksom på, at der på dette område vil kunne opstå problemer i fremtiden.

4. Modernisering og rationalisering

Ændringen af udlændingeloven i 1986 flyttede en del af den administrative byrde, ved forvaltning af asylansøgninger, fra de danske grænseovergange til de danske repræsentationer i udlandet. Udviklingen i antallet af ansøgninger siden lovændringen viser på den ene side nok en faldende tendens. På den anden side demonstrerer situationen med de afghanske flygtninge omkring ambassaden i Islamabad også ansøgningsstrømmens labile og eruptive karakter. Tidligere har tilsvarende pludselige forøgelse i tilstrømningen af ansøgere optrådt omkring ambassaden i Teheran og ambassadekontoret i Beirut. På det nuværende retsgrundlag er det derfor vanskeligt at skønne mere præcist over det fremtidige udviklingsforløb. De eksisterende regler for behandling af asylansøgninger, der indgives til en dansk repræsentation, kræver en særdeles omfattende sagsbehandling, også i de tilfælde, hvor et negativt udfald på forhånd er givet, fordi ansøgeren ikke har nogen tilknytning til Danmark. Sagernes sensitive karakter gør det ikke tilrådeligt, at man forsøger at forenkle og rationalisere de eksisterende forretningsgange for behandlingen på repræsentationen og i Udenrigsministeriet.

I de simple familiesammenføringssager, d.v.s sager, der enten resulterer i et standardafslag eller en tilladelse, sker kommunikationen allerede direkte mellem repræsentationen og Direktoratet for Udlændinge.

Ud over de administrative forhold, der specielt er en følge af udformningen af den danske flygtningelovgivning, kan det anføres, at varetagelsen af asylspørgsmål og forvaltningen af asylansøgninger i andre landes udenrigstjenester forventes at blive et opgaveområde i vækst i de kommende 10 år. Ud over de konflikter i den tredje verden, der giver anledning til store flygningestrømme, nævnes i en europæisk sammenhæng den tiltagende illegale indvandring, navnlig fra Nordafrika, til de sydlige EF-lande og måske senere længere nordpå. Tilsvarende indvandringspres kunne også tænkes at opstå fra visse østeuropæiske lande mod de central- og vesteuropæiske lande. Allerede i dag er denne tendens mærkbar, idet et stigende antal personer søger adgang til vesteuropæiske lande, herunder Danmark, under påberåbelse af disse landes asyllovgivning med den følge, at asylprocedurerne, bl.a. for udenrigstjenesten, belastes yderligere.

Den 29. maj 1990.

Bekendtgørelse om betaling for tjenestehandlinger i udenrigstjenesten

I medfør af § 14 i lov nr. 150 af 13. april 1983 om udenrigstjenesten fastsættes følgende:

§ 1. For pas udstedt på danske repræsentationer i udlandet erlægges gebyr i overensstemmelse med reglerne i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 114 af 30. marts 1963 om pas m.v. med senere ændringer med tillæg af 50 pct.

Stk. 2. For navneændring i pas eller indførelse af barn i pas erlægges et gebyr på 100 kr.

Stk. 3. For kørekort erlægges de i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 187 af 4. april 1986 om kørekort fastsatte gebyrer med tillæg af 50 pct.

§ 2. For visering af visumpligtige udlændinges pas, foretaget på danske repræsentationer i udlandet, erlægges et gebyr på 150 kr.

Stk. 2. For udstedelse af visum til maksimalt 24 timers ophold i Danmark (transitvisum) erlægges et gebyr på 75 kr.

Stk. 3. Det i stk. 1 og 2 fastsatte gebyr opkræves ikke af statsborgere fra lande, med hvilke Danmark har indgået en særlig aftale om fritagelse for viseringsgebyr. Viseringsgebyrpligten kan endvidere ophæves over for statsborgere fra lande, der ikke opkræver viseringsgebyr af danske statsborgere, selv om der ikke er indgået en særlig aftale herom. Gebyret bortfalder for EF-statsborgeres ægtefæller og for personer, som er beslægtede i op- eller nedstigende linje med disse statsborgere og deres ægtefæller uden hensyn til nationalitet.

§ 3. For legaliseringer erlægges et gebyr på 100 kr. Det samme gælder for verifikationspåtegninger på kopier.

§ 4. For indløsning af personlige checks erlægges et gebyr på 100 kr.

§ 5. For udfærdigelse af attester, erklæringer og ansøgninger på fremmede sprog erlægges et gebyr på 200 kr. pr. påbegyndt side.

§ 6. For bistand, der ydes på vegne af et forsikringsselskab eller den offentlige sygesikring, opkræves hos forsikringsselskabet eller sygesikringen et gebyr på 600 kr. Gebyret bortfalder i tilfælde, hvor bistanden alene består i at formidle kontakt til forsikringsselskabet, sygesikringen eller den, der handler på forsikringsselskabets eller sygesikringens vegne.

Stk. 2. Foruden det i stk. 1 fastsatte gebyr opkræves hos forsikringsselskabet eller sygesikringen alle udlæg i sagen.

§ 7. For udenrigstjenestens bistand til inddrivelse af en fordring i udlandet erlægges et gebyr på 300 kr.

Stk. 2. For udenrigstjenestens bistand i sager om arv og skifte, kapitaloverførsel, konkurs, adoption, retshjælp og anden retsbistand erlægges et gebyr på 300 kr.

Stk. 3. For personbistand erlægges et gebyr på 300 kr. Gebyret omfatter eventuelle telekommunikationsudgifter.

Stk. 4. Foruden det i stk. 1 og 2 omhandlede gebyr skal rekvirenten godtgøre udenrigstjenestens udlæg i sagen, f.eks. til advokatbistand.

§ 8. For udenrigstjenestens varetagelse af danske arvingers interesser under skifte i udlandet samt for kapitaloverførsel gennem udenrigstjenesten erlægges følgende vederlag:

1) For provenuer af en nettoværdi mellem 5.000 kr. og 20.000 kr. erlægges	1.000 kr.
2) For provenuer af en nettoværdi over 20.000 kr. erlægges, af nettoværdien, dog højst	5 pct.
20.000 kr.

§ 9. For øvrige serviceydelser opkræves 250 kr. pr. påbegyndt arbejdstime. Serviceydelser omfatter bistand i eksportfremmesager samt indhentning af oplysninger fra databaser, banker eller oplysningsbureauer, fremskaffelse af håndbøger, statistisk materiale, markedsundersøgelser, licitationsdokumenter, brochurer, vareprøver, bindende toldoplysninger og lignende.

Stk. 2. Foruden den i stk. 1 fastsatte timebetaling opkræves hos rekvirenten alle udlæg i sagen.

§ 10. For bistand, der medfører telekommunikation, skal rekvirenten godtgøre udenrigstjenestens faktiske telekommunikationsudgifter.

Stk. 2. For telekommunikation, der ikke er led i en af §§ 1 — 9 omfattet betalingspligtig ydelse, erlægges tillige et gebyr på 300 kr.

§ 11. I tilfælde, hvor en betalingspligtig ydelse rekvireres udført af en repræsentation uden for dennes kontortid, forhøjes betalingen med 50 pct.

§ 12. Betaling, der afregnes i udenlandsk mønt, kan afrundes til hele eller med 10 delelige beløb.

§ 13. Betaling kan kræves erlagt forud for udførelsen af den betalingspligtige ydelse.

Stk. 2. Krav på betaling efter denne bekendtgørelse er tillagt udpantningsret, jf. § 1, stk. 1, nr. 4 i lovebekendtgørelse nr. 774 af 18. november 1986 om udpantning og om udlæg uden grundlag af dom eller forlig.

§ 14. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. september 1989.

Stk. 2. Samtidig ophæves Udenrigsministeriets bekendtgørelser nr. 922 af 18. december 1986 og nr. 43 af 26. januar 1988.

Udenrigsministeriet, den 18. august 1989

Uffe Ellemann-Jensen

Fortegnelse over gebyr- og timesatser pr. 1. september 1989

	D.kr.
101 Pasudstedelse	600,00
102 Ændring afpas	100,00
103 Duplikatkørekort	300,00
104 EF-kørekort	150,00
105 Kørekort over 70 år	45,00
106 Internationalt kørekort	35,00
107 Visering	150,00
108 Transitvisum	75,00
109 Legalisering/verifikation	100,00
110 Importdokumentation	100,00
111 Indløsning check	100,00
112 Oversættelse	200,00
113 Forsikringssager	600,00
114 Inddrivelse af fordring	300,00
115 Adoptionssag	300,00
116 Retshjælp/anden bistand	300,00
117 Personbistand	300,00
501 Databasesøgning	250,00
502 Soliditetsoplysninger	250,00
503 Toldoplysninger	250,00
504 Publikationer, vareprøver o.l.	250,00
505 Kontaktformidling	250,00
506 Markedsundersøgelse	250,00
507 Tjenesterejse	250,00
508 Distribution	250,00
509 Adressemateriale	250,00
510 Besøgs-og mødeprogram	250,00
511 Øvrig konsulentbistand	250,00
512 Delegationsbesøg/symposier m.v.	250,00
901 Arvesag	varierer
902 Kapitaloverførsel	varierer
903 Telekommunikation	300,00
904 Overtidstillæg	varierer
1001 Porto- og teleudgifter	varierer
1002 Fotokopiering o.l.	varierer
1003 Soliditetsoplysninger	varierer
1004 Øvrige udlæg	varierer

§ 7 og § 9 i udlændingeloven

§ 7. Efter ansøgning gives der opholdstilladelse til en udlænding, hvis udlændingen er omfattet af flygtningekonventionen af 28. juli 1951.

Stk. 2. Efter ansøgning gives der endvidere opholdstilladelse til en udlænding, som ikke er omfattet af flygtningekonventionen af 28. juli 1951, men hvor det af lignende grunde som anført i konventionen eller af andre tungtvejende grunde ikke bør kræves, at udlændingen vender tilbage til sit hjemland.

Stk. 3. Opholdstilladelse kan nægtes, såfremt udlændingen allerede har opnået beskyttelse i et andet land eller på grund af længerevarende ophold, derboende nære slægtninge eller andre tilsvarende forhold har nærmere tilknytning til et andet land, hvor udlændingen må antages at kunne opnå beskyttelse.

Stk. 4. Stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på en udlænding, som ikke befinder sig her i landet, såfremt Danmark på grund af udlændingens tidligere længerevarende lovlige ophold her i landet, herboende nære slægtninge eller anden tilsvarende tilknytning må anses for nærmest til at yde den pågældende beskyttelse.

Stk. 5. Til en udlænding, der er afvist eller udvist i henhold til § 48, stk. 2, gives der kun opholdstilladelse efter stk. 4.

§ 9. Efter ansøgning gives der opholdstilladelse til:

- 1) En udlænding, som tidligere har haft dansk indfødsret.
- 2) En udlænding, som samlever på fælles bopæl i ægteskab eller i fast samlivsforhold af længere varighed med en i Danmark fastboende person.
- 3) Mindreårigt barn af en i Danmark fastboende person eller dennes ægtefælle, når barnet bor hos forældremyndighedens indehaver.
- 4) Forældre over 60 år til et dansk eller nordisk barn eller et barn med opholdstilladelse efter §§ 7-8.
- 5) Forældre over 60 år til udlænding med tidsubegrænset opholdstilladelse. Opholdstilladelse kan dog i almindelighed kun gives, hvis ansøgeren ikke har andre børn i hjemlandet, som kan påtage sig forsørgelsen.

Stk. 2. Der kan efter ansøgning gives opholdstilladelse til andre udlændinge :

- 1) Hvis udlændingen uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde har nær familiemæssig eller lignende tilknytning til en i Danmark fastboende person.
- 2) Hvis udlændingen uden for de i § 7, stk. 1 og 2, nævnte tilfælde befinder sig i en sådan situation, at væsentlige hensyn af humanitær karakter afgørende taler for at imødekomme ansøgningen.
- 3) Hvis væsentlige beskæftigelsesmæssige eller erhvervsmæssige hensyn taler for at imødekomme ansøgningen.
- 4) Hvis ganske særlige grunde i øvrigt taler derfor.

Stk. 3. Opholdstilladelse efter stk. 1, nr. 4-5, eller stk. 2, nr. 1, kan betinges af, at den person, der bor i Danmark, påtager sig at forsørge ansøgeren.

Stk. 4. Opholdstilladelse efter stk. 1 og stk. 2, nr. 1 og nr. 3-4, skal være opnået inden indrejsen. Justitsministeren kan dog fastsætte regler om, i hvilke tilfælde ansøgningen om opholdstilladelse kan indgives her i landet.

**Udenrigstjenestens opbygning og
ressourceanvendelse i visse andre lande**

- I. Indledning
- II. Politisk ledelsesstruktur
- III. Opgaveafgrænsning
 - 1. Udenrigsanliggender
 - 2. Udenrigsøkonomi
 - 3. Udviklingssamarbejde
 - 4. Andre variationer i opgaveafgrænsningen
- IV. Organisation
- V. Ressourcer
- VI. Overvejelser om udenrigstjenestens fremtid.

Underbilag

Gennemgang af de enkelte lande

I. Indledning

Udenrigsministeriet har foretaget en høring af 10 repræsentationer i lande, der i tankesæt og/eller størrelsesforhold har træk til fælles med det danske samfund.

Følgende lande har været inddraget:

Nordiske lande : Finland

Norge

Sverige

EF-lande: Belgien

Holland

Irland

Storbritannien

Forbundsrepublikken Tyskland

Oversøiske lande: Australien

Canada.

Udenrigsministeriet har bedt repræsentationerne om at belyse følgende forhold:

- Hvilke opgaveområder varetager udenrigstj enesten ?
- Udenrigstjenestens organisation.
- Ressourceanvendelse udtrykt i udgiftsniveau og størrelsen af personalet.
- Overvejelser om udenrigstjenestens fremtidige indretning.

I de efterfølgende afsnit gennemgås nogle generelle hovedtræk under de enkelte hovedspørgsmål. Gennemgangen af opgaveafgrænsningen er bygget op over opgavefordelingen i den danske udenrigstjeneste. I afsnittet om ressourceanvendelse er der, hvor materialet giver mulighed herfor, foretaget sammenligninger og opstillinger i tabeller. De konkrete forhold i de enkelte lande omtales i et bilag.

II. Politisk ledelsesstruktur

De undersøgte lande har en anden *politisk ledelsesstruktur* end den danske. Det samlede sagsområde varetages ofte af flere ministre bistået af statssekretærer. Udenrigsministeren har som hovedregel et vist samlende politisk ansvar. I visse lande (Belgien og Sverige) er det politiske ansvar for udenrigsanliggender, eksportfremme og udviklingssamarbejde dog opdelt på 3 sideordnede ministerporteføljer. I Norge og Forbundsrepublikken Tyskland varetages udviklingssamarbejdet af et særskilt ministerium. I de tilfælde, hvor udenrigsministeren har det samlede, koordinerende politiske ansvar, bistås han som regel af ministre, der er ham underordnet (juniorministre), eller af statssekretærer.

III. Opgaveafgrænsning

1. Udenrigsanliggender

I dette afsnit omtales de politiske, folkeretlige og konsulære opgaver samt kultursamarbejde og informationsvirksomhed.

I de undersøgte lande varetager udenrigstjenesten de samme politiske (herunder sikkerhedspolitiske), folkeretlige og konsulære opgaver som i Danmark.

Enkelte lande (Australien og Canada) varetager også immigrationssager.

Hvad angår kultursamarbejde og oplysningsvirksomhed varierer opgavevaretagelsen for en del af de undersøgte lande.

I Finland, Norge, Holland, Irland, Forbundsrepublikken, Australien og Canada er kultursamarbejde og oplysningsvirksomhed en del af udenrigstjenestens ressort.

I Storbritannien varetages kulturarbejdet af en selvstændig organisation (British Council), der dog modtager væsentlige tilskud fra udenrigsministeriets budget og fra bistandsmidlerne. British Council har egne kontorer i udlandet, der opererer i nært samarbejde med udenrigsrepræsentationerne. I Belgien varetages kulturarbejdet af 2 internationale kulturkontorer under henholdsvis det fransk- og nederlandsksprogede kultursamfunds ministerier.

I Sverige har kulturarbejdet en organisation lidt beslægtet med den britiske, idet tilrettelæggelsen af arbejdet hjemme er overladt Det Svenske Institut, der er en del af udenrigsministeriets ressort. Instituttets aktiviteter i udlandet udføres gennem de svenske repræsentationer.

For de lande, der i den hjemlige administrative tilrettelæggelse af opgaverne har placeret kultursamarbejdet i en særlig organisation eller et andet ministerium, udføres aktiviteterne i udlandet af eller i samarbejde med de stedlige udlandsrepræsentationer.

I Forbundsrepublikken Tyskland varetages kulturarbejdet af 2 afdelinger i udenrigsministeriet. Udover de traditionelle kulturopgaver administreres også det tyske skolevæsen i udlandet og Goethe-institutterne.

2. Udenrigsøkonomi

Bortset fra Storbritannien og Forbundsrepublikken Tyskland varetager udenrigstjenesten i alle de undersøgte lande koordineringen af de overordnede aspekter af de økonomiske forbindelser til udlandet, herunder handelspolitikken. I Storbritannien varetages handelspolitikken af ministeriet for handel og industri (Department of Trade and Industry). I Forbundsrepublikken er forbundsøkonomiministeriet ressortministerium for handelspolitikken.

EF-samarbejdet

For de af de undersøgte lande, der er medlemmer af EF, gør den samme variation sig gældende med hensyn til ansvaret for varetagelsen af EF-samarbejdet. I Belgien, Holland og Irland varetages koordinationen af EF-samarbejdet som i Danmark af udenrigstjenesten. I Storbritannien og Forbundsrepublikken Tyskland er ansvaret for EF-samarbejdet opdelt på flere ministerier. Dette hænger bl.a. sammen med, at statsministerierne i de to lande har det tværgående ansvar for EF-politikken.

Eksportfremme

Eksportfremmeopgaverne varetages med en vis variation.

I Canada er eksportfremmearbejdet i udlandet, som i Danmark, helt integreret i udenrigstjenesten.

I Belgien og Sverige har en særlig minister ansvar for udenrigshandel og eksportfremmearbejdet. Disse opgaver er en del af udenrigstjenestens ressort, men eksportfremmeaktiviteterne udføres af selvstændige institutioner, der er delvis offentligt finansieret.

I Irland og Norge har man ikke særlige ministre for udenrigshandel eller eksportfremme, men eksportfremmeaktiviteterne udføres også her af selvstændige institutioner med egen finansieringsordning.

For alle de selvstændige eksportfremmeinstitutioner i de nævnte lande gælder, at de udsendte handelsmedarbejdere er integreret i udenrigsrepræsentationerne, hvor disse findes på tjenestestedet. Udenrigsrepræsentationerne varetager eksportfremmeopgaverne, hvor der ikke er udsendt særlige handelsmedarbejdere.

De særlige eksportfremmeinstitutioner varetager et bredere opgavefelt end den danske udenrigstjenestes eksportfremmeaktiviteter.

En tilsvarende opgaveafgrænsning findes i de undersøgte lande, hvor eksportfremmearbejdet er placeret i et andet ministerium (Australien, Finland, Holland og UK). Også i disse lande er den konkrete udførelse af eksportfremmeaktiviteter oftest placeret i en særlig institution, der helt eller delvist er offentligt finansieret. Tilsvarende gælder, at eksportfremmeaktiviteterne i udlandet udføres i et nært samarbejde med udenrigsrepræsentationerne. I Holland og Storbritannien varetages eksportfremmearbejdet ude, foruden af specialattachéer, væsentligst af udenrigstjenestens medarbejdere. I Storbritannien er eksportfremme således den største aktivitet i den britiske udenrigstjeneste.

I Forbundsrepublikken varetager Auswärtiges Amt kun en mindre del af eksportfremmearbejdet. Størsteparten af eksportfremmeaktiviteterne varetages af de tyske handelskamre og delegeretkontorer, der ikke modtager statstilskud.

3. Udviklingssamarbejde

Bortset fra Norge og Forbundsrepublikken, der har egne ministerier for udviklingssamarbejde, er der en snæver forbindelse mellem bistandspolitikken og udenrigspolitikken øvrige felter i de undersøgte lande. Dels har udenrigsministeren som hovedregel et vist samlende politisk ansvar. Dels er administrationen af udviklingsbistanden ofte direkte integreret i den samlede udenrigstjeneste.

Sidstnævnte model anvendes foruden i Danmark også i Finland, Holland, Belgien, Irland og Sverige. For Sveriges vedkommende er dog oprettet en særlig styrelse for det bilaterale bistandssamarbejde, SIDA, der er indordnet under udenrigsdepartementet, hvori indgår en afdeling for udviklingssamarbejde.

I Australien, Canada og UK er administrationen af sagsområdet organisatorisk udskilt til egne organisationer, men under udenrigsministeriets samlede ressortområde og med snæver koordination til udenrigsministeriet.

Om samtlige lande gælder, at der på repræsentationerne i udlandet er et vidtgående praktisk samarbejde uanset den organisatoriske opbygning af hjemmetjenesterne. Nogle lande (UK, Canada og Australien) har bistandspersonalet direkte integreret i repræsentationerne. Andre lande, herunder de nordiske, har i de vigtigste modtagerlande bistandsmissioner i tilknytning til de stedlige ambassader.

I Norge, der i 1984 oprettede et ministerium for udviklingssamarbejde, er en fornyet integrering af udviklingsbistanden i udenrigsdepartementet fortsat under overvejelse. Det bilaterale bistandsprogram administreres af NORAD, som indtil fornylig var en afdeling i ministeriet, men nu er udskilt som et direktorat.

4. Andre variationer i opgaveafgrænsningen

De undersøgte udenrigstjenester har kun i begrænset omfang prioriteret andre opgaveområder anderledes end den danske, ud over hvad der følger af forholdets natur. Finland, Norge og Sverige har f.eks. mindre økonomiske og handelspolitiske afdelinger end i Danmark som følge af, at man ikke er medlem af EF.

Omvendt har Norge en selvstændig skibsfartsafdeling som en konsekvens af, at Utenriksdepartementet og Handelsdepartementet i 1988 blev slået sammen til ét ministerium.

Blandt særlige områder kan nævnes, at Sverige har en særlig enhed for ind- og udførsel af **forsvarsmateriel**. Norge er ved at prioritere Nordområderne, der får en egen afdeling. Australien og Canada har separate afdelinger for sikkerhed og efterretningsvirksomhed. Canada har eksport- og importkontrol og teknologioverførsel

som særlige sagsområder. Det canadiske udenrigsministerium har endvidere en analyseafdeling for politisk strategiske spørgsmål, økonomi og handel. Norge, Storbritannien og Forbundsrepublikken har også mindre planlægningsafdelinger.

IV. Organisation

Udenrigstjenesterne har stort set den samme departementale opbygning som i Danmark med en opdeling af sagsområderne efter funktionelle kriterier. I de britiske og canadiske udenrigstjenester optræder der dog både geografiske og funktionelle enheder. Organigrammer for de enkelte udenrigstjenester er gengivet under omtalen af hver enkelt tjeneste.

V. Ressourcer

Med den angivne variation i opgaveafgrænsning og prioritering er det selvsagt vanskeligt at foretage eksakte sammenligninger af resourceforbruget.

I oversigter og tabelopstillinger er der foretaget følgende sammenligninger:

Tabel 1:

- Antal repræsentationer opdelt på art (for de lande, hvor dette er oplyst).

Tabel 2 og 3:

- Antal af personale i udenrigstjeneste, udviklingssamarbejde og eksportfremme opgjort såvel excl. som incl. lokalt ansat personale.

Tabel 4:

- Driftsudgifter til udenrigstjeneste, udviklingssamarbejde og eksportfremme.

Tabel 5

- Samlede driftsudgifter sammenholdt med befolkningstal, BNP og BNP pr. capita.

Om personaleopgørelserne bemærkes, at de såkaldte parallelle udenrigstjenester - dvs. udsendte medarbejdere fra andre ministerier, bortset fra udviklingssamarbejde og eksportfremme - ikke er medtaget, idet antallet ikke er oplyst for samtlige af de undersøgte lande.

Med hensyn til udgifterne til drift af programmerne for udviklingssamarbejde forekommer det, at udgiftsniveauet for nogle af de undersøgte lande ligger for lavt sammenholdt med det opgivne an-

tal administrativt personale til udviklingssamarbejde. Disse oplysninger vil blive undersøgt nærmere.

Hvad angår udgifterne til eksportfremmeaktiviteter bemærkes, at disse ud over driftsudgifter kan omfatte udgifter til aktivitetsprogrammer, omend disse former for udgifter er søgt udskilt. Disse udgifter, der retter sig mod aktiviteter for hjemlandet, er ikke medtaget i opgørelsen for Danmark, hvor de henhører under Industriministeriet.

Opstillingen over driftsudgifter omfatter ikke driftsudgifter til kulturaktiviteter uden for udenrigstjenestens rammer.

Opgørelsen af personale incl. henholdsvis excl. lokalt ansat personale er begrundet i den store variation i anvendelsen af lokaltansatte.

Tabel 1

Antal repræsentationer opdelt efter art

	Ambassader og ambass.kontorer	General-konsultater og konsulater	Multilaterale repræsentationer	Handelsrepræsentationer	Bist. miss.	I alt
Danmark	62	16	7		9	92 ²⁾
Finland	60	37	6	¹⁾		103
Norge	54	12	6		11	83
Sverige	85	23	7	27	16	158
Belgien	88	41	9			138
Holland						132
Irland	28	4	3		3	38
Storbrit.	129	60	10	9		208
Forb.rep. Tyskland						202
Australien	88			39		127
Canada						150

¹⁾ Inkluderet i tallet for generalkonsulater og konsulater

²⁾ Personalesammenfald mellem 2 ambassadekontorer og 2 bistanmissionser

Tabel 2
Antallet af personale i udenrigstjeneste, udviklingssamarbejde og eksportfremme excl. lokaltansatte pr. 1. april 1989 opgjort i årsværk

	Udenrigstjeneste		Udviklingsbistand ¹⁾		Eksportfremme ¹⁾		I alt
	Hjemme	Ude	Hjemme	Ude	Hjemme	Ude	
Danmark	861	482	incl. i utj.		incl. i utj. ²⁾		1.343
Finland	799	679	incl. i utj.		183	82	1.743
Norge	483	407	300	77	130	30	1.427
Sverige	730	610	500	120	207	80	2.247
Belgien	809	416	406	1.254	360	140	3.385
Holland	1.671	1.086	incl. i utj.		170 incl. i utj.		2.927
Irland	347	220	incl. i utj.		120	80	767
UK	3.780	2.790	1.600		910	20	9.100
Tyskland	2.000	3.000	520	62	ikke statsfins.		5.582
Australi-							
en	1.598	864	602		839	496	4.399
Canada	4.119	2.692	1.145 incl. i utj.		incl. i utj.		7.956

¹⁾ Hvor administration af udviklingssamarbejde/eksportfremme helt eller delvis er placeret i en styrelse eller et andet ministerium end udenrigstjenesten.

²⁾ Industriministeriet udsender 35 eksportstipendiater, der ikke er incl. i opgørelsen.

³⁾ 62 er udsendt af det tyske udenrigsministerium. Resten er udsendt af den uafhængige organisation Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit

Tabel 3

Antallet af personale i udenrigstjeneste, udviklingssamarbejde og eksportfremme incl. lokalt ansatte pr. 1. april 1989 opgjort i årsværk eller personer

	Udenrigstjeneste		Udviklingsbistand ¹⁾		Eksportfremme ¹⁾		I alt
	Hjemme	Ude	Hjemme	Ude	Hjemme	Ude	
Danmark	861	812	incl. i utj.		incl. i utj. ²⁾		1.673
Finland	799	1.229	incl. i utj.		183	82	2.293
Norge	483	747	300	227	130	30	1.917
Sverige	730	1.360	500	120	207	224	3.141
Belgien	809	1.517	406	1.254	360	140	4.486
Holland	1.671	2.099	incl. i utj.		170	incl. i utj.	3.940
Irland	347	388	incl. i utj.		120	80	935
UK	3.780	9.790	1.600		910	20	16.100
Tyskland	2.000	4.800	520	1.662 ³⁾	ikke statsfins.		8.982
Australien	1.598	2.898	602		839	496	6.433
Canada	4.119	3.881	1.145 incl. i utj.		incl. i utj.		9.145

¹⁾ Hvor administration af udviklingssamarbejde/eksportfremme helt eller delvis er placeret i en styrelse eller et andet ministerium end udenrigstjenesten.

²⁾ Industriministeriet udsender 35 eksportstipendiater, der ikke er incl. i opgørelsen

³⁾ 62 er udsendt af det tyske udenrigsministerium. Resten er udsendt af den uafhængige organisation Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit

Tabel 4

Drißsudgißer til udenrigstjeneste, udviklingssamarbejde og eksportfremme i 1988 eller nærmest derpå liggende budgetår omregnet til danske kr. (kurs ultimo december 1988)¹⁾

	Udenrigstjeneste	Udviklingsbistand	Eksportfremme	I alt
Danmark	980	incl. i utj.	incl. i utj ³⁾	980
Finland	1.051	incl. i utj.	77	1.128
Norge	531	244	17	792
Sverige	1.226	232	180	1.638
Belgien	1.211	incl. i utj.	161	1.372
Holland	1.498	incl. i utj.	1.026	2.524
Irland	287	incl. i utj.	267	554
UK april/marts	5.435	515	545	6.495
Tyskland ²⁾	4.152	216	ikke oft. finans.	4.368
Australien 1987/88	2.213	133	2.118	4.464
Canada 88/89	5.295	387	incl. i utj.	5.682

¹⁾ Følgende kurser ultimo december 1988 er anvendt:

Finland - 1,64, Norge = 1,04, Sverige = 1,12, Belgien = 0,184, Irland = 10,35, Holland = 3,42, UK = 12,38, Tyskland = 3,86, Australien = 5,95, Canada = 5,68.

²⁾ Excl. udgifter til kultur

³⁾ Excl. Industri- og Handelsstyrelsens eksportfremmearbejde.

Ta bel 5

*Samlede driftsudgifter sammenholdt med befolkningstal,
BNP og BNP pr. capita omregnet til danske kr.¹⁾*

	BNP i mia. kr. (1987)	Befolknings- tal (mill.) (1987)	BNP pr. capita i d.kr. ²⁾	Samlede driftsudg.	Samlet personale ved opgaver, der i Danmark varetages af udenrigstjene- sten
Danmark	693,03	5,12	135.357	980	1.673
Finland	614,02	4,93	124.548	1.128	2.293
Norge	542,48	4,19	129.470 ¹⁾	792	1.917
Sverige	1.047,37	8,40	124.687 ¹⁾	1.638	3.139
Belgien	973,91	9,92	98.176	1.372	4.486
Holland	1.481,11	14,66	101.031 ¹⁾	2.524	3.940
Irland	183,10	3,54	51.723	554	935
UK	4.771,93	56,89	83.880	6.495	16.100
Tyskland	7.797,59	61,17	127.474	4.368	8.982
Australien	1.188,50	16,25	73.138	4.464	6.433
Canada	2.574,83	25,65	100.383	5.682	9.145

¹⁾ Følgende kurser ultimo december 1988 er anvendt: Finland = 1,64,
Norge = 1,04, **Sverige** = 1,12, Belgien = 0,184, **Irland** = 10,35, Holland = 3,42,
UK = 12,38, Tyskland = 3,86, Australien = **5,95**, Canada = 5,68.

²⁾ Danmark: Statistisk tiårsoversigt
Andre lande: IMF; INTERNATIONAL FINANCIAL STATISTICS, april 1989

VI. Overvejelser om udenrigstjenesternes fremtid

Kun i et enkelt land - Sverige - har man for nylig gennemført en undersøgelse af udenrigstjenestens indretning og organisation. »UD 87«, der er udarbejdet af en undersøgelsesgruppe af embedsmænd, blev som Offentlig Utredning afleveret til den svenske udenrigsminister i slutningen af januar i år. Som andre offentlige udredninger i Sverige har den været til høring hos en række instanser. Høringsprocessen afsluttedes primo maj. Udenrigsdepartementet vil på grundlag af de modtagne høringssvar udarbejde forslag til gennemførelse af de fremlagte forslag i løbet af efteråret. De mange detailforslag lægger ikke op til mere grundlæggende forandringer i udenrigstjenestens forhold, men tager snarere sigte på at øge udenrigstjenestens muligheder for at tilpasse strukturen i udenrigsrepræsentationerne til de fremtidige forandringer i udenrigs- og sikkerhedspolitikken og til forandringer i de internationale vilkår. Frem for at fremlægge konkrete forslag til en bestemt organisation, tilstræber forslagene at forbedre mulighederne for løbende at foretage tilpasninger. To af rapportens forslag blev umiddelbart efter dens fremkomst mødt med kritiske kommentarer fra den svenske udenrigsminister. Den ene kritiske kommentar gik på rapportens forslag om at nedlægge nogle enkelte repræsentationer. Udenrigsministeren fandt, at konkrete forslag til repræsentationsændringer af hensyn til forholdet til de berørte lande ikke burde omtales i en offentlig rapport. Den anden kritiske kommentar imødegik rapportens forslag om at sidestille de tre politiske statssekretærer under henholdsvis udenrigsministeren, udenrigshandelsministeren og udviklingsministeren. Udenrigsministeren ønsker at opretholde den overordnede placering for kabinetssekretæren.

De øvrige ændringer, der i andre lande er foretaget i udenrigstjenester i de senere år, har været forbundet med ressortomlægninger. Det gælder for Norge og Australien.

I Norge blev udenrigsdepartementet og handelsdepartementet i 1988 sammenlagt til et ministerium. Den efterfølgende departementale integration er først afsluttet for nylig. Derudover har man i Norge overvejet at genintegrere departementet for udviklingsbistand i udenrigsdepartementet. Bistandsdepartementet blev udskilt som selvstændigt ministerium fra udenrigsdepartementet i 1984. En embedsmandsgruppe har i 1988 afsluttet overvejelserne om en genintegrering med udsendelse af en rapport. Der er endnu ikke taget politisk stilling til spørgsmålet.

I Australien blev de økonomiske/handelspolitiske funktioner fra handelsministeriet og den australske informationstjeneste i 1987 integreret i udenrigstjenesten. Integrationsprojektet, der var et led i en mere omfattende omlægning af den australske centraladmini-

stration, fandt for udenrigstjenestens vedkommende sted på grundlag af en i 1985 udarbejdet rapport om den australske oversøiske repræsentation.

I Storbritannien indførtes i 1982 et såkaldt «financial management initiative», der i hvert enkelt ministerium på alle lederniveauer skulle skabe klarhed om mål og prioriteter. Udenrigstjenesten har i 1985 iværksat et top-management og målfastsættelsessystem for prioritering af ressourceanvendelsen.

De øvrige lande har ikke iværksat mere aktuelle overvejelser om udenrigstjenestens fremtid ud over de løbende bestræbelser på at sikre en optimal ressourceudnyttelse. I Forbundsrepublikken Tyskland har en **interministeriel arbejdsgruppe** dog overvejet, hvorvidt udenrigstjenestens forhold skulle fastlægges ved lov. Endvidere har man internt i udenrigsministeriet iværksat overvejelser om de fremtidige perspektiver for udenrigstjenesten.

Den 29. maj 1989

**Udenrigstjenestens opbygning og
ressourceanvendelse i de enkelte lande**

1. Finland
2. Norge
3. Sverige
4. Belgien
5. Holland
6. Irland
7. Storbritannien
8. Forbundsrepublikken Tyskland
9. Australien
10. Canada

1. Finland

a. Organisation og opgaver

Den **afdelingsmæssige** inddeling, der i store træk svarer til det danske udenrigsministerium, afspejler udenrigstjenestens hovedopgaver.

Under handelspolitiske afdeling hører sagsområder, som i Danmark varetages af økonomisk-politisk afdeling. To afdelinger i det danske udenrigsministerium har ikke deres parallel i Finlands udenrigsministerium: Markedsafdelingen og Handelsafdelingen. Fraværet af en markedsafdeling giver sig selv.

Fraværet af en handelsafdeling skyldes, at eksportfremmesager, som i København varetages af Udenrigsministeriets handelsafdeling, i Finland typisk er henlagt til Handels- og Industriministeriets handelsafdeling, som samarbejder med Finske Udenrigshandelsforbund (Finnish Foreign Trade Association, FFTA).

FFTA er en semi-offentlig organisation, hvis budget finansieres dels af den finske stat — ved Handels- og Industriministeriet — dels af den finske industris organisationer. FFTA bistår finske eksportører med rådgivning, oplysningsvirksomhed, arrangementer af udstillinger, eksportfremstød etc. samt udgiver publikationer om, hvad Finland kan tilbyde på eksportmarkederne. På finske diplomatiske og konsulære repræsentationer er p.t. udstationeret 82 såkaldte handelssekretærer, der er ansat af FFTA og aflønnet over organisationens budget. **Handelssekretærerne** rekrutteres fra erhvervslivet og udsendes normalt på grundlag af en 5-årig kontrakt med henblik på tilbagevenden til erhvervslivet.

At der i den finske regering foruden en udenrigsminister også indgår en udenrigshandelsminister, er det politiske udtryk for omhandlede ressortmæssige placering af de konkrete udenrigshandelssager. Udenrigshandelsministerens formelle titel er »Minister i Udenrigsministeriet og Handels- og Industriministeriet«. Noget selvstændigt departement har han således ikke under sig, og dobbelttitlen illustrerer tillige, at der (selvkært) forekommer konkrete sager med principielle aspekter af en karakter, som berører begge ministerier.

Når bortses fra ovennævnte varetager danske og finske udenrigsministerium i almindelighed de samme opgaver uden delegering/udskillelse til styrelser/andre ministerier.

Til sagsområder i finske udenrigstjeneste, som falder uden for rammerne af den danske, kan generelt alene regnes sådanne, som følger af landenes forskellige udenrigspolitiske tilknytningsforhold (Finland: f.eks. EFTA samt det omfattende finsk-sovjetiske samarbejde, bl.a. hvad angår samhandelen. Danmark: f.eks. EF og NATO).

Forskelle i prioriteringen af opgaver kan næppe påvises i afgørende grad. Nævnes bør, at finske udenrigsministerium har øget ressourceindsatsen på presse- og kulturområdet. Presse- og kulturafdelingen har p.t. et personale på i alt ca. 30 personer, heraf 1 afdelingschef, 2 kontorchefer og 15 sagsbehandlere.

b. Ressourcer

Den finske udenrigstjenestes budgetter for 1988 og 1989 i mio. FIM er som følger:

	1988	1989
Internationalt og industrielt udviklingsarbejde	2.290,0	2.724,3
Øvrige udgifter	641,0	676,1
I alt	2.931,0	3.400,4

Endelige regnskabstal for 1988 oplyses endnu ikke at foreligge. Det har ikke været muligt at indhente oplysninger om opdelingen af de samlede udgifter på ude- og hjemmetjeneste.

Den finske udenrigstjenestes repræsentationer med udsendt personale fordeler sig som følger:

Ambassader og ambassadekontorer	60
Multilaterale repræsentationer	6
Generalkonsulater	7
Andre repræsentationer med udsendt personale (f.eks. konsulater, kontorer for handelssekretærer, repræsentationer ledet af en sideakkrediteret ambassadør)	30

Primo 1989 havde den finske udenrigstjeneste følgende personale ansat:

	Tjenestemandsvilkår	Andre (kollektiv overenskomst, kontrakt)
Ministeriet	749	ca. 50
Repræsentationer	579	ca. 750
I alt	1.328	ca. 800

Langt størsteparten af de ca. 750 ansatte ved udenlandske repræsentationer på ikke-tjenestemandsvilkår er lokalt ansatte, ca. 650.

I ovennævnte tal for udenrigstjenestens personale indgår ikke 82 handelssekretærer udsendt gennem FFTA.

c. Overvejelser om udenrigstjenestens fremtid

Der eksisterer for nærværende ingen komitéer eller lignende, som har udenrigstjenesten under overvejelse. Der pågår selvsagt løbende overvejelser på embedsmandsplan med henblik på en optimering af ressourceanvendelsen. Udgangspunktet herfor er, at personaleressourcerne må anses for givne, idet udvidelser af personaleforbruget ikke længere er mulige.

I øvrigt bestræber man sig naturligvis på at foretage løbende rationaliseringer og besparelser under anvendelse af ny teknologi.

2. Norge

a. Organisation og opgaver

Norske udenrigsdepartements (UD) hovedopgaver svarer på de fleste områder stort set til Udenrigsministeriet. Følgende klare forskelle gør sig imidlertid gældende:

Bistandsadministrationen er siden 1984 blevet varetaget af et selvstændigt ministerium, »Departementet for Utviklingshjælp« (DUH). Det bilaterale bistandsprogram administreres af NORAD, som indtil fornylig var en afdeling i DUH, men nu er udskilt som et direktorat. I UD's nord/syd-afdeling beskæftiger man sig imidlertid også med spørgsmål relateret til norsk bistand.

Foruden af norsk udenrigstjeneste varetages eksportfremme i vid udstrækning af Norges Eksportråd, der er en uafhængig organisation, som finansieres dels med midler hidrørende fra en eksportafgift, dels med midler fra erhvervslivet. Norges Eksportråd disponerer over i alt 26 udsendte handelsmedarbejdere (sagsbehandlere). Sidstnævnte er alle diplomatisk anmeldte. På poster, hvor der ikke er medarbejdere fra Eksportrådet, varetages eksportfremmearbejdet af UD's udsendte personale. På de poster, hvor Eksportfremmerådet har udsendte handelsmedarbejdere, varetager UD's personale dog også en del eksportfremmeopgaver.

Det norske handelsministerium, Handelsdepartementet, blev i 1988 integreret i UD. Ved denne lejlighed blev den departementale del af norsk skibsfartsadministration etableret som UD's skibsfartsafdeling (ca. 25 årsværk).

Når bortses fra skibsfartsafdelingen ses norske UD ikke at prioritere områder, som helt falder uden for dansk udenrigstjeneste.

Men norske UD har givet en prioritet til spørgsmål vedrørende de såkaldte Nordområder (de nordlige havområder samt Arktis), som ikke finder en parallel i Udenrigsministeriet. UD vil således i

indeværende år oprette en særskilt afdeling for nordområderne med to kontorer, et »nordområdekonto«, hvis primære arbejdsfelt vil være jurisdiktionsspørgsmål i nordområderne, herunder Svalbard, samt et »ressourcekonto«, der foruden energispørgsmål også skal beskæftige sig med fiskeressourcer og havpattedyr. Oprettelsen vil ske inden for eksisterende budgetrammer ved omdisponeringer.

Det skal i øvrigt for god ordens skyld bemærkes, at norske UD ikke prioriterer markedsspørgsmål i samme omfang som Udenrigsministeriet.

b. Ressourcer

Samlede udgifter 1988:

— Hjemmetjeneste: 155.991.000 NOK.

— Udetjeneste: 354.889.000 NOK.

Budget 1989:

— Hjemmetjeneste: 171.871.000 NOK.

— Udetjeneste: 366.505.000 NOK.

Antal repræsentationer pr. 1.1.1989: 54 ambassader, 12 **general**-konsulater og 6 faste delegationer ved internationale organisationer.

Antal af personale :

— Hjemmetjeneste: 483 årsværk

— Udetjeneste: **Udsendte** — 407 årsværk
 Lokal tansatte — 340 årsværk.

Hvis man skal sammenligne ressourceforbruget i dansk udenrigstjeneste med den tilsvarende norske administration, bør man for så vidt foruden UD (minus skibsfartsafdelingen) inddrage Udviklingsdepartementet, Norad og Norges Eksportråd.

Til brug for en sådan sammenligning kan det oplyses, at Bistandsdepartementet og Norad pr. i dag har ca. 300 ansatte hjemme og 77 udsendte medarbejdere på 11 Norad-missioner. Hertil kommer skønsmæssigt 150 lokaltansatte på missionerne. Norges Eksportråd har hjemme 130 medarbejdere og 30 udsendte.

c. Norsk udenrigstjenestes fremtid

Der er ikke siden sammenlægningen af UD og handelsdepartementet gennemført analyser af norsk udenrigstjeneste.

Hvad angår overvejelserne om en eventuel sammenlægning af UD og Departementet for Udviklingshjælp kan det oplyses, at behandlingen på embedsmandsplan er afsluttet, og at spørgsmålet nu overvejes på politisk plan.

3. Sverige

a. Organisation og opgaver

Stort set svarer den svenske udenrigstjenestes hovedopgaver til dem, som varetages af det danske udenrigsministerium, bortset fra at Sverige har en styrelse (myndighed) på bistandsområdet (SIDA) for bilateral bistand under Udviklingsdepartementet, der har en afdeling for international udviklingsbistand.

Visse forskelle gør sig dog gældende, idet navnlig opgaver vedrørende eksportfremme både ude og hjemme varetages af Sveriges Eksportråd og de udsendte handelssekretærer i de hovedstæder, hvor sådanne findes, det vil sige i OECD-landene samt enkelte andre lande. For eksportfremmearbejdet gælder iøvrigt, at dette oppebærer gebyrer fra aftagerne.

Den væsentligste opgave i Utrikesdepartementet, som falder uden for den danske udenrigstjeneste, er spørgsmål vedrørende fremstilling samt ind- og udførsel af forsvarsmateriel, som behandles af Krigsmaterielinspektionen (KMI) under udenrigshandelsafdelingen.

Prioriteringen af ressourceindsatsen i Utrikesdepartementet minder en del om den danske prioritering. En væsentlig forskel er dog, at informationsarbejdet vedrørende Sverige tildeles en høj prioritet, navnlig i kraft af det svenske institut, som blandt andet har en stor produktion af oplysningsmateriale omhandlende et bredt spektrum af emner og et årligt budget på omkring 50 mio. SEK.

b. Ressourcer

Det svenske finansår løber pr. 1. juli i året, og de samlede udgifter til udenrigsforvaltningen beløb sig i 1987/88 til 1.095 mio. SEK, bevillingerne for 1988/89 til 1.147 mio. SEK, og budgettet for 1989/90 til 1.149 mio. SEK.

Erfaringsmæssigt falder omkring 2/3 af omkostningerne ved den svenske udenrigstjeneste på repræsentationerne, hvortil kommer, at Utrikesdepartementet centralt afholder visse udgifter vedrørende repræsentationerne.

Antallet af aflønnede repræsentationer udgjorde den 1. januar 1989 i alt 115, hvoraf 85 ambassader, 7 permanente delegationer, 23 generalkonsulater og konsulater. Hertil kom imidlertid 19 handelskontorer med 8 filialer foruden handelssekretærer ved flere andre repræsentationer samt 16 bistandskontorer i u-lande.

Personalet i udenrigstjenesten udgjorde i hjemmetjenesten 730 årsværk. I udetjenesten tjenstgjorde 1.360 årsværk fordelt på 610 for udsendte og 750 for lokalt ansatte.

Antallet af medarbejdere beskæftiget i SIDA er i hjemmetjenesten 550 personer (hvoraf formentlig 10-20% deltidsansatte), og i udetjenesten 120 personer direkte udsendte på bistandsmissionerne.

Antallet af SIDA-lokalt ansatte har ikke kunnet oplyses.

Eksportrådet beskæftiger 207 personer i hjemmetjeneste og 80 udsendte eksportmedarbejdere, hvortil kommer 144 lokalt ansatte. 5 stillinger i UD finansieres af rådet.

Omkostningerne ved eksportfremmeopgaverne dækkes for 44%'s vedkommende af virksomhedernes gebyrer.

Hvor der ikke er udsendte medarbejdere, dækkes eksportfremmeopgaverne af udenrigstjenesten.

c. Overvejelser om den svenske udenrigstjenestes fremtid

Regeringen modtog i januar måned 1989 rapporten »Utrikesförvaltningens inriktning och organisation«, som straks derefter blev sendt til høring ved et antal instanser. Denne høring blev afsluttet den 8. maj 1989, og det vil efter bearbejdning af høringssvarene være op til Utrikesdepartementet at træffe beslutning om den eventuelle gennemførelse af rapportens anbefalinger. Frem for at fremlægge lovforslag har regeringen valgt at lade Utrikesdepartementet udarbejde en såkaldt handlingsplan for 90'erne, som forventes at foreligge først på efteråret i år, og som skal danne rammen om en gradvis gennemførelse af de foranstaltninger, man er nået frem til.

Udenrigsminister Sten Anderssons umiddelbare reaktion ved rapportens fremkomst indebar navnlig, at han tog afstand fra to aspekter af dens anbefalinger, dels tanken om at indføre en »ledelses-trojka« bestående af de tre statssekretærer, dels tanken om at fremlægge nedskæringsforslag, som ikke var fast forankrede i trufne beslutninger. Det står således ifølge Utrikesdepartementet allerede klart, at ikke alle rapportens anbefalinger vil blive fulgt. Derimod har udenrigsministeren givet sin principielle tilslutning til, at man ved gennemførelse af bevillingsmæssige nedskæringer forlader det hidtil fulgte »ostehøvl-princip«, hvorved man gradvis har nedskåret udenrigstjenestens ressourcer i stort set alle led, til fordel for det såkaldte »kagespade-princip«, hvorved dele af kagen i form af hele, afgrænsede aktiviteter bortskæres, medens de tilbageværende til gengæld kan styrkes såvel personalemæssigt som infrastruktur-mæssigt.

4. Belgien

a. Organisation og opgaver

Det belgiske udenrigsministerium, Ministère des Affaires Etrangères, du Commerce Extérieur et de la Coopération au Développement, varetager stort set de samme opgaver som det danske udenrigsministerium med næsten samme grundstruktur, men med en anderledes sammensat politisk ledelse, der adskiller sig fra den danske ved at udgøre 3 ministre :

1. Minister for udenf igsanliggender (Relations extérieures)
2. Minister for udenrigshandel (Commerce extérieur)
3. Minister for udviklingssamarbejde (Coopération au Développement)

Desuden har udenrigsministeren underlagt en statssekretær for europæiske anliggender, og ministeren for udenrigshandel en statssekretær for Europa 1992.

Hver minister har endvidere sit eget kabinet, der hvert tæller ca. 40 personer, der er personligt udvalgt af ministrene med henblik på rådgivning af politisk og ekspertmæssig art.

Udenrigsministeriet ledes og koordineres af en Secrétaire Général, der nærmest kan sammenlignes med direktørstillingen i Danmark, og er opdelt i nedennævnte 6 afdelinger:

- A. Direction Générale des Services (Administration)
- B. Direction Générale des Relations Economiques Extérieures (Udenrigsøkonomi)
- C. Direction Générale de la Chancellerie et du Contentieux (Retsafdelingen)
- P. Direction Générale de la Politique (Politisk afdeling)
- R. Direction d'Administration de l'Information et de la Documentation (Information og oplysningsmateriale)
- D. Administration Générale de la Coopération au Développement (Udviklingssamarbejde)

Alle afdelinger har reference til ministeren for udenrigsanliggender, herudover har afdeling B reference til ministeren for udenrigshandel, og afdeling D til ministeren for udviklingssamarbejde.

Det internationale kulturarbejde varetages ikke af udenrigsministeriet, men af 2 internationale kulturkontorer under henholdsvis det fransk- og nederlandsk-sprogede kultursamfunds ministerier.

Udenrigsministeriet har ingen handelsafdeling, men et halvoffentligt organ, O.B.C.E. (Office Belge du Commerce Extérieur), der har direkte reference til udenrigshandelsministeren.

Sammenlignet med danske forhold er O.B.C.E. en kombination af det danske udenrigsministeriums handelsafdeling og eksportfremmerådet med repræsentanter i styrelsen fra erhvervslivet og den offentlige sektor. Handelsattachéerne udsendes fra O.B.C.E. og

udvælges af en kommission bestående af ministeren for udenrigs-
anliggender, ministeren for udenrigshandel og O.B.C.E. Handelsat-
tachéerne er på udeposter i Europa tilknyttet ambassaderne.

Opmærksomheden henledes endvidere på de specielle proble-
mer af politisk art med de 3 kultursamfund, sprogstriden og koali-
tionsregeringen. Heri ligger også forklaringen i, at hver minister
har sit eget kabinet, som udgør en ikke ringe andel (ca. 15%) af
hjemmetjenestens personale.

b. Ressourcer

mio. BEF/kr.

1-2.	Regnskab	1988	Budget 1989
	Udetjeneste	4.826	5.097
	Hjemmetjeneste	1.754	1.761
	Total	6.580	6.858
3.	Antal repræsentationer: 88 ambassader, 35 generalkonsulater, 6 konsulater og 9 permanente repræsentationer.		
4.	Antal personale: Hjemmetjeneste: 809 samt 58 vakante stillinger Udetjeneste: 416		

Den belgiske administration bruger ikke årsværk, men antal
personer.

c. Overvejelser om udenrigstjenestens fremtid

Den belgiske og nederlandske udenrigstjeneste har på forsøgsbasis
de sidste år haft et samarbejde på ambassaderne i Beirut og i Khar-
toun.

5. Holland

a. Organisation og opgaver

Den hollandske udenrigstjeneste beskæftiger sig med hovedsagelig
de samme opgaver som den danske. Det er dog værd at bemærke, at
udenrigsøkonomi/handel varetages af et departement under øko-
nomiministeriet, der udadtil — under ledelse af en statssekretær —
optræder som udenrigsøkonomiministerium. Udenrigsministeriet
har således ingen egentlig handelsafdeling, men eksportfremmeop-
gaver varetages i udetjenesten foruden af specialattachéer væsent-

personer. Årsbudgettet er på 30 mio. gylden, heraf går 1/3 til lønninger. Holland opretholder 16 handelskamre i udlandet. Handelskamrene støttes ikke med tilskud, men modtager betaling for udførelse af opgaver, som repræsentationerne ikke har kunnet påtage sig. På årsbasis beløber denne betaling sig til ca. 7 mio. gylden.

c. Overvejer om udenrigstjenestens fremtid

I 1987 forlod man den hidtidige opdeling i en ude- respektive hjemmetjeneste uden adgang for medarbejderne til at vælge. Der forventes ikke at ske større strukturelle tilpasninger efter denne ændring. Nogle medarbejdere valgte at forblive i den del af tjenesten, hvor de var placeret, men størstedelen gik ind i den nye integrerede tjeneste. Ministeriet forventer dog, at integrationen først vil være fuldbåret i løbet af 20-25 år.

6. Irland

a. Organisation og opgaver

Det irske udenrigsministerium (Department of Foreign Affairs) varetager med enkelte undtagelser de samme opgaver som det danske udenrigsministerium. Ministeriet består af 7 afdelinger. Afdelingscheferne refererer direkte til ministeriets direktør og vicedirektør, hvoraf den førstnævnte refererer til udenrigsministeren.

På det økonomiske område er der netop sket en opdeling af den hidtidige økonomiske afdeling i to afdelinger for henholdsvis markedspørgsmål, der forestår EF-koordinationen, og handelspolitiske spørgsmål.

Den handelspolitiske afdeling varetager ikke egentlige eksportfremmeopgaver. Irlands eksportfremmearbejde både ude og hjemme sorterer under det statslige organ, Irish Export Board, der har sine egne udsendte medarbejdere, som er uden formel tilknytning til ambassaderne, men dog i stigende grad har et praktisk samarbejde med dem.

Både det bilaterale og det multilaterale udviklingssamarbejde er integreret i den irske udenrigstjeneste, som således fuldtud forvalter udviklingsbistanden.

b. Ressourcer

Den irske udenrigstjenestes *budgetter* i finansårene 1988 og 1989 er følgende (mio. irske pund):

	1988	1989
Driftsbudget	27.820	30.226
Udviklingssamarbejde	19.637	21.699
I alt	47.457	51.925

Det irske eksportfremmeorgan har et budget for 1989 på 25,8 mio. irske pund, hvoraf 5 mio. indtjenes i form af brugerbetaling.

Den irske udenrigstjenestes *repræsentationer* med udsendt personale fordeler sig som følger:

Ambassader	28
Multilaterale repræsentationer	3
Generalkonsulater	4
Bistandsmissioner	3
I alt	38

Eksportfremmeorganet har som nævnt en række udlandskontorer.

Det samlede *personale* i den irske udenrigstjeneste var primo 1989 som følger:

Hjemmetjenesten	347	
Udetj	enesten	388
I alt	735	

Af personalet i udetjenesten er 168 lokalt ansatte.

Eksportfremmeorganet har et samlet personale på ca. 200, hvoraf 80 udsendte medarbejdere.

c. Overvejelser over udenrigstjenestens fremtid

Den irske udenrigstjeneste har udarbejdet en såkaldt strategisk plan for indførelse af informationsteknologi dækkende perioden 1989 til 1991. Planen omfatter informationsteknologi på repræsentationerne, økonomistyring m.v.

7. Storbritannien

a. Organisation og opgaver

Grundlæggende varetager den britiske udenrigstjeneste (FCO) det traditionelt brede spektrum af opgaver, som det kendes i de fleste vestlige tjenester, herunder Danmark.

Udgiftsfordelingen og personelindsatsen på udeposterne (1987/88) afspejler vægtningen mellem arbejdsområderne:

		Udgifter	Personale
Kommercielle opgaver		24%	30%
Politiske opgaver		24%	18%
Økonomi	6	%	24%
Konsulært/visum		18%	9%
Information		7 %	18%
Udviklingsbistandsadministration	4	%	
Øvrige		17%	

Det *kommercielle* arbejde udgør ressourcemæssigt det højest prioriterede område på udeposterne, medens det i UK hovedsagelig varetages af Department of Trade and Industry (DTI)/ British Overseas Trade Board (BOTB). FCO har således kun eet egentligt eksportkontor, der beskæftiger sig med overordnede spørgsmål og koordination med DTI samt andre offentlige og private organisationer. De enkelte geografiske kontorer i FCO, der følger de samlede relationer til deres landegruppe, involveres derigennem også i den økonomisk-kommercielle side. Udeposternes sagsbehandling sker således direkte i forhold til DTI og de britiske virksomheder.

Handelsmedarbejdere på ambassaderne er rekrutteret og aflønnet af udenrigstjenesten (udsendt og lokalansat) og udgør over 30% af sagsbehandlerne på repræsentationerne. Foruden FCO's egne medarbejdere er der på udeposterne medarbejdere udlånt fra DTI/BOTB, hvis løn- og udsendelsesomkostninger bæres af FCO.

Med hensyn til *EF-samarbejdet* er forholdene i UK således, at Department of Trade and Industry er ressort for arbejdet i GATT samt EF's eksterne handelspolitik. Department of Trade and Industry er ligeledes ressort for EF's indre marked og varetager koordinationen heraf. Også på andre områder har ressortministerierne, f.eks. landbrugs- og fiskeriministeriet samt Treasury, haft et betydeligt større ansvar for den løbende administration af EF-samarbejdet, end det er tilfældet i Danmark. Treasury er således ressort for EF's budget.

De udenrigsøkonomiske sager varetages i FCO i to underafdelinger.

Administrationen af britisk *udviklingsbistand og* -samarbejde er henlagt til Overseas Development Administration (ODA), der personale- og **ressourcemæssigt** er adskilt fra FCO, men siden 1979 ledet af en Minister of State, der er underlagt udenrigsministeren, der er Minister for Overseas Development. ODA's bevilling indgår som en særpost på FCO's budgetforslag. Der er ikke personalefællesskab, men enkelte enheder i FCO (security, economic relations, information technology, management review og intern revision) betjener også ODA. Omvendt betjener ODA's aid policy kontor til-lige FCO.

På udeposterne i modtagerlandene er administration og bi-standssamarbejdet repræsentationernes ansvar og udføres af såvel FCO's medarbejdere som medarbejdere udlånt af ODA.

Kulturarbejdet i udlandet varetages selvstændigt af British Council (BC), der er en halvstatslig organisation til fremme af en-gelsk sprog, kultur og uddannelse m.v.

BC modtager et årligt tilskud fra FCO (i 1989/90 på 64 mio. pund) samt fra ODA (i 1988/89 ca. 45 mio. pund), dels til sit gene-relle arbejde, dels til gennemførelse af træningsprogrammer og ud-dannelsespolitik.

Formelt er udenrigstjenesten og British Council to adskilte orga-nisationer. På udeposterne er der et nært samarbejde mellem FCO's repræsentationer og BC's 138 kontorer, 116 biblioteker og 50 sprogcentre i 82 lande. Koordinationen i London sker gennem FCO's Cultural Relations Department.

b. Ressourcer

FCO's samlede budget er sammensat således :

(mio. pund sterling) (april-marts)	1987/88 (regnskab)	1988/89 (forbrugsskøn)	1989/90 (budget)
Driftsudgifter	412	439	454
BBC's ext. service ¹⁾ og monitoring	99	120	124
British Council ¹⁾	57	58	64
Total	568	617	642
⁽¹⁾ tilskud)			

Omkostningerne ved udetjenesten anslås til at udgøre godt 40% af de samlede driftsudgifter.

Driftsudgifterne til ODA udgør:

Mio. pund sterling	1987/88 (regnskab)	1988/89 (forbrugsskøn)	1989/90 (budget)
	37,1	41,6	42,5

Repræsentationer

Den britiske udenrigstjeneste har diplomatiske eller konsulære forbindelser med 165 lande.

Udeposter med udsendte karrieremedarbejdere fordeler sig således:

	1988	1979	1968
Ambassader og høj kommissioner	129	128	111
Underlagte repræsentationer (konsulater, Deputy High Commission)	60	77	114
Repræsentationer (internat. organisationer og konferencer)	10	9	7
Øvrige (handels-, og informationskontorer og interessesektioner)	9	4	11

Personale

FCO's (excl. ODA og British Council) personale målt i årsværk var således sammensat pr. 1.4.1988:

	Hjemme	Ude	I alt
Ansæt af FCO	3.780	2.790	6.570
Lokaltansatte (ca.)		7.000	7.000

Ca. 180 udsendte medarbejdere er udlånt (on secondment) fra andre ministerier.

ODA beskæftigede 1988/89 1.550 medarbejdere. Personaletallet forventes at stige til ca. 1.630 medarbejdere i 1989/90.

c. Udenrigstjenestens tilpasning til udviklingen

For alle britiske ministerier lanceredes i 1982 et såkaldt financial management initiative, hvis formål var at fremme i hvert enkelt ministerium en organisation og et system, hvor der på alle lederniveauer skulle tilvejebringes klarhed over mål og prioriteter og defineres ansvar for disses opnåelse gennem bedst mulig anvendelse af ressourcerne.

I FGO iværksattes i 1985 et top management- og målfastsættelsessystem for prioritering af ressourceanvendelsen. Til brug herfor udarbejdes både i ude- og hjemmetjenesten et sæt målsætninger (objectives), der justeres årligt. Tilsvarende udarbejdes et sæt af »strategic objectives« for den samlede tjeneste, godkendt af ministrene.

I denne proces medvirker en ledelsesgruppe (Board of Management) omfattende FCO's »top management support unit« og FCO's policy planning staff. Policy planning udarbejder forud herfor såkaldte planning papers med analyser af udviklingen og de prioriteringsfor skydninger, den kunne give anledning til. Denne proces, der knytter sig til udarbejdelsen af det årlige finanslovsforslag, angives at give større fleksibilitet med hensyn til justering af prioriteringen. Eksempelvis nævnes i FCO den øgede indsats i Stillehavsområdet og nu i forhold til Østeuropa.

Systemet har den fordel, at det baserer sig på et samspil mellem udeposternes, de geografiske kontorers og de tværgående og planlæggende enheders prioritering og definering af målsætninger.

8. Forbundsrepublikken Tyskland

a. Organisation og opgaver

Hvad angår udenrigsministeriets (Auswärtiges Amt) organisation og opgaver generelt, er det karakteristisk, at den tyske udenrigstjeneste selvsagt varetager de fleste af de traditionelle opgaver, som også den danske udenrigstjeneste varetager, herunder i princippet vedrørende alle økonomiske aspekter af Forbundsrepublikkens bilaterale og multilaterale forbindelser til udlandet.

Der er imidlertid to væsentlige forskelle i forhold til det danske system.

For det første varetager Auswärtiges Amt ikke den generelle koordination og sekretariatsfunktion vedrørende EF-sager, som udenrigsministeriet har i det danske system.

For det andet varetages visse sager, hvor Udenrigsministeriet er ressortministerium i Danmark, i Forbundsrepublikken af andre ministerier.

Den tyske EF-procedure er opsplittet og har ikke samme enhedspræg som det danske system.

Auswärtiges Amt har i princippet i henhold til en politisk aftale fra 1957 (Forbundsøkonomiminister Erhard/Udenrigsminister Von Brentano) generelle spørgsmål om europæisk integrationspolitik som ressort.

Forbundsøkonomiministeriet har i princippet det generelle ressortansvar for dag-til-dag behandlingen af løbende enkeltsager (Europa-afdelingen).

Forbundsøkonomiministeriet har ligeledes sekretariatsfunktionen for statssekretærudvalget for EF-spørgsmål og har instruktionsbeføjelsen over for den tyske EF-repræsentation.

I praksis varetages en række EF-sager så vidt ses i vidt omfang relativt autonomt af de enkelte ressortministerier.

Sammenfattende indebærer det tyske system derfor, at der ikke i praksis eksisterer ensartede, centrale koordinations- og sekretariatsfunktioner, men at de ofte varierer fra sagsområde til sagsområde.

Auswärtiges Amt har ikke ressortansvar for de økonomiske forbindelser til tredjelande. Ministeriet interesserer sig imidlertid stærkt for dette sagsområde, ikke mindst på grund af den stadig tættere sammenhæng mellem de politiske og økonomiske aspekter af forholdet til tredjelande, men har hidtil ofte haft svært ved at få adgang til at deltage i den løbende behandling af sagerne.

Det er Forbundsøkonomiministeriet, der er ressortministerium for handelspolitiske spørgsmål, bl.a. GATT-sager.

Ressortministerier for EF's finansiering og EF's budget og internationalt udviklingssamarbejde er dels Forbundsfinansministeriet, dels Ministeriet for Økonomisk Samarbejde.

En uafhængig institution »Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit« (GTZ) har ansvaret for gennemførelsen af det bilaterale bistandsprogram.

Auswärtiges Amt varetager kun en mindre del af eksportfremmearbejdet. Størsteparten af dette arbejde varetages af de tyske handelskamre og delegeret-kontorer med udsendte medarbejdere. Handelskamrene og delegeret-kontorerne modtager ikke statstilskud.

Hvad angår opgaver, der tillægges særlig vægt, kan der peges på varetagelsen af de kulturelle forbindelser til udlandet i bredeste forstand, som indtager en højt prioriteret plads blandt Auswärtiges Amt's opgaver. Denne høje prioritering fremgår klart af programmet for Auswärtiges Amt (2 kulturafdelinger med i alt 12 kontorer, som udover traditionelle kulturpolitiske opgaver også administrerer det tyske skolevæsen i udlandet, Goethe-institutterne m.v.). I forslag til Finanslov for 1989 (Bundeshaushaltsplan 1989)

opregnes en lang række kulturpolitiske og beslægtede opgaver med et samlet budget på omkring DM 1.000 mio. For størstedelens vedkommende benyttes disse midler til tilskud af forskellig art.

Herudover kan der peges på Auswärtiges Amt's selvstændige planlægningsafdeling (Planungsstab).

b. Ressourcer

Udgiffter for 1988 og budget for 1989

I 1988 androg de samlede personel-, materiel- og investeringsudgifter 1.075,6 mio. DM fordelt med 303 mio. DM på hjemmetjenesten og 772,6 mio. DM på udetjenesten.

De tilsvarende budgettal for 1989 var 1.091,7 mio. DM totalt fordelt med 288,3 mio. DM på hjemmetjenesten og 803,4 mio. DM på udetjenesten.

Ministeriet for Udviklingssamarbejde har oplyst, at man i 1988 havde driftsudgifter på 56 mio. DM. For 1989 er udgifterne budgetteret til 69 mio. DM.

Forbundsrepublikken opretholder 202 repræsentationer i udlandet og beskæftiger i alt ca. 6.800 personer (årsværk), hvoraf 2.000 i hjemmetjenesten og 4.800 på de udenrigske repræsentationer. Af disse 4.800 er de ca. 3.000 udsendte medarbejdere, medens de øvrige er tyske eller udenlandske lokalt ansatte medarbejdere.

c. Tysk udenrigstjenestes fremtid

Hvad angår de tyske overvejelser om udenrigstjenestens fremtid kan dels nævnes interministerielle overvejelser og drøftelser om en særlig lov om den tyske udenrigstjeneste, dels at man for nærværende i Auswärtiges Amt's administrationsafdeling har iværksat interne overvejelser om fremtidsperspektiverne for den tyske udenrigstjeneste.

9. Australien

a. Organisation og opgaver

Det australske udenrigs- og handelsministerium, »Department of Foreign Affairs and Trade« (DFAT), ledes af en udenrigs- og handelsminister (»The Minister for Foreign Affairs and Trade«), der som støtteminister (juniorminister) har en minister for handelsforhandlinger (»The Minister for Trade Negotiations«).

Denne politiske ledelsesstruktur blev gennemført i forbindelse med reorganiseringen af den australske centraladministration i 1987.

DFAT's ledende embedsmand, »The Secretary«, (svarende til di-

rektøren i det danske udenrigsministerium), har under sig 4 departementschefer (»Deputy Secretaries«), som leder i alt 9 afdelinger (»Divisions«).

Medens Australiens internationale udviklingssamarbejde henhører under udenrigsministerens portefølje, falder det administrativt uden for ministeriets departementale struktur og er henlagt til en særskilt organisation — »Australian International Development Assistance Bureau« (AIDAB) under ledelse af en generaldirektør. Budget- og bevillingsmæssigt henføres AIDAB under udenrigsministeriet, jf. nedenfor.

Eksportfremmearbejdet, som i Danmark varetages af Udenrigsministeriets handelsafdeling, falder uden for det australske udenrigsdepartements opgaver og er henlagt til den under »Ministeriet for Industri, Teknologi og Handel« (DITAC) sorterende »Australian Trade Commission« (AUSTRADE), som bl.a. omfatter den australske »Trade Commissioner«-tjeneste i udlandet. AUSTRADE's repræsentanter udenlands har kontorfællesskab med udenrigstjenestens repræsentationer i de lande, hvor DFAT har repræsentationer.

DFAT varetager dog AUSTRADE's interesser på de poster (49 af DFAT's 88 udenrigsstationer), hvor AUSTRADE ikke har udsendte, australske chefer.

En gren af Australiens efterretnings- og sikkerhedstjeneste, »Australian Secret Intelligence Service« (ASIS) er henlagt under DFAT.

b. Ressourcer

Australien indførte program-budgettering i 1987/88 (finansåret løber fra 1.7.-30.6).

Australien har p.t. 88 udenrigsrepræsentationer.

DFAT's samlede australske personel udgør p.t. 2.462, hvoraf 1.598 i hjemmetjenesten og 864 udstationerede. I udetjenesten er der ca. 2.000 lokalt ansatte.

Driftsudgifterne til udviklingsbistand udgjorde i 1987/88 22,4 mio. AUD. Personalet i udviklingssamarbejdet er ca. 600.

AUSTRADE råder over et personale på 1.335 personer, af hvilke 496 er stationeret udenlands (sidstnævnte tal omfatter såvel udsendte som lokalt ansatte). Organisationens udgifter i tidsrummet 1.1.86-30.6.87 androg 356 mio. AUD.

c. Overvejelser om den australske udenrigstjenestes fremtid

Den i 1987 indledte restruktureringsproces af den australske centraladministration indebar for det daværende udenrigsministerium en sammenlægning af det tidligere handelsministeriums (Department of

Trade) økonomiske/handelspolitiske funktioner samt af »Australian Information Service«, hvis funktioner hidtil havde været opdelt på ministerier med udadvendte funktioner.

Sammenlægningen af de økonomisk/handelspolitiske funktioner i DFAT (i realiteten omfattende opgaver, som i Danmark varetages i økonomisk-politisk afdeling), er nu stort set tilendebragt, og en samordning af den politisk/økonomisk/handelspolitiske ekspertise er realiseret i et flertal af departementets landekontorer.

Ifølge DFAT har sammenslutningen indebåret besparelser på 1,25% pr. år i de seneste to år, såvel i bevillinger som personel (165 stillinger er blevet nedlagt), og årlige besparelser af en lignende størrelsesorden forudses i de nærmeste år.

Medens man ikke i DFAT forudser større administrative omlægninger i en overskuelig fremtid, vil en løbende evaluering af de med sammenslutningen opnåede resultater kunne medføre mindre tilpasninger hen ad vejen.

10. Canada

a. Organisation og opgaver

Den politiske ledelse varetages af to senior ministre (udenrigsminister og udenrigshandelsminister). Der findes herudover en junior minister, som bl.a. har ansvar for det internationale udviklingssamarbejde. Udførelsen af det canadiske bistandsprogram er henlagt til en særlig styrelse (GIDA).

Det canadiske udenrigsministeriums hovedopgaver kan aflæses af organigrammet. Der findes fem geografiske enheder og fem funktionelle enheder plus en nytilføjet funktionel enhed med ansvar for de multilaterale handelsforhandlinger i GATT. Disse 11 enheder svarer i størrelse til departementer i Danmark ved gennemsnitlig at udgøre tre afdelinger à tre kontorer og ledes af en »Assistant Deputy Minister«. Også tre enheder knyttet til »Central Staff« har denne karakter, nemlig »Finance and Administration, Personnel og Special Projects«. De øvrige enheder har afdelingsstørrelse.

Bortset fra det ovenfor anførte om det internationale bistands-samarbejde varetager canadiske udenrigstjeneste de samme opgaver som den danske. Henset til tjenestens størrelse kan man dog for en række områder konstatere, at disse behandles af hele afdelinger, hvorimod danske udenrigstjeneste alene anvender en til to medarbejdere herpå. Som eksempler kan nævnes en række af de geografiske enheder, kultur, kommunikation og investeringer samt handelsfremmesektoren, som fuldt ud er integreret i udenrigsministeriet. Der findes også en afdeling til varetagelse af sikkerhed og ef-

terretningstjeneste. Også en række økonomiske sager kan nævnes.

Canadiske udenrigstjeneste varetager imidlertid også opgaver, som ikke er behandlet af danske udenrigstjeneste. Som eksempel herpå kan nævnes immigrationssager samt eksport- og importkontrol. Endvidere har man i canadiske ministerium en afdeling, som gennemfører analytisk arbejde i relation til politisk strategiske spørgsmål, økonomi og handel. Også teknologioverførsel behandles selvstændigt i udenrigsministeriet.

b. Ressourcer

For finansåret 1988/89 anvendte Canada i alt \$ 932.2 mio. på udenrigstjenesten, og budgetforslaget for 1989/90 forudser en samlet udgift på \$ 1.047 mio. Canada foretager ikke en opdeling af udgifterne på henholdsvis ude- og hjemmetjeneste.

Canada har i alt 150 repræsentationer.

Der er i canadiske udenrigstjeneste ansat i alt 8.000 (årsværk) fordelt med 4.119 på hjemmetjenesten og 3.881 på udetjenesten, heraf 2.692 udsendte og 1.189 lokalt ansatte. CIDA's personale i Canada er ikke indregnet i dette tal. Udsendt personale fra CIDA integreres i udenrigstjenesten under udsendelsen. Der er for indværende tale om i alt 105 personer, som stammer fra CIDA, og dette tal forudses i løbet af et års tid forøget til ca. 350 i takt med en planlagt decentralisering af bistandssamarbejdet. Denne udvikling vil medføre, at nogle af Canadas største ambassader vil befinde sig i de udvalgte regionale centre for udviklingsarbejdet i Afrika, Asien og Karibien.

c. Overvejelser om udenrigstjenestens fremtid

Canada foretog en reorganisering for ca. 5 år siden bl.a. i lyset af ønsket om at integrere udenrigshandelsspørgsmålet i udenrigsministeriet. Der forudses ikke fornyede overvejelser om den fremtidige opbygning.

Notat

Det Europæiske Politiske Samarbejde (EPS)

Samarbejdet mellem EF-landene omfatter dels det kommunautære samarbejde om overvejende økonomiske spørgsmål på grundlag af Rom-traktaten (i det følgende kaldt EF-samarbejdet), dels samarbejdet på det udenrigspolitiske område. Det sidstnævnte samarbejde betegnes som Det Europæiske Politiske Samarbejde (EPS).

De udenrigspolitiske konsultationer inden for EPS finder sted *direkte* mellem medlemslandenes regeringer og er således organisatorisk adskilt fra EF-samarbejdet som sådant og fra dets institutioner. **EPS-samarbejdet** føjer sig til EF-samarbejdet. Man kan således ikke deltage i EPS uden at være medlem af EF. Omvendt forudsætter EF-medlemskab deltagelse i EPS.

EPS er ikke noget én gang givet, men et samarbejde i fortsat udvikling. Dets idé går tilbage til 1950'erne, da samarbejde om udenrigspolitikken blev betragtet som en uadskillelig del af opbygningen af et nyt Europa efter krigen. Men det var først i 1970, da EF-landenes udenrigsministre godkendte »Luxembourg-rapporten«, at de grundlæggende procedurer for EPS blev fastlagt. Siden da er samarbejdet gradvis blevet udviklet, udvidet og formaliseret gennem en række faser. Ved Den Europæiske Fælles Akt med ikrafttræden den 1. juli 1987 blev EPS traktatfæstet.

Det Europæiske Politiske Samarbejde er et samarbejde mellem suveræne stater i traditionel forstand. Samtidig er samarbejdet vidtgående, både hvad angår rækkevidden og intensitet.

Det er kendetegnet ved:

- en politisk forpligtelse til at rådføre sig med hinanden og samarbejde om udenrigspolitiske spørgsmål med sigte på samordnede holdninger og fælles handlinger;
- en forpligtelse til at rådføre sig med hinanden, før der fastlægges nationale holdninger til udenrigspolitiske spørgsmål af almen interesse;
- afgørelser træffes ved enighed (konsensus) blandt regeringerne;
- rådslagningerne er fortrolige; og

- der er direkte kontakter mellem udenrigsministerierne, hvad der giver mulighed for hurtige afgørelser og fleksibilitet.

De tolv udenrigsministerier, EF-kommissionen og EPS-sekretariatet står i forbindelse med hinanden gennem et fortroligt telexnet (»Coreu«), således at de til enhver tid kan kommunikere hurtigt og sikkert. Dette net giver desuden de Tolv mulighed for at udveksle synspunkter og oplysninger og for at træffe beslutninger, især i hastesager.

Udviklingen i Coreu-trafikken er illustrerende for det stadigt udbyggede samarbejde. Antallet af ind- og udgående Coreu - telexer var for Danmarks vedkommende

år	1975	1980	1985	1988
antal	2.791	4.022	5.800	7.601

Der afholdes hyppige møder på alle niveauer:

- Det Europæiske Råd (stats- og regeringschefer, udenrigsministre og EF-kommissionen). Et møde afholdes under hvert formandskab (varetages for 6 måneder). Mødet omfatter såvel EF- som EPS-emner.
- Udenrigsministrene. Mindst to møder samt et uformelt weekend-møde afholdes under hvert formandskab. Der kan med 48 timers varsel indkaldes til ekstraordinære ministermøder. Ofte drøfter ministrene også EPS-emner i tilslutning til EF-rådsmøder.
- Den Politiske Komité. De politiske direktører i de tolv EF-lands udenrigsministerier træffer beslutninger i spørgsmål, der ikke kræver forelæggelse for ministrene, og forbereder ministrenes drøftelser. Ordinære møder holdes en gang om måneden. Om nødvendigt kan ekstraordinære møder afholdes.
- Gruppen af Europæiske Korrespondenter (en embedsmand fra hvert lands udenrigsministerium) mødes umiddelbart forud for de politiske direktørers møde, ligesom de deltager i møderne i Den Politiske Komité. De sikrer samarbejdet i dagligdagen.
- Arbejdsgrupper (ca. 20 grupper). Møder på ekspertniveau; i gennemsnit mødes hver gruppe to eller tre gange under hvert formandskab.

Der afholdes således ca. 140 møder årligt af 1-2 dages varighed - og alle med deltagelse fra hovedstæderne.

Det er den naturlige følge af, at EPS - i modsætning til det kommunautaire samarbejde - er et samarbejde direkte mellem medlemslandenes regeringer.

Også de Tolv's repræsentanter i tredjelande og ved internationale organisationer har et snævert samarbejde om såvel politiske spørgsmål som andre mere praktiske emner. Ambassadørerne i tredjelande afholder ligeledes regelmæssige møder. De udarbejder fælles rapporter, anbefaler fælles holdninger og iværksætter efter instruktion fælles skridt på de Tolv's vegne (f.eks. henvendelser om menneskerettigheder). Det er normalt formandskabet, der i tredjelande optræder på de Tolv's vegne, men for at give de Tolv's fælles holdning særlig vægt gøres der undertiden brug af den såkaldte »trojka«, der omfatter det foregående, det aktuelle og det efterfølgende formandskab samt Kommissionens repræsentant.

I mange hovedstæder finder der også regelmæssige møder sted mellem repræsentationernes eksperter i konsulære, handelsmæssige og administrative spørgsmål. Det praktiske samarbejde vedrører tillige områder som sundhed, uddannelse, konsular- og juridisk bistand, evakueringsplaner etc.

De Tolv's repræsentationer har endvidere til opgave at holde de udenlandske regeringer og nyhedsmedierne løbende orienteret om, hvad der sker inden for det europæiske samarbejde.

Men også samarbejdet i internationale fora udgør en vigtig del af EPS. Det gælder navnlig de regelmæssige konsultationer mellem de Tolv's missioner ved FN i New York, Genève og Wien (under en FN-generalforsamling afholdes eksempelvis ca. 150 EPS-møder i New York i de tre måneder, samlingen varer). Men også under andre samlinger, som eksempelvis i forbindelse med Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa (CSGE), er der hyppige konsultationer mellem EF-landene for at søge at afstemme deres holdninger.

Af andre arbejdskrævende opgaver for EPS kan nævnes forholdet til Europa-Parlamentet. Det påhviler især formandskabet at varetage forbindelserne til Europa-Parlamentet (svar på skriftlige spørgsmål, månedlig spørgetid i Strasbourg, deltagelse i kollokvier med parlamentets politiske udvalg etc.). Men formandskabet må forud afstemme svar med sine partnere.

Det er væsentligt, at der er sammenhæng mellem den politik, der formuleres inden for EPS, og de kommunautære overvejelser i samme sag. Drøftelser og beslutninger i det ene forum påvirker ofte forhandlingerne i det andet. Kravet om, at EF-landenes økonomiske og politiske overvejelser er afstemte, har meldt sig med øget styrke og påfører således samarbejdet yderligere opgaver.

Formandskabet varetages på tur for en seks måneders periode. Siden 1. januar 1987 har et mindre EPS-sekretariat i Bruxelles bistået formandskabet. Sekretariatet består af seks embedsmænd udlånt fra udenrigsministerierne efter en turnusordning. Sekretariatet har mindsket de teknisk-administrative byrder for formand-

skabet i forbindelse med møders tilrettelæggelse, afvikling etc; men det har ikke lettet arbejdsbyrden for hovedstæderne.

Emnerne for EPS er vidtspændende :

Øst/Vest-forholdet, herunder CSGE; regionale konflikter i Mellemøsten, det sydlige Afrika, Asien og Mellemamerika; menneskerettigheder, international terrorisme, nedrustning, ikke-spredning af kernevåben, juridisk samarbejde, konsulære spørgsmål osv. Det er i dag fastslået, at såvel de politiske som økonomiske sider af sikkerheden er inddraget - men ikke de militære.

Gennem årene har Øst/Vest-forholdet stået i centrum. Dernæst har bestræbelserne på at fremme en fredelig løsning på den arabisk-israelske konflikt været et spørgsmål af særlig interesse for EF-landene. Dette engagement har bl.a. udmøntet sig i EF-kontaktmissioner til konfliktens parter. Endelig bør nævnes, at menneskerettighedsspørgsmål i takt med problemets øgede internationale bevågenhed indtager en stadig stigende plads i samarbejdet. Under det danske formandskab i andet halvår 1987 blev det på dansk initiativ besluttet at nedsætte en fast arbejdsgruppe til behandling af netop sådanne spørgsmål. Hertil kommer som nævnt et samarbejde af særdeles praktisk indhold: Konsulært, administrativt, protokolarrangementer etc. Også kampen mod terrorisme er omfattet.

I stadig øget omfang udmøntes samarbejdet i fælles erklæringer, kommunikeer, démarches, koordinerede indlæg og afstemninger i internationale organisationer, og de Tolv benytter deres mange kontakter med tredjelande til at søge virkeliggjort den politik, der er fastlagt i EPS. De Tolv kan også handle i fællesskab i situationer, hvor andre midler ikke har givet det ønskede resultat. Som eksempler på sådanne mere konkrete skridt fra de seneste par år kan nævnes de Tolv's foranstaltninger over for Sydafrika i 1985 og 1986. Ligeledes de foranstaltninger, der blev truffet over for Syrien og Libyen i 1986 på grund af forskellige terroristepisoder.

Det er et udtryk for EPS-samarbejdets stadig øgede betydning, at flere og flere tredjelande ønsker konsultationer og kontakter med EPS. Disse finder sted på minister- og/ eller embedsmandsniveau, og de Tolv er oftest repræsenteret ved trojkaen.

Fællesakten har betydet en yderligere styrkelse af de udenrigspolitiske konsultationer mellem de Tolv. Der er ikke tvivl om, at EPS vil udvikle sig yderligere i de kommende år - både i bredden og i dybden - og således yderligere befæste udviklingen mod en helt ny form for regionalt samarbejde, der ikke findes andre steder i verden.

Den 16. maj 1989

Notat

Udviklingen i udenrigstjenestens ressourcer og struktur siden 1961

1. Indledning

På det seneste møde i Udenrigskommissionen blev spørgsmålet rejst om, hvilke konsekvenser udenrigstjenesten havde draget af de generelle udviklingstræk i internationaliseringen af de diplomatiske aktiviteter, der var beskrevet i arbejdspapiret om udenrigstjenestens opgaver. De fleste af de forhold, der ønskedes belyst (udviklingen i besøgsdiplomati, ressortministeriernes involvering i international aktivitet, betydningen af de moderne kommunikationsformers udnyttelse for repræsentationernes størrelse og betydningen af nyhedsmediernes øgede informationsformidling for indberetningsvirksomheden) er af mere principiel rækkevidde for kommissionens videre overvejelser. En omhyggelig kortlægning af disse spørgsmål vil kræve mere dybtgående undersøgelser.

Formålet med den følgende beskrivelse vil alene være at give en indirekte belysning af de politiske beslutningstageres og udenrigsforvaltningens reaktioner på de generelle udviklingstræk, der har udfoldet sig i de seneste 30 år. Beskrivelsen tilsigter således alene at kunne danne udgangspunkt for yderligere undersøgelser af disse fremadrettede problemstillinger.

2. Udenrigstjenestens ressourcer og struktur i 1960 og 1989

I tabel 1 er gengivet nogle nøgletal for udenrigstjenestens ressourcer i 1960 og 1989.

Tabel 1

Udenrigstjenestens personale og repræsentationer i 1960 og 1989

	1960	1989
Personale		
Hjemme	382	861
Ude	554	812
I alt	936	1.673
Antal repræsentationer	55 ¹⁾	92 ²⁾

¹⁾ Heraf 6 handelsrepræsentationer med en enkelt udsendt medarbejder.

²⁾ Heraf 9 bistandsmissioner, hvoraf 2 med personalefællesskab med ambassaden.

Udenrigstjenestens personale er i denne periode vokset fra 936 til 1.673. En tilvækst på i alt 79%. Tilvæksten har været betydelig større i hjemmetjenesten end i udetjenesten. Antallet af repræsentationer er vokset fra 55 til 92 med i alt 67%. En oversigt over udviklingen i antallet af repræsentationer er gengivet i underbilag 1. Udenrigsministeriets struktur blev som resultat af udenrigskommissionsarbejdet i Udenrigsloven af 1961 fastlagt som vist i underbilag 4 til bilag 4 med 3 afdelinger (Administrationsafdeling, Politisk/Juridisk-afdeling og Økonomisk/Politisk-afdeling) samt en række selvstændige stabsfunktioner og under samlet ledelse af en direktør. I 1989 består Udenrigsministeriet som vist i underbilag 4 til bilag 4 af 3 departementer og en administrationsafdeling samt en række stabsfunktioner.

3. Grundlæggende ændringer i udenrigstjenestens arbejdsopgaver

Set i forhold til de generelle udviklingstræk, der har kendetegnet forløbet siden 1960, er der især 3 opgaveområder, der såvel ressourcemæssigt som strukturelt har påvirket udenrigstjenestens opbygning.

Det internationale udviklingssamarbejde blev i 1960 varetaget af nogle få personer. I 1989 er 336 personer beskæftiget med udviklingssamarbejde svarende til 20% af det samlede personaleforbrug.

En af Udenrigskommissionen af 1957's anbefalinger var, at eksportfremmearbejdet skulle styrkes. Såvel i 70'erne som i 80'erne er der truffet beslutning om yderligere styrkelse af varetagelsen af denne opgave. I 1960 kan indsatsen på eksportfremmeområdet skønnes at have omfattet ca. 100 personer. I 1989 lagde denne aktivitet beslag på ca. 325 årsværk svarende til knap 20% af det samlede personaleforbrug.

Det tredje opgaveområde, der i perioder har været præget af kraftig vækst, har været EF-samarbejdet. Et andet af 1957-kommis-sionens resultater var at udskille forholdet til de europæiske mar-kedsdannelser i et særskilt kontor. I løbet af 60'erne og begyndel-sen af 70'erne blev disse funktioner væsentligt styrket i forbindelse med forhandlingerne om og tilslutningen til EF. Det skønnes, at personalestyrkelsen over perioden har andraget ca. 50 personer.

Angivelsen af disse tre opgavefelter som særlige vækstområder indebærer ikke, at andre opgavefelter har været holdt uden for per-sonaletilvækst i perioden. På de andre opgaveområder — f.eks. nedrustningsarbejdet på det politiske område og havretten på det retlige område — har udviklingen imidlertid været mere moderat og glidende.

4. Den politiske ledelse af udenrigstjenestens opgaver i perioden siden 1960

Ud over den politisk besluttede opprioritering af bestemte opgave-områder har de overordnede vilkår for udenrigstjenesten som for-valtningsorgan været påvirket af de politiske ledelsesforhold. Om end udenrigstjenesten til stadighed har fungeret som en enhedstje-neste, har den politiske ledelse af ressortområdet i visse perioder været opdelt på flere ministre.

Disse variationer i den politiske ledelse har også påvirket struk-turudviklingen og ressourcetildelingen i de berørte perioder.

En oversigt over den politiske ledelse af Udenrigsministeriets ressortområde i perioden 1960-1989 er givet i underbilag 6 til bi-lag 4.

5. Ændringer i udenrigstjenestens organisation

Ud over den gennemgang af udenrigstjenesten, der gennemførtes under den forrige Udenrigskommission over 3-årsperioden 1957-60, er udenrigstjenestens opbygning og ressourceanvendelse i de forløbne 30 år løbende blevet vurderet og tilpasset på grundlag af en række undersøgelser. En oversigt over de undersøgelser, der er udført i perioden, er anført i underbilag 2.

I tilknytning til udenrigstjenestens overordnede opbygning er det især strukturrapporten, der blev afgivet i 1968, og turnusun-dersøgelsen fra 1979, der er af interesse. Strukturrapporten med-førte en opdeling af ministeriet på 7 afdelinger i stedet for de tidli-gere 3. Strukturændringen gennemførtes ved ændring af udenrigs-loven i 1971. Ved Danmarks indtræden i EF i 1973 blev ministeriet opdelt i to departementer, et for udenrigsanliggender og et for udenrigsøkonomi (jfr. underbilag 4 til bilag 4). Turnusundersøgel-

sen fra 1979 resulterede i udenrigsloven af 1983, der indebar oprettelse af en ledelsesgruppe bestående af departementernes chefer og direktøren. Senest har opfølgningen af Danida-undersøgelsen fra 1986 ført til udskillelse af Danida som et særskilt departement for internationalt udviklingssamarbejde.

Sammenfattende kan forløbet fra 1960 til 1989 skildres således, at udviklingssamarbejdet har udviklet sig fra at være en del af et kontor til et særskilt departement, der i dag er ministeriets største. Den **politisk/juridiske** afdeling og den økonomisk/politiske afdeling har udviklet sig til Departementet for Udenrigsanliggender og Departementet for Udenrigsøkonomi. På det udenrigspolitiske område har væksten i nye opgaver især været knyttet til nedrustning, havret og menneskerettigheder. Det udenrigsøkonomiske område er især vokset som følge af styrkelsen af eksportfremmearbejdet og varetagelsen af EF-samarbejdet.

6. Ændringer i udenrigstjenestens ressourcer

Forløbet i ressourceudnyttelsen kan dels måles på udgifterne dels på personaleforbrug. En sammenligning af driftsudgifternes udvikling i Udenrigsministeriet og den øvrige centraladministration kræver uddybende undersøgelser, som endnu ikke er afsluttede.

For så vidt angår personaleforbruget foreligger der ikke detaljeret personalestatistik for hele perioden fra 1960 og frem. Interessen for måling af det offentlige personaleforbrug har først gjort sig gældende i slutningen af 60'erne. En sammenligning af personaleforbruget i udenrigstjenesten med personaleforbruget i den øvrige centraladministration kan derfor ikke føres længere tilbage end til 1965. En sådan sammenligning er for perioden 1965-1988 foretaget i tabel 2. Springet i tabellen i 1985 og 1986 skyldes overgangen til ny opgørelsesmetode med måling af personaleforbruget i årsværk. Tabellen viser, at udenrigstjenestens andel af det samlede personaleforbrug i centraladministrationen er steget fra 1 % til ca. 1,3%.

Tabel 2

Personaleforbrug i centraladministrationen som helhed (excl. statsvirksomheder) og i Udenrigsministeriet 1965 til 1988

	Central- administration	Udenrigsministeriet	UM's andel
1965	106.498	1.087	1,02
1966	109.674	1.073	0,97
1967	113.441	1.091	0,96
1968	110.079	1.148	1,04
1969	112.858	1.167	1,03
1970	115.061	1.173	1,01
1971	119.620	1.186	0,99
1972	121.066	1.191	0,98
1973	121.644	1.232	1,09
1974	120.997	1.285	1,06
1975	125.936	1.413	1,12
1976	133.511	1.407	1,05
1977	133.672	1.405	1,05
1978	136.068	1.491	1,10
1979	124.457	1.527	1,22
1980	123.130	1.588	1,28
1981	126.380	1.563	1,23
1982	130.328	1.675	1,28
1983	131.425	1.718	1,30
1984	131.938	1.693	1,28
1985			
1986		1.692,3	
1987	135.287	1.773,2	1,31
1988	137.580	1.730,8	1,25

Kilde : Årlige forslag til finanslov, anmærkninger II1968-1988.

Om statsregnskabet, 1987 og 1988, Statens Regnskabsdirektorat.

Anm.: 1965-1984: faktisk beskæftigelse (1965-1976 pr. 1.4.; 1977-1984 pr. 1.1.)

1986-1988: forbrug af årsværk. Tal for 1985 og 1986 foreligger ikke i forslag til finanslov på grund af overgangen til ny opgørelsesmetode.

Dette er ikke uventet i kraft af den betydelige vækst, der har været i udenrigstjenestens personale til udviklingssamarbejde og til eksportfremmeopgaver. I tabel 3 er udenrigstjenestens personaleforbrug i 1965, 1984 og 1988 korrigeret for hhv. udviklingssamarbejde og eksportfremme. Sammenligningen viser, at hvis man ser bort fra disse to meget betydelige vækstområder, har Udenrigsministeriets andel af centraladministrationens samlede personaleforbrug til andre opgaver, incl. EF-samarbejdet, i de senere år været vigen-

Tabel 3

Udenrigsministeriets andel af centraladministrationspersonalet i 1965, 1984 og 1988, incl. og excl. udviklingssamarbejde og eksportfremme

	Central adm.	Udv. sam- arb. og eksp.frem. ¹⁾	Andel %	UM, excl. udv. sam- arb. og eksp.frem. ¹⁾	Andel %
1965	106.498	1.087	1,02	901	0,84
1984	131.398	1.693	1,28	1.100	0,83
1988	137.580	1.730	1,25	1.063	0,77

¹⁾ Fradrag for bistandspersonale, eksportfremmepersonale og SNU

	Bistand	Eksport- fremme	SNU	I alt
1965	36	150	-	196
1984	196	290	7,2	593,2
1988	336	325	7,2	668,2

Kilde: Som tabel 2.

Sammenligning af den danske udenrigstjeneste med en række andre landes udenrigstjenester viser, at hjemmetjenesten i dag tilsyneladende er forholdsvis stor i forhold til udetjenesten. Dette fremgår for så vidt også af tabel 1, hvor personalesammensætningen i 1989 og 1960 er sammenholdt.

For så vidt angår sammenligningen med andre lande kan man tage udgangspunkt i tabel 2 og 3 i bilag 13 om udenrigstjenestens opbygning og ressourceanvendelse i visse andre lande.

Ved sammenligningen må der tages hensyn til, at tallene for Danmark omfatter den samlede udenrigstjeneste, dvs. incl. internationalt udviklingssamarbejde og eksportfremmeopgaver. Disse aktiviteter er for andre lande ofte udskilt i særlige styrelser. Hvis man for de nordiske lande, hvis udenrigstjenester størrelsesmæssigt minder mest om den danske, ser på udenrigstjenestens fordeling på hjemmetjeneste og udetjeneste, excl. udviklingssamarbejdet, og også tager hensyn til, at eksportfremmearbejdet i hjemmetjenesten ofte er henlagt til særlige styrelser, får man et mere sammenligneligt udtryk for, hvorledes de øvrige opgaver for udenrigstjenesten fordeles sig på hjemme- og udetjeneste.

Et enkelt yderligere forhold spiller også en rolle i denne sammenhæng. Danmark har i forhold til de andre nordiske lande en forholdsvis lille stab af lokalt ansatte. Hvis man ved sammenligningerne mellem de nordiske lande ikke medtager det lokalt ansatte personale, kan man få et »renere« udtryk for det udsendte personales andel af den samlede udenrigstjeneste. En sammenligning af de

nordiske landes udenrigstjenester under disse forudsætninger er vist i tabel 4 og 5.

Tabel 4

Personalet i den samlede udenrigstjeneste i Danmark, Finland, Norge og Sverige, incl. eksportfremme og udviklingssamarbejde

	Hjemme		Ude		I alt		
		Incl. lokale	Andel %	Excl. lokale	Andel %	Incl. lokale	Excl. lokale
Danmark	861	812	49	482	35,8	1.673	1.343
Finland	982	1.311	57	761	43	2.293	1.743
Norge	913	1.004	52	514	36	1.917	1.427
Sverige	1.437	1.704	54	810	36	3.141	2.247

Tabel 5

Personalet i udenrigstjenesten i Danmark, Finland, Norge og Sverige, excl. udviklingssamarbejde og eksportfremme i hjemmetjenesten

	Hjemme		Ude		I alt		
	Incl. lokale	Andel %	Excl. lokale	Andel %	Incl. lokale	Excl. lokale	
Danmark	533	719	57	432	44,7	1.252	965
Finland	624	1.206	60	656	45,9	1.830	1.380
Norge	483	747	60	407	45,7	1.230	890
Sverige	730	1.360	65	610	45,5	2.090	1.340

Sammenligningen viser, at eksklusive det lokalt ansatte personale og alt personale i udviklingssamarbejdet og eksportfremmearbejdet i hjemmetjenesten er den danske udetjenestes andel af den samlede udenrigstjeneste ikke helt så forskellig fra de andre nordiske lande, som man tilsyneladende kunne tro.

Det forholdsvis lave antal af lokalt ansatte medarbejdere i forhold til andre landes udenrigstjenester kan også give anledning til en kommentar. Der er foregået en vis vækst i antallet af lokalt ansatte medarbejdere i løbet af 70'erne. Den lokalt ansatte stab er først begyndt at blive reduceret fra midten af 80'erne som følge af de generelle budgetbegrænsninger. Væksten i 70'erne var især knyttet til den forøgede indsats i eksportfremmearbejdet i forbindelse med åbningen af en række nye repræsentationer og styrkelse af allerede eksisterende repræsentationer. På daværende tidspunkt valgte man disse løsninger dels ud fra hensynet til at knytte lokal ekspertise til eksportfremmearbejdet, dels fordi den lokalt ansatte

arbejdskraft var billigere end de udsendte medarbejdere. Det forholdsvist beskedne totale antal af lokalt ansatte medarbejdere i den danske tjeneste sammenholdt med den i absolutte tal beskedne størrelse af antallet af udsendte medarbejdere i udetjenesten i forhold til antallet af danske repræsentationer viser, at de danske repræsentationer sammenholdt med f.eks. Sverige og Finland er tyndere bemandede.

Afslutning

Beskrivelsen af struktur- og ressourceudviklingen viser først og fremmest, at det er fremvæksten af nord/sydproblemerne og det øgede multilaterale, internationale samarbejde på regionalt og globalt plan, der har sat sit præg på udenrigstjenestens opbygning. Dertil kommer forøgelsen i eksportfremmeindsatsen, der blev igangsat som følge af Udenrigskommissionen af 1957's anbefaling, men som efterfølgende er blevet yderligere styrket.

Ressortministeriernes øgede involvering har primært gjort sig gældende inden for EF-samarbejdet, men også inden for eksportfremmeområdet har der parallelt med udenrigstjenestens indsats været udført eksportfremmearbejde inden for afgrænsede sektorer af andre ressortministerier. Dertil kommer, at udenrigstjenestens eksportfremmeindsats til stadighed er blevet udført i et tæt samarbejde med de eksportfremmeaktiviteter, der udføres hjemme under Industriministeriets ressort.

Anvendelsen af den moderne teknologi, forstået som datateknologi, har endnu kun sat et foreløbigt præg på udenrigstjenestens varetagelse af sine opgaver. Skrivefaciliteterne er omlagt til tekstbehandling både i hjemme- og udetjenesten, men den videre udvikling af forskellige former for sagsbehandlersystemer såvel som datakommunikation ligger endnu forude, omend en række større projekter er ved at være afsluttet (jfr. notat om administrationsafdelingen, bilag 20).

Den væsentligste teknologiske indflydelse inden for den beskrevne periode har ligget i udbygningen af telextrafikken og radiokommunikationen. Udviklingen i kommunikationen kan opgøres tilbage til midten af 70'erne og viser klart, at de forbedrede kommunikationsfaciliteter er blevet benyttet til en meget betydelig intensivering af kommunikationen, jfr. tabel 6.

Tabel 6
Udviklingen i anvendelsen af telekommunikation via Udenrigsministeriet
1975-1988

Telex	Indgående	Udgående	I alt	Stigning pr. år
1975	31.070	31.492	62.562	-
1976	40.100	33.030	73.130	16,9%
1977	48.999	38.244	87.243	19,3%
1978 ¹⁾	51.960	58.404	110.364	26,5%
1979	53.977	57.983	111.960	1,5%
1980	58.002	60.187	118.189	5,6%
1981	59.559	68.131	127.690	8,0%
1982 ¹⁾	63.457	89.813	153.270	20,0%
1983	68.972	81.568	150.540	÷ 1,8%
1984	74.845	75.225	150.070	÷ 0,3%
1985	77.576	74.735	152.311	1,5%
1986	83.837	75.746	159.583	4,8%
1987 ¹⁾	97.716	97.399	195.115	22,3%
1988	89.549	86.801	176.350	÷ 9,6%

Telefax	Indgående	Udgående	I alt	Stigning pr. år
1987	13.546	9.227	22.773	-
1988	17.559	16.261	33.820	49,0%

¹⁾ = EF-formandskab

Dette er primært knyttet til det øgede EF- og EPS-samarbejde, men også i forhold til FN-organisationerne har man oplevet en ret betydelig vækst. I denne forbindelse bemærkes, at den betydeligste del af kommunikationsaktiviteten på eksportfremmeområdet foregår direkte mellem repræsentationerne og de enkelte virksomheder, og derfor ikke registreres i Udenrigsministeriet.

Nyhedsmediernes øgede involvering i de internationale begivenheder har for udenrigsforvaltningen i første række haft den virkning, at tids- og arbejdspresset er blevet øget, fordi begivenhederne i den nuværende elektroniske verden udvikler sig hurtigere end tidligere. Den bedre nyhedsdækning har på den ene side fritaget repræsentationerne for mere rutinepræget indberetningsvirksomhed. På den anden side har intensiveringen i det konkrete samarbejde i en række multilaterale fora og først og fremmest inden for EF- og EPS-samarbejdet bevirket, at behovet for uddybende og pålidelig information er steget, ligesom den forøgede informationsmængde selvsagt har gjort bearbejdningen heraf mere byrdefuld.

Anvendelsen af moderne teknologi i udenrigstjenesten er som ovenfor nævnt endnu kun i sin vorden. Det vil være en opgave at

forsøge at afstikke nogle udviklingslinier for den fremtidige anvendelse af datateknologien inden for de ressourcemæssige rammer, der måtte blive fastlagt for udenrigstjenestens fremtidige virksomhed.

Den 30. august 1989

**Oversigt over udviklingen i antallet af
repræsentationer med udsendt personale excl.
Danida-missioner 1960 — 1989**

(amb.: ambassade eller ambassadekontor; amb.handel: ambassade eller ambassadekontor med handel som vigtigste opgave; gkl.: generalkonsulat; kl.: konsulat; handelsrep.: handelsrepræsentation)

Norden

Helsingfors, amb.
Reykjavik, amb.
Oslo, amb.
Stockholm, amb.

Østeuropa

Prag, amb.
Beograd, amb.
Warszawa, amb.
Moskva, amb.
Bukarest, amb. nedlagt 1988
Budapest, amb., oprettet 1964
DDR/Berlin, amb., oprettet 1973
Sofia, amb. oprettet 1977, nedlagt 1988

Australien, New Zealand og Japan

Canberra, amb., oprettet 1967, nedlagt 1972, oprettet 1974
Sydney, gkl.
Wellington, gkl. til 1962, gesandtskab efter 1962, 1964 amb., nedlagt 1974
Tokyo, amb.

EF

Bryssel, amb.
Paris, amb.
Rom, amb.
Haag, amb.
Bonn, amb.
Flensborg, gkl.

Hamborg, gkl.
Berlin, Mil.miss.
Athen, amb.
Lissabon, amb.
Madrid, amb.
London, amb.
Dublin, oprettet 1967 som gkl. 1973 som amb.
Luxembourg, amb. oprettet 1975
München, gkl. oprettet 1974
Milano, gkl. oprettet 1974
Marseille, gkl. oprettet 1983
Frankfurt, gkl. oprettet 1979
Antwerpen, gkl. nedlagt 1987

Øvrige Vesteuropa

Bern, amb.
Wien, amb.
Ankara, amb.
Istanbul, gkl. oprettet 1962, nedlagt 1989
Zürich, gkl. oprettet 1971

Nordamerika

Washington, amb.
Chicago, gkl.
New York, gkl.
Los Angeles, gkl., oprettet 1961
San Francisco, gkl. oprettet 1961 nedlagt 1981
Houston, gkl. oprettet 1979 nedlagt 1988
Ottawa, amb.
Montreal, gkl. nedlagt 1988
Toronto, kl. handel gkl. oprettet 1979
Anchorage, gkl. oprettet 1979 nedlagt 1982
(Vancouver, konsultssekretær 1963 til 1967)
San Juan, kon. oprettet 1977 nedlagt 1983

Syd- og Mellemamerika

Buenos Aires, amb.
Mexico City, amb.
Lima, amb. nedlagt 1986
Caracas, amb.
Bogota, amb. oprettet 1962 nedlagt 1988
Rio de Janeiro, amb. til 1971 derefter gkl. nedlagt 1982
Brasilia, amb. oprettet 1971
Quito, amb. nedlagt 1968
Montevideo, amb. (handel) nedlagt 1964

Guatemala, amb. (handel) nedlagt 1972
Santiago, amb. (handel)
Havana, amb. oprettet 1977 nedlagt 1988

Nordafrika og Mellemøsten

Kairo, amb.
Teheran, amb.
Tel Aviv, amb. oprettet 1961
Rabat, amb.
Beirut, amb., midlertidigt nedlagt 1985
Damaskus, amb., nedlagt 1970, oprettet 1978
Tunis, amb. oprettet 1965
Tripoli, amb. oprettet handel 1966, nedlagt 1972, oprettet 1976
Jeddah, amb. 1974, konsulat 1986
Riyadh, amb. oprettet 1985
Algier, amb. oprettet 1964
Bagdad, amb. oprettet 1961, nedlagt 1969, oprettet 1975
Islamabad, amb. oprettet 1970
Amman, **handelsrep.** oprettet 1984, nedlagt 1986
Abu Dhabi, oprettet 1978
Casablanca, gkl. handel, nedlagt 1970

Internationale organisationer

EF, Bryssel
Nato, Bryssel
OECD, Paris
FN, Geneve (EFTA)
FN, New York
GSGE, Wien oprettet 1986
GDE, Stockholm, oprettet 1984, nedlagt 1986
Europarådet, Strasbourg, udsendt ambassadør fra 1978

Afrika Syd for Sahara

Kinshasa (Leopoldville), gkl., amb. fra 1962, nedlagt 1988
Lagos, amb. oprettet 1962
Nairobi, amb. oprettet 1963 (konsulat fra 1962)
Salisbury/Harare, gkl. nedlagt 1965, amb. oprettet 1980
Johannesburg, gkl. nedlagt 1985
Accra, amb. oprettet 1961 nedlagt 1983
Dar es Salaam, amb. oprettet 1968
Lusaka, amb. oprettet 1970
Abidjan, amb. oprettet 1979
Khartoum, amb. oprettet 1979
Luanda, amb. oprettet 1977 nedlagt 1987
Maputo, amb. oprettet 1983

Asien excl. Japan

New Delhi, amb.

Bombay, gkl. handel, nedlagt 1964, **handelsrep.** oprettet 1986, nedlagt 1988

Djakarta, amb. oprettet 1962

Peking, amb.

Bangkok, amb.

Singapore, amb. handel

Colombo, amb. handel nedlagt 1967

Kuala Lumpur, amb. oprettet 1965

Dhaka, amb. oprettet 1973

Kuwait, amb. oprettet 1975

Manila, amb. oprettet 1979

Hong Kong, gkl. oprettet 1978

Seoul, amb. oprettet 1978

Hanoi, amb. oprettet 1980 nedlagt 1984

Undersøgelser af udenrigstjenestens organisatoriske forhold i perioden 1961 — 1989

Den danske udenrigstjeneste, generelt

Rapport vedrørende udenrigstjenesten; Forvaltningsnævnets Sekretariat, 1963.

Betænkning afgivet af Udenrigsministeriets Strukturudvalg af 1966; Udenrigsministeriet 1968.

Forundersøgelsesrapport til turnusgennemgang af Udenrigsministeriet, Administrationsdepartementet 1977.

Rapport fra Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigsministeriets Struktur, incl. bilag; Rapport fra Finansministeriets turnusgennemgang, Administrationsdepartementet, december 1979.

Det internationale Udviklingssamarbejde, tilrettelæggelsen af dets administration

Betænkning om tilrettelæggelse og udvidelse af Danmarks bistand til udviklingslandene. Afgivet af det af Regeringen den 13. januar 1961 nedsatte udvalg; Betænkning nr. 280, 1961.

Betænkning om Danmarks Samarbejde med Udviklingslandene. Afgivet af det af Regeringen den 2. april 1969 nedsatte udvalg; Betænkning nr. 565, København 1970.

Rapport fra arbejdsgruppen til undersøgelse af Danida, maj 1981.

Danida-undersøgelsen. Delrapport 1-5 og sammenfatning; Administrationsdepartementet 1986.

Notat

Variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse

1. Udenrigsministeriets virksomhedsundersøgelse

Siden 1973 har der årligt været gennemført en statistisk undersøgelse af udenrigstjenestens virksomhed i udetjenesten. Undersøgelsen har til formål at registrere aktivitetsomfang, opgavefordeling og driftsomkostninger ved de udsendte repræsentationer og gennemføres ved udsendelse af spørgeskemaer til repræsentationerne, suppleret med regnskabs- og lønoplysninger fra administrationsafdelingen og Danidas sekretariatsafdeling.

Opgørelsen er baseret på det på repræsentationerne værende personales egen og subjektive vurdering af ressourceindsatsen på de enkelte opgaveområder. Det bør i den forbindelse nævnes, at struktureringen af opgaveområderne svarer til afdelingsstrukturen i hjemmetjenesten. På grundlag af disse relative angivelser kan man via lønudgifter for den enkelte repræsentation beregne de enkelte sagsområders (aktivitetsprogrammer) omkostning. Opgørelsesmetoden har selvsagt principielle svagheder, der hænger sammen med de vanskeligheder, der er forbundet med, at de forskellige aktiviteter er opgjort på grundlag af subjektive skøn, og at der ikke er mulighed for at måle resultatet af aktiviteten.

De spørgeskemaer, der udfyldes af repræsentationerne, udgør et vigtigt redskab for Udenrigsministeriets styring og løbende tilpasning af den samlede ressourceanvendelse. De indberettede oplysninger har hidtil været til stor nytte ikke mindst i forbindelse med de omfattende besparelser og omdisponeringer, som udenrigstjenesten har gennemført som følge af ændrede bevillingsmæssige muligheder.

Endelig anvendes oplysningerne ved stillingtagen til konkrete spørgsmål i relation til de enkelte repræsentationer.

De ved virksomhedsundersøgelsen indkomne oplysninger ligger til grund for nærværende beskrivelse af variationerne i repræsentationernes opgavevaretagelse. Den senest færdiggjorte virk-

somhedsundersøgelse er fra 1987. Som ovenfor anført har undersøgelsen visse svagheder, og en mere fremadrettet programorienteret virksomhedsundersøgelse, hvis resultat kan anvendes af repræsentationerne selv i deres løbende aktivitetsplanlægning, er under udarbejdelse.

2. Profil for den gennemsnitlige repræsentation

For den bilaterale udetjeneste har repræsentationernes aktiviteter i perioden 1977—1987 gennemsnitligt fordelt sig således (procentfordeling):

Tabel 1:

Gennemsnitlig aktivitetsprofil opgjort i personår (%)

Sagsområde	1977	1980	1985	1987
Handelssager	37,0	36,7	34,1	34,2
Konsulære sager	12,0	13,5	14,4	13,6
Danida-virksomhed	2,0*)	8,2	11,9	13,0
Politiske sager	13,0	9,0	8,7	8,3
Økonomiske sager	10,0	6,9	6,8	7,1
Presse/kultursager	9,0	7,8	6,9	6,9
Multilateral virksomhed	— **)	1,3	1,3	1,2
Administrative sager	14,0	13,9	13,6	13,4
Protokolære sager	3,0	2,7	2,3	2,3
	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>

*) Danida-missionernes personale først talt med fra 1980.

**) Det bemærkes, at den multilaterale sagsandel først opgjordes fra 1980.

Tabellen illustrerer, hvor meget tid sagsbehandlerne på repræsentationerne anvender på de enkelte sagsområder. Som det fremgår af tabellen, er der ikke i løbet af de sidste ti år sket de store forskydninger i fordelingen af aktiviteter på de enkelte sagsområder, bortset fra Danida-sagerne.

*Tabel 2:
Gennemsnitlig aktivitets- og omkostningsprofil 1987 opgjort i personår og i kroner*

Sagsområde	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	34,2	167,076	31,3	134135.665
Konsulære sager	13,6	66,517	9,5	40.543.854
Danida-virksomhed	13,0	63,590	12,2	52.055.378
Politiske sager	8,3	40,730	13,5	57.827.900
Økonomiske sager	7,1	34,632	9,4	40.242.301
Presse/kultursager	6,9	33,709	7,0	29.850.100
Multilateral virksomhed	1,2	5,620	1,8	7.602.751
Administrative sager	13,4	65,717	12,7	54.567.068
Protokolære sager	2,3	11,205	2,6	11.018.933
<u>la it</u>	<u>100,0</u>	<u>488,797</u>	<u>100,0</u>	<u>427.843.950</u>

Tabellen viser foruden personåropgørelsen tillige programomkostninger for det enkelte aktivitetsområde (sagsområde) i 1987.

I det følgende afsnit er variationerne i aktivitetsfordelingen mellem de forskellige geografiske regioner gennemgået.

Virksomhedsundersøgelsen opererer med følgende regioner:

- Nordiske lande
- EF-lande
- Øvrige Europa
- Østeuropæiske lande
- Nordamerika
- Latinamerika
- Mellemøsten og Nordafrika
- Centralafrika
- Asien excl. Japan
- Japan og Australien

I underbilag 1 er der foretaget en gennemgang af variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse på grundlag af en opdeling på sagsområder. Oversigten skal ses som et supplement til den regionale gennemgang.

-

3. Regionernes aktivitetsmønstre

I det følgende vil mønstret inden for de enkelte regioner blive gennemgået. I den forbindelse bør man erindre, at afvigelse — både større og mindre — også forekommer inden for den enkelte region, hvorfor man for hver region kan tale om typiske og mere atypiske repræsentationer.

-

Norden:

De nordiske repræsentationer er udpræget »handelsrepræsentationer«, idet næsten halvdelen af disse repræsentationers aktiviteter er handelssager, hvilket er noget over det globale gennemsnit, hvor handelssagernes sagsandel er på 34,2%. Herudover har intet sagsområde sammenlignet med det globale gennemsnit nogen større vægt på de nordiske repræsentationer. Kun Reykjavik har færre handelssager end de øvrige nordiske repræsentationer; til gengæld har denne repræsentation en lidt større andel på de politiske og økonomiske sager.

Vesteuropa, herunder EF-landene:

De vesteuropæiske repræsentationers aktivitetsmønster ligger tæt på gennemsnittet i udetjenesten, idet regionen dog også må betegnes som en handelsregion. En lang række af repræsentationerne har en overordentlig høj handelsprofil, højest ligger generalkonsulaterne i Frankfurt, Hamborg og Milano, der i overensstemmelse med deres hovedformål må betragtes som egentlige handelsrepræsentationer. En række repræsentationer har endvidere en ganske høj politisk sagsprofil — gennemsnittet her trækkes dog ned af de mange handelsrepræsentationer. Også på det konsulære og multilaterale sagsområde ligger aktiviteten for Vesteuropa noget højere end det globale gennemsnit, navnlig de konsulære sager i de vesteuropæiske lande, der ikke er medlem af EF, har en vis vægt.

Visse repræsentationer inden for regionen har særlige karakteristika, nævnes kan f.eks. ambassaden i Paris, der har megen aktivitet på det kulturelle sagsområde. Videre kan nævnes, at Bern ikke har nogen handelssager, da disse varetages af generalkonsulatet i Zürich — dette er således årsag til, at regionens gennemsnitlige handelsprofil ikke er meget højere end det globale gennemsnit, uanset at en lang række af de vesteuropæiske repræsentationer har en overordentlig høj sagsandel på dette område.

Østeuropa:

Repræsentationerne i Østeuropa har også en aktivitetsfordeling, der ligger tæt på det globale gennemsnit. Det politiske sagsområde har dog ligesom de konsulære sager en lidt større vægt end sædvanligt. Navnlig repræsentationerne i Budapest, Warszawa og Østberlin har en meget høj konsulær sagsprofil. I Moska er profilen på det politiske område ganske høj.

Nordamerika:

Nordamerika er ligesom den nordiske region set under ét en typisk »handelsregion«, da næsten halvdelen af sagsaktiviteterne også her er handelsorienterede. Der er dog store forskelle inden for regionen. Handelssagerne har ikke den store vægt på ambassaden i

Washington, der til gengæld for så vidt angår de politiske og kulturelle sager ligger langt over fordelingen på de andre repræsentationer i regionen. Andre repræsentationer i regionen, Chicago og New York, har en meget høj handelsprofil.

La tina merika :

Også for den latinamerikanske region ligger aktivitetsprofilen tæt på gennemsnittet. Dog vejer både det økonomiske og politiske sagsområde noget tungere end sædvanligt, uden at det kan siges, at dette sker på bekostning af et enkelt andet sagsområde. Regionen er dog præget af forskelle de enkelte lande imellem. Ambassaden i Caracas har f.eks. en meget høj handelsandel, modsat Brasília, der har en lav aktivitet på dette område. De konsulære sagers andel i Santiago er dobbelt så høj som regionens gennemsnit.

Mellemøsten/Nordafrika :

Denne region adskiller sig ved et højt antal konsulære og administrative sager. Modsat er det kulturelle aktivitetsniveau meget lavt. Bortset herfra adskiller regionen sig ikke meget fra det globale gennemsnit. Af individuelle karakteristika kan nævnes, at det er en afgrænset gruppe lande i regionen, der har den meget høje konsulære aktivitetsprofil — det drejer sig om Istanbul, Islamabad og Damaskus. Videre har enkelte repræsentationer en meget høj handelsprofil, således Bagdad, Kairo og Jeddah.

Centralafrika (Afrika Syd for Sahara):

Centralafrika er den region, der adskiller sig mest fra gennemsnittet. En andel af Danida-sager på 66,6% af den samlede sagsaktivitet illustrerer dette tydeligt. Samtlige andre sagsområder har et jævnt fordelt meget lavt aktivitetsniveau i regionens aktivitetsprofil. Dette kan dog ikke tages som udtryk for, at der indberettes meget lidt om f.eks. de politiske forhold i regionen. Forskellen til andre regioner skal alene søges i den store personaleindsats på Danida-sager, der findes på disse repræsentationer, og som presser aktivitetstallene for de øvrige sagsområder nedad. I og med at Danida-aktiviteten er koncentreret på to regioner, Afrika og Asien, er det globale gennemsnit for Danida-aktivitet på 13% for så vidt ikke særligt vejledende for de øvrige regioner, der har en meget begrænset Danida-aktivitet.

Navnlig to repræsentationer i regionen — Dar es Salaam og Nairobi — har en overordentlig høj Danida-aktivitet på henholdsvis 85% og 72%. Centralafrika er formentlig den region, hvor repræsentationerne er mest stereotype, kun Lusaka adskiller sig lidt fra de øvrige med handelsaktiviteter på et niveau knap dobbelt så højt som de andre lande.

Asien, excl. Japan:

Som nævnt ovenfor har også denne region et højt Danida-aktivitetsniveau. Forskellene mellem de enkelte lande i regionen er dog betydeligt større end i Afrika. Det er således ikke uventet især i Indien og Bangladesh, at aktivitetsprofilen er præget af Danida-arbejdet, mens en række af de øvrige lande, heriblandt Hong Kong, Kuala Lumpur og Singapore, ingen Danida-aktiviteter har.

Regionen har formentlig de største indbyrdes forskelle landene imellem. Navnlig på handelsområdet kan regionen opdeles i to grupper, hvoraf den ene har et handelsaktivitetsniveau på højde med de mest aktive handelsrepræsentationer i Europa, og hvor den anden gruppe stort set ingen handelsaktivitet har — det drejer sig om de tre ambassader, hvortil der er knyttet en bistandsmission. Enkelte lande, Hong Kong og Manila, har endvidere en ganske høj profil på det konsulære område.

Australien og Japan:

De adskiller sig fra det globale gennemsnit, ligesom de fleste andre lande i industrialiserede regioner, ved en høj handelsaktivitet, der udgør over halvdelen af regionens samlede aktiviteter. Regionsprofilen dækker dog over en betydelig spredning mellem landene, idet Canberras handelsprofil er overordentlig lav, medens Tokyos og Sydneys modsat er ganske høj. Canberra har en noget højere kulturaktivitetsprofil, og Sydney har en del flere konsulære sager end de øvrige repræsentationer i området.

Da regionen kun består af to lande, med hver deres særpræg, er det ikke muligt at tale om særlige regionale karakteristika.

Gennemgangen af de forskellige regioners aktivitetsfordeling viser, at når bortses fra Danida-aktiviteten, der har sin hovedvægt i nogle få lande i Afrika og Asien, er spredningen i aktivitetsprofilen regionerne imellem ikke så betydelig, at man kan tale om »rene« handels- eller konsulære regioner. På den anden side er afvigelserne på visse sagsområder såvel mellem regionerne som inden for regionerne tilstrækkelig markant til, at man inden for en region vil kunne udpege nogle eller alle repræsentationer som f.eks. »typiske« eksportfremme-repræsentationer. Handelsaktiviteten slår således meget tydeligt igennem i Japan og Australien, Nordamerika og i de nordiske lande.

Når afvigelserne trods alt ikke er større, hænger det bl.a. sammen med, at der for enhver repræsentation vil være en del ressourcer, der skal anvendes til f.eks. administration. Endvidere vil der også ofte være en tendens til, at visse sagsområder følges ad. F.eks.

vil en handelsaktivitet over gennemsnittet ofte ledsages af et højere niveau for de kulturelle aktiviteter.

Udenrigsministeriets multilaterale repræsentationer har ikke været inddraget i gennemgangen ovenfor af de regionale forskelle. Dette skyldes, at de multilaterale repræsentationer har helt særegne opgaver, der adskiller sig fra de bilaterale repræsentationers opgaver, og som ikke er indarbejdet i virksomhedsundersøgelsens opgørelsesmetode. Udenrigsministeriet har multilaterale repræsentationer ved 7 internationale organisationer (Europarådet, EF, FN/ New York, FN/Geneve, NATO, OECD, CFE/CSBM). Herudover er en række af de bilaterale ambassader tillige anmeldt ved andre internationale organisationer. På disse repræsentationer har det multilaterale arbejde typisk en større andel af det samlede sagsområde end sædvanligt, jfr. navnlig Wien-ambassaden, der er anmeldt til en række i Wien bosiddende internationale organisationer.

Den 30. august 1989

Regionale variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse

Den herunder følgende gennemgang af regionale forskelle baserer sig på de ved virksomhedsundersøgelsen 1987 fremkomne tal og vedrører kun den bilaterale udetjeneste.

Handelsager:

Dette sagsområde har naturligt nok særlig vægt i de lande, der samtidig er Danmarks største handelspartnere. Det drejer sig navnlig om landene i Vesteuropa, Norden, Nordamerika, Mellemøsten/Nordafrika og Australien samt Japan, der alle ligger over den gennemsnitlige procent på 34,2, jfr. tabel 1.

De øvrige regioner befinder sig, bortset fra en enkelt — Centralafrika (5,9%) — lidt under gennemsnittet. I Asien, hvor der er store indbyrdes forskelle i regionen, er gennemsnitstallet for handel nærmest misvisende, da enkelte lande, bl.a. Hong Kong og Singapore, har en meget høj handelsprofil.

Tabel 1: Sagsområde: Handel

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	39,0	51	33,3	36,3
Nordiske lande	45,6	14	34,3	7,1
Øvrige Europa	36,6	7	11,7	5,2
Østeuropæiske lande	28,7	11	26,4	7,7
Nordamerika	47,4	27	45,3	25,5
Latinamerika	30,9	6	22,3	4,1
Ml. Øst/N. Afrika	37,5	18	34,0	17,3
Centralafrika	5,9	3	6,0	2,6
Asien excl. Japan	27,5	21	27,5	17,0
Japan & Australien	50,7	9	54,4	11,3
Gennemsnit/i alt	34,2	167	31,3	134,1

Konsulære sager:

Variationen i de konsulære sagers andel af repræsentationernes opgavevaretagelse afspejler i høj grad danskernes rejsemønstre. De konsulære sager har således en større andel af de enkelte repræsentationers opgaver i lande, hvortil der må formodes at rejse mange danske turister. Det drejer sig navnlig om Europa, Norden og Nordamerika, der alle ligger lidt højere end den gennemsnitlige procent på 13,6. Den største procentmæssige andel (18,6%) af repræsentationernes samlede opgavevaretagelse forekommer dog i den mellemøstlige og nordafrikanske region og skyldes hovedsagelig de mange visumansøgninger fra flygtningene i denne region.

Tabel 2: Sagsområde: Konsulære

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	16,3	21	11,5	12,5
Nordiske lande	12,9	4	6,5	1,4
Øvrige Europa	20,0	4	11,7	2,0
Østeuropæiske lande	18,3	7	9,7	2,8
Nordamerika	13,8	8	12,3	6,9
Latinamerika	12,5	3	13,8	2,5
Ml. Øst/N. Afrika	18,6	9	13,4	6,8
Centralafrika	6,1	3	4,9	2,1
Asien excl. Japan	9,0	7	4,6	2,8
Japan & Australien	6,1	1	2,9	0,6
Gennemsnit/i alt	13,6	67	9,5	40,4

Danida-virksomhed:

De markante regionale forskelle på dette sagsområde virker ikke overraskende. For repræsentationerne i Centralafrika udgør Danida-sagernes andel af det samlede sagsområde 66,6% og for Asiens vedkommende 34,75% (excl. Japan). Med et globalt gennemsnit på kun 13% illustrerer disse tal således tydeligt Danida-sagernes betydning i de to nævnte regioner, sammenholdt med alle øvrige regioner, hvor andelen ligger på under 2%.

Tabel 3: Sagsområde: Danida

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	0,7	1	0,4	0,5
Nordiske lande	1,3	0,4	1,4	0,3
Øvrige Europa	0	0	0	0
Østeuropæiske lande	0	0	0	0
Nordamerika	0,5	0,3	0,7	0,4
Latinamerika	1,4	0,3	1,6	0,3
Centralafrika	2,0	1	1,6	0,8
Afrika syd. f. Sahara	66,6	34	61,7	26,7
Asien excl. Japan	34,7	26	37,0	22,9
Japan & Australien	1,9	0,3	0,7	0,2
Gennemsnit/i alt	13,0	63,3	12,2	52,1

Politiske sager:

På globalt niveau er gennemsnittet for det politiske sagsområde på 8,3% — et tal, der varierer noget de forskellige regioner imellem. Størst andel har de politiske sager således i Østeuropa (højest med 16,8%) og Latinamerika, medens de øvrige regioner ligger nogenlunde jævnbrydigt, bortset fra Centralafrika og Asien (excl. Japan), der begge ligger lavt; sidstnævnte lavest med en andel for det politiske sagsområde på kun 4,3%.

Tabel 4: Sagsområde: Politisk

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	8,4	11	13,9	15,2
Nordiske lande	8,5	3	16,8	3,5
Øvrige Europa	6,6	1	11,7	2,0
Østeuropæiske lande	16,8	6	28,9	8,4
Nordamerika	7,8	4	10,7	6,0
Latinamerika	14,9	3	20,1	3,7
Ml. Øst/N. Afrika	10,6	5	18,9	9,6
Centralafrika	4,8	2	8,1	3,5
Asien excl. Japan	4,3	3	7,1	4,4
Japan & Australien	6,5	1	7,5	1,6
Gennemsnit/i alt	8,3	39	13,5	57,9

Det forekommer vanskeligt at give nogen entydig og dækkende forklaring på de foreliggende variationer for det politiske sagsområde. Der er dog en tendens til, at i regioner, der kan betragtes som såkaldte politiske **brændpunkter**, er der en højere politisk **sagsandel** end i andre regioner. Det gælder således Latinamerika (14,9%) og Mellemøsten/Nordafrika (10,6%), medens tallet for Østeuropa illustrerer den udvikling, disse lande undergår for tiden.

På det politiske sagsområde er der mulighed for en underopdeling, der måske tydeligere illustrerer de regionale forskelle. Det globale gennemsnit, såfremt det politiske sagsområde **opdeles**, er som følger:

— (a) landets indenrigspolitiske udvikling	39,9%
— (b) bilaterale udenrigspolitiske spørgsmål	13,2%
— (c) landets udenrigspolitik generelt	46,9%
	100,0%

Foretages den tilsvarende opdeling for henholdsvis Latinamerika, Mellemøsten/Nordafrika, Nordamerika og Østeuropa, tegner der sig følgende billede:

Latinamerika	Mellemøsten/ Nordafrika	Nordamerika	Østeuropa
a 50,2%	30,5%	16,9%	48,3%
b 11,0%	12,6%	13,7%	14,4%
c 38,8%	56,9%	69,4%	37,3%
100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Det ses her tydeligt, hvilken vægt landenes indenrigspolitiske udvikling har i det samlede politiske sagsområde i Latinamerika og Østeuropa, medens udenrigspolitikken spiller en langt større rolle for det politiske sagsområde for Nordamerika (USA) og Mellemøsten. De øvrige regioner ligger mere på linie med den ovenfor viste gennemsnitlige opdeling inden for det politiske område, idet dog også Vesteuropa har et højt procenttal (56,3) for sagsområdet »landets indenrigspolitiske udvikling«.

Økonomiske sager:

De regionale udsving på dette sagsområde, hvor gennemsnitstallet er på 7,1 %, er de mindst forekommende, når samtlige sagsområder betragtes under ét. De Danmark nærtstående lande i Vesteuropa og Norden samt Østeuropa trækker gennemsnittet op, medens Centralafrika og Asien (excl. Japan) trækker gennemsnittet nedad. Da imidlertid også Nordamerika sænker gennemsnittet, mens Latinamerika omvendt hæver det, kan der ikke siges noget entydigt om en særlig øst/vest- eller nord/sydfordeling af, hvor de økonomiske sager vejer tungest i repræsentationernes samlede sagsområde. Det er dog givet, at Centralafrikas sagsandel i regionen på kun 2,8% illustrerer den faktiske manglende udvikling i økonomiske spørgsmål i området modsat Latinamerika, hvor økonomiske spørgsmål spiller en betydelig rolle — ikke at forveksles med økonomisk udvikling. For Centralafrikas vedkommende må man dog erindre den betydelige vægt, som Danida-sagsområdet har, og som følgelig formindsker samtlige andre sagsområders procentandel.

Tabel 5: Sagsområde: Økonomisk

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	9,9	13	12,5	13,6
Nordiske lande	10,2	3	14,6	3,0
Øvrige Europa	7,7	1	9,2	1,6
Østeuropæiske lande	8,0	3	9,9	2,9
Nordamerika	4,4	3	6,5	3,7
Latinamerika	11,6	2	14,8	2,7
Ml. Øst/N. Afrika	6,0	3	8,7	4,4
Centralafrika	2,9	1	4,0	1,7
Asien excl. Japan	4,7	4	7,2	4,5
Japan & Australien	7,3	1	9,8	2,0
Gennemsnit/i alt	7,1	34	9,4	40,1

Også for så vidt angår det økonomiske sagsområde er det muligt at foretage en underopdeling:

— (a) landets socio-økonomiske udvikling	44,1%
— (b) landets udenrigsøkonomiske politik	42,4%
— (c) miljø-, sundheds-og trivselsspørgsmål	6,6%
— (d) energipolitik (nationalt/internationalt)	6,9%
	100,0%

Regionerne imellem er der med få undtagelser ikke de store udsving i denne underopdeling. Nævnes bør Nordamerika (USA) og Japan/Australien, hvor den udenrigsøkonomiske politik har en betydelig vægt, henholdsvis på 59,5% og 52,5%, begge på bekostning af den socio-økonomiske udvikling.

Presse- og kultursager:

Dette sagsområde viser regionalt store udsving fra gennemsnittet på 6,9% af det samlede sagsområde. For Nordamerikas vedkommende er der nærmest tale om en fordobling (12,2%), medens der for så vidt angår Mellemøsten/Nordafrika og Asien (excl. Japan) er tale om en halvering — henholdsvis 3,7% og 3,0%. Centralafrika adskiller sig igen markant fra de øvrige regioner med en presse- og kultursandsandel på kun 1,1%

Tabel 6: Sagsområde: Presse og Kultur

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	9,8	13	10,0	10,9
Nordiske lande	8,4	3	11,1	2,3
Øvrige Europa	4,7	1	4,3	0,8
Østeuropæiske lande	6,6	3	6,3	1,8
Nordamerika	12,2	7	10,8	6,0
Latinamerika	8,5	2	8,5	1,6
Ml. Øst/N. Afrika	3,7	2	3,9	2,0
Centralafrika	1,1	1	1,3	0,5
Asien excl. Japan	3,0	2	3,3	2,0
Japan & Australien	9,9	2	9,2	1,9
Gennemsnit/i alt	6,9	36	7,0	29,8

Inden for sagsområdet vægter pressesagerne gennemsnitligt med 34%, medens kultursagerne udgør 66%. Denne indbyrdes fordeling er nogenlunde ens i samtlige regioner; kun i de nordiske lande har pressesagerne en ikke ubetydelig større vægt (50%) end kultursagerne i forhold til de andre regioner.

Multilateral virksomhed:

Herved forstås i denne sammenhæng den multilaterale virksomhed, som de bilaterale repræsentationer udfører, og ikke de multilaterale repræsentationers virksomhed.

Regionerne har en forholdsvis ensartet aktivitet på dette områ-

de, dog har en enkelt vesteuropæisk repræsentation (Wien) en så høj aktivitet på det multilaterale område, at gennemsnittet for hele regionen ligger væsentlig højere end i de øvrige regioner, hvilket skyldes, at ambassaden i Wien er anmeldt en række derværende internationale organisationer.

Tabel 7: Sagsområde: Multilateral

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	0,4	0,5	0,3	0,3
Nordiske lande	1,3	0,4	1,3	0,3
Øvrige Europa	10,0	2	17,6	3,0
Østeuropæiske lande	0,7	0,3	1,2	0,4
Nordamerika	0,7	0,4	1,1	0,6
Latinamerika	0,7	0,2	0,7	0,1
Ml. Øst/N. Afrika	0,5	0,2	0,7	0,3
Centralafrika	1,6	0,8	2,5	1,1
Asien excl. Japan	0,7	0,6	1,0	0,7
Japan & Australien	2,1	0,4	3,2	0,7
Gennemsnit/i alt	1,2	5,8	1,8	7,5

Administrative sager:

De regionsmæssige udsving for de administrative sagers vedkommende, der har en gennemsnitsandel på 13,45% af det samlede sagsområde, viser sig i opadgående retning typisk i regioner, hvor man ville vente, at »lokal praksis« ville besværliggøre den administrative forvaltning af repræsentationen. Dette gælder således Mellemøsten/Nordafrika (18,8%), Østeuropa (17,7%) og Latinamerika (16,0%). De administrative sager har den mindste andel af repræsentationernes virke i de nordiske lande (10,5%) og Nordamerika samt Australien/Japan (hhv. 11,4% og 11,7%).

Tabel 8: Sagsområde: Administrative

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	13,1	17	15,0	16,4
Nordiske lande	10,5	3	12,1	2,5
Øvrige Europa	12,8	2	14,1	2,5
Østeuropæiske lande	17,7	7	13,2	3,8
Nordamerika	11,4	6	11,2	6,3
Latinamerika	16,0	3	15,7	2,9
Ml. Øst/N. Afrika	18,8	9	16,6	8,5
Centralafrika	9,3	5	9,4	4,0
Asien excl. Japan	13,7	10	9,4	5,8
Japan & Australien	11,7	2	9,1	1,9
Gennemsnit/i alt	13,4	64	12,7	54,6

Protokollære sager:

Også tallene for de protokollære sager lever op til forventningen om, at visse regioner lægger større vægt på protokol end andre. Ud fra en gennemsnitlig sagsandel på 2,3% ligger Latinamerika og Australien/Japan, d.v.s. Japan, ikke overraskende noget over dette niveau med andele på henholdsvis 3,5% og 3,8%. Lavest ligger de nordiske lande med kun 1,3%

Tabel 9: Sagsområde: Protokollære

Landegr/Tal art:	Aktivitetsprofil		Omkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Mill. kr.
EF-lande	2,4	3	3,1	3,3
Nordiske lande	1,3	0,4	1,9	0,4
Øvrige Europa	1,6	0,3	1,8	0,3
Østeuropæiske lande	2,8	1	4,4	1,3
Nordamerika	1,8	1	1,4	0,8
Latinamerika	3,5	0,7	2,5	0,5
Ml. Øst/N. Afrika	2,3	1	2,2	1,1
Centralafrika	1,8	1	2,0	0,9
Asien excl. Japan	2,4	2	2,9	1,8
Japan & Australien	3,8	0,7	3,2	0,7
Gennemsnit/i alt	2,3	11,1	2,6	11,1

Notat

Det honorære konsulære korps og dets betydning for udenrigstjenesten

1. Hvad er en honorær repræsentation?

Wienerkonventionen af 24. april 1963 om konsulære forbindelser sonderer ikke i opgavemæssig henseende mellem udsendte og honorære repræsentationer. Ifølge konventionens art. 1 er en konsulær repræsentation således »ethvert generalkonsulat, konsulat, vicekonsulat eller konsularagentur«, uden at dets status i øvrigt specificeres. Når bortses fra, at honorære konsularembesmænd pr. definition er ulønnede, samt at de i modsætning til udsendte konsuler er afskåret fra en række rettigheder og immuniteter især i skatte- og toldmæssig henseende, er der i princippet ingen forskel på en »honorær« og en »udsendt« konsulær repræsentation.

2. De honorære repræsentationers opgaver

De danske honorære repræsentationer har til opgave:

a. At beskytte og bistå danske statsborgere, som midlertidigt eller fast opholder sig i udlandet, bl.a. i form af

- bistand ved ulykkestilfælde, ved sygdom, arrestation eller dødsfald, eller ved ydelse af lån, f.eks. i tilfælde af tab af rejse-midler eller ejendele i øvrigt.
- bistand i civilretlige og strafferetlige sager, således bl.a. på det familieretlige område og i arvesager.
- udstedelse af pas og visum, vejledning vedrørende indrejse- og opholdsbestemmelser, sundheds- og veterinærbestemmelser, flyttegods, personmotorkøretøjer m.m.
- bistand ved udfærdigelse af dokumenter, attester, oversættelser, legalisering, stemmeafgivning i udlandet ved valg og folkeafstemninger.

b. At yde forskellige former for kommerciel bistand til danske firmaer bl.a. gennem kontaktformidling med udenlandske forretningsforbindelser, indhentelse af soliditetsoplysninger og inddrivelse af fordringer.

c. I påkommende tilfælde at yde danske rederier, skibe og deres besætninger forskellige former for bistand, ligesom der kan være tale om tilsynsopgaver af forskellig art.

De honorære repræsentationers opgaver er fastlagt i Instruks for Udenrigstjenesten.

Ud over ovennævnte normale konsulære opgaver kan der — alt efter konsulatets kapacitet, den konsulære embedsmands erhvervsmæssige stilling og placering i det lokale samfund samt, og ikke mindst, den pågældendes personlige engagement — undertiden være tale om at pålægge konsulaterne videregående opgaver. Dette er især af betydning i de tilfælde, hvor der ikke forefindes en udsendt repræsentation i det pågældende land. Disse opgaver kan bestå i mere omfattende bistand på det kommercielle område, såsom gennemførelse af markedsundersøgelser og initiativer til generel eksportfremme så vel som deltagelse i turistmæssige eller kulturelle fremstød. Derudover vil de honorære repræsentationer i mange tilfælde kunne bistå de udsendte repræsentationer på områder, hvor disse ikke i samme omfang som de honorære repræsentationer er i besiddelse af lokalkundskab.

3. Omfang og struktur af den honorære tjeneste

Antallet af konsulater (honorære eller udsendte) bestemmes i første række af omfanget af det totale samkvem — handelsmæssigt, søfartsmæssigt, turistmæssigt, kulturelt — med de pågældende lande, såvel som tilstedeværelsen af fast bosiddende danske i området. Traditionen for tilstedeværelsen af et dansk konsulat kan dog også spille en rolle for opretholdelse af en honorær repræsentation.

Den danske udenrigstjeneste omfatter — foruden 12 udsendte — 474 honorære konsulære repræsentationer, som er fordelt på 104 lande i følgende regioner;

Vesteuropa	250
Østeuropa (Stettin)	1
USA - Canada	50
Latinamerika	70
Australien — New Zealand	10
Afrika	50
Asien (heraf Japan-Sydkorea)	30
Mellemøsten	13
	—

Af de 474 konsulære repræsentationer er 59 generalkonsulater, 308 konsulater og 107 vicekonsulater.

Som det vil ses, er især den største del af de honorære repræsentationer i de vestlige industrilande, d.v.s. Vesteuropa, Nordamerika, Australien — New Zealand, ligesom der i Japan nu er i alt 6 konsulater, mens et 7. påtænkes oprettet.

Der er dog også et betydeligt antal konsulater i Latinamerika og Afrika.

Omvendt findes der ingen honorære repræsentationer i østlande, når bortses fra Stettin og en netop oprettet post i Havana.

4. Hvem udnævnes til honorære tjenestemænd, og hvorledes er udnævnelsesproceduren?

Ved udvælgelsen af emner — der normalt sker efter indstilling fra vedkommende ambassade med efterfølgende høring af Industriministeriet og interesseorganisationer — vil man ifølge sagens natur søge efter personer med en vis position, idet de skal vælges blandt dertil egnede, ansete og økonomisk uafhængige folk på stedet. Hvor der er tale om konsuler i havnebyer, vil man f.eks. lægge vægt på tilknytning til søfartskredsc.

De honorære tjenestemænd kan enten være danske eller udenlandske statsborgere. Ved besættelsen af de honorære poster vil under i øvrigt lige betingelser en dansk eller dansktalende kandidat blive foretrukket.

Skulle man opstille et idealbillede af en honorær konsul, ville dette udvise en fremstående helst dansktalende forretningsmand eller advokat, gerne med sæde i bestyrelsen for en eller flere virksomheder, eventuelt også med sæde i bestyrelsen for en interesseorganisation, ligeledes gerne med nær tilknytning til finansverdenen, med gode kontakter til lokale politikere og med et godt kendskab til danske erhvervsforhold og samfundsforhold i øvrigt. For så vidt angår konsulater i havnebyer vil forbindelsen med skibsfartskredse naturligvis være betydningsfuld.

Udbudet af egnede kandidater kan variere meget fra sted til sted. Det, der tiltrækker kandidater til de honorære konsulater, vil bl.a. være den prestige, der kan være knyttet til erhvervlsen af **konsul**-titlen i det lokale samfund.

5. Hvorledes finansieres de **honorære** repræsentationer?

Selv om de honorære tjenestemænd er personligt ulønnede, refunderer Udenrigsministeriet efter regning alle løbende kontorudgifter i forbindelse med konsulatets drift, **d.v.s. f.eks.** telefon, telex, tryksager, ligesom Udenrigsministeriet i en **række** tilfælde yder konsulatet et fast årligt kontorholdstilskud til **dækning** aflønninger til lokalt ansat personale og/eller udgifter til frusieje.

De samlede refunderede kontorudgifter og kontorholdsudgifter androg i 1988 5,5 mio. kr. Det er langt fra alle repræsentationer, der kræver refusion for sådanne udgifter.

Gebyrindtægter, f.eks. i forbindelse med udstedelse af pas og visa, legaliseringer af dokumenter m.m., tilfalder de honorære konsulenter. Såfremt der er tale om særligt store gebyrindtægter, vil der blive taget hensyn hertil ved fastsættelsen af det faste kontorholdstilskud.

6. Tilsyn og kommunikationer i øvrigt med de honorære repræsentationer

De konsulære repræsentationer er underlagt den diplomatiske repræsentation for det pågældende land, eller Udenrigsministeriet, hvis Danmark ikke opretholder diplomatiske forbindelser. Den overordnede repræsentation giver en honorær repræsentation generelle anvisninger med hensyn til tjenestens udførelse og instruktion i konkrete sager, hvor der måtte være anledning til det, eller hvor den konsulære repræsentation måtte ønske den overordnede repræsentations bistand eller råd.

Da hovedparten af de honorære repræsentationer alene varetager konsulære opgaver, udøver de normalt deres virksomhed ret selvstændigt, således at der kun undtagelsesvis bliver tale om indblanding fra den overordnede repræsentations side.

Fra Udenrigsministeriets og ambassadernes side søger man naturligvis til stadighed at holde konsulernes interesse for at bistå danske og danske interesser så vågen som muligt. Dette sker bl.a. i form af regionale konsulmøder, som med større eller mindre tidsintervaller afholdes i bl.a. USA, England, Tyskland og de nordiske lande.

Endvidere er der i tiden efter 2. verdenskrig med 5-6 års mellemrum blevet afholdt globale konsulmøder i København, senest i juni måned 1989. Ved disse møder er opholdsudgifter m.m. i København gratis for de honorære repræsentanter og deres ledsagere. De globale møder, som erfaringsmæssigt samler deltagere fra så at sige alle dele af verden, har i første række til formål af styrke konsulernes kendskab til dansk erhvervsliv og danske samfundsforhold såvel som deres følelse af samhør med Danmark og derigennem deres interesse i samarbejdet med udenrigstjenesten. Møderne — som hidtil for en meget stor dels vedkommende har været finansieret af diverse fonde og erhvervsorganisationer — er meget værdsat såvel af konsulerne som fra dansk side.

7. Andre nordiske landes samt Hollands brug af honorære repræsentationer

Ved en nylig rundspørge hos Norges, Sveriges, Finlands og Hollands udenrigsministerier er der oplyst følgende om disse landes honorære tjenester:

I de nævnte landes udenrigstjenester indgår således for tiden henholdsvis 427, 435, 400 og 425 honorære repræsentationer i form af generalkonsulater, konsulater og vicekonsulater.

Alle fire lande lægger vægt på konsulernes varetagelse af eksportmæssige opgaver og søger at stimulere disses interesse herfor bl.a. gennem regelmæssigt afholdte konsulmøder, fortrinsvis på regionalt plan, enten i hjemlandet eller i det pågældende opholdsland.

Det finansielle grundlag for de samme landes honorære repræsentationer svarer nogenlunde til det for de danske honorære repræsentationer gældende, d.v.s. at de løbende kontorudgifter refunderes efter regning, medens der herudover i visse tilfælde ydes dækning for udgifter til lokal medhjælp og husleje. Gebyrindtægter overlades ligesom for de danske honorære repræsentationers vedkommende som en almindelig regel til konsulerne, idet der dog ved ydelsen af eventuelle kontorholdstilskud i større eller mindre grad tages hensyn til omfanget af disses gebyrindtægter.

Hvad angår udgifterne til kontorhold ligger de svenske udgifter med godt 6 mio. sv. kr. for indeværende finansår en del over de tilsvarende danske udgifter, mens de norske og finske udgifter på dette område ligger noget under. Hertil kommer udgifterne til dækning af løbende kontorudgifter, som står i tilsvarende forhold til de danske. For så vidt angår Holland foreligger der ikke nærmere oplysninger.

Alle lande tillægger den honorære tjeneste en afgørende betydning som en værdifuld del af den samlede udenrigsrepræsentation.

8. Mulige fremtidige opgaver for de danske honorære repræsentationer

Danmark og mange andre lande har hidtil af forskellige grunde været ret tilbageholdende med at pålægge de honorære konsulater opgaver uden for det egentlige konsulære område, f.eks. med hensyn til eksport- og kulturfremme. Man må således være opmærksom på, at de har modtaget deres udnævnelse i forventning om varetagelse af de arbejdsopgaver, der nærmere er fastlagt i instruksene, jfr. ovenfor, ligesom deres funktionsperiode sædvanligvis først udløber ved normal dansk pensionsalder. Endvidere er de honorære konsulater ulønnede, og i de fleste tilfælde råder de kun over en be-

grænset stab og begrænsede kontormæssige faciliteter. I visse tilfælde kan konkurrencemæssige og andre hensyn også tale imod en videre anvendelse af honorære konsuler. Desuden gælder det, at flere lande enten er meget afvisende, som f.eks. østlandene, eller ret restriktive, som USA, med hensyn til oprettelse af honorære konsuler.

Det må derfor erkendes, at de generelle vilkår, hvorunder disse repræsentationer fungerer, sætter visse grænser for, hvor meget man kan udnytte dette instrument. På den anden side vil det også være rimeligt at se på, om man inden for disse grænser fuldt ud udnytter de muligheder, der ligger i de honorære repræsentationer. Antallet og placeringen må naturligvis justeres af og til. Som ovenfor nævnt bestemmes antallet af honorære konsuler i de enkelte lande af det totale samkvem mellem Danmark og det pågældende land. Men det bør måske også overvejes, om dette kriterium ikke bør suppleres med andre kriterier. Det er for eksempel indtrykket, at i visse lande er kommunikationsforholdene så gode og sprogbarriererne så lave, at de honorære konsulers arbejde ikke i nogen betydningsfuld grad aflaster repræsentationerne. Hertil kommer, at det serviceniveau, danske bistandssøgende forventer, til stadighed bør afpasses til forholdene i Danmark og til udviklingen på kommunikationsområdet.

Desuden kan det nævnes, at man i forbindelse med lukningen af en række udsendte repræsentationer har bestræbt sig på at bevare den størst mulige del af den danske tilstedeværelse ved etableringen af de honorære repræsentationer. Ved at fastholde en del af den udsendte repræsentations lokale stab har man således gjort det muligt for de honorære repræsentationer at fortsætte bl.a. en del af eksportfremmeaktiviteterne.

Udenrigsministeriet kan søge at stimulere engagementet gennem afholdelse af hyppigere regionale konsulmøder. Afholdelse af hyppigere møder vil imidlertid stille visse krav til øgede bevillingstildelinger, såfremt man mere vedvarende vil hæve de honorære repræsentationers aktivitetsniveau. Der kan derudover være grund til at pege på, at der ved skifte på posterne altid vil være behov for at vurdere den honorære repræsentations funktion og at udvise stor omhu ved udvælgelse af honorære repræsentanter.

Den 30. august 1989

Notat

Regionale ambassader

1. Begrebsdefinition

Det er vanskeligt at definere begrebet regional ambassade entydigt og at afgrænse det over for andre repræsentationsformer i udenrigstjenesten. Ved afgrænsningen af begrebet indgår en række elementer, som kan tillægges større eller mindre vægt. Her skal nævnes de tre elementer, der som oftest indgår i beskrivelsen af en regional ambassade:

a. Fagligt element:

Dækning fra en ambassade af en region, hvis lande har en række karakteristiske fællestræk og dermed *rent fagligt* taler for, at samme ambassade indberetter m.v. om forholdene i regionen. Defineret på denne måde adskiller en regional ambassade sig ikke meget fra den i praksis anvendte sideakkreditering.

Sideakkreditering betegner det forhold, at en ambassadør foruden at være akkrediteret (anmeldt) i opholdslandet tillige er akkrediteret i et eller flere andre lande. Sideakkreditering eksisterer i to former; dels en ren form, hvor der ikke er nogen repræsentation i sideakkrediteringslandet, dels en form, hvor der under ledelse af en *chargé d'affaires* tillige er oprettet en repræsentation i sideakkrediteringslandet. De to former kan dog også være blandet — et eksempel er ambassadøren i Buenos Aires, der tillige er sideakkrediteret i Asuncion, La Paz, Lima, Montevideo og Santiago, men hvor der i sidstnævnte tilfælde er oprettet en ambassade under ledelse af en *chargé d'affaires*.

Som det tydeligt fremgår af vedlagte oversigt over sideakkrediteringer er regional placering af repræsentationer således ikke noget ukendt begreb i den danske udenrigstjeneste. En smidig anvendelse af sideakkreditering giver således mulighed for at mindske ressourceindsatsen over tiden i de forskellige lande inden for en region.

b. Rationaliseringsselement:

Ofte indgår også et generelt *rationaliseringssynspunkt* i vurderingen af regionale ambassaders anvendelsesmulighed. Fremfor en spredning af ressourcerne på mange mindre repræsentationer kunne en samling af disse på én repræsentation i en given region være en bedre udnyttelse.

c. Ansvar for visse områder:

Endelig kan man også forestille sig en ambassade med *ansvar for visse sagsområder* inden for regionen, typisk de administrative sager, således at øvrige repræsentationer i området i dette spørgsmål er underlagt regionsambassaden. En sådan regional ambassade adskiller sig begrebsmæssigt ikke meget fra de rationaliseringsafvejninger, der ligger til grund for den under pkt. b nævnte regionalambassade, men vil naturligvis, hvis den føres ud i livet, være en nydannelse.

Overgangen mellem de tre elementer er flydende, men sammenfattende kan det siges, at ideen bag regionalambassaden er en forventning om, at denne via »stordriftsfordele« skulle kunne give en bedre effekt af resourceindsatsen og/eller rumme muligheder for besparelser.

2. Andre repræsentationsformer i udenrigstjenesten

I de sjældne tilfælde, hvor systemet med sideakkrediteringer ikke forekommer tilstrækkeligt, eksisterer en række andre muligheder:

Minirepræsentation: Begrebet opstod i forbindelse med tilpasning af repræsentationsstrukturen i Latinamerika efter en inspektion i 1975. Inspektionen gav anledning til, at ambassaden i Lima blev nedskåret til, hvad man valgte at betegne som en miniambassade. Herved forstod man en ambassade med en meget lille bemanding, typisk en missionschef, en udsendt, erfaren kontormedhjælper, der anmeldtes som attaché, og en til to lokalt ansatte kontormedhjælpere.

Konceptet miniambassade havde sit udgangspunkt i en overbevisning om, at det sjældent ville være en lykkelig løsning at nedlægge en veletableret ambassade, blot fordi det grundlag, hvorpå den i sin tid var oprettet, ikke længere eksisterede fuldt ud.

Oprettelsen af minirepræsentationerne var i høj grad udtryk for et ønske om at begrænse resourceforbruget. Erfaringerne fra disse repræsentationer har dog vist, at man kan rejse alvorlig tvivl over for nytten af at reducere medarbejderstaben så drastisk. Mangfoldigheden af arbejdsopgaver i udetjenesten indskrænker en så sparsom bemandet repræsentations indsats på en række områder. I hvert fald må deres virke nøje defineres for eksempel i forhold til en regionalambassade, jfr. under I.e.

Hjemmebaseret ambassadør: En hjemmebaseret ambassadør har bopæl i København og vil ofte dække flere lande, således at man kunne tale om en form for regional dækning. Hjemmebaserede ambassadører anvendes kun i få tilfælde i den danske udenrigstjeneste; et eksempel har i en årrække i begyndelsen af 1980'erne været en i København baseret ambassadør for en række centralamerikanske lande.

»*Roving Ambassadorship*«: Betegner traditionelt, at en ambassadør er udnævnt for en hel region med det formål at varetage en regional særopgave, uanset om der i forvejen måtte være ambassadører udnævnt i de enkelte lande i regionen. Som eksempel kan nævnes, at USA i en årrække har haft en »særlig udsending« for Mellemøsten. Den danske udenrigstjeneste har ikke hidtil anvendt »*Roving Ambassadorship*«.

3. Regionale ambassader ctr. sideakkreditering

Oprettelse af regionale ambassader med det under pkt. 1.a. nævnte formål er en reel mulighed og eksisterer som nævnt tilnærmelsesvis i dagens udenrigstjeneste i form af sideakkrediteringer. Dette er således tilfældet, hvor man f.eks. af politiske årsager ikke ønsker at lade en ambassadør tage bopæl i det pågældende land, men dog gerne ser en akkreditering og indberetning om de politiske forhold i landet.

Regionale ambassader oprettet ud fra et rationaliseringssynspunkt (pkt.1.b) kan i princippet også genfindes i dagens udenrigstjeneste — ligeledes i form af sideakkreditering, typisk nødvendiggjort i forbindelse med nedlæggelse af ambassader. Oprettelse af regionale ambassader ud fra et rationaliseringssynspunkt vil formentlig medføre en nedtrapning af engagement og aktiviteter i den pågældende region, bortset fra selve opholdslandet.

Den under punkt 1.e. nævnte type regionale ambassade kan end ikke tilnærmelsesvis siges at eksistere i dagens udenrigstjeneste.

Som det fremgår af de eksisterende former for regionsdækning er disse snarere udtryk for en praktisk løsning i en konkret situation frem for et eksempel på en systematisk gennemførelse af regionalambassader.

De danske repræsentationsforhold i lande med føderal statsstruktur (USA, Canada og Forbundsrepublikken) bør nævnes særskilt. Underlagt ambassaderne i disse lande findes en række generalkonsulater, der beskæftiger sig med et afgrænset fagområde (kommercielle og konsulære sager). En række forhold har tilsagt en sådan regional dækning i disse lande, men navnlig de vitale kommercielle interesser, Danmark har i visse regioner af landene, har tilsagt den eksisterende opdeling.

Nævnes kan også, at den danske udenrigstjeneste i to tilfælde har ladet en repræsentation varetage andre nærtliggende repræsentationers administrative opgave. Man kan således i disse tilfælde tale om en regional dækning. Det gælder generalkonsulatet i New York, der varetager FN-missionens administrative forhold, og EF-repræsentationen, der varetager Bruxelles-ambassadens og NATO-repræsentationens boliger.

4. Fordele og ulemper ved regionale ambassader

Anvendelse af regionale ambassader kan næppe gennemføres som globalt princip i udenrigstjenesten. Det må antages, at i en lang række regioner vil det af forskellige årsager være nødvendigt at fravige princippet og opretholde flere ambassader. Den omstændighed, at en række lande har visse fællestræk, er ikke ensbetydende med, at Danmarks interesser i samtlige af de i regionen tilstedeværende lande kan varetages tilfredsstillende fra én ambassade i et enkelt af landene. Navnlig de bilaterale relationer mellem Danmark og landene i regionen kunne tænkes at nødvendiggøre flere ambassader i regionen.

I regioner, hvor samtlige eller hovedparten af landene ikke hører til Danmarks primære interessesfære, er der derimod visse fordele ved en regional dækning. I sådanne tilfælde sikres, at Danmark kan være orienteret om udviklingen i regionen som helhed, samtidig med at man p.g.a. nærheden fortsat er opmærksom på de forhold, der adskiller landene indbyrdes. Her kunne en regional ambassade være et bedre udgangspunkt for analyse af den økonomiske og politiske udvikling i regionen som helhed. Denne fordel opnås imidlertid også ved sideakkreditering.

Derimod er det ikke givet, at der samtidig vil ske en bedre overvågning af de enkelte lande i regionen. I den sammenhæng vil regionalambassaden formentlig ofte hurtigt forekomme fejlplaceret som følge af omstændigheder, der pludselig indtræder i de enkelte lande, og give anledning til tvivl om, hvorvidt man har placeret regionalambassaden korrekt. Ud fra denne synsvinkel forekommer en konsekvent gennemførelse af et regionalambassadeprincip for firkantet sammenlignet med sideakkrediteringssystemet, der giver plads til større differentiering.

Såfremt ideen om regionale ambassader skulle anvendes i den danske udenrigstjeneste, måtte det i givet fald ske efter nøje udvælgelse af de regioner, hvor princippet kunne gennemføres næsten undtagelsesfrit. Som mulige regioner kunne tænkes Caribien, Mellemamerika og andre afgrænsede områder i Latinamerika. Endvidere ville en del områder i Afrika og Asien kunne dækkes af regionsambassader.

På den anden side er der lande i Latinamerika, Afrika og Asien, hvor det ville være klart uhensigtsmæssigt at oprette regionale ambassader. I et område som Golfen har de politiske forhold tidligere tilsagt, at man dér kunne have haft en regional dækning. Med den eksisterende konflikt i området ville dette ikke for tiden være hensigtsmæssigt. Generelt må det antages, at en regional ambassade, der som følge af politiske ændringer i området må flytte, er en tungere enhed at flytte, da selve ideen bag den regionale dækning derved opbrydes, og en tilsvarende »perfekt« dækning ikke nødvendigvis kan findes.

Princippet om regionale ambassader vil næppe være muligt at gennemføre i de områder i verden, hvor Danmark har en tæt og stadig kontakt, d.v.s. i Europa, Norden og Nordamerika. Her ville en regionsordning snarere hæmme varetagelsen af danske opgaver.

For at ikke Danmarks bilaterale relationer til landene i en given region skal lide skade ville det iøvrigt være vigtigt at sikre sig opholdslandets og navnlig de øvrige landes forståelse for placeringen af den regionale ambassade, navnlig såfremt dette måtte medføre ændringer i den eksisterende repræsentationsstruktur. Det ville stadig være nødvendigt at anmelde ambassadøren i de lande, der skulle dækkes af den regionale ambassade, og det bør erindres, at visse lande (Nigeria) ikke accepterer sideakkreditering.

For så vidt angår de regionale ambassader med ansvar for administrative sager spiller Danmarks relationer til de enkelte lande i regionen ikke den store betydning. Derimod må det antages, at varetagelse af de administrative sager sker bedst og mindst ressourceforbrugende enten fra København eller på de enkelte steder, alt afhængig af sagens karakter.

Som det fremgår af den nuværende sideakkrediteringsstruktur for udetjenesten, jfr. vedlagte underbilag, forekommer anvendelsen af sideakkreditering navnlig i de regioner, der ovenfor er nævnt som mulige for oprettelse af regionale ambassader. Sideakkreditering er dog aldrig anvendt fuldt ud for hele regioner, idet der ofte i en given region er andre lande, der berettiger tilstedeværelsen af endnu en eller flere repræsentationer. Fordelene ved oprettelse af regionale ambassader lader sig således let overskygge af den mere praktiske sideakkrediteringsmodel, der er mere flexibel i anvendelse, når stedlige forhold tilsiger det, herunder når disse giver anledning til ændring i repræsentationsforholdene.

5. Tidligere overvejelser om regionale ambassader

I forbindelse med Administrationsdepartementets turnusundersøgelse af Udenrigsministeriet i årene 1976-79 drøftede man også spørgsmålet om regionale ambassader. Forundersøgelsesrappor-

ten, der forelå i januar 1977, tog afstand fra oprettelsen af regionale ambassader. Det anførtes, at samling af de små repræsentationer i en større regionalambassade utvivlsomt ville åbne mulighed for bedre analyse af den politiske og økonomiske udvikling i regionen under eet og vel også i de enkelte af regionen omfattede lande, idet man derved forudså, at der kunne ske en specialisering og bredere overvågning. Det anførtes dog videre, at dette ville ske på bekostning af de fordele, der knytter sig til at have repræsentationer i de enkelte lande. Forundersøgelsen anførte, at man derved mistede den kontakt og goodwill i værtslandet, som er en forudsætning for, at repræsentationen kan løse sine bistandsopgaver tilfredsstillende, herunder dele af den generelle indberetningsvirksomhed.

Forundersøgelsen konkluderede, at etablering af regionale ambassader næppe ville indebære besparelser. Ganske vist ville de faste administrative omkostninger kunne nedbringes noget, men denne besparelse ville formentlig blive mere end opslugt af øgede rejseudgifter.

Rapporten konkluderede, at den eneste fordel, man med sikkerhed ville opnå ved en samling af de små repræsentationer i et område i en regionalambassade, ville være en udvidet analysefunktion for så vidt angik den politiske og økonomiske udvikling i regionen under eet.

I sin konklusion anførte forundersøgelsesgruppen :

»Når det tages i betragtning,

at behovet for politiske og økonomiske analyser i de områder, hvor oprettelse af regionalambassader kan komme på tale, navnlig knytter sig til de enkelte lande og i mindre grad til regionen som sådan,

at regionale analyser udarbejdet af en regionalambassade næppe vil være tilstrækkelige, idet det stadig vil være nødvendigt at sammenholde dem med data fra andre kilder, der ikke er tilgængelige regionalt, og

Gælder det at have en repræsentation på stedet må prioriteres højt på grund af de direkte bistandsopgavers vægt, finder gruppen, at denne analysefunktion, som hidtil, normalt bør udøves i Udenrigsministeriet på basis af de indberetninger om den politiske og økonomiske udvikling i opholdslandet, som repræsentationen indsender som led i den generelle bistandsfunktion suppleret med yderligere materiale efter særlig instruktion.«

6. Nutidige overvejelser om regionale ambassader

Siden turnusgennemgangen har indførelse af regionale ambassader ikke været genstand for overvejelser. Det eksisterende system med sideakkrediteringer har vist sig at fungere hensigtsmæssigt

også i nyere tid. Ovenstående gennemgang synes at vise, at regionalambassaden som begreb ikke har noget selvstændigt indhold, der ikke kan dækkes ved anvendelse af sideakkreditering. Derimod kunne det godt overvejes, om den eksisterende arbejdsdeling repræsentationerne imellem og mellem ude- og hjemmetjenesten kan udvikles yderligere.

Det skal nævnes, at hverken den svenske eller norske udenrigstjeneste anvender regionale ambassader.

I forbindelse med forundersøgelsen i 1976 kom det frem, at flere repræsentationschefer savnede en bedre regional koordination (f.eks. ved møder i regionen). På dette punkt skulle anvendelsen af moderne teknologi inden for en overskuelig fremtid give mulighed for en mere intensiv informationsudveksling mellem de enkelte regioners repræsentationer. Gennemførelse af egentlige regionale møder vil imidlertid forudsætte tilstedeværelse af de nødvendige bevillinger.

Den 30. august 1989

Oversigt over sideakkrediteringer i den danske udenrigstjeneste

		Sideakkrediteringer*)
Algeriet		Tunis (Tunesien)
Algier		
Argentina		Asuncion (Paraguay)
Buenos Aires		La Paz (Bolivia)
		Lima (Peru)
		Montevideo (Uruguay)
		Santiago (Chile)
Australien		Nuku'alofa (Tonga)
Canberra		Port Moresby (Papua New Guinea)
		Suva (Fiji)
		Vila (Vanuatu)
		Wellington (New Zealand)
Belgien		Luxembourg
Bryssel		
Brasilien		Georgetown (Guyana)
Brasilia		Paramaribo (Suriname)
Egypten		Khartoum (Sudan)
Kairo		Mogadiscio (Somalia)
Elfenbenskysten	Overordnet	myndighed for:
Abidjan		Burkina Faso (Ouagadougou)
		Gabon (Libreville)
		Niger (Niamey)
Frankrig	Overordnet	myndighed for:
Paris		Monaco
Grækenland		Sofia (Bulgarien)
Athen		
Hongkong		Macau (Ej stand-by p.gr. af den korte afstand)
Indien		Colombo (Sri Lanka)
New Delhi		Katmandu (Nepal)
		Male (Maldiverne)
		Thimpu (Bhutan)

	Sideakkrediteringer*)
Italien	Valletta (Malta)
Rom	
Jugoslavien	Bukarest (Rumænien)
Beograd	Tirana (Albanien)
Kenya	Addis Ababa (Etiopien)
Nairobi	Kampala (Uganda)
	Victoria (Seychellerne)
	<i>Overordnet myndighed for:</i>
	Burundi (Bujumbura)
	Rwanda (Kigali)
Kina	Pyongyang (Folkerep. Korea)
Peking	
Kuwait	Doha (Qatar)
Kuwait	Manama (Bahrain)
	Aden (Folkerep. Yemen)
Marokko	Banjul (Gambia)
Rabat	Conakry (Guinea)
	Dakar (Senegal)
	Nouakchott (Mauretanien)
Mexico D.F.	Guatemala (Guatemala)
Mexico	Havana (Cuba)
	San Salvador (El Salvador)
	Tegucigalpa (Honduras)
	<i>Overordnet myndighed for:</i>
	Belize (Belize City)
New York	Antigua/Barbuda
	Bahama-øerne
	Bermuda-øerne
	Britiske Jomfruøer
	St. Kitts-Nevis
	Leeward-øerne
Nigeria	Accra (Ghana)
Lagos	Monrovia (Liberia)
	Yaounde (Cameroun)
	<i>Overordnet myndighed for:</i>
	Benin (Cotonou)
	Centralafrikanske Rep. (Bangui)
	Sierra Leone (Freetown)
	Tchad (N'djamena)
	Togo (Lomé)

		Sideakkrediteringer*)
Portugal		Bissau (Guinea-Bissau)
Lissabon	<i>Overordnet</i>	<i>myndighed for:</i> Kapverdiske Øer (Sao Vicente)
Saudi Arabien		Muskat (Oman)
Riyadh		Sanaa (Arab. Rep. Yemen)
Schweiz		Vatikanstaten
Bern		
Singapore		Bandar Seri Begawan (Brunei)
Sovjetunionen		Ulan Bator (Mongoliet)
Moskva		
Syrien		Amman (Jordan)
Damaskus		Beirut (Libanon)
		Nicosia (Cypern)
Tanzania		Moroni (Gomorene)
Dar es Salaam	<i>Overordnet</i>	<i>myndighed for:</i> Madagaskar (Tananarive) Mauritius (Port Louis)
Thailand		Hanoi (Vietnam)
Bangkok		Rangoon (Burma)
		Vientiane (Laos)
Venezuala		Bogota (Colombia)
Caracas		Bridgetown (Barbados)
		Castries (Saint Lucia)
		Kingston (Jamaica)
		Kingstown (St. Vincent og Grenadinerne)
		Quito (Ecuador)
		Port-of-Spain (Trinidad)
		Port-au-Prince (Haiti)
		Roseau (Dominica)
		Santo Domingo (Dominikanske Rep.)
		St. George's (Grenada)
		<i>Overordnet myndighed for (tilsynsmyndighed):</i> Nederlandske Antiller (Willemstad)
Zimbabwe		Gaborone (Botswana)
Harare		Lilongwe (Malawi)
		Maseru (Lesotho)
		<i>Overordnet myndighed for:</i> Swaziland (Mbabane)

Sideakkrediteringer*)

København				Brazzaville (Congo/Brazzaville)
Afrika				Kinshasa (Zaire)
				Luanda (Angola)
København	San	José	(Costa	Rica)
Mellemamerika			Managua	(Nicaragua)
			Panama City	(Panama)

*) Det bemærkes, at alle sideakkrediteringer er på såkaldt stand by-basis, dvs. at der som følge af den bevillingsmæssige situation skal indhentes tilladelse fra ministeriet, forinden tjenesterejser til de sideakkrediterede lande foretages.

Notat

Samarbejdet mellem EF-landenes og de nordiske landes repræsentationer

1. Indledning

Det spørgsmål har været rejst, om de danske repræsentationer kunne aflastes ved et større samarbejde mellem vore EF-partners og de nordiske landes repræsentationer.

For den gode ordens skyld skal det indledningsvis bemærkes, at et sådan samarbejde ikke kan tænkes i EF-landene og i de nordiske lande, idet man jo derved får opholdslandet med i en drøftelse og eventuel fælles rapportering af opholdslandets forhold.

Samarbejdet i disse lande tager derfor f.eks. typisk karakter af, at de øvrige henholdsvis EF- og nordiske repræsentationer inviterer en fremtrædende embedsmand eller politiker til frokost, for at denne kan redegøre for synspunkter i opholdslandet. Herefter rapporterer ambassaderne individuelt til deres hovedstæder.

Drøftelsen i det følgende vil derfor alene vedrøre samarbejdet i 3.-lande og over for internationale organisationer m.v.

2. Nordisk samarbejde

Det nordiske samarbejde mellem repræsentationerne i 3.-lande og ved internationale organisationer har en lang tradition bag sig.

a. Det politiske samarbejde.

Ved f.eks. FN foregår en intensiv konsultation mellem de nordiske lande. Enhver, der har deltaget i FN-delegationen, vil vide, hvor arbejdskrævende dette samarbejde er.

Ganske vist modtager vi undertiden værdifulde oplysninger fra de øvrige nordiske lande, men generelt set må Danmark nok ikke mindst i kraft af sit EF-medlemskab anses for at være mere ydende end nydende med hensyn til informationer under de nordiske konsultationer i f.eks. FN.

For at det nordiske samarbejde kan foregå på et seriøst grundlag

i f.eks. FN, er det foruden vore EF-informationer nødvendigt med en løbende dansk videnindsamling såvel hos FN-sekretariatet, hos de vigtigere landes repræsentanter ved FN samt hos vore ambassader rundt om i verden.

Til trods for den i de senere år stigende mødeaktivitet blandt de nordiske landes FN-repræsentationer er man dog ikke nået dertil, at man laver egentlige fælles indberetninger til hovedstæderne. De eventuelle fælles indstillinger kommunikeres individuelt til de fem hovedstæder. Værdien i samarbejdet ligger i betydningen af de fælles indlæg.

Når det gælder samarbejdet i 3.-lande er der naturligvis også her sædvanligvis en nær kontakt mellem de nordiske landes ambassader. Men også her gælder det, at man ikke laver fælles analyser eller andre indberetninger til hovedstæderne. Det normale samarbejde på det politiske område er udveksling af informationer, ligesom man undertiden kan udveksle kopier af hinandens indberetninger.

I helt ekstraordinære tilfælde er der etableret særlige ordninger. Således har Danmark en ordning med det norske udenrigsministerium vedrørende Sydafrika, hvor vi fra dansk side som bekendt ikke er repræsenteret med udsendte medarbejdere. Ordningen består i, at det danske udenrigsministerium får kopi af indberetninger fra den norske generalkonsul i Johannesburg til UD.

b. Økonomisk samarbejde.

På det økonomiske for ikke at sige det erhvervsmæssige område er der af indlysende konkurrencemæssige årsager ikke tale om noget egentligt samarbejde mellem de nordiske landes repræsentationer i 3.-lande.

c. Det konsulære samarbejde

Derimod er der et udbygget konsulært samarbejde mellem de nordiske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet for så vidt angår bistand til statsborgere fra et af de øvrige nordiske lande, som ikke har nogen repræsentation på det pågældende sted. Dette samarbejde er nedfældet i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. marts 1962 med senere ændringer og uddybende instruktioner. Samarbejdsoverenskomsten taler foruden om samarbejdet i internationale organisationer og på det konsulære område også om det hensigtsmæssige i samordning af bistanden til udviklingslandene samt om samarbejde vedrørende oplysning i udlandet. Endvidere finder der samarbejde sted vedrørende administrative spørgsmål.

Siden samarbejdsoverenskomstens undertegnelse er samarbejdet blevet uddybet og intensiveret.

Som nævnt ovenfor har det været tilfældet på det multilaterale område, især i FN, og på det konsulære område i en lang række lande, hvor f.eks. Danmark ikke har nogen repræsentation eller kun er sideakkrediteret. Det er imidlertid klart, som det også fremgår af en fælles instruktion fra de nordiske udenrigsministerier fra efteråret 1966, at dersom arbejdsopgaverne bliver for store for et enkelt land, må repræsentationsmønstret tages op til drøftelse blandt de nordiske lande. Samarbejdet har imidlertid ikke givet anledning til synderlige problemer, idet det foregår smidigt og pragmatisk. Det er ikke fundet nødvendigt at udarbejde en samlet plan og rollefordeling for dette samarbejde. Det er imidlertid nok en kendsgerning, at Sverige er den ydende part og f.eks. Danmark den nydende. Således bistår Sverige os i Hanoi, Addis Abeba, Stettin, Sofia og Bukarest, medens Danmark bistår Sverige i Accra (en honorær konsul) og ad hoc i Khartoum.

Seneste eksempel på nordisk samarbejde var evakueringen af nordiske statsborgere i Kina efter begivenhederne på Den Himelske Freds Plads i Peking.

d. Udviklingsbistand

På bistandsområdet har der gennem årene fundet et formaliseret samarbejde sted om fælles bistandsprojekter i det sydlige Afrika. Det er ikke erfaringen, at dette har medført en formindskelse af arbejdsbyrden på de berørte repræsentationer. De mere formaliserede samarbejdsformer er derfor nu under afvikling og afløses af fleksible ad hoc løsninger.

e. Informations- og kultursamarbejde

Med hensyn til arbejdet med at udbrede kendskabet til de nordiske lande har dette også udmøntet sig i konkrete tiltag. Som eksempler kan nævnes det store fremstød i USA omkring 1982, Scandinavia Today. Dette fremstød indebar en betydelig arbejdsforøgelse på presse- og kulturområdet for repræsentationerne i USA .

f. Administrativt samarbejde

På det administrative område er det nordiske samarbejde mellem repræsentationerne i 3.-lande ganske udviklet på områder såsom lokallønninger, udetillæg og boligadministration. Det kan f.eks. nævnes, at Danmark og Norge har samarbejdet om opførelsen af ambassadebygninger i Canberra ved siden af hinanden.

g. Fælles ambassader

Alt i alt må det nok konkluderes, at det nordiske samarbejde har betydet såvel lettelser som forøgelser i arbejdsbyrden for vore repræsentationer i 3.-lande, mens det nok væsentligst har betydet en

forøgelse af arbejdsbyrden ved de internationale organisationer. Lettelsen på det konsulære område er utvivlsom, men det er næppe sandsynligt, at man kan komme længere ad den vej, end man allerede er kommet. Danmark kan næppe »skubbe« mere af arbejdsbyrden over på de øvrige nordiske lande, som også har nedskæringer. Vedrørende fælles politisk indberetningsvirksomhed ville denne jo næppe føre til en formindskelse af arbejdsbyrden på de steder, hvor vi i forvejen er repræsenteret, mens vi naturligvis kunne have en fordel i at se indberetninger fra de nordiske lande på steder, hvor vi ikke er repræsenteret. Om et sådant system kunne etableres, således at det delte byrderne nogenlunde ligeligt, er svært at sige. Hertil kommer, om de neutrale nordiske lande ville kunne acceptere en sådan i realiteten fælles indberetningsvirksomhed om politiske forhold.

Det mest vidtrækkende skridt ville naturligvis være fælles nordiske ambassader. Dette ville løbe ind i endnu større praktiske og principielle betænkeligheder end den fælles indberetningsvirksomhed. Og alene at rejse spørgsmålet ville være uhensigtsmæssigt og måske kunne fremkalde en debat, der fremhævede de nordiske landes forskellige tilhørsforhold og udsigterne til at ændre dette. Alt i alt ville en sådan debat kunne rejse skranker snarere end det modsatte, som var hensigten.

3. Samarbejdet mellem EF-landene

Samarbejdet mellem EF-landene ved internationale organisationer og i 3.-lande er langt mere udbygget, når det gælder det politiske og økonomiske område end det tilsvarende nordiske samarbejde, mens dette så til gengæld er mere udbygget end EF-landenes samarbejde på det konsulære område.

a. Det politiske samarbejde

Ved internationale organisationer, som især FN, og konferencer, især GSGE, foregår der en intensiv konsultationsvirksomhed. Hertil kommer, at der efter instruktion fra den politiske komité eller fra udenrigsministrene kan udarbejdes fælles rapporter fra ambassaderne i et 3.-lands hovedstad eller fra f.eks. FN. Dette sker et par gange om året. Hensigten med sådanne anmodninger er normalt ikke at tilvejebringe basisinformationer, men at bidrage til en konkret beslutningsproces mellem de tolv. Rapporterne indeholder derfor, hvad de lokale EF-landes repræsentationer, på basis af de oplysninger, der allerede foreligger for dem, kan enes om at indsende som fællesrapporter. Sådanne rapporter er derfor ifølge deres natur kun et supplement til nationale indberetninger. Ikke uden sammenhæng hermed er der i øvrigt ofte en del modstand mod fæl-

les rapporter fra 3.-lande, især fra de store EF-lande, medmindre rapporterne gælder specifikke områder såsom situationen på Vestbredden eller helt generelle og uforpligtende analyser. Samspillet mellem hovedstæderne og EF-landenes repræsentationer i 3.-lande foregår også på den måde, at f.eks. analyser udarbejdet af f.eks. Østeuropa-arbejdsgruppen inden for EPS udsendes til høring hos EF-landenes østeuropæiske ambassader.

Hovedstæderne pålægger også undertiden og hyppigere og hyppigere formandskabet eller den såkaldte Trojka at optræde på de 12's vegne over for opholdslandets myndigheder.

b. Det økonomiske samarbejde

På det økonomiske og handelspolitiske område er repræsentationerne naturligvis i ganske stort omfang aflastet og hjulpet på de områder, der er dækket af Kommissionens eksklusive kompetence. I de fleste af de lande, hvor sådanne problemer er af betydning for Danmark, har Kommissionen sin egen repræsentation (delegationer) med repræsentationschef. Det må imidlertid tilføjes, at selv sådanne steder fritager det ikke en dansk ambassade fra at følge med på det handelspolitiske område. Dette kan illustreres ved, at de danske myndigheder naturligvis ikke alene kan basere sig på oplysninger fra Kommissionens repræsentation i Washington, når det gælder et så vigtigt spørgsmål som hormondirektivet med de konsekvenser, det kunne få for dansk oksekødseksport og anden eksport til USA. Her var det også vigtigt, at den danske ambassade i Washington kunne forklare de amerikanske myndigheder situationen, således som man så den og eventuelt indhente — som det da også skete i den konkrete sag — supplerende oplysninger og vurderinger af vital interesse for dansk eksport.

c. Administrativt samarbejde

Først i de senere år, fra 1983, er EF-landene gået i gang med at undersøge mulighederne for et nærmere samarbejde mellem de 12 i 3.-lande på det administrative område. Uanset at den politiske komité har anbefalet et nærmere samarbejde vedrørende oversættelser, sprogundervisning, anskaffelse af kontorudstyr, forholdene omkring lokalt ansatte og **sundhedssamarbejde**, er dette samarbejde imidlertid gået trægt. I erkendelse af samarbejdets træge fremdrift vedtog udenrigsministrene den 28. februar 1986 i forbindelse med undertegnelsen af Den europæiske Fællesakt en beslutning, hvor der taltes om behovet for en udbygning af samarbejdet om administrative og andre praktiske spørgsmål, herunder sundhedsspørgsmål.

d. Sundhedsmæssigt samarbejde

Mest fremgang har der været på sundhedsområdet, hvor man har undersøgt mulighederne for fælles, godkendte behandlingsfaciliteter. Således har Danmark påtaget sig en sådan forpligtelse i Zambia. Desuden er de store landes lægefaciliteter i Peking, New Delhi, Nairobi, Kairo og Djakarta i løbet af foråret 1988 åbnet for ansatte ved de andre EF-landes repræsentationer. Endelig er der et stigende samarbejde på AIDS-området.

e. Konsulært samarbejde

På det egentlige konsulære område finder samarbejdet kun sted på enkelte konkrete områder. Således er der etableret et netværk mellem hovedstædernes krisestabe, så man omgående kan kontakte hinanden med henblik på evakuering eller anden bistand. Et sådant samarbejde er effektueret adskillige gange i de senere år og til gavn for danske statsborgere ikke mindst på steder, hvor vi ikke har haft repræsentationer. Dette har eksempelvis været tilfældet i Uganda, Libanon, Sri Lanka og Sydyemen.

Et nyt område, EPS har taget op, er bistand til fængslede. Det er hensigten, at man, når der er truffet endelig beslutning herom, vil foretage EF-démarcher over for sådanne lande, der ikke opfylder Wienerkonsular-konventionens krav om underretning inden for en rimelig tid om tilbageholdte eller arresterede EF-borgere eller ikke opfylder FN's minimumstandardkrav vedrørende fængselsforhold.

f. Informationssamarbejde

På andre områder er der også et vist samarbejde mellem EF-landenes ambassader i 3.-lande. Dette gælder f.eks. informationsområdet, hvor man samarbejder med Kommissionen. Dette samarbejde har dog hidtil ikke været nær så udbygget som på det nordiske område.

g. Fælles ambassader

Alt i alt kunne man naturligvis spørge sig, om dette intensiverede samarbejde mellem EF-landene ikke aktualiserer tanken om fælles EF-ambassader. En sådan tanke har været drøftet flere gange mere uformelt inden for det politiske samarbejde, og sidste år besluttede den franske og tyske udenrigsminister at gennemføre et pilotprojekt med fælles fransk-tyske ambassader i henholdsvis Ulan Bator og Gaborone. Projektet er endnu på undersøgelsesstadiet, da det indebærer en lang række praktiske og juridiske spørgsmål, som må løses, før det kan føres ud i livet. Disse problemer synes størst for Frankrigs vedkommende. Man har valgt Mongoliet og Botswana efter en nøje undersøgelse af, at der her ikke kunne opstå sikkerhedspolitiske eller økonomiske interessekonflikter. Man vil i lyset

af erfaringerne undersøge, om ordningen kan udbygges til andre steder, og om andre EF-lande kan inkluderes i den. Ordningen er begrundet i politiske snarere end ressourcemæssige hensyn og forventes derfor ikke, i hvert fald i første omgang, at indebære besparelser. Også den belgiske og hollandske udenrigstjeneste har indledt et nærmere samarbejde, dog ikke med fællesambassader, men således, at den belgiske ambassade i Beirut også varetager hollandske interesser, mens den hollandske ambassade i Khartoum også varetager de belgiske interesser. Såfremt dette forsøg falder positivt ud, er der planer om at udvide det til visse andre poster.

Når det gælder noget mindre vidtgående områder end en egentlig fællesambassade eller lignende, finder der som nævnt ovenfor allerede et intensivt samarbejde sted. Også dette samarbejde kan tænkes udvidet på lidt længere sigt. Således kan etableringen af det indre marked komme til at betyde, at Kommissionen får en vis rolle at spille på for eksempel eksportfremmeområdet med aflastning af vore egne repræsentationer til følge for eksempel vedrørende fælles eksportfremstød, markedsanalyser m.v. Også på andre områder som asyl- og visumreglerne kan der forudses et ønske om forøget samarbejde. Det skal for god ordens skyld også nævnes, at Luxembourg har en ordning med Holland og Belgien, således at de steder, hvor Luxembourg ikke har repræsentationer, varetages dets politiske interesser af Holland og de økonomiske af Belgien.

4. Afslutning

Verden er i de sidste tyve år blevet langt mere internationaliseret på de forskellige områder end tidligere. Bl.a. derfor er varetagelsen af dansk udenrigspolitik også blevet mere arbejdskrævende. Samtidig er udenrigstjenestens samlede ressourcer, bortset fra erhvervsfremmeområdet og udviklingsbistanden, kun blevet forøget beskedent i denne tyveårsperiode. Når det har kunnet lade sig gøre, skyldes det foruden den kendsgerning, at fagministerierne har påtaget sig en stigende del af arbejdet, bl.a. at vi har forstået at drage fordel af den ressourcebesparelse, der har ligget i, at vi har kunnet anvende de især store EF-landes informationer.

Imidlertid er der en grænse herfor, som markeres især af tre hensyn. For det første kan vi ikke kun nyde, hvis vi skal være en troværdig samarbejdspartner med indflydelse. Baserede vi os alene på andres oplysninger, ville vi hurtigt blive overhørt. For det andet gælder det, at det ikke mindst for et lille land er vigtigt, at vi gør vore synspunkter gældende så tidligt som muligt i beslutningsprocessen og gentager dem konsekvent. For at fremsætte sådanne synspunkter kræves naturligvis informationer på et tidligt tidspunkt fra vore ambassader. De store lande kan netop i kraft af deres størrelse bed-

re tillade sig at fremkomme med deres synspunkter sent i beslutningsfasen. Man kunne naturligvis indvende, at vi godt kunne tilkendegive vor holdning uden et selvstændigt input fra vore ambassader. Dette var nok i større udstrækning tilfældet tidligere, hvor vi ikke deltog i et forpligtende samarbejde med mulighed for reel indflydelse. Men især i **EPS-samarbejdet** er det vigtigt med nuancerede informationer og analyser for at få indflydelse, jfr. nedenfor. For det tredje er det ligeledes vigtigt for at få en dansk synsvinkel på beslutningerne, at man tager følgende forhold i betragtning: Medens det ofte er erkendt, at der på det handelspolitiske område for ikke at sige på eksportfremmeområdet eksisterer en konkurrencesituation, er det sjældnere erkendt, at der heller ikke på det almindelige udenrigspolitiske område er sammenfaldende interesser. Den, der sidder på informationerne, har i højere grad mulighed for at øve indflydelse på den endelige beslutning end den, der ikke har sine egne informationer. De informationer, der tilflyder Danmark fra andre EF-lande, meddeles Danmark ud fra disse landes hensigter og oftest som oplæg til fælles initiativer og handlinger, som det pågældende land finder ønskelige. For at varetage danske interesser i sådanne situationer kræves der derfor snarere fortsat et selvstændigt dansk bidrag til beslutningsprocessen. Derfor kan andres informationer kun være et supplement til vore egne. Og derfor er det vigtigt, at Danmark er repræsenteret i lande, der er af betydning for dansk interessevaretagelse, selv om vi via EF-samarbejdet modtager mange informationer om vedkommende land eller område.

Imidlertid synes der at aftegne sig visse muligheder, hvis vi ønsker det, for et nærmere samarbejde, hvor også Danmark kan deltage, mellem visse EF-landes repræsentationer i 3.-lande, ligesom Kommissionens repræsentationer formentlig også på længere sigt vil komme stærkere ind i billedet til aflastning af ambassaderne. Det kan dog ikke, af de nævnte grunde, forventes, at et mere intensivt samarbejde med de andre EF-lande vil mindske det samlede ressourcebehov på kort sigt, dog afhængigt af fællesrepræsentationernes placering og fordelingsnøglen.

Til orientering vedlægges som underbilag Udenrigsministeriets Instruks af april 1989 for Udenrigstjenesten vedrørende henholdsvis nordisk samarbejde på udenrigstjenestens områder og det europæiske politiske samarbejde.

Den 30. august 1989

Ekstrakt af Udenrigsministeriets instruks af april 1989 vedrørende det nordiske samarbejde og Det europæiske politiske Samarbejde

Nordisk samarbejde på udenrigstjenestens område

A. Generelt

Udenrigsministeriet tillægger samarbejdet mellem de nordiske landes udenrigstjenester den største værdi. Dette gælder ikke mindst samarbejdet mellem de nordiske repræsentationer i udlandet, hvor der er mangeårige traditioner for, at repræsentationerne på stedet konsulterer hinanden i anliggender af fælles interesse og koordinerer deres standpunkter og politik over for opholdslandets myndigheder og i internationale organisationer, ligesom de udveksler informationer og rapporter og yder bistand i konkrete sager.

Et tilsvarende snævert samarbejde finder sted mellem de nordiske udenrigsministerier på politiske, økonomiske og administrative områder, hvor de fem landes udenrigsministre og embedsmænd fra ministerierne regelmæssigt mødes for at udveksle synspunkter og søge deres landes politik koordineret. Nordiske udenrigsminister-møder afholdes på skift i de nordiske hovedstæder mindst hvert halve år, ligesom de bistandsansvarlige ministre afholder regelmæssige møder. På embedsmandsplan mødes såvel pol-cheferne, handelscheferne og cheferne for bistandsadministrationerne som FN-kontorcheferne og eksperter på de enkelte sagsområder jævnligt. Administrative og organisatoriske spørgsmål drøftes under regelmæssige møder af cheferne for udenrigsministeriernes administrationer; på disse møder behandles bl.a. emner som udetillæg, uddannelses- og rekrutteringsspørgsmål, oprettelse af nye repræsentationer, byggeri og ejendomsadministration i udlandet, ligesom det har været overvejet at udsende fælles nordiske specialattachéer, f.eks. på det sociale, kulturelle og informationsmæssige område, hvor der ikke, således som på det kommercielle område, skulle kunne opstå interessekonflikter.

Et formelt grundlag for det samarbejde, der allerede for længst havde udviklet sig, og som er blevet yderligere udbygget efter Den

anden Verdenskrig, blev skabt ved den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. marts 1962 som senest ændret ved overenskomst af 6. maj 1985. Samarbejdsoverenskomsten indeholder følgende bestemmelser, der tager sigte såvel på samarbejdet mellem de fem landes udenrigsministerier som på samarbejdet mellem de stedlige repræsentationer i udlandet:

Artikel 33

De kontraherende parter bør i de tilfælde, hvor dette er muligt og hensigtsmæssigt, rådføre sig med hverandre i spørgsmål af fælles interesse, som behandles i internationale organisationer og på internationale konferencer.

Artikel 34

Embedsmænd, som tilhører en kontraherende parts udenrigstjeneste, og som forretter tjeneste uden for de nordiske lande, skal, i det omfang det er foreneligt med hans tjenstlige pligter, og det ikke møder hindringer fra det lands side, hvori vedkommende forretter tjeneste, tillige bistå statsborgere fra et andet nordisk land, såfremt dette ikke har nogen repræsentation på det pågældende sted.

Artikel 35

De kontraherende parter bør, når som helst det findes muligt og hensigtsmæssigt, samordne deres virksomhed vedrørende bistand til og samarbejde med udviklingslandene.

Artikel 36

Foranstaltninger, der tager sigte på at udbrede øget kendskab til de nordiske lande og det nordiske samarbejde, bør iværksættes i nært samarbejde mellem de kontraherende parter og deres organer for oplysning i udlandet. Hvor det skønnes hensigtsmæssigt, kan det gøres ved fælles optræden.

Disse artikler tilsigter at fastlægge visse hovedlinier for samarbejdet mellem de nordiske landes udenrigstjenester, men det har ikke været tanken at begrænse samarbejdet til de i artiklerne nævnte områder, og som nævnt er der allerede etableret et snævert samarbejde også på andre felter.

B. Nordisk konsulært samarbejde

I efteråret 1966 tilstillede de nordiske udenrigsministerier deres diplomatiske repræsentationer enslydende instruktioner om inden for deres respektive områder at etablere det i den nordiske samarbejdsoverenskomsts artikel 34 foreskrevne samarbejde mellem de

nordiske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet, for så vidt angår bistand til statsborgere fra et af de øvrige nordiske lande, som ikke har nogen repræsentation på det pågældende sted.

Denne fælles nordiske instruktion indeholder følgende retningslinier for samarbejdet:

1. Hovedprincipper for samarbejdet

1. Det konsulære samarbejde bør ikke begrænses til bestemte bistandsområder, men skal i hvert fald omfatte de i nærværende instruktion angivne. Såfremt der derfor på et sted allerede består samarbejde i videre omfang, eller der skønnes at være behov og mulighed for et videregående samarbejde i almindelighed eller i en konkret sag, skal instruktionen ikke være til hinder herfor, men betragtes som vejledende for samarbejdets udførelse.

2. Et betydningsfuldt led i samarbejdet er den rådgivende virksomhed, som en udsendt repræsentation kan yde et andet nordisk lands honorære repræsentation.

3. En midlertidig bestyrer under vakancer og orlov ved en repræsentation skal kunne påregne råd og bistand fra de øvrige nordiske repræsentationer på stedet.

4. Bistand til et andet nordisk lands borgere vil normalt kun komme på tale, når vedkommendes eget land end ikke har honorær repræsentation på stedet eller så nær, at det vil være naturligt at henvende sig dér.

5. Samarbejdet skal for det første omfatte bistandsområder, der ikke skønnes at ville indebære en indsats, der går ud over, hvad en nordisk repræsentation umiddelbart vil kunne yde uden særlig instruktion og uden nøjere kendskab til den bistandssøgendes eget lands udenrigsinstruks. Dette gælder således:

Udstedelse af attester om faktiske forhold, f.eks. leveattester, undtagen i tilfælde, hvor det ved lov eller anordning er krævet, at attesten udstedes af en national konsul, praktisk bistand i form af råd og vejledning om forholdene på stedet,

løsning af lokale problemer af praktisk natur, bistand til opnåelse af forbindelse med hjemlandets udenrigsministerium eller anden hjemlig myndighed eller nærmeste egen repræsentation, opbevaring, udlevering og omadressering af post, anvisning af egnet advokat på stedet,

eftersøgninger,
deponering af værdier på repræsentationen.

6. Desuden gælder samarbejdet følgende betydningsfulde konsu-
lære sagsområder:

bistand til og hjemsendelse af nødlidende nordiske borgere,
bistand til fængslede og tiltalte,
dødsfald, bistand ved begravelse eller hjemsendelse af kister og ur-
ner.

7. Bistand i sager af større omfang eller af retlig karakter - og det
gælder i særlig grad de under pkt. 6 nævnte områder - vil normalt
forudsætte, at der tages kontakt med og indhentes instruktioner fra
nærmeste repræsentation for den bistandssøgendes hjemland (el-
ler om fornødent fra dette lands udenrigsministerium). Selvom an-
svaret for bistandstilfældets behandling her overgår til denne myn-
dighed, vil det i praksis ofte være af største betydning, at vedkom-
mende nordiske repræsentation på stedet kan virke som lokal for-
midler.

De i dette kapitel omhandlede tjenesteydelser vil være gebyrbe-
lagt, jfr. kap. XVIII, afsnit G.

8. I tilfælde, hvor der efter omstændighederne må handles uden
forudgående instruktion, vil en nordisk repræsentation i første om-
gang kunne støtte sig til sit eget lands udenrigsinstruks, selvom bi-
standen herved måtte få et indhold, der afviger fra, hvad den bi-
standssøgende ville have opnået efter sit hjemlands regler.

9. Om ydelse af økonomisk bistand gælder følgende regler:

- a) Økonomisk bistand ud over et ringe beløb til dækning af et øje-
blikkeligt behov vil normalt kræve bemyndigelse fra den bi-
standssøgendes egen nærmeste repræsentation eller hans hjem-
lands udenrigsministerium.
- b) Ved ydelser af økonomisk karakter, herunder også udlæg eller
garantier, skal den bistandssøgende, hvor det overhovedet er
muligt, in duplo underskrive en skylderkklæring, der betegner
sig »Fællesnordisk låneerklæring« af følgende ordlyd:

Fællesnordisk låneerklæring

Undertegnede, hvis personlige data findes anført på nærværende
erklæring, erkender herved af

(Repræsentationens navn)

at have modtaget et lån, stort _____

således som nærmere specificeret nedenfor. Jeg forpligter mig til at refundere mit lands udenrigsministerium det udlagte beløb efter de regler, der gælder i mit hjemland med adgang til fyldestgørelse i samtlige mine aktiver, ligesom det vil kunne indeholdes i min fremtidige arbejdsfortjeneste.

_____	_____
(sted)	(dato)

	(underskrift)
Navn: _____	
Stilling: _____	
Fødselsår og -dato: _____	
Fødested: _____	
Pas nr. _____ af / 19_____	
Pas udstedt af: _____	
Adresse i hjemlandet: _____	
Midlertidig adresse på stedet: _____	
Pårørende i hjemlandet:	
Navn: _____	
Stilling: _____	
Adresse: _____	
Kontant udbetalt: _____	
Billetindkøb: _____	
Garantier stillet: _____	
andet _____	
total: _____	

Denne låneerklæring indsendes efter bistandsydelsen af vedkommende repræsentation til refusion hos den bistandssøgendes egen nærmeste repræsentation eller hans hjemlands udenrigsministerium.

- c) Det skal være en fast regel, at vedkommende nordiske repræsentation altid får sine udlæg refunderet automatisk og omgående fra en af de nævnte instanser, uanset om der i det konkrete tilfælde måtte være ydet den bistandssøgende hjælp ud over den, han ville kunne få efter sit hjemlands regler.

10. Om særlige bistandsområder.

- a) I krigs- og krisesituationer, under uroligheder og naturkatastrofer vil der være et særligt behov for nordisk samarbejde om bi-

stand, der under disse omstændigheder i øvrigt kan tænkes at blive af videregående karakter. Der tænkes her på forhold som kontakt med og vejledning til nordiske borgere, meldinger om deres befindende, evakuering, hjemrejsebistand, pengelån, hjælp med udrejseformaliteter, billetgarantier, udstedelse af pas og nationalitetsbeviser og tilvejebringelse af nødvendige forsyninger.

I lande/områder, hvor der skønnes at bestå særlige risici for indre uroligheder eller naturkatastrofer, bør repræsentationen holde nær kontakt med de nordiske repræsentationer for om nødvendigt at søge en vis koordinering mellem disse to landes krise/beredskabsplanlægning.

b) Bistand på handelssøfartens område

1. Modtager en nordisk repræsentation fra en lokal myndighed meddelelse vedrørende sikkerheden om bord på et fartøj fra andet nordisk land, skal underretning snarest indsendes til nærmeste repræsentation for fartøjets hjemland eller til dettes udenrigsministerium.

2. Repræsentationen bør i rimeligt omfang formidle forbindelse mellem hyresøgende nordiske søfolk og skibe fra disse lande.

3. På begæring af skibsføreren på et fartøj fra et andet nordisk land skal repræsentationen modtage en søprotest samt udfærdige bevis derom eller bistå føreren med at afgive en sådan protest over for vedkommende lokale myndighed og bevidne indførelse i skibsdagbogen om den foretagne søprotest (jfr. Instruksens Bind 2, kapitel IV, afsnit F.).

4. Er et i et nordisk land hjemmehørende skib forlist, eller ramt af anden svær søulykke, skal repræsentationen i første række yde al den praktiske hjælp, som kræves for at bistå skibsføreren og besætningen, sørge for deres umiddelbart fornødne pleje, indkvartering, beklædning og underhold samt snarest muligt underrette repræsentationen for fartøjets hjemland om de trufne foranstaltninger.

Om nødvendigt skal repræsentationen påse, at foranstaltninger til redning af fartøjets besætning uden ophold iværksættes.

Repræsentationen bør endvidere bistå skibsføreren eller skibets agent med foranstaltninger som besigtning, opbevaring af skibsdokumenter, besætningsmedlemmernes hjemrejse eller ny forhyring.

5. Er der på stedet stationeret en velfærdssekretær eller sømandspræst fra et nordisk land, bør repræsentationen bistå denne i det omfang, det er praktisk muligt. Dette gælder især ved henvendelser til de lokale myndigheder.

6. Såfremt en syg eller tilskadekommet sømand af skibsføreren på et fartøj fra et andet nordisk land overgives til repræsentationens forsorg, eller denne selv anmoder om repræsentationens bistand, skal repræsentationen sørge for, at der ydes sømanden fornøden hjælp og pleje. Repræsentationen bør også, efter samråd med skibsføreren eller skibets agent, sørge for sømandens ophold i, eller udrejse fra det pågældende land. Repræsentationen bør endvidere straks underrette nærmeste repræsentation for skibets hjemland eller dettes udenrigsministerium, når alvorlig sygdom eller større ulykke har ramt en sømand.

Såfremt skibsføreren eller agenten ikke udsteder skriftlig garanti for påløbende omkostninger, bør instruktion snarest indhentes fra nævnte repræsentation eller udenrigsministerium.

Anmoder en sømand, som er statsborger i et andet nordisk land eller er bosat i et af disse, i andre tilfælde end de ovenfor nævnte, om bistand fra repræsentationen, skal der ydes ham nødvendig hjælp i praktiske anliggender eller den bistand, som er nødvendig for at opfylde hans øjeblikkelige økonomiske behov, indtil instruktion i sagen er indhentet fra de nævnte myndigheder.

I det omfang det uden større vanskeligheder er muligt, bør repræsentationen med henblik på opbevaring og eventuel viderebefordring til nærmeste repræsentation for sømandens hjemland modtage hyremidler eller personlige effekter, som tilhører en sømand, der er blevet efterladt af et skib hjemmehørende i et andet nordisk land.

I tilfælde, hvor hjemrejse kan ske med fly i overensstemmelse med reglerne for Government Request, er repræsentationen bemyndiget til at udstede den fornødne rekvisition for statskassens regning under samtidig indberetning til Udenrigsministeriet (jfr. Instruksen Bind 2, kapitel XI, afsnit E.).

7.1 Danmark, Finland, Norge og Sverige er som et resultat af nordisk samarbejde på lovgivningens område tilvejebragt nye regler om søforklaring. En repræsentation, som tilhører et af disse lande, og som af den pågældende myndighed i sit hjemland har modtaget bemyndigelse til at afholde søforklaring, skal også afholde en sådan for skibe hjemmehørende i et af de andre lande, når der på stedet ikke findes dertil bemyndiget repræsentation for skibets eget hjemland, og anmeldelse respektive anmodning om søforklaring indgives af skibsføreren, skibets reder eller kompetent myndighed i fartøjets hjemland. Når en sådan søforklaring afholdes, skal repræsentationen anvende de nationale regler, som gælder for repræsentationens virksomhed i så henseende (jfr. Instruksens Bind 2, kapitel IV, afsnit D.).

Udskrift af protokol om søforklaring for et skib fra et andet nordisk land skal indsendes til det pågældende lands udenrigsministerium.

8. Svensk lovgivning kræver i visse tilfælde, at syns- og skønsmænd i søfartsanliggender udpeges af en konsulær myndighed. Sådanne syns- og skønsmænd kan også udpeges af en dansk, finsk eller norsk repræsentation.

c) Bistand i erhvervssager, herunder eksportstøttearbejdet, falder principielt uden for det etablerede samarbejde, men hjælp vil naturligvis kunne ydes i henhold til pkt. 1, eller hvor bistanden falder ind under de i pkt. 5 opregnede, ukomplicerede områder.

d) Ved bistand i arveanliggender begrænser det konsulære samarbejde sig til, at konsulaterne om dødsfald, som kommer til deres kundskab, indberetter, hvor der måtte være behov derfor, når afdødes nærmeste pårørende eller testamentarvinger befinder sig i et nordisk land.

Da de nordiske lande har forskellig lovgivning på det arveretlige område, undtages fra det konsulære samarbejde sådanne opgaver som registrering af efterladenskaber efter borgere i et andet nordisk land, kontrol med dødsboforvaltningen på stedet eller anden virksomhed som repræsentant for arvingerne.

2. Samarbejdets gennemførelse

a) Bistandssamarbejdet omfatter som tidligere nævnt i princippet såvel de udsendte som de honorære repræsentationer. Da de honorære konsuler imidlertid ikke ved deres tiltræden har påtaget sig nogen forpligtelse til at varetage også andet lands anliggender, vil der næppe kunne pålægges dem nogen tjenesteplicht i så henseende, ud over hvad hver enkelt konsul selv har påtaget sig. Foruden de allerede i art. 31 indeholdte begrænsninger vil hver enkelt honorær konsuls inddragelse i arbejdet derfor afhænge af, om han selv har erklæret sig villig til at påtage sig at medvirke i sager vedrørende borgere fra andre nordiske lande end det, han repræsenterer. Det forventes dog som et minimum, at nordiske borgere altid vil kunne påregne bistand af formidlende karakter eventuelt samtidig med ydelse af en mindre øjeblikkelig hjælp, hvor et akut behov måtte tilsige dette.

De honorære repræsentationer bør under skyldig hensyntagen hertil søges inddraget i samarbejdet i størst muligt omfang.

b) Der er enighed mellem de nordiske landes udenrigsministerier om, at det må være en forudsætning for samarbejdet, at et nordisk land tager skridt til oprettelse af egen repræsentation, såfremt det

skulle vise sig, at bistandsydelse på et eller flere områder bliver for stor en byrde for de andre nordiske landes stedlige repræsentationer.

Såfremt en sådan situation måtte opstå inden for repræsentationens jurisdiktion, bør der efter fornøden konsultation med de øvrige landes repræsentationer indberettes herom til Udenrigsministeriet.

c) Som hovedregel bør der finde en forhåndsfordeling sted mellem de nordiske repræsentationer af bistanden til borgere fra nordiske lande, der ikke er repræsenteret på stedet. Bistand bør fortrinsvis ydes af udsendt repræsentation, hvor en sådan findes på pladsen.

Da det imidlertid ikke skønnes muligt eller hensigtsmæssigt for udenrigsministerierne at træffe endelig bestemmelse om fordelingen, der ofte vil afhænge af lokale omstændigheder, er repræsentationen bemyndiget til i samråd med de udsendte repræsentationer fra de øvrige nordiske lande at tilrettelægge fordelingen under hensyntagen til de stedlige forhold.

d) Notifikation af samarbejdet over for opholdslandets myndigheder. I overensstemmelse med det almindeligt antagne folkeretslige princip bør der som hovedregel ved samarbejdets etablering foretages notifikation, medens forudgående samtykke fra opholdsstaten ikke skulle være nødvendigt. Støtte for denne antagelse findes i den i Wien den 24. april 1963 undertegnede FN-konvention om konsulære forbindelser, i hvis art. 8 det hedder: »Upon appropriate notification to the receiving State, a consular post of the sending State may, unless the receiving State objects, exercise consular functions in the receiving State on behalf of a third State«.

Selv om Wiener-konventionen endnu ikke kan betragtes som gældende folkeret, synes dog de fleste lande at anerkende art 8's princip som udtryk for den almindeligt herskende opfattelse af, hvilke formkrav der må opfyldes ved en konsularembedsmands varetagelse af tredjelandes konsulære interesser. Da der imidlertid er tale om varierende synspunkter i de enkelte lande, er repræsentationen bemyndiget til i samråd med de øvrige nordiske udsendte repræsentationer at afgøre, under hvilken form notifikation skal finde sted.

Såfremt ganske særlige forhold på stedet skulle tilsige en undladelse af notifikation, skal repræsentationen indberette herom med angivelse af de nærmere omstændigheder og af de øvrige nordiske repræsentationers synspunkter.

e) Tjenestevejen. Bistandssagens indhold er afgørende for, ad hvilke tjenstlige kanaler der indhentes instruktion hos højere konsulæ-

re eller diplomatiske myndigheder eller indberettes om sagen.

Bistandsopgavernes forskelligartede karakter indebærer således, at anmodninger om bistand hos et andet lands konsulære repræsentation og indhentelse af direktiver kan fremsættes uden om de sædvanlige tjenstlige kanaler. Ved en repræsentations varetagelse af et andet nordisk lands konsulære interesser bør vedkommende repræsentations egne overordnede myndigheder dog have underretning om bistanden. Dette vil normalt kunne ske ved fremsendelse af kopier af skrivelser i sagen ad tjenstlige kanaler.

f) Adresse- og telefonlister. Som en praktisk forholdsregel til gennemførelse af det konsulære samarbejde bør repræsentationen med regelmæssige mellemrum tilsende de den underlagte konsulater ajourførte adresse- og telefonlister for samtlige nordiske landes konsulære og diplomatiske myndigheder inden for repræsentationens område.

g) Da de udsendte nordiske repræsentationer ikke alle steder har ens jurisdiktionsområder, vil visse repræsentationer være nødt til at koordinere det konsulære samarbejde med mere end ét hold nordiske repræsentationer. Såfremt der i denne henseende måtte opstå problemer, som ikke lader sig løse på stedet, vil repræsentationen kunne indberette herom med anførelse af et forslag til løsning. Sagen vil da blive behandlet mellem de nordiske udenrigsministerier.

De fem nordiske udenrigsministerier har aftalt, at Danmark skal koordinere det i instruktionen foreskrevne samarbejde. Det påhviler derfor de danske diplomatiske repræsentationer, hver inden for sit område, at tage initiativet til gennemførelse af det i instruktionen foreskrevne samarbejde. Hvis Danmark ikke har diplomatisk repræsentation på stedet, men dette er tilfældet for andre nordiske lande, påhviler initiativet en af de stedlige repræsentationer efter nærmere indbyrdes aftale. Har ingen af de nordiske lande diplomatisk repræsentation på stedet, påhviler koordinationen den sideakkrediterede danske repræsentationschef, subsidiært en af de øvrige nordiske landes sideakkrediterede repræsentationschefer.

Det europæiske politiske Samarbejde (EPS)

A. Generelt

Det udenrigspolitiske samarbejde, som EF-landene indledte i 1970 under betegnelsen »Det europæiske politiske Samarbejde«, EPS, blev i 1986 traktatfæstet i Den europæiske fælles Akt. Akten indeholder i afsnit III traktatbestemmelser om »Det europæiske udenrigspolitiske Samarbejde«, der vedlægges som *bilag 1*.

Hovedmålsætningen for EPS er, at parterne bestræber sig på i fællesskab at formulere og iværksætte en europæisk udenrigspolitik. De forpligter sig til at informere hinanden gensidigt og til at konsultere hinanden om ethvert udenrigspolitisk spørgsmål af generel interesse. Målet er at sikre, at landenes samlede indflydelse udøves mest effektivt gennem samordning, overensstemmelse mellem deres holdninger og gennemførelse af fælles handlinger. Konsultationerne skal finde sted, inden parterne fastlægger deres endelige holdninger. Fastlæggelse af fælles holdninger udgør et udgangspunkt for parternes politik.

EF-Kommissionen inddrages fuldt ud i det politiske samarbejde. De tolv udenrigsministre og et medlem af Kommissionen mødes mindst fire gange om året inden for rammerne af EPS. De kan ligeledes behandle udenrigspolitiske spørgsmål inden for rammerne af det politiske samarbejde i forbindelse med møder i Rådet for De Europæiske Fællesskaber. Herudover kan EPS-emner tages op i forbindelse med de halvårslige EF-topmøder i Det Europæiske Råd samt på de halvårslige uformelle EF-udenrigsministertermøder.

Til at forberede ministrenes drøftelser og til at give den nødvendige fremdrift og sikre kontinuiteten i EPS-samarbejdet mødes medlemslandenes politiske direktører regelmæssigt i Den Politiske Komité. Gruppen af europæiske korrespondenter har til opgave efter retningslinier fra Den politiske Komité at følge gennemførelsen af EPS og at studere problemer af generel organisatorisk karakter. Der findes endvidere en række arbejdsgrupper, der holder møder efter Den Politiske Komités retningslinier. Den ugentlige oversigt fra Departementet for Udenrigsanliggender indeholder på bagsiden en oversigt over mødevirksomheden inden for EPS-samarbejdet.

Udenrigsministeriet tillægger Det europæiske politiske Samarbejde den største vægt. Repræsentationerne bør til stadighed være opmærksomme på behovet for indberetninger forud for EPS-møder.

B. Samarbejde mellem EF-landenes repræsentationer

I forbindelse med undertegnelsen af Den europæiske fælles Akt vedtog udenrigsministrene en beslutning af 28. februar 1986 indeholdende en række bestemmelser om den praktiske gennemførelse af visse aspekter i traktatbestemmelserne om Det europæiske politiske Samarbejde. Beslutningen vedlægges som *bilag 2*. Disse bestemmelser vedrører bl.a. samarbejdet mellem medlemsstaternes repræsentationer og Kommissionens delegationer i tredjelande og ved internationale organisationer.

Opgaverne for repræsentationen er samarbejde med de andre EF-landes repræsentationer om aktuelle udenrigspolitiske spørgsmål, udarbejdelse af fælles rapporter samt orienteringer ved besøg. Hertil kommer et samarbejde på det administrative område.

Samarbejdet med de øvrige EF-landes repræsentationer foregår dels i EF-landenes hovedstæder, dels i tredjelande.

I EF-landenes hovedstæder har den praksis udviklet sig, at repræsentationscheferne fra EF-landene regelmæssigt mødes med værtslandets politiske direktør med henblik på drøftelse af spørgsmål, der behandles inden for EPS.

Om samarbejdet i tredjelandene foreskriver beslutningen af 28. februar udveksling af oplysninger om politiske og økonomiske emner. Medlemslandenes repræsentationschefer og Kommissionens repræsentant i tredjelande skal regelmæssigt mødes for at samordne deres synspunkter og udarbejde fælles rapporter, enten efter anmodning fra Den Politiske Komité, eller, når situationen kræver det, på eget initiativ. Drøftelserne på disse møder er af fortrolig karakter.

Initiativ til udarbejdelse af fælles rapporter vil fortrinsvis komme i form af en henstilling fra Den Politiske Komité om at udarbejde en generel politisk rapport eller en vurdering om et givet emne. Som nævnt vil sådanne rapporter dog også kunne udarbejdes på initiativ af repræsentationerne på stedet.

Det påhviler formandskabets repræsentationschef at indkalde til møder til drøftelse af politiske og økonomiske emner. Til disse møder eller til arbejdsfrokoster kan personer med tilknytning til det politiske og økonomiske liv i opholdslandet inviteres. Vedrørende hyppigheden af disse møder eksisterer en høj grad af fleksibilitet, afhængig af den praksis, der er etableret på stedet. Møder bør dog finde sted mindst en gang om måneden på repræsentationschefsniveau.

Aflægger en dansk minister eller højtstående embedsmand besøg i et tredjeland eller ved en international organisation, bør den danske repræsentation på forhånd underrette kolleger om besøget og efterfølgende sikre underretning af disse om de førte samtaler.

Beslutningen af 28. februar foreskriver tillige en gensidig underretning om administrative og praktiske spørgsmål. Den pålægger repræsentationerne at yde gensidig bistand i praktiske spørgsmål, at samarbejde vedrørende kommunikation, at udveksle informationer og udarbejde fælles planer med henblik på lokale krisesituationer. Repræsentationerne skal endvidere udbygge samarbejdet om sikkerhedsforanstaltninger, konsulære anliggender, sundhedsspørgsmål, især vedrørende sanitært og medicinsk udstyr, og skole-spørgsmål. Der forudses tillige samarbejde på informationsområdet, det kulturelle område og vedrørende udviklingsbistand.

Detaljerede retningslinier for repræsentationernes opgaver inden for rammerne af **EPS-samarbejdet** er indeholdt i Udenrigsministeriets skrivelse nr. AA 6843 af 4. juni 1987 med bilag.

a. Bilag 1

Afsnit III

Traktatbestemmelser om **det europæiske udenrigspolitiske samarbejde**

Artikel 30

For Det europæiske udenrigspolitiske Samarbejde gælder følgende bestemmelser:

1. De høje kontraherende parter, medlemmer af De europæiske Fællesskaber, bestræber sig på i fællesskab at formulere og iværksætte en europæisk udenrigspolitik.

2. a) De høje kontraherende parter forpligter sig til at informere hinanden gensidigt og til at konsultere hinanden om ethvert udenrigspolitisk spørgsmål af generel interesse for at sikre, at deres samlede indflydelse udøves mest effektivt gennem samordning, overensstemmelse mellem deres holdninger og gennemførelse af fælles handlinger.

b) Konsultationerne finder sted, inden de høje kontraherende parter fastlægger deres endelige holdning.

c) Hver kontraherende part tager i sin stillingtagen og i sine nationale handlinger fuldt ud de andre partners holdninger i betragtning og tager behørigt hensyn til den interesse, som ligger i vedtagelsen og iværksættelsen af fælles europæiske holdninger.

For at øge deres mulighed for fælles udenrigspolitisk handling sikrer de høje kontraherende parter den gradvise udvikling og fastlæggelsen af fælles principper og målsætninger.

Fastlæggelsen af fælles holdninger udgør et udgangspunkt for de høje kontraherende parters politik.

d) De høje kontraherende parter bestræber sig på at undgå enhver

handling eller stillingtagen, som kan skade deres effektivitet som en samlet kraft i internationale anliggender eller inden for internationale organisationer.

3. a) Udenrigsministrene og et medlem af Kommissionen mødes mindst fire gange om året inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde. De kan ligeledes behandle udenrigspolitiske spørgsmål inden for rammerne af Det politiske Samarbejde i forbindelse med møder i Rådet for De europæiske Fællesskaber.

b) Kommissionen inddrages fuldt ud i Det politiske Samarbejde.

c) For at gøre det muligt at vedtage fælles holdninger og gennemføre fælles handlinger afholder ~~de høje~~ kontraherende parter sig så vidt muligt fra at skabe hindringer for tilvejebringelsen af en konsensus og for den fælles handling, som måtte følge heraf.

4. De høje kontraherende parter sikrer, at **Europa-Parlamentet** inddrages snævert i Det europæiske politiske Samarbejde. Med henblik herpå underretter formandskabet regelmæssigt Europa-Parlamentet om udenrigspolitiske emner, som behandles inden for rammerne af Det politiske Samarbejde, og påser, at der i disse drøftelser tages behørigt hensyn til Europa-Parlamentets synspunkter.

5. Der bør være sammenhæng mellem Det europæiske Fællesskabs eksterne politik og den politik, som er vedtaget inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde.

Formandskabet og Kommissionen har hver inden for sin ~~kom-~~petence et særligt ansvar for at sikre tilvejebringelsen og opretholdelsen af denne sammenhæng.

6. a) De høje kontraherende parter finder, at et snævrere samarbejde i spørgsmål vedrørende den europæiske sikkerhed vil kunne yde et væsentligt bidrag til udviklingen af Europas identitet i udenrigspolitiske spørgsmål. De er indstillet på at styrke samordningen af deres holdninger vedrørende de politiske og økonomiske aspekter af sikkerheden.

b) De høje kontraherende parter er besluttet på at bevare de teknologiske og industrielle betingelser, der er nødvendige for deres sikkerhed. De vil arbejde herfor, såvel på nationalt plan, som, såfremt dette er hensigtsmæssigt, inden for rammerne af de kompetente institutioner og organer.

c) Bestemmelserne i dette afsnit er ikke til hinder for et snævrere samarbejde på det sikkerhedsmæssige område mellem visse af de høje kontraherende parter inden for rammerne af Den vesteuropæiske Union og af Atlantpagten.

7. a) De høje kontraherende parter vil i de internationale organisationer og på de internationale konferencer, som de deltager i, bestræbe sig på at indtage fælles holdninger inden for de emner, der er omfattet af dette afsnit.

b) I internationale organisationer og på internationale konferencer,

hvor ikke samtlige høje kontraherende parter deltager, vil de, der deltager, fuldt ud tage hensyn til de holdninger, der er opnået enighed om inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde.

8. De høje kontraherende parter etablerer, hver gang de anser det for nødvendigt, en politisk dialog med tredjelande og regionale grupper.

9. De høje kontraherende parter og Kommissionen udbygger, gennem gensidig bistand og information, samarbejdet mellem deres repræsentationer, som er akkrediteret i tredjelande eller ved internationale organisationer.

10. a) Formandskabet for Det europæiske politiske Samarbejde varetages af den høje kontraherende part, som varetager formandskabet for Rådet for De europæiske Fællesskaber.

b) Formandskabet har ansvaret for så vidt angår initiativer og koordinering samt i spørgsmål om at repræsentere medlemsstaterne over for tredjelande med hensyn til de aktiviteter, der vedrører Det europæiske politiske Samarbejde. Formandskabet er endvidere ansvarligt for den daglige ledelse af Det politiske Samarbejde, især for fastlæggelse af mødeplan, samt for indkaldelse og tilrettelæggelse af møder.

c) De politiske direktører mødes regelmæssigt i Den politiske Komité for at give den nødvendige fremdrift, at sikre kontinuiteten i Det europæiske politiske Samarbejde og at forberede ministrenes drøftelser.

d) Den politiske Komité, eller om nødvendigt et møde på minister-niveau, indkaldes inden for otteogfyrre timer efter anmodning fra mindst tre medlemsstater.

e) Gruppen af europæiske Korrespondenter har til opgave, efter retningslinier fra Den politiske Komité, at følge gennemførelsen af Det europæiske politiske Samarbejde og at studere problemer af generel organisatorisk karakter.

f) Der holdes møder i arbejdsgrupper efter Den politiske Komités retningslinjer.

g) Et sekretariat, placeret i Bruxelles, bistår formandskabet med forberedelsen og gennemførelsen af arbejdet inden for Det europæiske politiske Samarbejde samt med administrative spørgsmål. Sekretariatet udøver sine funktioner under formandskabets ledelse.

11. Med hensyn til privilegier og immuniteter sidestilles medlemmerne af sekretariatet for Det europæiske politiske Samarbejde med medarbejderne ved de høje kontraherende parters diplomatiske repræsentationer på det sted, hvor sekretariatet er placeret.

12. Fem år efter denne akts ikrafttræden undersøger de høje kontraherende parter, om der er grund til at tage afsnit III op til revision.

b. Bilag 2

Det europæiske politiske Samarbejde

Beslutning vedtaget af udenrigsministrene inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde i forbindelse med undertegnelsen af Den europæiske fælles Akt.

28. februar 1986

I forbindelse med undertegnelsen af Den europæiske fælles Akt beslutter udenrigsministrene, inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde, at vedtage de i nærværende tekst anførte bestemmelser vedrørende den praktiske gennemførelse af visse aspekter i afsnit III i denne Akt. Disse bestemmelser vil kunne revideres i henhold til de inden for Det europæiske politiske Samarbejde gældende procedurer.

Ministrene bekræfter, at de regler og den praksis, som er blevet fastlagt med henblik på at sikre den praktiske gennemførelse af Det europæiske politiske Samarbejde, navnlig i rapporterne fra Luxembourg (1970), København (1973) og London (1981) samt i den højtidelige erklæring om Den europæiske Union (1983), og som er optaget i Det europæiske politiske Samarbejdes regelsamling, forbliver i kraft og suppleres med de i det følgende anførte bestemmelser:

I. Forbindelserne mellem Det europæiske politiske Samarbejde og **Europa-Parlamentet**

Med henblik på at sikre **Europa-Parlamentets** nære tilknytning til Det europæiske politiske Samarbejde finder kontakterne til Europa-Parlamentet navnlig sted som følger:

1. Formandskabet underretter regelmæssigt Europa-Parlamentet om de udenrigspolitiske emner, der drøftes inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde.
2. Formandskabet forelægger ved indledningen af sin funktionsperiode **Europa-Parlamentet** sit program. Ved afslutningen af funktionsperioden forelægger formandskabet **Europa-Parlamentet** en beretning om de opnåede fremskridt.
3. Formandskabet fremsender én gang om året til Europa-Parlamentet en skriftlig meddelelse om fremskridtene inden for Det europæiske politiske Samarbejde og deltager på ministerniveau i **Europa-Parlamentets** generaldebat om udenrigspolitikken.
4. Formandskabet for Det europæiske politiske Samarbejde og

medlemmerne af Europa-Parlamentets politiske udvalg mødes fire gange om året til samråd, som afholdes uformelt, for at drøfte hovedpunkterne i den seneste udvikling inden for Det europæiske politiske Samarbejde.

Med henblik på forberedelsen af disse møder gør Den politiske Komité ministrene bekendt med **Europa-Parlamentets** stillingtagen på det udenrigspolitiske område.

For at gøre meningsudvekslingerne mere frugtbare underretter formandskabet og Europa-Parlamentets politiske udvalg på forhånd hinanden om de vigtigste emner, som vil kunne tages op til drøftelse.

5. Efter fælles aftale kan der efter behov afholdes særlige informationsmøder på ministerniveau om bestemte emner inden for Det europæiske politiske Samarbejde.
6. Formandskabet besvarer parlamentsmedlemmernes **forespørgsler** vedrørende aktiviteterne inden for Det europæiske politiske Samarbejde og deltager i **Europa-Parlamentets** spørgetid i overensstemmelse med de godkendte regler og praksis herom.
7. Formandskabet påser, at der i arbejdet inden for Det europæiske politiske Samarbejde tages behørigt hensyn til de synspunkter, der er indeholdt i Europa-Parlamentets beslutninger.

Formandskabet besvarer de beslutninger vedrørende spørgsmål af større betydning og af generel rækkevidde, til hvilke Europa-Parlamentet anmoder om bemærkninger.
8. Formandskabet fremsender så hurtigt som muligt til Europa-Parlamentet de erklæringer, som er vedtaget inden for rammerne af Det europæiske politiske Samarbejde.

II. Samarbejdet mellem medlemsstaternes repræsentationer og Kommissionens delegationer i tredjelande og ved internationale organisationer

1. Medlemsstaternes repræsentationer og Kommissionens delegationer udbygger deres samarbejde i tredjelande og ved internationale organisationer på følgende områder:
 - a) udveksling af oplysninger om politiske og økonomiske emner;
 - b) gensidig underretning om administrative og praktiske spørgsmål;
 - c) gensidig bistand i praktiske spørgsmål;
 - d) kommunikation;
 - e) udveksling af informationer og udarbejdelse af fælles planer med henblik på lokale krisesituationer;

- f) sikkerhedsforanstaltninger;
 - g) konsulære anliggender;
 - h) sundhedsspørgsmål, især vedrørende sanitært og medicinsk udstyr;
 - i) skolespørgsmål;
 - j) informationsområdet;
 - k) det kulturelle område;
 - 1) udviklingsbistand. Der erindres om de af Rådet vedtagne relevante bestemmelser.
2. Medlemsstaternes repræsentationschefer og Kommissionens repræsentant i tredjelandene mødes regelmæssigt for at samordne deres synspunkter og udarbejde fælles rapporter enten efter anmodning fra Den politiske Komité eller, når situationen kræver det, på eget initiativ.
 3. Med henblik på at styrke samarbejdet mellem repræsentationerne i tredjelande drøftes dette samarbejde med regelmæssige mellemrum i Den politiske Komité på grundlag af repræsentationernes rapporter herom.
 4. Medlemsstaterne vil undersøge mulighederne for at yde hjælp og bistand til statsborgere fra andre medlemsstater i de tredjelande, hvor de pågældende medlemsstater ikke har nogen repræsentation.

III. Sekretariatet for Det europæiske politiske Samarbejde: Opgaver og organisation

Sekretariatet for Det europæiske politiske Samarbejde udfører sine opgaver under formandskabets myndighed. Sekretariatet bistår formandskabet i forberedelsen og gennemførelsen af arbejdet inden for Det europæiske politiske Samarbejde såvel som i administrative spørgsmål.

Sekretariatet bistår formandskabet med at sikre Det europæiske politiske Samarbejdes kontinuitet og dets sammenhæng med Fællesskabets holdninger.

1. Sekretariatet:

- a) bistår formandskabet i tilrettelæggelsen af møderne i Det europæiske politiske Samarbejde, herunder ved udarbejdelse og fordeling af dokumenter samt ved udfærdigelse af referater;
- b) samarbejder med Gruppen af europæiske Korrespondenter i udarbejdelsen af konklusioner og retningslinier samt i udførelsen af alle andre opgaver, som gruppen bliver pålagt af Den politiske Komité;
- c) bistår arbejdsgruppernes formænd med hensyn til procedu-

- rer og fortilfælde såvel som med udarbejdelse af mundtlige rapporter samt analyser;
- d) bistår formandskabet i udarbejdelsen af tekster, som skal offentliggøres på medlemsstaternes vegne, herunder svar på forespørgsler og spørgsmål fra Europa-Parlamentets medlemmer og bemærkninger til de beslutninger, som er omhandlet ovenfor i kapitel 1, punkt 7, andet afsnit, om forbindelserne mellem Det europæiske politiske Samarbejde og Europa-Parlamentet;
 - e) varetager Det europæiske politiske Samarbejdes arkiver og bistår formandskabet i udarbejdelsen af Det europæiske politiske Samarbejdes halvårslige tekstsamling;
 - f) ajourfører Det europæiske politiske Samarbejdes regelsamling;
 - g) bistår i givet fald formandskabet i kontakterne med tredjelande.
2. Sekretariatet træffer de nødvendige foranstaltninger med henblik på at sikre tolkning til og fra alle officielle fællesskabssprog ved stats- og regeringschefernes møder samt ved ministermøderne. Sekretariatet drager omsorg for, at alle dokumenter vedrørende Det europæiske politiske Samarbejde, der forelægges eller vedtages på disse møder, straks oversættes til alle officielle fællesskabssprog.
3. Sekretariatet består af fem embedsmænd. I fortsættelse af erfaringerne med de hidtidige støttehold, afgiver formandskabet for Det europæiske politiske Samarbejde samt de to forudgående og de to efterfølgende formandskaber hver en embedsmand for en periode, der omfatter fem formandskaber. De embedsmænd fra udenrigsministerierne, som for en periode indgår i sekretariatet, har status som medlemmer af de diplomatiske repræsentationer i Bryssel, til hvilke de er knyttet administrativt.
- Sekretariatschefen udpeges af udenrigsministrene efter nærmere bestemmelser, som skal aftales mellem dem.
4. Bestemmelser om administrativt personale, materiel opbygning og driftsudgifter fastsættes i en senere beslutning.

IV. Det europæiske politiske Samarbejdes mødesteder

Møderne i Det europæiske politiske Samarbejde afholdes normalt på det sted, hvor sekretariatet har sæde. Møderne på ministerniveau og møderne i Den politiske Komité kan afholdes i hovedstaden i det land, der varetager formandskabet.

V. Regler om anvendelse af sprog i Det europæiske politiske Samarbejde

Med hensyn til sprog anvendes den ordning, der gælder for De europæiske Fællesskaber.

Ved møder på embedsmandsniveau, samt for så vidt angår GO-REU kommunikationen, følges indtil videre den hidtidige praksis inden for Det europæiske politiske Samarbejde.

Notat

Administrationsafdelingens ressourceforbrug

1. Indledning
2. Personaleforbrug 1989 på henholdsvis administrative funktioner og servicefunktioner.
3. Personaleforbrug 1989 på aktiviteter rettet mod henholdsvis ude- og hjemmetjenesten.
4. Personaleforbrug 1980-89
5. Personalesammensætning 1980-89
6. Produktivitetsudvikling 1980-89
7. Decentralisering af administrative funktioner.
8. Sammenligning af ressourceforbruget på administrative opgaver i de nordiske landes udenrigsministerier
 - a. Ejendomsadministration
 - b. Kom-centre
 - c. Regnskabsfunktioner
 - d. Informatik
 - e. Betjentopgaver
9. Fremtidigt ressourceforbrug.

Underbilag 1 : Organisationsdiagrammer.

Underbilag 2 : Oversigt over igangværende og planlagte rationaliseringstiltag.

1. Indledning

Administrationsafdelingen varetager administrative funktioner og servicefunktioner for såvel hjemme- som udetjenesten.

Blandt afdelingens arbejdsopgaver kan nævnes rekruttering, ansættelse og forflyttelse af medarbejdere, efteruddannelse, normeringsspørgsmål i hjemme- og udetjenesten, udarbejdelse af finanslov, udenrigstjenestens organisation, regnskab, teknologiplanlægning, byggeri, køb, leje og vedligeholdelse af boliger og kancellier i udlandet, sikkerhedstjeneste, kommunikation, reception, vagt, budkørsel, postfordeling, postafsendelse, administration af centraladministrationens konferencecenter (Eigtveds Pakhus), lønanvisning, udetillægsberegning samt møblering og udsmykning i udetjenesten.

Administrationsafdelingens organisation fremgår af underbilag 1.

2. Personaleforbrug 1989 på henholdsvis administrative funktioner og servicefunktioner

Den 1. juni 1989 var der i alt 210,2 fuldtidsansatte medarbejdere i Udenrigsministeriets administrationsafdeling. Fordelingen på enkeltfunktioner fremgår af tabel 1.

Det fremgår, at service- og specialfunktionerne den 1. juni udgjorde 152 årsværk eller næsten tre fjerdedele. Den største enkeltfunktion var bejantkorpsset, der med 74 årsværk udgjorde mere end en tredjedel af afdelingens totale personaleforbrug. Til en vurdering af bejantkorpssets vægt i afdelingens samlede personaleforbrug er en opgørelse pr. 1. juni imidlertid i nogen grad misvisende, idet korpsset pt. reduceres væsentligt p.g.a. diverse rationaliserings tiltag (se afsnit 9).

De egentlige kontorenheder — generalisterne — udgjorde 60 årsværk eller lidt mere end en fjerdedel af afdelingens totale personaleforbrug.

Tabel 1
A-afdelingen pr. 1. juni 1989

	årsværk	
Chefer Ir 36 og derover*)	8	
AC'ere under Ir 36	8	
Sagsbeh.kt.funk. (generalister)	22,7	
Korrespondenter	13,7	
Studenter	1,5	
Kontorelever	6	
(a) Subtotal generalister	59,9	28,0

	Antal årsværk	%
Regnskab og lønanvisning incl. elever	32,2	
Informatik	5,3	
Kom-center og teknikere	30	
Translatører	3,8	
Betjentkorps	74	
Omstilling	4	
Arbejdsmand	1	
(b) Subtotal service- og specialistfunktioner	150,3	72,0
Ialt(a) + (b)	210,2	100,0

*) Incl. rejseinspektøren, personalekonsulenten og en ambassadør til rådighed

3. Personaleforbrug 1989 på aktiviteter rettet mod henholdsvis ude- og hjemmetjenesten

Aktiviteter rettet mod udetjenesten er bl.a. udsendelse og hjemkaldelse af medarbejdere og spørgsmål iøvrigt vedr. personalet i udetjenesten, godkendelse af budgetter og regnskaber for udsendte repræsentationer, honorære repræsentationer, udetjenestens organisation og personaleforbrug, møblering af chefsboliger og kancellier, godkendelse af nye lejemål, godkendelse af vedligeholdelsesplaner for *statsejendomme*, beregning af udetillæg, anvisning afløn til personalet i udetjenesten, virksomhedsundersøgelse, rådgivning i spørgsmål om repræsentationernes edb-anvendelse, undervisning af personale i forbindelse med udsendelse (budget, regnskab, tekstbehandling, telex- og radiokommunikation), sikkerhedsspørgsmål, ægtefælle- og børnebesøgsrejser.

I tabel 2 er foretaget et skøn over, hvor stor en del af afdelingens aktiviteter der er rettet mod udetjenesten:

Tabel 2
Skønnet årsværksforbrug på udetjenesteanliggender

	Antal årsværk (jf. tabel 1)	% årsværk anvendt på udetjeneste (skøn)	Antal årsværk anvendt på udetjeneste (skøn)
Chefer Ir. 36 og derover*)	8	60	4,8
AC'ere u.lr. 36	8	50	4
Sagsbeh.ktfunkt. (generalister)	22,7	75	17
Korrespondenter	13,7	50	6,9
Studenter	1,5	50	0,8
Kontorelever	6	50	3
(a) Subtotal generalister	59,9	61	36,5
Regnskab og lønanv. incl. elever	32,2	45	14,5
Informatik	5,3	35	1,9
Kom-center og teknikere	30	90	27
Translatører	3,8	—	—
Betjentkorps	74	10	7,4
Omstilling	4	25	1
Arbejdsmand	1		
(b) Subtotal service- og specialistfunktioner	150,3	34	51,8
Ialt(a) + (b)	210,2	42	88,3

*) Incl. rejseinspektøren, personalekonsulenten og 1 ambassadør til rådighed.

Det anslås, at i alt 88 årsværk eller 42 pct. er beskæftiget med aktiviteter rettet mod udetjenesten. Der er imidlertid stor variation i de enkelte funktioners betjening af udetjenesten, specielt inden for service- og specialistfunktionerne. Således er f.eks. ca. 90 pct. af korn-centrets personaleforbrug rettet mod udetjenesten, mens det samme kun er tilfældet for ca. 10 pct. af betjentkorpsets personaleforbrug.

Ca. 60 pct. af personaleforbruget i de egentlige kontorenheder er rettet mod udetjenesteaktiviteter.

4. Personaleforbrug 1980-89

Før sammenflytningen på Asiatisk Plads i 1980 var Udenrigsministeriet spredt over 6-7 forskellige adresser, hvilket stillede specielle krav til f.eks. betjentkorps og andre servicefunktioner. Det er derfor formentlig irrelevant at sammenligne det nuværende personaleforbrug med situationen før 1980.

Fra 1980 til 1989 (januar) er afdelingens personaleforbrug reduceret med 17 fuldtidsansatte eller ca. 7 pct. fra 231 til 214 fuldtidsansatte, jfr. tabel 3.

Tabel 3

Administrationsafdelingens bemanding 1980-89

	1980	1982	1984	1986	1988	jan 1989	1980-89
Fuldtidsansatte i alt	231	252	228	234	221	214	÷ 7,4%

(Fra: Rapport om Udenrigsministeriets administrationsafdeling, marts 1989.)

5. Personalesammensætning 1980-89

Administrationsafdelingens personalesammensætning har, som det fremgår af tabel 4, ændret sig siden 1980.

Tabel 4

Bemanning i udvalgte personalegrupper 1980-89

	1980	1982	1984	1986	1988	jan 1989	1980-89
ACereo.lr36	6	6	6	6	8	8	+ 33 %
ACereu.lr36	14	11	11	9	7	8	÷ 43%
Sagsb.kt.funk. incl. regnskab	65	69	63	66	62	55	÷ 15%
Korr., ktelever og stud.	27	25	26	27	25	26	÷ 4%
Betjente	82	94	84	79	80	74	÷ 10%
Kom-center og teknikere	29	29	29	29	30	30	+ 3%
Translatører	4	4	4	4	4	4	
Omstilling	6	6	4	4	4	4	÷ 33%

(Optælling baseret på Udenrigsministeriets tøtefenbøger fra 1980 og frem.)

Reduktionen i personaleforbruget er især sket i sagsbehandlergruppen, hvor akademikerne under lønramme 36 er reduceret med 43 pct. fra 14 til 8 fuldtidsansatte, og hvor gruppen af sagsbehandlende kontorfunktionærer er reduceret med 15 pct. fra 65 til 55 fuldtidsansatte.

Kontorfunktionærerne udgør en meget stor andel — ca. 3/4 — af sagsbehandlergruppen. Andelen er fastholdt i hele perioden.

Der har ikke fundet en tilsvarende reduktion sted inden for hjælpepersonalet, når bortses fra omstillingen. Antallet af korrespondenter, kontorelever, studerende og medarbejdere i kom-centret har været konstant.

Betjentkorpset er indtil januar 1989 reduceret med 10 pct. Når de igangværende rationaliseringer er tilendebragt, vil betjentkorpset imidlertid være reduceret med ca. 23 pct. i forhold til bemandingen i 1980.

6. Produktivitetsudvikling 1980-89

De 214 årsværk i administrationsafdelingen pr. 1.januar 1989 administrerede og ydede service til i alt ca. 1.490 årsværk i udenrigstjenesten (hjemmetjenesten, udsendte og lokaltansatte). Den 1.januar 1989 administrerede hvert årsværk i administrationsafdelingen således 7,0 årsværk i udenrigstjenesten. I 1980 var samme ratio 1 : 6,2 . Fra 1980 til 1989 har produktivitetsstigningen således været ca. 13 pct.

Udviklingen i ratioen mellem administrerende og administrerede fremgår af tabel 5 :

Tabel 5

Produktivitetsudvikling i A-afdelingen 1980-89

	1. Fuldtidsansatte i udenrigs- tjenesten**)	2. Fuldtids- ansatte i A-afdelingen*)	
1980	1423	231	6,2
1982	1460	252	5,8
1984	1461	228	6,4
1986	1500	234	6,4
1988	1566	221	7,1
1989	1490	214	7,0

*) Excl. kantinepersonale.

**) §10.01

(Fra: Rapport om Udenrigsministeriets administrationsafdeling, marts 1989)

Anvender man kun personalet i de egentlige kontorenheder i administrationsafdelingen som beregningsgrundlag, har produktivitetsstigningen fra 1980 til 1989 været mere end 40 pct. Ved indregning af de ikke-kompenserede arbejdstidsnedsættelser ville produktivitetsstigningen være endnu større.

I forbindelse med samordningen af de parallelle udetjenester har Udenrigsministeriet med virkning fra den 1. juli 1989 overtaget administrationen af ressortministeriernes specialattachéer og disses hjælpepersonale. Det drejer sig om i alt 96 medarbejdere (ca. 80 årsværk), hvoraf 29 lokaltansatte er overgået til egentlig ansættelse i Udenrigsministeriet. Administrationen af specialattachéerne er overtaget, uden at der er givet kompensation for den deraf følgende forøgelse af arbejdsbyrden i Udenrigsministeriets administrationsafdeling. Ratioen mellem administrerende og administrerede er således idag steget til ca. 1 : 7,5.

Ved vurdering af den produktivitetsstigning, der har fundet sted i administrationsafdelingen siden 1980, må der dog tages hensyn til udlægningen af administrative funktioner til repræsentationerne i udlandet (se nedenfor).

Denne udlægning har, som man kunne forvente, ført til, at der i udetjenesten anvendes flere personaleressourcer på administrative sager — 66 årsværk i 1987 mod 61 i 1980. Samtidig lægger de administrative sager imidlertid i 1987 beslag på en mindre andel af den bilaterale udetjenestes totale sagsbehandlerressourcer, end tilfældet var i 1980, jfr. tabel 6.

Tabel 6

Den bilaterale udetjenestes anvendelse af sagsbehandlerressourcer på administrative sager 1980-87

	1980	1982	1984	1986	1987	1980-87
Sagsbehandlerressourcer (årsværk)	61	59	62	66	66	+8,2%
% af sagsbehandling	14,9	13,4	13,5	13,8	13,4	÷ 10,5%

(Fra: Virksomhedsrapport 1980 og følgende år)

Med forbehold for, at resultaterne af virksomhedsundersøgelserne i udetjenesten for 1988 og 1989 endnu ikke foreligger, forekommer det således rimeligt at konkludere, at den ovenfor omtalte produktivitetsstigning i administrationsafdelingen er reel og at den ikke skyldes et merforbrug på administrative sager andetsteds i tjenesten.

•

7. Decentralisering af administrative funktioner

De sagsområder, som i de senere år er udlagt til repræsentationerne, er først og fremmest ejendomsadministrationen, herunder møblering.

Hvor nyanskaffelser til udsendte medarbejders boliger tidligere blev administreret i København, opereres der i dag med et rekvisitionssystem, hvor repræsentationerne — i den udstrækning møbler og udstyr ikke kan købes lokalt — køber ind direkte hos leverandører i Danmark. Den eneste undtagelse er kancellierne samt de repræsentative afsnit i chefsboligerne.

På samme måde er ansvaret for vedligeholdelse af statsejendomme i udlandet overdraget til repræsentationerne, som udarbejder vedligeholdelsesplaner i samarbejde med lokale bygningsagkyn-
dige.

Yderligere sagsområder, som forventes udlagt til repræsentationerne, er indkøb af kontorvogne samt tilrettelæggelsen af ægtefælle- og børnebesøgsrejser.

I 1987 indledtes et »frirepræsentationsforsøg«. Formålet var at give de 10 repræsentationer større budgetansvar og dispositionsfrihed og dermed lade den mere detaljerede styring fra centralt hold afløse af et ramme- og budgetstyringssystem. Der har allerede kunnet konstateres en forbedring i budgetlægning og forbrugsstyring på frirepræsentationerne. Det overvejes derfor at lade ordningen omfatte samtlige repræsentationer.

I forbindelse med indførelsen af det ny økonomisystem pr. 1. januar 1990 vil væsentlige dele af regnskabsfunktionerne blive decentraliseret.

8. Sammenligning af ressourceforbruget på administrative opgaver i de nordiske landes udenrigsministerier

Organisationsdiagrammer for administrationsafdelingerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er vist i underbilag 1. Af diagrammerne fremgår det, at samtlige administrationsafdelinger varetager en række »kerneområder« (personale, efteruddannelse, budget, regnskab, organisation, løn, edb, kommunikation, drift (hjemmetjenesten) og sikkerhed.

En egentlig optælling af personalet på basis af organisationsdiagrammerne med henblik på sammenligning af personaleforbruget giver imidlertid ingen mening, fordi der er opgaver, som varetages af visse administrationsafdelinger, men ikke af andre. En umiddelbar sammenligning af personaleforbruget på visse specialopgaver (f.eks. regnskab og betjentkorps) er heller ikke mulig, fordi de sam-

me arbejdsopgaver ikke varetages af samme personalegruppe.

Som eksempler på forhold, der bør korrigeres for ved en egentlig sammenligning af personaleforbruget, kan nævnes

- at bibliotek og arkiv sorterer under administrationsafdelingen i Norge, Sverige og Finland, men ikke i Danmark,
- at ejendomsadministration og møblering varetages af administrationsafdelingen i Danmark, men i Norge og Sverige er henlagt under boligministeriet,
- at MF-centralen i Norge og Sverige kun udfører kopieringsopgaver, mens den danske også i vid udstrækning udfører større mangfoldiggørelsesopgaver,
- at rejseafregningsenheden i Sverige varetager rejseafregning for hele centraladministrationen, mens samme enhed i den danske regnskabssektion kun varetager rejseafregning for Udenrigsministeriet samt for EF-rejser,
- at receptionistopgaver i Norge og Sverige varetages af kontorfunktionærgruppen, men i Danmark af betjentkorpset,
- at betjentkorpset i Danmark forestår driften af centraladministrationens conferencecenter (Eigtveds Pakhus),
- at visse vagtopgaver i Norge og Sverige varetages af privat henholdsvis statsligt vagtbureau,
- at budgettering og lønanvisning i Finland hører under regnskabssektionen.

Ved en rundspørge til de danske ambassader i de nordiske hovedstæder i august 1989 er søgt klarlagt, hvor meget personale de øvrige nordiske lande i 1989 eller senere anvendte/anvender på de samme opgaver, som administrationsafdelingen i det danske udenrigsministerium varetager. Endvidere er det søgt klarlagt, hvor mange ansatte og hvor mange udsendte repræsentationer der administreres. Resultatet er følgende:

Det fremgår, at den danske og den svenske administrationsafdeling overordnet set har en lavere produktivitet eller et højere serviceniveau, om man vil. Norge har klart den højeste produktivitet målt ud fra såvel antallet af ansatte i tjenesten som antallet af repræsentationer.

Bag denne overordnede betragtning skjuler der sig imidlertid store variationer i ressourceforbruget på specialfunktioner. I rundspørgen er personaleforbruget i visse specialfunktioner søgt klarlagt, igen med udgangspunkt i den danske definition af hvert enkelt område. De indhentede oplysninger fremgår af tabel 7.

Tabel 7
Personaleforbrug på administrative specialfunktioner i de nordiske lande

Specialfunktioner	Personaleforbrug 1989 (årsværk)			
	DK	F	S	N
Ejendomsadministration og møblering	5	26	42	7
Regnskab, excl. rejseafregning	21	27	13	14
Informatik	6	4	18	7
Kom-centre	27	23	27	14
Teknikere	3	6	5	i.opl.
Omstilling	4	4	5	i.opl.
Vagt, reception, intern postfordeling, postafsendelse, budkørsel, papirforvaltning (betjentopgaver)	55	72	42	28

I det følgende er der foretaget sammenlignende »produktivitetmålinger« på hver enkelt specialfunktion.

a. Ejendomsadministration

Danmark anvender betragteligt færre ressourcer end de øvrige nordiske lande på ejendomsadministration og møblering i udlandet.

I Danmark administreres hvert årsværk 114 boliger/kancellier. I Norge administreres 69 pr. årsværk, i Finland 21 og i Sverige 17. Den meget lave produktivitet i Sverige og Finland har sammenhæng med, at man i modsætning til Danmark har valgt et meget højt serviceniveau på området. Dertil kommer, at den danske boligadministration i vid udstrækning er decentraliseret. Der er dog ingen tvivl om, at Danmark har langt den højeste produktivitet på dette område.

Tabel 8
De nordiske landes ressourceforbrug på ejendomsadministration og møblering i udlandet

	1989			
	DK	F	S	N
Antal årsværk anvendt på ejendomsadministration og møblering	5	26	42	7
Antal kancellier og boliger, der administreres	569*)	451	606	481
Antal boliger/kancellier pr. ejendomsadministrator	114	21	17	69

*) Excl. ca. 60 specialattachéboliger overtaget pr. 1.7.89.

b. Kom-centre

Til gengæld anvender Danmark forholdsvis flere ressourcer på transmission af teleddelelser.

Tabel 9

De nordiske landes ressourceforbrug på transmission af teleddelelser

	1989			
	DK	F	S	N
Antal årsværk i Kom-centre	27	23	27	14
Antal repræsentationer, der betjenes	87	103	115	72
Antal repræsentationer pr. årsværk i Kom-center	3,2	4,5	4,3	5,1

Målt på ovenstående måde betjener det danske kom-center 3,2 repræsentationer i gennemsnit. I Norge, som har den højeste produktivitet/laveste serviceniveau betjenes 5,1 repræsentationer pr. årsværk. Her bør dog tilføjes, at man i Norge anser serviceniveauet for at være lige i underkanten. Et ressourceforbrug/serviceniveau svarende til det finske og svenske ville forudsætte, at det danske kom-centers bemanning reduceredes med ca. 1/3. Da det imidlertid ikke foreligger oplyst, hvor mange teleddelelser de respektive kom-centre afsender/modtager, bør der ikke drages for håndfaste konklusioner ud fra ovenstående tabel.

Som det vil fremgå af afsnit 9, overvejes det danske komcenter automatiseret. Et sådant projekt vil kunne nedbringe personaleforbruget i kom-centret væsentligt.

c. Regnskabsfunktioner

På regnskabsfunktioner (excl. rejseafregning) har Danmark den næstlaveste produktivitet, kun overgået af Finland.

Tabel 10

De nordiske landes ressourceforbrug på regnskabsfunktioner, excl. rejseafregning

	1989			
	DK	F	S	N
Antal årsværk i regnskabsfunktioner	21	27	13	14
Antal repræsentationer, der betjenes	87	103	115	72
Antal repræsentationer pr. årsværk i regnskabsfunktioner	4,1	3,8	8,8	5,1

Hvert årsværk i regnskabssektionen i Danmark betjener i gennemsnit 4,1 repræsentationer. I Sverige, hvor regnskabsfunktionerne er lagt på edb, betjener hvert årsværk 8,8 repræsentationer.

I Danmark forventes personaleforbruget nedbragt i de kommende år som følge af indførelsen af det ny økonomisystem (se afsnit 9).

d. Informatik

På informatik-/edb-siden er der meget stor forskel på personaleforbruget fra land til land.

Tabel 11

De nordiske landes personaleforbrug på edb-funktioner

	1989			
	DK	F	S	N
Antal årsværk anvendt på edb-funktioner	6	4	18	7
Antal ansatte i tjenesten	1.673*)	1.830	2.240	1.294
Antal ansatte pr. edb-årsværk	279	458	124	185

*) Excl. 96 overtaget i forbindelse med samordningen af de parallelle udetjenester pr. 1.7.89.

Mens hvert årsværk i edb-funktionerne i Sverige kun betjener ca. 124 ansatte, er det tilsvarende tal for Finland ca. 458 ansatte. Danmark ligger midt imellem med ca. 279 ansatte pr. informatikårsværk, en bemanding som må anses for at være stærkt i underkanten med tanke på de planlagte edb-projekter og den brugerservice, disse projekter vil kræve (se afsnit 9).

e. Betjentopgaver

På »betjentopgaverne« vagt, reception, intern postfordeling, postafsendelse, budkørsel og papirforvaltning har Finland det absolut højeste serviceniveau/laveste produktivitet, med ca. 10 ansatte i hjemmetjenesten pr. betjent. Fra den finske udenrigstjeneste oplyses, at serviceniveauet anses for at være alt for højt, og at der er bestræbelser i gang for at nedbringe personaleforbruget.

Tabel 12

De nordiske landes personaleforbrug på vagt, reception, intern postfordeling, postafsendelse, budkørsel og papirforvaltning

	1989			
	DK	F	S	N
Antal årsværk anvendt på nævnte opgaver	55	72	42	28
Antal ansatte i hjemmetjenesten	861	749	780	485
Antal ansatte pr. betjentårsværk	15,7	10,4	18,6	17,3

Opgørelsen er for Danmarks vedkommende foretaget pr. 1. juni 1989, og dermed, som tidligere nævnt, delvist misvisende p.g.a. den igangværende reduktion af personaleforbruget. Når omlægningerne af betjentkorpsets arbejdsopgaver er tilendebragt ved årets udgang, vil personaleforbruget på de nævnte opgaver være 44 betjente i Danmark. Afhængig af udviklingen i antallet af ansatte i hjemmetjenesten vil der på det tidspunkt være 18-20 ansatte pr. betjentårsværk, svarende til produktivitet/serviceniveau i Sverige og Norge.

9. Fremtidigt ressourceforbrug på administrative funktioner

Som det er fremgået af afsnit 4-6 ovenfor, har der fra 1980 til begyndelsen af 1989 fundet en væsentlig — såvel absolut som relativ — reduktion sted i anvendelsen af sagsbehandlerressourcer i administrationsafdelingen i det danske udenrigsministerium. Reduktionen skyldes løbende rationaliseringer og omlægninger af sags-gange.

Den samme reduktion har kun i mindre udstrækning fundet sted i ressourceanvendelsen på hjælpefunktioner, herunder **betjent-korpset**.

Som følge heraf er en række tiltag blevet iværksat inden for det seneste år med henblik på rationalisering af såvel de generelle sagsbehandlerfunktioner som specialistfunktioner:

- I et af kontorerne i administrationsafdelingen er der — som led i forberedelserne til et elektronisk dokumenthåndteringssystem — indført *sagsbehandlerarbejdsstationer*. Antallet af korrespondenter i administrationsafdelingen som helhed forventes at kunne reduceres væsentligt i forbindelse med indførelse af arbejdsstationer for alle sagsbehandlede medarbejdere.
- Den interne *postfordeling* er blevet omlagt. Dette har, samtidig med at der forberedes en ændring af *adgangsforholdene*, ført til,

at personaleforbruget i betjentkorpset pr. 1. august 1989 har kunnet nedbringes til 69 fuldtidsansatte (fra 74 pr. 1. juni 1989). Det foreløbige måltal for betjentkorpset, når omlægningerne er fuldt gennemført, er 63 fuldtidsansatte (incl. konferencetret og MF-centralen).

- I regnskabssektionen vil der i løbet af 1990 blive indført et edb-baseret *rejseafregningssystem* samt et nyt ligeledes edb-baseret *økonomisystem*. Økonomisystemet indebærer, at ca. 65 pct. af repræsentationerne i udlandet vil kunne indrapportere til Udenrigsministeriet på samme måde som ministerierne i dag indrapporterer til Statens Centrale Regnskabssystem. Derved overflødiggøres en række procedurer i Udenrigsministeriets regnskabssektion.
- I afdelingen som helhed forventes en lettelse i sagsbehandlingen i forbindelse med indførelse af edb-baseret *personaleadministrationssystem* i begyndelsen af det nye år.
- Det overvejes at *automatisere kom-centret*. Automatisering indebærer, at størstedelen af Udenrigsministeriets telex- og radiokommunikation vil kunne ekspederes uden indgriben fra personale i kom-centret. Automatiseringen vil tidligst kunne være gennemført i slutningen af 1991.

I underbilag 2 er givet en oversigt over de nævnte rationaliseringsprojekter med angivelse af implementeringsperiode og forventet personalebesparelse.

De nævnte *edb- og automatiseringsprojekter* forventes at kunne føre til et væsentligt mindreforbrug af personale i administrationsafdelingen. Mindreforbruget må dog i nogen grad påregnes modsvaret af et merforbrug i afdelingens informatikfunktioner, som vil skulle kunne yde brugerservice til hele udenrigstjenesten (såvel ude- som hjemmetjenesten) i forbindelse med de nye edb-systemer. Bortset fra de ovenfor nævnte projekter, som især eller alene vedrører administrationsafdelingens arbejdsopgaver, drejer det sig om Dokumenthåndteringssystemet (etablering af edb-assisterede arbejdspladser og kommunikationsmuligheder for hver enkelt sagsbehandler), Eksportørregistret, UDIM (Udenrigsministeriets Database for det Indre Marked), Diplomatsystemet og Pasadministrationssystemet.

Administrationsafdelingens informatikfunktioner er i dag klart underbemandede i forhold til de løbende og planlagte opgaver. En meget betydelig styrkelse af bemanningen må påregnes. Produktiviteten/serviceniveauet i de danske informatikfunktioner vil derved være bragt på niveau med tilsvarende funktioner i Sverige og Norge.

Den 30. august 1989

Administrationsafdelingerne i de nordiske lande

Danmark	Finland	Sverige	Norge
Administrations- afdelingen	Administrativa afdelingen	Administrativa afdelingen	Administrativ afdeling
A-chef	A-chef	A-chef	A-chef
<i>A. I</i>			
personale efteruddannelse	Personalbyrå Ekonomibyrå	Personale Lønninger Uddannelse	Personalseksjonen
<i>A. II.</i>			
budget regnskab edb	Fastigheds- og materielbyrå	Budget regnskab	Budget- og regnskapsseksjonen
boligadministration	Arkiv- og kanslibyrå	Udeløn Kommunikation EDB	Seksjonen for udvikling og edb
<i>A. III.</i>			
sikkerhed	—	Sikkerhed	Konsulatkontoret
kommunikation	—	utbildningsenheden	Arkivtjenesten
drift hjemmetjenesten	—	kommunikations- enheden	Biblioteket
	—	ADB-enheden	Oversættelseskontoret
	—	sikkerhedsenheden	
<i>A. service</i>			
løn		Arkiv	
udetillæg			
møblering		Bibliotek	

Oversigt over igangværende og planlagte rationaliseringstiltag i administrationsafdelingen

Rationaliseringstiltag	Implementering		Forventet personalebesparelse/ift. nuv. bemanning
	påbegyndt/påbegyndes	forventes afsluttet	
Edb-assisterede sagsbehandlerarbejdspladser	1988	ult. 1990	5 korrespondenter/ca. 33%
Omlægning af postfordeling og adgangsforhold	1989	ult. 1989	15 betjente/ca. 20%
Edb-baseret rejseafregningssystem	jan. 1990	jan. 1990	5 sagsb.kt.fu. (regnskab) ca. 20%
Edb-baseret økonomisystem	jan. 1990	ult. 1990	
Edb-baseret personaleadministrations-system	jan. 1990	ult. 1990	
			Generel lettelse i kontorenhederne. Formentlig samlet en besparelse på 2 årsværk
Automatisering af kom-center	tidl. 1991	tidl.ult. 1991	I størrelsesordenen 12 kom-centermedarb./ca. 45%

Notat

Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalgs (SNU's) og Menneskerettighedscentrets betydning for udførelsen af Udenrigsministeriets opgaver

Etableringen af SNU og Menneskerettighedscentret kan ses som et led i det danske samfunds voksende inddragelse i den internationalisering, der også har præget interessen for politiske forhold.

Såvel i Danmark som i andre lande er disse institutioner skabt parallelt med og som et supplement til den statslige udenrigsforvaltning, som uafhængige institutioner, der driver informations- og analysevirksomhed på udvalgte emneområder.

Ud over SNU og Menneskerettighedscentret kan de højere læreanstalters etablering af institutter med et regionalt sigte og af internationalt orienterede samfundsvidenskabelige uddannelser også ses i dette perspektiv.

Denne informations- og forskningsaktivitet finansieres i andre lande i vid udstrækning med private midler, medens den i Danmark er finansieret af statslige bevillinger.

Udenrigsministeriets grundlæggende opgave er selvfølgelig at bistå udenrigsministeren ved formuleringen og gennemførelsen af dansk udenrigspolitik, herunder sikkerhedspolitik og menneskerettighedspolitik.

Denne opgave, der er dækket af det almindelige ministeransvar, har efter sin natur et operativt sigte, men må, for at kunne løses tilfredsstillende, hvile på en bred, løbende indsamling og analyse af informationer.

Til Udenrigsministeriets rådighed ved denne indsamling og bearbejdning af informationer står, foruden de kilder, som umiddelbart er tilgængelige for ministeriet, et net af danske bilaterale og multilaterale repræsentationer. Når det gælder sikkerhedspolitikken, spiller ambassaderne i Vest- og Østeuropa og Nordamerika, samt NATO-repræsentationen og FN-missionerne i New York og Genève her den væsentligste rolle. Når det gælder menneskerettighedspolitikken er det tillige repræsentationer i de lande, hvis menneskerettighedspolitik er i fokus. Såvel repræsentationerne som Udenrigsministeriet vil selv udarbejde analyser af de relevante

problemområder og herunder også lade sig inspirere af det arbejde, der udføres i sikkerhedspolitiske institutter og arbejdsgrupper, på universiteterne m.v. både herhjemme og i udlandet.

Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg (SNU) blev som bekendt nedsat som en uafhængig enhed (»udvalget handler på eget ansvar«) bl.a. med den funktion »løbende [at] følge den internationale udvikling med henblik på at vurdere Danmarks sikkerhedspolitiske situation og problemer omkring dansk sikkerhedspolitik i en bred politisk og økonomisk sammenhæng«. SNU finansieres fuldt ud over Forsvarsministeriets konto.

Det i 1987 etablerede Danske Center for Menneskerettigheders finansielle grundlag bygger på et statsligt bidrag (Undervisningsministeriets budget). Men centrets virksomhed kan på mange måder sammenlignes med de private, ikke-guvernamentale organisationer (NGOs), der arbejder for fremme af menneskerettighederne nationalt og internationalt.

Det er indlysende, at det arbejde, som udvalget og centret udfører, er en vigtig del af det nævnte analytiske materiale for Udenrigsministeriet. SNUs og centrets arbejde er særlig værdifuldt, fordi det er formuleret og gennemført ud fra specielle danske synsvinkler og forudsætninger.

SNU og centret har således for Udenrigsministeriet en åbenbar, positiv funktion både som inspirationskilde, som database, og gennem sine analytiske bidrag til den offentlige debat. Samarbejde og dialog mellem SNU og Udenrigsministeriet og Menneskerettighedscentret, de private organisationer og Udenrigsministeriet er derfor også nyttigt. Det har bl.a. udmøntet sig i personaleudlån fra Udenrigsministeriet til SNU og til centret.

Det følger allerede af SNUs og centrets uafhængige status, at den konkrete nyttiggørelse af dets arbejde for regeringen, og dermed Udenrigsministeriets formål, må ske i Udenrigsministeriet selv, jfr. det i indledningen anførte om ministeriets opgaver.

Hertil kommer, at Udenrigsministeriet i sit arbejde i meget væsentligt omfang har behov for at basere sig på aktuelle og til stadighed opdaterede oplysninger om andre landes holdninger og synspunkter. Disse oplysninger kan for en stor dels vedkommende kun indhentes gennem kontakter med udenlandske embedsmænd og diplomater. De danske repræsentationer i udlandet er til disse formål et helt nødvendigt gennemgangsled, og udgør i kraft heraf en grundlæggende, vidtforgrenet og stærkt udbygget fond af viden. Mængden af udenrigspolitiske informationer modtaget gennem repræsentationerne eller direkte i Udenrigsministeriet (som når det gælder Det europæiske politiske Samarbejde) har i de seneste år været konstant stigende. Det har derfor været nødvendigt at anvende flere ressourcer i Udenrigsministeriet til bearbejdning og

udarbejdelse af beslutningsgrundlag for udenrigsministeren med henblik på konkret stillingtagen til de i stigende grad komplicerede og nye problemstillinger i Europa, i Øst-Vest-forholdet, herunder i Wien-forhandlingerne og i NATO samt på menneskerettighedsområdet i FN, Europarådet, GSCE, ILO og UNESCO.

Mange af de informationer, som således tilflyder Udenrigsministeriet, er meddelt under en principiel fortrolighedsforudsætning, og repræsentationerne og Udenrigsministeriet er derfor, som nævnt, et nødvendigt gennemgangsled ved bearbejdningen. På den anden side behøver resultaterne af denne bearbejdning naturligvis ikke kun at være nyttige for Udenrigsministeriet selv.

Således vil det ofte være muligt for ministeriet på basis af sine kilder selv at bidrage til den sikkerhedspolitiske debat, f.eks. hvor det måtte ønskes i form af kommentarer til analyser udarbejdet af SNU.

Det materiale om udenrigs- og sikkerhedspolitiske forhold, som udenrigstjenesten, specielt gennem sit netværk af repræsentationer, ligger inde med, udnyttes allerede udadtil, bl.a. til underretning af Det udenrigspolitiske Nævn. I betragtning af materialets righoldighed og værdi er det imidlertid en væsentlig målsætning for Udenrigsministeriet at nyttiggøre det bedst muligt også gennem en bredere fordeling. Betydningen af denne bestræbelse stiger naturligt med mængden af og behovet for informationer om udenrigspolitiske, herunder sikkerhedspolitiske, informationer, et behov, der er aktualiseret af den stigende internationalisering på snart sagt alle områder.

På menneskerettighedsområdet vil de private organisationer være friere stillet og kan nå længere ud — direkte til det enkelte menneske eller den enkelte familie i nød. Derfor er det også en del af Danmarks menneskerettighedspolitik at yde støtte til frivillige organisationer, som viser sig i stand til at løse opgaver på steder og på tidspunkter, hvor statsapparatet eller det internationale apparat ikke kan nå frem eller endnu ikke trænge igennem.

På bistandsområdet søger Danida ved en løbende dialog med modtagerlandene, gennem det konkrete projektsamarbejde og multilateralt gennem de internationale organisationer at styrke menneskerettighederne. På det projektudførende plan har Danida et frugtbart samarbejde med en række danske og internationale NGO'er, der har samarbejdspartnere i det enkelte udviklingsland. Centrets analytiske og problembeskrivende arbejde vedr. menneskerettighedsaspekter i udviklingsbistanden har udgjort et nyttigt bidrag til Danidas overvejelser. Der er også gennem Danidas forskningsbevilling ydet støtte til relevante forskningsprojekter i Menneskerettighedscentrets regi. Centret vil formentlig også efterhånden kunne stille eksperter til rådighed for Danida i forbindelse

med konkrete forundersøgelser og evalueringer af bistandsprojekter.

Sammenfattende kan det anføres, at SNUs og Menneskerettighedscentrets aktiviteter i deres sigte adskiller sig fra udenrigsforvaltningens normale opgavevaretagelse på disse områder.

Udenrigsforvaltningen har ikke hidtil haft behov for at trække på eksterne ressourcer til løsning af de opgaveområder, som SNU og Menneskerettighedscentret dækker. Udenrigstjenesten har imidlertid gjort brug af disse muligheder på andre områder. Inddragelse af ekstern ekspertise er først og fremmest almindelig i forbindelse med Danidas arbejde. Andre eksempler er den juridiske bistand, der er indhentet i forbindelse med sager ved den internationale domstol, f.eks. sokkelsagen i slutningen af 60'erne og senest Jan Mayen-sagen.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang man på det sikkerhedspolitiske og menneskerettighedsområdet i givet fald vil kunne gøre brug af SNU og Menneskerettighedscentret til løsning af særlige opgaver, vil bl.a. afhænge af, om disse opgaver er af en karakter, hvor de nævnte institutioner i den konkrete situation vil være konkurrencedygtige.

Den 30. august 1989

*Skrivelse af 25. oktober 1989
fra Færøernes landsstyre og Grønlands landsstyre
til udenrigsministeren*

I forbindelse med Udenrigskommissionens arbejde har Færøerne og Grønland fundet det hensigtsmæssigt at foretage en vurdering af de to hjemmestyrede rigsdeles behov for udenrigstjenesten. Et notat herom vedlægges.

Samtidig finder begge landsstyrelser anledning til at gøre opmærksom på, at i betragtning af det selvstyre, som Færøerne og Grønland har, vil det være ønskeligt, at de danske repræsentationer i udlandet altid er i besiddelse af nødvendigt oplysningsmateriale om de to rigsdele, ligesom det vil være ønskeligt, at det færøske og grønlandske flag er til stede på repræsentationerne.

På vegne Grønlands landsstyre På vegne Færøernes landsstyre

Jonathan Motzfeldt

J. Sundstein

NOTAT

Færøernes og Grønlands ønsker vedrørende udenrigstjenesten i fremtiden

Færøerne og Grønland har i kraft af deres beliggenhed, naturforhold og erhvervsforhold behov for omfattende relationer til omverdenen uden for Danmark.

Det fremgår af de to hjemmestyreløve, at forholdet til udlandet varetages af rigsmyndighederne, men der er samtidig garanteret hjemmestyrerne adskillige påvirkningsmuligheder, såsom ansættelse af rådgivere i udenrigstjenesten, udstationering af egne attachéer ved ambassaderne, deltagelse i forhandlingsdelegationer, samt endelig forhandling på egen hånd, assisteret af udenrigstjenesten. Det sker dog stadig oftere, at kontakterne foregår helt i hjemmestyrenes eget regi, dels på afgrænsede tekniske, regionale eller kulturelle områder, dels bilateralt med det øvrige Norden.

Færøernes og Grønlands status uden for EF har i særlig grad nødvendiggjort nye former for varetagelse af deres interesser på områder, der på Færøerne og i Grønland er overtaget som særanliggender, medens kompetencen for Danmarks vedkommende er overgået til EF. Dette gælder ikke mindst væsentlige dele af det for Færøerne og Grønland så vigtige fiskeriområde, hvor løsningen er blevet, at de to hjemmestyre varetager deres internationale forbindelser med assistance fra udenrigstjenesten.

Der er også andre områder, hvor forskellene mellem nordatlantisk/arktiske og danske forhold og interesser er så markante, at Færøerne og Grønland i stigende omfang foretrækker at optræde selv, sammen med udenrigstjenesten, hellere end at forvente deres interesser tilgodeset af vedkommende danske ressortministerium. Her tænkes bl.a. på de hastigt voksende problemer vedrørende havmiljøet og det arktiske miljø samt forvaltningen af havpattedyr.

Når det gælder nordisk samarbejde, optræder Grønland og Færøerne i høj grad selvstændigt, men under afgørelser i ministerrådet optræder Riget med én stemme, hvilket skaber et koordinationsbehov.

Færøerne og Grønland har fremdeles uafklarede afgrænsningsproblemer vedrørende deres fiskerizone og kontinentalsokkel; problemer, der vil lægge beslag på ressourcer både hos Udenrigsministeriet og i de to hjemmestyre en rum tid fremover. Også når afgrænsningsproblemerne ad åre har fundet deres løsning, vil der givetvis fra tid til anden opstå problemer i forbindelse med udnyt-

telse og eventuelle grænsekrænkelser, der vil kræve diplomatisk indsats.

Både Færøerne og Grønland har en stærkt udadvendt økonomi med en betydelig udenrigshandel, ligesom også fjernfiskeri, søfart og joint ventures i fremmede lande er i vækst. Både ind- og udadgående turisme er i vækst. På disse områder vil man i stigende omfang have behov for udenrigstjenestens støttefunktioner.

Med den dynamik, der præger EF's udvikling, vil der også løbende være et behov for overvågning og periodisk revision af forholdet mellem Færøerne/Grønland og EF.

Også på det traditionelle udenrigspolitiske område, inklusive forholdet til supermagter og forsvarsalliancer, nedrustning etc., er der en øget politisk opmærksomhed i Grønland og på Færøerne og derfor også et **øget** behov for inddragelse i den for hele Riget gældende beslutningsproces.

Selv om man fra færøsk og grønlandsk side anser det for naturligt, at man i stigende omfang selv varetager kontakterne med omverdenen på områder, hvor dette ikke støder an mod de øvrige rigsdeles interesser, regner man dog samtidig med et voksende fremtidigt behov for samarbejde med og støtte fra udenrigstjenesten på en række områder.

*Skrivelse af 16. oktober 1989
fra formanden for Landsorganisationen i Danmark
til udenrigsministeren*

hc

**Vedr.: Udenrigskommissionens drøftelser om
eksportfremmeaktiviteter**

Da jeg desværre ikke kan deltage i Udenrigskommissionens kommende møde den 23. oktober på grund af bortrejse til udlandet, fremsender jeg hermed nogle bemærkninger til ovennævnte punkt på mødets dagsorden:

1. Investeringsfremme

Som nævnt i Udenrigsministeriets eget bidrag til rapporten om danske virksomheders behov for offentlig eksportfremmeservice (bilag 9), hører det til udetjenestens opgaver bl.a. at varetage »op-søgende arbejde og betjening med henblik på at tiltrække udenlandske investorer til Danmark«.

En gruppe investeringsrådgivere fra USA og Japan har således gæstet Danmark og herunder besøgt LO, hvor gæsterne udviste stor interesse for en grundig viden om vore arbejdsmarkedssystemer og høje erhvervsfaglige uddannelsesstade. Det var tydeligt, at mange forkerte forestillinger om fagbevægelsens rolle i det danske samfund trængte til at blive korigeret for derigennem at fremme investorer og dermed virksomheders interesse for placering i Danmark.

Som et led i denne igangværende kampagne og på baggrund af allerede indhøstede positive erfaringer med arbejdsattachéordningen ved ambassaderne i Bonn og London skal vi foreslå en placering af lignende eksperter ved ambassaderne i USA og Japan. På denne måde vil korrekte informationer om det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem kunne gives hurtigt og på stedet, ligesom de pågældende attachéer vil kunne sørge for generelle arbejdsmarkedsinformationer og relationer mellem Danmark og de pågældende to lande i det hele taget.

2. Eksportfremme generelt

I fortsættelse af LO's egne kommentarer til eksportfremmeaktiviteterne i den førnævnte rapport fremsendes Arbejderbevægelsens Erhvervsråds erhvervspolitiske program (ikke optrykt), hvor vore fælles synspunkter om bl.a. eksportfremme-politikken yderligere er fremført.

3. Indberetninger fra ambassaderne

Trods tidligere anmodninger herom er det fortsat beskedent, hvad erhvervsorganisationer som fagbevægelsen modtager af indberetninger fra de danske ambassader om arbejdsmarkeds- og erhvervsforhold (Bonn og London dog undtaget).

Ikke mindst i relation til de førnævnte aktiviteter i USA og Japan, men også i forbindelse med forberedelserne til EF's indre marked, savnes fortsat en bredere og hyppigere indberetningsvirksomhed fra vore udenlandske repræsentationer om generelle økonomiske og sociale forhold i de enkelte lande.

Med venlig hilsen

Finn Thorgrimson

Notits

Teknologiimport og teknologi/forskningsattachéer

1. Indledning

Der har lejlighedsvis været fremført forslag om, at der til enkelte lande, der rummer vigtige centre for udvikling af teknologisk og anden naturvidenskabelig viden, skulle udsendes særlige attachéer, der kunne knytte kontakter til disse centre og kanalisere væsentlige informationer tilbage til Danmark. Disse særlige teknologi- eller forskningsattachéer skulle under udsendelsen knyttes til den danske repræsentation i opholdslandet.

I Udenrigskommissionen er tanker om en forsøgsordning, der gik i denne retning, på tidligere møder fremført af formanden for Forskningspolitisk Råd, forskningschef Jens Rostrup-Nielsen, og direktør Morten Knudsen, Dansk Teknologisk Institut. Forskningspolitisk Råd har udarbejdet det som underbilag 1 vedlagte oplæg.

De danske tanker er bl.a. inspireret af eksistensen af relativt omfattende svenske og finske ordninger, der kortfattet er beskrevet i vedlagte underbilag 2.

2. Problemstilling

Begrundelsen for etablering af en ordning med teknologi/forskningsattachéer er, at langt den største del af forskningsresultaterne og dermed grundlaget for teknologiske fremskridt skabes i udlandet. Det forhold, at kun nogle enkelte danske virksomheder er internationalt ledende i teknologisk forskningsmæssig henseende, og at hovedparten af danske virksomheder fremstiller »lavteknologiske« produkter, gør, at det er af stor betydning for Danmark at etablere kanaler for formidling af forsknings/teknologisk information fra udlandet til relevante institutioner og personkredse i Danmark.

Udsendelse af teknologi/forskningsattachéer er fremført som én mulighed, der kan styrke denne informationsformidling.

Der er tilsyneladende behov for tilførsel af viden på to forskellige niveauer, dels en mere forskningsorienteret, herunder grund-

forskningsbaseret, viden, dels en formidling af viden om konkret anvendelse af teknologi til direkte brug for de mindre virksomheder.

Opgaverne i henhold til den forskningsorienterede formidling vil være:

- følge den teknologiske udvikling, vurdere de nationale FoU-programmer, der er på vej, samspillet mellem erhvervsliv og universitetsverden etc.,
- følge de overvejelser, der gøres for at udnytte videnskabelige resultater i lovgivningen for miljø, energi, sundhed såvel som udarbejdelse af normer for miljø, kommunikation etc., knytte kontakt til forskningsorganisationen for derigennem at fremme samarbejdet med danske forskningsinstitutioner og erhvervsliv. Dette er navnlig vigtigt i lande, hvor kontakten ikke kan ske umiddelbart.

Opgaverne med hensyn til mere konkret teknologiformidling vil være:

- Behov for orientering om udviklingstendenser samt konkrete teknologiske fremskridt, avancerede produkter og produktionsmetoder m.v., som er af relevans for danske virksomheder.

Et af de spørgsmål, der skal tages stilling til i det videre arbejde med forslaget, vil være, om den samme person vil kunne varetage begge opgaver, eller om der, i hvert fald i visse lande, vil være behov for forskellige personer.

3. Hvilke kvalifikationer skal teknologi/forskningsattachéerne have?

Til begge de anførte opgaver vil der være behov for personer med meget betydelige faglige kvalifikationer. Uddannelsesniveaue skal svare til PhD, og vedkommende må også have en betydelig forskningsmæssig eller erhvervsforskningsmæssig erfaring, i form af en professortitel eller en stilling som leder af et institut, for at kunne opbygge de ønskede kontakter på et højt niveau. Et af de spørgsmål, man i den forbindelse kan rejse, er, om der findes tilstrækkeligt med kvalificerede kandidater, der vil være interesseret i den påtænkte udsendelse. Et andet spørgsmål, der melder sig, vil være, om denne type af fagligt specialiserede personer vil kunne dække et bredere fagligt spektrum, eller om deres indsats skal søges målrettet til et mere begrænset antal sektorer?

Det er tanken, at de pågældende udsendes for en kortere årrække (3-4 år) og derefter vender tilbage til deres forsknings/erhvervs-miljø i Danmark.

4. Hvilket omfang og hvilken placering skal attacheerne have?

Ingen forestiller sig, at man på kort sigt skulle opbygge en dansk ordning af samme omfang som den svenske eller finske. Det foretrækkes, at der etableres en forsøgsordning for en periode svarende til den forventede udseridelsesperiode, men med en sådan bredde i landevalg og antallet af udsendte, at der kan opnås et rimeligt erfaringsgrundlag. Niveauet forekommer at skulle ligge på 5-10 attacheer.

Lande, hvor det vil være af særlig interesse at placere attacheerne, vil være USA, Japan, Kina og Sovjetunionen og eventuelt et af de nyligt industrialiserede lande. Såfremt de europæiske centre for viden ikke i tilstrækkelig grad er dækket af allerede eksisterende netværk eller via forskningsattacheen på EF-repræsentationen i Bruxelles, kunne man også forestille sig attacheer placeret i Tyskland, Frankrig, Storbritannien og eventuelt Italien. En forsøgsordning vil således kunne indebære udsendelse af 5-6 attacheer.

5. Ressourcer til en forsøgsordning

Teknologi/forskningsattacheerne ville skulle indgå som specialattacheer i udenrigstjenesten på samme vilkår som specialattacheer, der i dag udsendes fra andre ministerier. Udgiften til specialattacheer beregnes på grundlag af en global sagsbehandlertakst, der omfatter alle udgifter i forbindelse med udsendelse, incl. administrative støttefunktioner på repræsentationen. For 1991 kan prisen anslås til 1,7 mio. kr. i 1990-priser. I sprogligt vanskelige lande, som f.eks. Sovjetunionen og Japan, kan der være behov for at knytte en velkvalificeret lokal videnskabsmand til attacheen. Dette kan indebære, at udgiften på disse poster vil kunne komme op på ca. 2 — 2,5 mio. kr. pr. år. Alt i alt ville udgiften til udsendelse af 5 attacheer inden for den angivne landekreds kunne beløbe sig til ca. 10 mio. kr., excl. eventuelle administrative udgifter i Danmark.

I den nuværende statsfinansielle situation må midlerne til en forsøgsordning findes inden for de eksisterende bevillingsrammer i de berørte ministerier. I det omfang, en forsøgsordning ville omfatte udførelse af rekvirerede opgaver fra bestemte institutioner/virksomheder, kunne man også overveje et element af indtægtsdækning.

Det ville være rimeligt at se på finansieringsmulighederne inden for de ministerområder, der primært vil dække de danske interesser på området, d.v.s. Undervisnings- og Forskningsministeriet, Industriministeriet og Udenrigsministeriet. Udenrigstjenestens involvering består primært i, at attacheerne tænkes placeret på de danske repræsentationer. Alt afhængigt af udformningen af en for-

søgsordning kunne man tænke sig en form for samfinansiering mellem de berørte ministerier. I den forbindelse må det også overvejes, om den tilstræbte teknologiimport kan siges at have et så erhvervsrettet sigte, at midler til en forsøgsordning helt eller delvist kunne søges tilvejebragt ved omprioritering af eksportfremmeresourcer.

Udenrigstjenesten har i øjeblikket udsendt to industriattachéer til Los Angeles henholdsvis Tokyo. Disse attachéers arbejdsopgaver er i en vis udstrækning beslægtet med den ovenfor nævnte.

6. Forankring af en forsøgsordning i Danmark

En forsøgsordning for teknologi/forskningsattachéer vil både skulle have en faglig og en organisatorisk forankring i Danmark. På det faglige område må der, uanset at formidlingen af viden primært skal ske til de direkte brugere, være et organ, der løbende kan foretage en faglig vurdering af virksomheden under forsøgsordningen. Tilsvarende må der etableres en eller anden form for organisatorisk styring, eventuelt i form af en gruppe under de berørte ministerier.

Et ikke uvæsentligt led i forbindelse med etableringen af en forsøgsordning vil være at synliggøre denne over for de potentielle brugere i Danmark.

Ude skulle disse attachéer som nævnt placeres på en dansk repræsentation (ambassade eller generalkonsulat) på linie med andre specialattachéer (ordningen vedrørende den parallelle udenrigstjeneste).

7. Indstilling

Det indstilles til Kommissionens overvejelse:

- at der nedsættes en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for de berørte ministerier til at arbejde videre med forslaget om en forsøgsordning for udsendelse af teknologi/forskningsattachéer.

Den 30. maj 1990.

Notat af 30. maj 1990 fra Forskningspolitisk Råd vedrørende udsendelse af teknisk/videnskabelige attacheer på udvalgte danske repræsentationer

Notatet belyser udviklingstendenser der har aktualiseret behovet for udstationering af teknisk/videnskabelige attacheer ved udvalgte danske repræsentationer i udlandet.

Baggrund

I alle OECD-lande er begreberne forskning og teknologi tæt knyttet sammen. Flere og flere af lovgivningsmagts beslutninger baseres på den videnskabelige/teknologiske udvikling, idet videnskabelig erkendelse påvirker udformningen af en række centrale politiske områder i det moderne samfund som miljøpolitik, energipolitik, sundhedspolitik o.s.v.

Forskningen, og de resultater den frembringer, vil således i stigende grad danne grundlag for fremtidens samfund. I en tid der karakteriseres ved stigende internationalisering, vil værdien af information om andre landes inddragelse af videnskabelig erkendelse i lovgivningen på denne baggrund stige. Andre landes videnskabelige landvindinger er derfor et naturligt og værdifuldt element i den nationale lovgivning.

Dette skal bl.a. ses på baggrund af, at der i alle OECD-lande for øjeblikket foregår en stigende specialisering af de enkelte landes forskningsindsats. Det er umuligt at være med i frontlinjen på alle forskningsområder. USA, Japan og de enkelte vesteuropæiske lande er stærke på nogle områder, men samtidig er alle lande svage på nogle områder.

Ønsket om specialisering af forskningsindsatsen er gennemgående størst i de mindre lande og således også i Danmark. Danmark har hverken størrelse eller økonomi til at dække alle specialer og områder.

En forudsætning for at Danmark kan deltage i et specialiseret internationalt samarbejde på det videnskabelige område, er derfor en specialisering af den danske forskningsindsats i forhold til den internationale arbejdsdeling. En specialisering der sikrer, at Danmark har en avanceret forskning, der kan måles med en internatio-

nal målestok, men også en forskning, der sikrer en bredere udnyttelse af andre landes forskningsresultater.

Denne udvikling øger afhængigheden af andre landes forskning på de områder, hvor Danmark ikke har en forskningsmæssig basis og dermed kravet til information om den internationale videnskabelige og teknologiske udvikling og formidling af denne information.

En specialisering af dansk forskning bør derfor følges op af en øget adgang til informationer om andre landes erfaringer på det videnskabelige og teknologiske område.

Samtidig er det ofte beskrevet, at kun nogle få danske virksomheder kan siges at være internationalt ledende i teknologisk forskningsmæssig henseende, og at hovedparten af danske virksomheder fremstiller »lavteknologiske« produkter på et internationalt marked, der er af svindende betydning, mens kun en mindre del kan siges at fremstille produkter, der er højteknologiske og forskningsbaserede til et stigende internationalt marked. Hertil kommer, at det danske erhvervslivs forskningsindsats ligger lavt i relation til de fleste andre industrialiserede landes forsknings- og udviklingsaktivitet.

Når den danske indsats ikke er større, er forklaringen blandt andet, at den danske erhvervsstruktur er præget af mange små og mellemstore virksomheder, hvor mindre end 100 industrivirksomheder beskæftiger mere end 500 medarbejdere, mens ca. 7.000 har mellem 6 og 500 medarbejdere.

Egentlig nyskabende forskningsindsats er koncentreret til et meget lille antal virksomheder med egen forskningsafdeling. De øvrige virksomheder klarer i alt væsentligt fornyelser gennem fortsat produktionsstilpasning og -udvikling, samt en løbende udvikling af produktionsapparatet, ofte baseret på leverandørviden eller ved inspiration fra konkurrenter.

Set på baggrund af det høje danske omkostningsniveau og den stærkt accelererende udvikling, bl.a. i de nyindustrialiserede lande, er der tale om en situation, der gennem de seneste år har afspejlet sig i, at den danske industrieksport har tabt markedsandele. Senest har **OECD-rapporten** »OECD economic surveys — Denmark 1989« påpeget behovet for en øget dansk indsats inden for forskning og udvikling for at modvirke denne tendens.

Såfremt danske virksomheder, og specielt de små og mellemstore, på længere sigt skal kunne implementere højteknologiske landvindinger og gennemføre egen forskning og udvikling af produktion og processer på internationalt niveau, der kan konkurrere med de førende industrilande, er det nødvendigt at følge med i den videnskabelige og teknologiske udvikling på de vigtigste danske eksportmarkeder.

Der foreslås således ikke en etablering af en ordning i overensstemmelse med den tidligere industriattachéordning, som ikke var i stand til at beskæftige sig med langsigtede perspektiver. Det er netop denne langsigtede strategiske angrebsvinkel, der foreslås taget i anvendelse gennem etablering af en ny slagkraftig attachéordning.

Ansættelsen af nogle få attachéer vil give væsentlige resultater. Dog ville etableringen af en mere omfattende og kostbar ordning — som den finske og svenske — kunne give et bredere grundlag for at øge den nødvendige internationale kontakt og kendskabet til centrale internationale udviklingstendenser.

Opgaver

De opgaver, der tænkes varetaget af de teknisk/videnskabelige attachéer, kan på baggrund af ovenstående lidt forenklet formuleres således:

- Den politiske opgave, som har relation til de nationale forsknings- og udviklingsprogrammer samt de initiativer, der i øvrigt tages for at udnytte videnskabelige resultater i lovgivning, normer m.v. i de videnskabeligt og industrielt ledende lande.
- Opgaven med at følge den teknologiske udvikling og vurdere de nationale forsknings- og udviklingsprogrammer der er på vej samt samspillet mellem erhvervsliv og universitetsverden.
- Opgaven med at knytte kontakt til forskningsorganisationer for derigennem at knytte kontakter og fremme samarbejdet med danske forskningsinstitutioner og erhvervsliv.

Organisering

Attachéerne tænkes placeret i ambassaderne.

Der vil umiddelbart være behov for at have teknisk/videnskabelige attachéer i særligt udvalgte lande som eksempelvis: USA, Japan, USSR og Singapore. Den danske repræsentation i Bruxelles tænkes at kunne dække den europæiske udvikling.

Hvad angår bemanning er det afgørende at rekruttere personer med betydelig erfaring og kompetence med et uddannelsesniveau svarende til PhD, som samtidig har de fornødne evner til at udbygge et troværdigt og personligt kontaktnet med seniorforskere og politikere.

Det forventes, at de udsendte attachéer har en 3 — 4 års kontrakt med adgang til forlængelse i en ny periode.

Med hensyn til administrationen af ordningen må det anses for hensigtsmæssigt at tilknytte attachévirksohmheden til Forskningsdirektoratet med den tætte kontakt til forskningsrådene og dermed dansk forskning. I tilknytning til hjemmebasen bør der etableres et rådgivende udvalg med repræsentanter fra f.eks. Udenrigsministe-

riet, Undervisnings- og Forskningsministeriet, Industriministeriet, Forskningspolitisk Råd, Teknologi Rådet, Akademiet for de Tekniske Videnskaber samt en repræsentant fra de højere læreanstalter og sektorforskningsinstitutterne.

Det må anses for hensigtsmæssigt, at attachéordningen startes som en forsøgsordning med en initialperiode på f.eks. 3 år.

Financiering

På baggrund af budgettet for Sveriges Teknisk Videnskabelige Attachévirksomhed, der omfatter 74 ansatte i udlandet og 12 ansatte i Stockholm med et gennemsnitligt årsbudget på ca. 60 mio. Sv.Kr. for treårsperioden 1990/91 — 1992/93, hvoraf knap 1/3 forventes at være indtægtsdækket virksomhed, vil det være rimeligt at anslå den offentlige udgift, med 2/3 offentlig finansiering, ved over en tre-års periode at etablere den danske attachévirksomhed med ialt ca. 10 personer til ca. 7,5 mio. kr.

Midlerne til ordningen tænkes tilvejebragt gennem bevillinger fra Udenrigsministeriet, Undervisnings- og Forskningsministeriet, Finansministeriet, Industriministeriet, og de mest forskningsintensive virksomheder i forsøgsperioden.

Sveriges og Finlands teknologiske tjenester

Sveriges teknisk-videnskabelige attachévirksomhed

Baggrund og formål

Den svenske teknisk-videnskabelige attachévirksomhed styres af den såkaldte »Stiftelsen Sveriges Teknisk-Vetenskapeliga Attaché-verksamhet« (STATT), der er et forholdsvis nyoprettet organ, hvis statutter fastsættes af regeringen den 25. juni 1981.

STATT har en bestyrelse under formandskab af generaldirektøren for Styrelsen for Teknisk Udvikling og med repræsentanter for Ingeniørvidenskabs-Akademiet, halvstatslig virksomhed (»Procordia«), Industriministeriet og Udenrigsministeriet samt for bl.a. LMEricsson AB.

Målsætningen er formuleret således :

»Virksomheden skal gennem søgning, indsamling, analyse og overførsel af teknisk og teknisk-politisk information samt kontaktskabende aktivitet bidrage til Sveriges teknisk industrielle og dermed samfundsmæssige udvikling.«

Baggrunden er, at den hastigt tiltagende internationalisering af produkter og produktionsmetoder i øget udstrækning tvinger svenske virksomheder til at konkurrere med andre landes produkter, metoder og produktionsforudsætninger.

Den tekniske og økonomiske informationsmængde vokser drastisk, og svenske virksomheder har ikke samme fordel som virksomheder i de store forbrugs- og industricentre i Europa, USA og Japan af at kunne følge deres konkurrenter lokalt og dermed »automatisk« tilegne sig væsentlig information.

En anden vigtig opgave for den svenske teknisk-videnskabelige attachévirksomhed er at varetage Sveriges interesser og skabe kontakter og uformelle kanaler for at fremme aktiv svensk deltagelse i navnlig europæiske, internationale såvel som nationale forskningsprogrammer.

Ordningens omfang

Der findes i øjeblikket svenske teknisk-videnskabelige attachéer i Washington (1945), Moskva (1960), Paris og Tokyo (1966), London (1972), Bonn (1974), Peking (1975) og Los Angeles (1979) foruden forsøgsvirksomhed i Bruxelles, Milano, San Fransisco, Detroit og New Delhi. I alt er i 1990 udsendt 19 attachéer med et tilknyttet hjælpepersonale på 55 personer. Ordningen styres af en hjemmetjeneste på 12 heltidsansatte.

Af de ovennævnte 13 attaché-enheder indgår nogle i ambassaderne (Washington, Bonn, London, Paris, Moskva og Peking), mens de øvrige er placeret uden for ambassaderne enten i byer uden repræsentation, eller hvor udenrigstjenesten ikke har haft plads at tilbyde. Attachéerne — eller teknisk-videnskabelig råd, som de oftest benævnes — er diplomatisk anmeldte.

Finansiering

Udgifterne er i finansåret 1990/91 budgetteret til i alt 54 mio. sv.kr., hvoraf godt 16 mio. sv.kr. dækkes af indtægter fra rekvirerede opgaver. Nettoudgiften på 36 mio. sv.kr. er bevilget på finansloven.

Ansættelsesvilkår

De pågældende attachéer er ansat for maksimalt 4 år og kommer for 90% vedkommende fra svensk industri, hvortil de også efter ansættelsen vender tilbage,

Indberetningsvirksomhed

Informationsspredningen foregår dels i notits- og rapportform, dels ved mundtlig rapportering ved konferencer, seminarer, virksomhedsbesøg og kurser. Omkring 40 tekniske rapporter om året markedsføres aktivt i Sverige, hvor de spredes og sælges, bl.a. af attachéer, når de er hjemme.

Den generelle indberetningsvirksomhed, der drives, vil i den kommende tid navnlig ligge inden for miljøteknik, energiteknik, informationsteknik, arbejdsmiljø, kommunikation samt teknik i forbindelse med tjenesteydelser.

Den konkrete opgaveløsning sker efter betaling i hvert enkelt tilfælde, men der findes dog også eksempler på, at attachéer har løst opgaver for navnlig offentlige organer, styrelser eller nævn af længere varighed op til ét år, som da er blevet betalt under ét. Derimod er der ikke eksempler på, at nogen attaché har været beskæftiget udelukkende med arbejde for én enkelt virksomhed.

Betalte opgaver af kvalificeret teknisk indhold er — foruden at være en vigtig økonomisk indtægtskilde — et nødvendigt instrument til at måle efterspørgslen på og kvaliteten af attachéernes virksomhed.

Mængden af sådanne opgaver hænger sammen med det overordnede princip, at opgaveindtægterne skal dække en tredjedel af virksomhedens omkostninger. Mulighederne for indtægter varierer selvsagt mellem de forskellige kontorer.

Industrisekretærer i den finske udenrigstjeneste

Baggrund og formål

Ordningen, der blev etableret i 1967, administreredes i starten af Statens Tekniska Forskningscentral og fra 1972 af Handels- og Industriministeriet (HIM).

Der er i dag udsendt i alt 60 industriattachéer. De rekrutteres af HIM i samarbejde med Industrins Centralförbund blandt civilingeniører med 2 til 4 års ansættelse i erhvervslivet.

Formålet med ordningen er at befæste Finlands teknologiske basis og fremme industriens konkurrenceevne. Industrisekretærens arbejdsopgaver udgår fra finske industrivirksomheder, forskningsinstitutter, ressortministerier og centraladministrationen i øvrigt.

Finansiering

Industrisekretærordningen finansieres af HIM,

I finansieringen indgår en vis **indtægtsdækning**. Rekvirenter af ydelser fra industrisekretærerne debiteres et minimumsbeløb på 750 FIM, hvortil kommer 150 FIM pr. time, såfremt løsningen af opgaven vil tage mere end 3 arbejdsdage. Betalingssystemet svarer i princippet til ordningen for eksportfremme.

For opgaver fra finske myndigheder, der kanaliseres gennem HIM, erlægges ikke betaling. Fra 1989 kan indtægterne fra ordningen anvendes til at dække administrationsomkostningerne på stedet.

Udsendelsesvilkår

Udsendelsen sker principielt for en 4-års periode med mulighed for forlængelse til 6 år. Hidtil er ingen blevet forlænget, ligesom der ej heller er forekommet tilfælde, hvor en industrisekretær er blevet forflyttet fra én post til en anden. De er alle efter tjeneste ved samme repræsentation vendt tilbage til **erhvervslivet**.

Indberetningsvirksomhed og aktivitetsstyring

Indberetningsvirksomheden fordeler sig ligeligt på generelle og konkrete indberetninger.

HIM varetager den overordnede styring af industrisekretærernes aktiviteter. Styringsfunktionen udøves i samarbejde med Utvecklingscentralen för Teknologi og Industrins Centralförbund

(hvorigennem en stor del af arbejdsopgaverne i praksis formidles).

Hovedreglen er, at indsatsen koncentrerer sig på visse produktområder af speciel økonomisk eller teknologisk betydning og ikke virksomheder. Blandt de udsendte i dag er der dog to industrisekretærer, som varetager et specifikt projekt for én virksomhed.

Placering i forhold til finske udenrigstjeneste

Industrisekretærene indgår i staben på finske repræsentationer og er undergivet repræsentationschefens myndighed.

Notits

Arbejdsmarkedsattachéer

1. På Udenrigskommissionens møde den 19. marts 1990 drøftedes kort spørgsmålet om udsendelse af yderligere arbejdsmarkedsattachéer på grundlag af de bemærkninger, der var anført herom i notatet om udenrigstjenestens fremtidige repræsentationsstruktur (bilag 5).

2. Der er i dag udsendt to arbejdsmarkedsattachéer til ambassaden i Bonn henholdsvis ambassaden i London. Disse stillinger blev oprettet i 1981 efter ønske fra LO og Dansk Arbejdsgiverforening på grundlag af en bevillingstildeling til udenrigstjenesten. Formålet med udsendelsen af de to specialattachéer var at sikre en mere målrettet og dybtgående **indberetningsvirksomhed** om arbejdsmarkedsspørgsmål i disse lande. De to stillinger er besat med medarbejdere fra LO henholdsvis Dansk Arbejdsgiverforening, der ansættes i udenrigstjenesten i den treårige periode, udsendelsen dækker.

Arbejdsmarkedsattachéordningen er løbende blevet evalueret, og såvel LO, Arbejdsgiverforeningen, Arbejdsministeriet som Udenrigsministeriet har fundet, at den har fungeret tilfredsstillende.

Spørgsmålet om udvidelse af ordningen med to arbejdsmarkedsattachéstillinger har været drøftet i forbindelse med flere evalueringer. Fra LO's side har der været fremsat forslag om udsendelse af attachéer til ambassaderne i Washington og Paris. Af bevillingsmæssige grunde har det ikke hidtil været muligt at følge disse forslag op.

Senest har formanden for LO i et brev til Udenrigskommissionen af 16. oktober 1989 (bilag 23) fremsat ønske om placering af arbejdsmarkedsattachéer ved ambassaderne i USA og Japan. På Udenrigskommissionens møde den 19. marts nævnte formanden muligheden for at etablere en arbejdsmarkedsattachéstilling ved en af ambassaderne i Østeuropa.

Det bemærkes, at der ved EF-repræsentationen i Bruxelles er udsendt en specialattaché fra Arbejdsministeriet, der varetager arbejdsmarkedsspørgsmål i EF.

3. I bilag 5 om den fremtidige repræsentationsstruktur er arbejdsmarkedsattachéordningen omtalt i forbindelse med muligheden for en mere fleksibel indsats af specialattachéer. Baggrunden er den, at specialattachéer, på grund af deres mere afgrænsede opgavefelt, ikke altid udnyttes fuldt ud til de særlige opgaver, de er udsendt til at varetage.

Ud fra den forudsætning, at arbejdsmarkedsattachéerne i London og Bonn kun er beskæftiget med deres særlige opgaver i halvdelen af arbejdstiden, fremsættes forslag om, at den anden halvdel af disse stillinger ressourcemæssigt overføres til andre ambassader, f.eks. Washington og Paris eller Tokyo, som udenrigstjenestens bidrag til to yderligere arbejdsmarkedsattachéstillinger. Såfremt LO og Dansk Arbejdsgiverforening hver ville bidrage med udgiften til en halv arbejdsmarkedsattachéstilling, ville der på denne måde kunne etableres to yderligere stillinger som arbejdsmarkedsattachéer, således at det samlede antal stillinger ville komme op på fire. Stillingerne ville, som de nuværende stillinger som arbejdsmarkedsattachéer, kunne besættes med medarbejdere fra de to arbejdsmarkedsorganisationer.

4. Såfremt der ikke måtte være interesse for udsendelse af to nye arbejdsmarkedsattachéer under disse finansieringsforudsætninger, vil en udbygning af den eksisterende ordning i de industrialiserede lande være afhængig af tilførsel af nye bevillinger. Inden for de eksisterende bevillinger vil der endvidere være mulighed for at omprioritere arbejdsmarkedsattachéstillingerne i Bonn og London til andre repræsentationer, såfremt dette ønskes.

Hvad angår forslaget om placering af en arbejdsmarkedsattaché på en repræsentation i Østeuropa, kunne man forestille sig, at en sådan stilling, i første omgang som en forsøgsordning, blev finansieret af et bidrag fra »demokratifonden«. Den pågældende medarbejder ville skulle dække flere østeuropæiske lande.

Den 30. maj 1990

Notat

Varetagelse af internationale ligestillingsspørgsmål

1. I Udenrigskommissionens bilag 2 om Udenrigstjenestens kommende arbejdsopgaver nævnes øget ligestilling mellem mænd og kvinder som et af de emner, som er gjort til genstand for internationalt samarbejde på globalt niveau.

Udenrigskommissionens formand har fra formanden for Ligestillingsrådet og formanden for Det Internationale Ligestillingsudvalg modtaget vedlagte henvendelse af 22. februar 1990 bilagt et notat, hvori der gøres rede for de fremtidige internationale ligestillingsopgaver, og for opgavefordelingen mellem Udenrigsministeriet, Det Internationale Ligestillingsudvalg og Ligestillingsrådet med henblik på, at opgaverne kan blive løst på tilfredsstillende måde.

Der gives i henvendelsen udtryk for, at internationalt ligestillingsarbejde igen bør prioriteres højt af Udenrigsministeriet. Blandt de arbejdsopgaver, der nævnes i den forbindelse, er koordinationsopgaver og udarbejdelse af indlæg i forbindelse med behandlingen af kvindespørgsmål i FN (herunder Kvindekommissionen) og ECOSOC, redigering af danske besvarelser af internationale enqueter om ligestillingsspørgsmål, forberedelser af Verdenskvindekonferencer, og sekretariatsfunktionen for Udvalget vedrørende Internationalt Ligestillingsarbejde, herunder løbende orientering af udvalget om aktiviteter og dokumentation på området. Sekretariatsforretningerne for udvalget har hidtil været udført af Statsministeriet.

Ligestillingsrådet vil fortsat varetage ligestillingsarbejdet på nordisk, EF- og Europarådsplan samt opgaverne i forbindelse med det danske medlemskab af overvågningskomiteen vedrørende konventionen om afskaffelse af diskrimination mod kvinder (CEDAW).

Henvendelsen giver endelig udtryk for, at en opprioritering af Udenrigsministeriets internationale ligestillingsopgaver kræver, at der afsættes personaleressourcer hertil i form af en konsulent uden forflyttelsespligt.

2. Henvendelsen og notatet har på grund af de mulige personale-ressourcemæssige konsekvenser været behandlet i den tekniske

undergruppe vedrørende personalepolitik (bilag 6). Undergruppen var enig i, at såfremt Udenrigsministeriets engagement i disse opgaver skulle **opprioriteres**, måtte der afsættes de nødvendige personaleressourcer dertil. I overensstemmelse med undergruppens forslag om øget anvendelse af konsulenter i 37. lønramme uden forflyttelsespligt, var undergruppen ligeledes enig i, at der i givet fald bør oprettes en sådan konsulentstilling til varetagelse af opgaverne. Da arbejdspresset i forbindelse med det internationale ligestillingsarbejde er ulige fordelt i løbet af året, foreslog undergruppen tillige, at der tillægges konsulenten opgaver i forbindelse med Udenrigsministeriets arbejde med egne kønsfordelingsproblemer.

3. På grund af reduktioner i personaleressourcerne har Udenrigsministeriet i de senere år fundet det nødvendigt at anvende færre ressourcer på visse sagsområder, ligesom det er forekommet, at sagsområder er blevet flyttet mellem forskellige kontorer og afdelinger under hensyntagen til den aktuelle ledige kapacitet. Dette har bl.a. været tilfældet for ligestillingsspørgsmålene. For tiden varetages de af Udenrigsministeriets personalekonsulent. Dette synes ikke at være en hensigtsmæssig ordning, bl.a. som følge af personalekonsulentens forventede øgede arbejdsopgaver i forbindelse med den stigende vægt, der i overensstemmelse med Udenrigskommissionens anbefalinger (bilag 6) vil blive tillagt personaleudvikling og efteruddannelse.

En opprioritering af de internationale og interne ligestillingsspørgsmål vil skabe den for disse sager nødvendige kontinuitet i sagsbehandlingen.

4. Udenrigskommissionen bør derfor overveje oprettelsen af en ny konsulentstilling i 37. lønramme i ligestillingsspørgsmål med følgende stillingsbeskrivelse :

Konsulenten skal koordinere Udenrigsministeriets indsats i det internationale ligestillingsarbejde og varetage sekretariatsforretningerne for Udvalget vedrørende Internationalt Ligestillingsarbejde. Konsulenten bør være kvalificeret i ligestillings/kvinde-spørgsmål i såvel national som international sammenhæng. På grund af den stigende vægt, der i internationale fora lægges på kvinders stilling i udviklingslandene, bør konsulenten tillige have kendskab til denne problemstilling. Konsulenten skal desuden varetage Udenrigsministeriets interne ligestillingsspørgsmål og føre forsedet i ministeriets ligestillingsudvalg.

Den 29. maj 1990

*Skrivelse af 22. februar 1990
til Udenrigs kommissionens formand for formanden for
Ligestillingsrådet og formanden for
Det internationale Ligestillingsudvalg*

I fortsættelse af brevvekslingen med Udenrigsministeren og henvendelsen til Udenrigskommissionens sekretariat om Udenrigsministeriets varetagelse af det internationale ligestillingsarbejde har vi forsøgt at analysere det internationale ligestillingsarbejdes indhold og omfang. Vore overvejelser fremgår af vedlagte notat.

Notatet er vort bud på arbejdsopgaven ligestilling, således som den er nævnt i bilag 2, Udenrigsministeriets arbejdsopgaver.

Det er vores opfattelse, at internationalt ligestillingsarbejde bør prioriteres højt af Udenrigsministeriet, og det er derfor nødvendigt, at en medarbejder, evt. en konsulent uden forflyttelsespligt varetager opgaverne. Det vil være hensigtsmæssigt, at sekretariatsfunktionen for Udvalget vedrørende Internationalt Ligestillingsarbejde henlægges til Udenrigsministeriet. Det er også vigtigt, at Udenrigsministeriet bistår i forbindelse med udførelsen af de særlige opgaver Danmarks medlemskab af Kvindekommisionen og Verdenskvindekonferencer indebærer.

Det er ikke med en sådan tilrettæggelse af det internationale ligestillingsarbejde i Udenrigsministeriet hensigten at ændre Ligestillingsrådets deltagelse i det internationale ligestillingsarbejde. Som det fremgår af notatet, er Ligestillingsrådets opgaver i og for sig ret veldefinerede.

Vi vil med denne henvendelse understrege, at der er stor politisk interesse for det internationale ligestillingsarbejde og håber vore forslag imødekommes.

Med venlig hilsen

Grethe Fenger Møller
Formand for
Ligestillingsrådet

Kirsten Lee
Formand for Det
internationale
Ligestillingsudvalg

Det internationale ligestillingsarbejde

Det internationale ligestillingsarbejde består af arbejdet

- i alle FN's led, herunder arbejdet frem mod den næste FN-verdenskvindekonference
- i Norden, EF og Europarådet med henblik på at afgive indstilling til danske initiativer.

Det nordiske ligestillingssamarbejde og EF-ligestillingssamarbejdet udføres af Ligestillingsrådet i samråd med Arbejdsministeriet. Europarådssamarbejdet udføres i Ligestillingsrådet i visse tilfælde i samarbejde med Arbejdsministeriet, når Arbejdsministeren har været udpeget som ligestillingsminister.

Ligestillingsarbejdet i FN-regi er Udenrigsministeriet derimod involveret i. Ligestillingsarbejdet består af møder i Kvindekommissionen hvert år i februar/marts måned, mellem 8 og 10 mødedage. Møder i ECOSOC hvert år i maj, hvor Kvindekommissionens anbefalinger behandles og ECOSOC's anbefalinger behandles derefter på FN's generalforsamlinger hvert år i slutningen af november måned.

Hertil kommer Danmarks forpligtelser over for overholdelsen af Kvindekonventionen, som kontrolleres af den såkaldte CEDAW-Komite.

Arbejdet i Kvindekommissionen, i ECOSOC og ved FN's generalforsamling skal ses under et. Ligestillingsrådet har dækket møderne i Kvindekommissionen siden 1983, men altid med deltagelse fra Wien-missionen. Fra 1984 til 1987 inclusive var Danmark medlem af Kvindekommissionen ved folketingsmedlem Hanne Severinsen. Fra 1982 til 1986 inclusive har Udenrigsministeriet sendt en medarbejder til Kvindekommissionens møder. Udover selve Kvindekommissionens møder består arbejdet i en række forberedelsesmøder inden Kommissionens møde afholdes, lige så vel som Wien-missionen skriver en indberetning til Udenrigsministeriet om Kvindekommissionens møde.

ECOSOC varetages af Missionen i New York, og forslag til resolutioner og taler drøftes i et vist omfang mellem Udenrigsministeriet og Ligestillingsrådet.

Fra gammel tid har det været skik, at Danske Kvinders Nationalråd deltager i FN's generalforsamling, sædvanligvis ved, at 2 repræsentanter fra Danske Kvinders Nationalråd deltager hver 6 uger således, at hele FN's generalforsamling dækkes. Kvinde-spørgsmålene behandles ca. 3 uger under generalforsamlingen.

Som det ses af foranstående gennemgang, savner arbejdet med ligestillingsspørgsmål i FN kontinuitet. I forbindelse med sagernes behandling er der ofte behov for at tage overordnede politiske hen-

syn. Det er derfor nødvendigt, at Udenrigsministeriets medarbejdere enten ude eller hjemme står for indberetningerne fra de enkelte FN-møder.

Når Danmark har været medlem af Kvindekommissionen, er danske og nordiske indlæg holdt af Danmark blevet udarbejdet i fællesskab af det danske medlem, Udenrigsministeriet og Ligestillingsrådet. Når Danmark har været observatør, er sådanne indlæg blevet udarbejdet af **Ligestillingsrådet**. I ECOSOC, hvor alene Udenrigsministeriets medarbejdere har deltaget, er indlæg blevet udarbejdet af Udenrigsministeriets medarbejdere i New York. Ved FN's Generalforsamling samler interessen sig om det fællesnordiske kvindeindlæg. Alle de nordiske lande bidrager til dette indlæg, og et udkast laves under FN's Generalforsamling og forhåndsdrøftes med de øvrige nordiske lande. Fra gammel tid har dette udkast været sendt til høring i Ligestillingsrådet og i Danske Kvinders Nationalråd.

Udover de her nævnte opgaver, er der også opgaver i CEDAW Komiteen. For tiden er Danmark medlem af CEDAW Komiteen ved folketingsmedlem Grethe Fenger Møller. Som medlem af CEDAW Komiteen er man personligt udpeget, og dette arbejde involverer derfor ikke Udenrigsministeriet.

Men Danmark er forpligtet til selv at overholde Kvindekonventionen, og det betyder, at Danmark regelmæssigt skal indberette om overholdelsen af konventionen til Komiteen og samtidig gøre rede for sin indberetning over for Komiteen. Selve indberetningen til Komiteen forudsætter en høring af samtlige ministerier. Denne høring foretages af Udenrigsministeriet, men Ligestillingsrådet besvarer væsentlige afsnit af specific ligestillingsmæssig karakter. Da Danmark 1. gang kommenterede sin indberetning over for CEDAW Komiteen, skete det fra Ligestillingsrådet, og det er planlagt, når Danmark skal kommentere 2. gang i januar 1991, skal det ske på samme måde.

I forbindelse med FN arbejdet primært i Kvindekommissionen og som forberedelse til FN's Verdenskvindekonferencer skal der udarbejdes omfattende rapporter om, hvordan FN's handlingsplaner for kvinder er gennemført. Disse høringer har været foretaget af Udenrigsministeriet, og Ligestillingsrådet har skrevet de ligestillingsspecifikke afsnit.

Danmark har i de sidste 6 - 7 år været et af de lande i Verden, som har arbejdet mest ihærdigt på at afholde FN-Verdenskvindekonferencer. Der har været bred opbakning om dette ønske i Folketinget, og b 1 .a for at fremme dette ønske, nedsatte Statsministeriet den 10. december 1987 i overensstemmelse med en i Folketinget vedtaget dagsorden et udvalg, der skal følge det internationale ligestillingsarbejde op. Efter det internationale udvalgs nedsættelse er

udvalget, således som det er forudsat i kommissoriet, blevet inddraget i en række af de opgaver, der er nævnt ovenfor.

Som det fremgår af ovenstående, er behovet for indsats ujævn. Dels over kalenderåret, dels varierende år for år. Når der tilrettelægges Verdenskvindekonferencer, og Danmark er medlem af f.eks. Kvindekommissionen, er behovet for indsats selvsagt større end de år, hvor sådanne aktiviteter ikke finder sted.

Men for Udvalget Vedrørende Internationalt Ligestillingsarbejde er der et behov for, at Udenrigsministeriet medvirker til, at udvalget altid får de informationer om internationalt ligestillingsarbejde, som Udenrigsministeriet er i besiddelse af. Det må derfor forudsættes, at der i tilstrækkeligt omfang fra Udenrigsministeriets side koordineres således, at der også mellem FN's kvindekongresser og sessioner orienteres, så udvalget altid har en ajourført viden om kvindespørgsmåls behandling i FN regi.

Udvalgets tilhørsforhold og sekretariatsbistand har da også siden udvalgets nedsættelse til stadighed været til drøftelse. Det er åbenbart, at udvalget har vanskeligt ved at fungere tilfredsstillende uden aktiv medvirken fra Udenrigsministeriet i det mindste i form af direkte udsendelse af relevante dokumenter til udvalgets formand og medlemmer. Det skal i den forbindelse erindres, at formålet med udvalgets nedsættelse skyldtes et politisk ønske om at styrke det internationale ligestillingsarbejde, et formål, der ikke kan tilgodeses uden Udenrigsministeriets betydelige medvirken.

Notat

Behovet for ambassader i de nordiske lande

1. På Udenrigskommissionens møde den 19. marts 1990 drøftedes notatet (bilag 5) om udenrigstjenestens fremtidige repræsentationsstruktur. I den forbindelse rejstes spørgsmålet om nødvendigheden af at opretholde ambassader i de nordiske lande og især, hvad der var begrundelsen for at bevare disse henset til den udbrede direkte kontakt mellem de nordiske lande.

2. Danmark har ambassader i Helsingfors, Oslo, Stockholm og Reykjavik. Alle fire nordiske lande har ambassader i København. Underbilag 1 indeholder en sammenligning af de danske ambassaders bemanning med Finlands, Norges, Sveriges og Hollands bemanning på de samme poster. Det fremgår heraf, at de danske ambassader typisk har en mindre bemanning end de andre landes ambassader. I Reykjavik er bemanningen dog den samme, bortset fra Holland, som ikke er repræsenteret dér.

Ambassadernes bemanning skønnes at være nede på det minimum, der er nødvendigt for på tilfredsstillende vis at kunne løse opgaverne, jfr. også pkt. VI i notatet om udenrigstjenestens fremtidige repræsentationsstruktur (bilag 5).

3. Underbilag 2 indeholder den seneste opgørelse over de enkelte ambassaders aktiviteter fordelt på sagsområder.

Hovedarbejdsområdet for ambassaderne i de nordiske lande er *eksportfremmearbejdet*. Gennemsnitligt vedrører ca. 45% af aktiviteterne handelssager. Langt den overvejende del heraf er direkte firmabistand (jfr. også notatet af 30. august 1989 vedrørende variationer i repræsentationernes opgavevaretagelse — bilag 16). Som nævnt i det materiale, der blev gennemgået på Udenrigskommissionens 4. møde den 11. december 1989, er effekten, d.v.s. eksporten, meget stor set i forhold til omkostningerne, d.v.s. ressourceindsatsen i de nordiske lande.

Eksporten til de nordiske lande udgjorde i 1989:

Sverige	25,0 mia. kr.
Norge	11,7 mia. kr.
Finland	5,6 mia. kr.
Island	1,0 mia. kr.

Den danske eksport til Sverige steg i 1989 med ca. 4 mia. kr. svarende til ca. 19% i forhold til 1988. Eksporten til Sverige forventes at stige yderligere i de kommende år. Dette gælder formentlig også på landbrugsområdet.

Sverige var i 1989 Danmarks 2. største eksportmarked med ca. 12% af Danmarks samlede eksport. Norge var i 1989 Danmarks 5. største eksportmarked med ca. 6% af Danmarks samlede eksport. Finland var i 1989 Danmarks 10. største eksportmarked med ca. 3% af Danmarks samlede eksport.

Danmark er Islands 2. største leverandørland med ca. 9% af Islands totale import. Til sammenligning kan nævnes, at Danmarks eksport til Island i 1989 var af samme størrelsesorden som eksporten til DDR eller Polen.

Erhvervslivets interesse for ambassaderne viser sig bl.a. ved, at gebyrindtægterne fra betalingsordningen er stigende, og meget stærkt for ambassaden i Stockholm.

Et andet stort arbejdsområde for ambassaderne i de nordiske lande er de *konsulære* sager — gennemsnitligt ca. 13 % af aktiviteterne. Uanset at de sproglige og afstandsmæssige barrierer ikke forekommer store, er der alligevel et konstaterbart behov for at hjælpe en lille del af de mange danskere, der rejser til eller har bosat sig i de nordiske lande. Men den største byrde skyldes gæstearbejdere, der søger om visum for at kunne rejse gennem Danmark på ferie til deres hjemland.

På det *politisk-økonomiske* område spiller ambassaderne i de nordiske lande generelt en væsentlig rolle i varetagelsen af danske interesser.

Der er behov for tæt at følge med i den politiske debat i de øvrige nordiske lande som nødvendig baggrund for de regelmæssige direkte kontakter — både mellem hovedstæderne (herunder ressortministre) og i internationale organisationer og konferencer.

Mange kontakter mellem de nordiske lande foregår uformelt og direkte mellem hovedstæderne, men sådanne kontakter er et supplement til ambassadernes virksomhed. Mens disses kontakt er løbende (som angivet i bilag 2), er den direkte kontakt ad hoc-præget. Ambassaderne har også fået nye opgaver, især med hensyn til indberetningsvirksomhed og som formidler af bilaterale konsultationer.

Kun ved at være repræsenteret på stedet er det muligt at opretholde løbende kontakt til regeringer og myndigheder, lovgivende

organer, politiske partier, presse, interesseorganisationer og i det hele taget effektivt at følge med i samfundsudviklingen (jfr. bilag 2). Som nævnt i bilag 8 (om udenrigstjenestens arbejdsformer) tillægger ministerierne det betydning at få indberetninger om forholdene i sammenlignelige lande om aktuelle emner, der er centrale i den danske politiske samfundsdebat, f.eks. skattestruktur.

Med hensyn til den sikkerhedspolitiske debat i de øvrige nordiske lande er det af betydning at følge med i denne, ikke mindst for Danmark, i lyset af landenes forskellige sikkerhedspolitiske placeringer. Udsendelsen af en forsvarsattaché til ambassaden i Stockholm i 1988 har således vist sig nyttig.

De nordiske ambassader stiger i betydning i takt med debatten om en fremtidig politisk struktur i Europa.

Ikke mindst i forbindelse med arbejdet vedrørende »den europæiske arkitektur« og EF-EFTA-forhandlingerne er det af stor betydning, at Danmark er repræsenteret på højt niveau i de øvrige nordiske lande. Hertil kommer de løbende konsultationer både på minister- og embedsmandsniveau om det indre marked og andre EF-spørgsmål, der blev etableret i medfør af Folketingets markedsudvalgs beretning af 14. november 1986 (procedure i forbindelse med gennemførelsen af Europæisk Fælles Akt).

De øvrige nordiske lande har endvidere store fordele af deres ambassader i København, især på grund af Danmarks EF-medlemskab.

Formodningen taler derfor for, at de øvrige nordiske lande ikke på nuværende tidspunkt vil opgive deres ambassader i København og ej heller vil have forståelse for et ensidigt dansk skridt. En fælles nordisk overenskomst kan derfor næppe komme på tale.

En ensidig dansk nedlæggelse af vore repræsentationer i de øvrige nordiske hovedstæder må vurderes ud fra, om det er forsvarligt af hensyn til vore eksportinteresser, af konsulære hensyn, samt **politisk-økonomiske** hensyn i bredere forstand.

Det vil sige hensynet til de andre nordiske lande, det nordiske samarbejde, den danske rolle som brobygger mellem dette og EF, og hensynet til den nordiske sikkerhedspolitiske balance. Hertil kommer dansk interesse knyttet til den løbende indberetningsvirksomhed og tilstedeværelsen.

Dersom man beslutter sig til ikke at ændre ved repræsentationsmønstret nu, udelukker dette naturligvis ikke muligheden for en omvurdering på et senere tidspunkt i nær kontakt med de øvrige nordiske lande.

Den 29. maj 1990

Underbilag 1

Sammenligning af de danske ambassaders bemanding i de nordiske lande med Finlands, Norges, Sveriges og Hollands bemanding på de samme poster

Helsingfors

Ambassade

Udsendte	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Holland
Repr.chef (ambassadør og medarb. i 36.1r.)	1			1 1	1
Chargé d'affaires/ Ambassaderåd/ -sekr.	1		1 3		1
Attaché			1	1	1
Specialmedarbejdere (handelsråd/presseråd/ presseattaché)	1			1 2	
Eksportassistent			1	1	
Specialattacheer			1	3	
Korrespondenter	1		1 3		1
Servicepersonale (vagtmester, chauffør)				1	
Udsendte i alt	4		7	15	4
<i>Lokal</i>					
Sagsbehandlere	2		3	6	1
Kontorpersonale	3		2	5	1
Servicepersonale	1		2	3	2
Lokale i alt	6		7	14	4
Personale i alt	10		14	29	8

Oslo
Ambassade

Udsendte	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Holland
Repr.chef (ambassadør og medarb. i 36.1r.)	1 1				1 1
Chargé d'affaires/ AmbassaderådAsekr.	1 2			2	1
Attaché	1 1				1 1
Specialmedarbejdere (handelsråd/presseråd/ presseattaché)	1 4			2	1
Eksportassistent	1 2			2	
Specialattachéer		3			1 2
Korrespondenter		5		3	6
Servicepersonale (vagtmester, chauffør)		1			
Udsendte i alt	5	19		12	12
<i>Lokale</i>					
Sagsbehandlere	2			3	
Kontorpersonale	4	5,5		6	5
Servicepersonale	1 2			2	2
Lokale i alt	7	7,5		11	7
Personale i alt	12	26,5		23	19

Stockholm
Ambassade

Udsendte	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Holland
Repr.chef (ambassadør og medarb. i 36.l.r.)	1	1	1		1
Chargé d'affaires/ AmbassaderådAsekr.	2	5	2		2
Attaché		4			2
Specialmedarbejdere (handelsråd/presseråd/ presseattaché)	1 2		1		1
Eksportassistent	1				
Specialattachéer	1 4		1		2
Korrespondenter	1	20	3		2
Servicepersonale (vagtmester, chauffør)		7			1
Udsendte i alt	7	43	8		11
<i>Lokale</i>					
Sagsbehandlere	4,5	2			3
Kontorpersonale	4,5	3	4,5		4
Servicepersonale		1 4 2			2
Lokale i alt	10	9	6,5		9
Personale i alt	17	52	14,5		20

Reykjavik
Ambassade

Udsendte	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Holland
Repr.chef (ambassadør og medarb. i 36.1r.)	1		1	1	1
Chargé d'affaires/ AmbassaderådAsekr.	1		1	1	
Attaché		1			
Specialmedarbejdere (handelsråd/presseråd/ presseattaché)	1				
Eksportassistent					
Specialattacheer					
Korrespondenter		1 1		1	
Servicepersonale (vagtmester, chauffør)					
Udsendte i alt	3	3	3	3	
<i>Lokale</i>					
Sagsbehandlere	\				
Kontorpersonale	1,3	1	0,9	1,6	
Servicepersonale	1		0,9	1,1	
Lokale i alt	3,3	1	1,8	2,7	
Personale i alt	6,3	4	4,8	5,7	

Der findes ingen hollandsk ambassade

Aktivitetsfordeling for de danske ambassader i de nordiske lande

Opgørelse for aktiviteterne på ambassaderne i alle de nordiske lande fordelt på sagsområder 1988

ALLE SAGSOMRÅDER

Aktivitetsprogram	Aktivitetsprofil		Programomkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	44,4	12,860	33,6	6.748.147
Konsulære sager	13,8	4,000	6,1	1.213.612
Presse/kultursager	8,8	2,550	12,5	2.507.584
Politiske sager	8,6	2,500	16,1	3.232.032
Økonomiske sager	10,5	3,050	17,7	3.557.670
Danida-virksomhed	1,6	0,449	1,8	368.452
Multilateral virksomhed	0,3	0,100	0,4	84.761
Administrative sager	10,0	2,900	9,6	1.974.904
Protokolære sager	2,0	0,580	2,2	438.412
lait	100,0	28,989	100,0	20.075.574

HANDELSSAGER

	Aktivitets- procent	Personår	Omkostninger (kr.)
Direkte firmabistand	72,9	9,377	4.932.109
Projektleverancer og licitationer	1,2	0,157	79.081
Konkrete økonomisk-politiske undersøgelser	4,0	0,510	246.312
Generelle markedsundersøgelser o.l. Generelle salgsfremmende aktiviteter	14,0	1,799	967.565
	7,9	1,014	523.082
lait	100,0	12,857	6.748.149

Kilde: Udenrigsministeriet

Opgørelse for de enkelte ambassaders aktiviteter fordelt på sagsområder 1988

HELSINGFORS

ALLE SAGSOMRÅDER

Aktivitetsprogram	Aktivitetsprofil		Programomkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	58,9	4,080	45,9	1.440.932
Konsulære sager	6,5	0,450	4,8	150.686
Presse/kultursager	5,1	0,350	4,8	150.686
Politiske sager	8,6	0,600	16,9	530.539
Økonomiske sager	7,2	0,500	10,5	329.625
Danida-virksomhed	0,7	0,050	1,1	34.532
Multilateral virksomhed	1,4	0,100	2,7	84.761
Administrative sager	9,4	0,650	9,1	285.675
Protokolære sager	2,2	0,150	4,2	131.850
Ialt	100,0	6,930	100,0	3.139.286

HANDELSSAGER

	Aktivitets- procent	Personår	Omkostninger (kr.)
Direkte firmabistand	75,0	3,060	1.080.699
Projektleverancer og licitationer	1,8	0,075	25.937
Konkrete økonomisk-politiske undersøgelser	3,0	0,120	43.228
Generelle markedsundersøgelser o.l.	9,3	0,380	134.007
Generelle salgsfremmende aktiviteter	10,9	0,445	157.062
Ialt	100,0	4,080	1.440.993

Kilde: Udenrigsministeriet

Opgørelse for de enkelte ambassaders aktiviteter fordelt på sagsområder 1988
OSLO
ALLE SAGSOMRÅDER

Aktivitetsprogram	Aktivitetsprofil		Programomkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	49,1	4,000	43,6	2.711.709
Konsulære sager	18,4	1,500	8,5	528.659
Presse/kultursager	5,5	0,450	7,6	472.683
Politiske sager	7,4	0,600	12,4	771.220
Økonomiske sager	8,0	0,650	13,9	864.513
Danida-virksomhed	3,7	0,299	3,8	236.342
Multilateral virksomhed	0,0	0,000	0,0	0
Administrative sager	6,1	0,500	7,5	466.464
Protokolære sager	1,8	0,150	2,7	167.927
Ialt	100,0	8,149	100,0	6.219.517

HANDELSSAGER

	Aktivitets- procent	Personår	Omkostninger (kr.)
Direkte firmabistand	77,9	3,115	2.112.421
Projektleverancer og licitationer	0,8	0,030	21.694
Konkrete økonomisk-politiske undersøgelser	0,7	0,030	18.982
Generelle markedsundersøgelser o.l.	13,9	0,555	376.928
Generelle salgsfremmende aktiviteter	6,7	0,270	181.685
Ialt	100,0	4,000	2.711.710

Kilde : Udenrigsministeriet

Opgørelse for de enkelte ambassaders aktiviteter fordelt på sagsområder 1988
STOCKHOLM
ALLE SAGSOMRÅDER

Aktivitetsprogram	Aktivitetsprofil		Programomkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	36,7	3,850	28,1	1.958.532
Konsulære sager	16,2	1,700	5,3	369.403
Presse/kultursager	13,3	1,400	19,4	1.352.154
Politiske sager	7,6	0,800	14,9	1.038.510
Økonomiske sager	12,9	1,350	21,6	1.505.491
Danida-virksomhed	1,0	0,100	1,4	97.578
Multilateral virksomhed	0,0	0,000	0,0	0
Administrative sager	11,4	1,200	9,3	648.198
Protokolære sager	0,9	0,100	0,0	0
I alt	100,0	10,500	100,0	6.969.866

HANDELS SAGER

	Aktivitets- procent	Personår	Omkostninger (kr.)
Direkte firmabistand	67,0	2,580	1.312.216
Projektleverancer og licitationer	0,5	0,020	9.793
Konkrete økonomisk-politiske undersøgelser	9,4	0,360	184.102
Generelle markedsundersøgelser o.l.	19,9	0,767	389.748
Generelle salgsfremmende aktiviteter	3,2	0,122	62.673
I alt	100,0	3,849	1.958.532

Kilde: Udenrigsministeriet

Opgørelse for de enkelte ambassaders aktiviteter fordelt på sagsområder 1988
REYKJAVIK
ALLE SAGSOMRÅDER

Aktivitetsprogram	Aktivitetsprofil		Programomkostninger	
	Procent	Personår	Procent	Kroner
Handelssager	27,3	0,930	17,0	636.974
Konsulære sager	10,3	0,350	4,4	164.864
Presse/kultursager	10,3	0,350	14,2	532.061
Politiske sager	14,6	0,500	23,8	891.763
Økonomiske sager	16,1	0,550	22,9	858.041
Danida-virksomhed	0,0	0,000	0,0	0
Multilateral virksomhed	0,0	0,000	0,0	0
Administrative sager	16,1	0,550	14,0	524.567
Protokolære sager	5,3	0,180	3,7	138.635
lait	100,0	3,410	100,0	3.746.905

HANDELSSAGER

	Aktivitets- procent	Personår	Omkostninger (kr.)
Direkte firmabistand	67,0	0,622	426.773
Projektleverancer og licitationer	3,4	0,032	21.657
Konkrete økonomisk-politiske undersøgelser	0,0	0,000	0
Generelle marksundersøgelser o.l.	10,5	0,097	66.882
Generelle salgsfremmende aktiviteter	19,1	0,177	121.662
lait	100,0	0,928	636.974

Kilde: Udenrigsministeriet

Notits

Kortlægning af den øvrige centraladministrations ressourcer til internationale opgaver i 1988 samt spørgsmålet om dobbeltarbejde

1. Indledning

Det er ikke kun udenrigstjenesten, der bruger ressourcer på internationale aktiviteter. Hovedparten af de øvrige ressortministerier er også inddraget i internationaliseringen. En opgørelse for 1988, der er udarbejdet på foranledning af Udenrigskommissionen, viser, at der i dette år blev benyttet godt 2.000 årsværk til internationale aktiviteter i de øvrige ministerier. Til sammenligning var Udenrigsministeriets samlede personaleforbrug i 1988 1.730 årsværk.

2. Gennemførelse af undersøgelsen

I sommeren 1989 anmodede Udenrigskommissionen om, at der blev foretaget en kortlægning af de øvrige ministeriers forbrug af ressourcer til internationale aktiviteter.

Sekretariatet udsendte et spørgeskema i sommeren 1989 til samtlige ministerier.

Bearbejdningen, der i første omgang blev forestået af Socialforskningsinstituttet, viste, at ministeriernes skemaer var noget uensartet udfyldt, og at der var anvendt forskellige fremgangsmåder til at opgøre driftsudgifter til internationale aktiviteter.

På denne baggrund har Udenrigskommissionens sekretariat foretaget en fornyet gennemgang af hele spørgeskemamaterialet. Ved denne gennemgang er der efter ensartede principper beregnet driftsudgifter og gennemsnitlige udgifter for personaleforbrug for de enkelte institutioner på grundlag af finanslovens regnskabsoplysninger.

Udgangspunktet for beregningerne har været de enkelte institutioners angivelse af deres personaleforbrug (anført i årsværk) til internationale aktiviteter. Ved at kombinere disse oplysninger om personaleforbrug med regnskabsoplysninger om udgiften pr. års-

værk har man kunnet beregne de samlede driftsudgifter til internationale aktiviteter, både for de enkelte institutioner og for hele ministerområdet. Da driftsudgifterne således alene er afledt af personaleforbruget, er dette lagt til grund for gennemgangen af undersøgelsens resultater med hensyn til omfanget af den internationale aktivitet.

3. Opgørelsesmetode og vurdering af materiale

Gennemførelse af en egentlig kortlægning ville være et ganske omfattende og tidkrævende projekt, hvor man nøje definerer indholdet af de forskellige former for international aktivitet og præcist definerer afgrænsningen i forhold til national aktivitet.

Henset til både tids- og ressourcefaktoren blev kortlægningen gennemført som en summarisk spørgeskemaundersøgelse, hvor man opererede med nogle få svarkategorier.

Der skulle udfyldes et skema for hver enhed (departement/generaldirektorat, direktorat/styrelse eller underliggende institution), der udfører international aktivitet. Ved enhed forstås institutioner med selvstændig hovedkonto på finansloven.

International aktivitet blev defineret som:

- samarbejde med internationale organisationer og med statslige eller private institutioner i et eller flere lande,
- forvaltning af internationale aftaler, herunder EF-regler, samt
- aktiviteter, der retter sig mod dansk eksport.

I spørgeskemaet blev der i overensstemmelse hermed sondret mellem fire forskellige former for international aktivitet:

- Generelt internationalt samarbejde
- Konkret forvaltning af mellemstatslige aftaler
- International aktivitet, der ikke er reguleret af mellemstatslige aftaler
- Aktiviteter rettet mod dansk eksport

Inden for de første to kategorier har der været mulighed for at angive, hvorvidt den internationale aktivitet har været knyttet til EF, nordisk, FN eller andre former for mellemstatsligt samarbejde.

Undersøgelsen har således tilsigtet at afdække et videre omfang af internationale aktiviteter end den administration, der involverer centraladministrationens institutioner.

Kun et enkelt ministerium (Kirkeministeriet) udfører ikke internationale aktiviteter. Gennemgangen af spørgeskemaerne for de enkelte ministerområder viser, at undersøgelsen næppe er nået ud til samtlige institutioner, der udfører internationale aktiviteter. Eksempelvis kan nævnes, at det for Undervisningsministeriet må antages, at en lang række uddannelsesinstitutioner er involveret i konkret international aktivitet, om end omfanget af denne ikke be-

høver at være særligt stort for den enkelte institution. Opgørelsen af internationale aktiviteter for styrelser og departementer giver også indtryk af, at der ikke er anvendt helt ensartede kriterier for, hvilke former for aktiviteter det enkelte ministerområde har ønsket at inddrage som værende af international karakter. Bortset fra Landbrugsministeriets og Fiskeriministeriets besvarelser er det således generelt indtrykket, at spørgeskemaundersøgelsen for en række ministerområder undervurderer omfanget af de internationale aktiviteter. Omvendt er et ministerområde som Forsvarsministeriets nok overvurderet.

4. Nogle hovedresultater

Det samlede resultat af kortlægningen af ressortministeriernes internationale aktiviteter er illustreret i vedlagte bilagstabel.

Udenrigsministeriet er ikke omfattet af undersøgelsen. For at give et vist indtryk af omfanget af befatningen med internationale spørgsmål i ressortministerierne kan det dog nævnes, at det samlede forbrug af årsværk på ca. 2.000 kan sammenholdes med, at Udenrigsministeriets forbrug af årsværk i 1988 var på ca. 1.730 (antallet af medarbejdere i udenrigstjenesten pr. 1. april 1989 blev opgjort til 1.673, jfr. bilag 13). Fordelingen af antallet af medarbejdere på de forskellige kategorier af opgaver kan vanskeligt opgøres så eksakt for Udenrigsministeriet som for ressortministerierne, fordi medarbejdernes indsats, specielt i udetjenesten, kun sjældent vil være rettet mod bestemte organisationer. Hovedreglen er, at medarbejdernes arbejdsområde dækker en meget bred vifte af emneområder inden for økonomi og politik¹).

Undersøgelsesresultaterne kan struktureres både med hensyn til arten af den internationale aktivitet og efter ministerområde.

Opgjort efter arten af den internationale aktivitet er der foretaget en opstilling, se tabel 1.

¹) Personaleforbruget til de forskellige opgaver kan skønnes bl.a. på grundlag af den årlige virksomhedsundersøgelse i udetjenesten. I bilag 15 er det således opgjort, at udviklingsbistand og eksportfremmeaktiviteter i 1988 beskæftigede 336 henholdsvis 325 årsværk. De politiske og økonomiske sagsområder, der ud over de bilaterale spørgsmål bl.a. omfatter EF-, EPS- og NATO-spørgsmål, lægger i alt beslag på ca. 270 årsværk både i hjemme- og udetjenesten.

Tabel 1.

International aktivitet i ressortministerierne opgjort efter art/organisation

	Antal årsværk	Procent
NATO	639 ¹⁾	31,3
Eksportfremme	455	22,3
EF	277	13,5
Ikke-reguleret af mellemstatslige aftaler ²⁾	126	6,1
FN	61	3,0
Norden	61	3,0
Andet	425	20,8
I alt	2.044	100,0

¹⁾ Hovedparten af Forsvarsministeriets årsværksforbrug udgøres af personale, der indgår i NATO-stabe. Forsvarsministeriet har oplyst, at dette personel varetager aktiviteter af operationel eller teknisk art og ikke kan sidestilles med årsværksforbrug til internationale administrative anliggender.

²⁾ Dækker konkret samarbejde mellem danske statsinstitutioner og udenlandske institutioner, der ikke er reguleret af mellemstatslige aftaler.

I tabel 2 er foretaget en tilsvarende opstilling af **årsværksforbruget** for de 12 ministerier (incl. statsvirksomhederne), der har den mest omfattende internationale aktivitet.

Tabel 2.

Årsværksforbrug på internationale aktiviteter for 11 ministerier med den største internationale aktivitet (1988)

	Antal årsværk	Procent
Forsvarsministeriet	659 ¹⁾	32,2
Industriministeriet	297	14,6
Energiministeriet	163	8,0
Landbrugsministeriet	160	7,8
Sundhedsministeriet	132	6,5
Undervisnings- og Forskningsministeriet	93	4,6
Trafikministeriet	81	4,0
Statsvirksomhederne	80	3,9
Fiskeriministeriet	64	3,1
Skatteministeriet	60	2,9
Miljøministeriet	58	2,8
Arbejdsministeriet	54	2,6
I alt for 11 ministerier	1.901	93,0
I alt for alle ministerområder	2.044	100,0

¹⁾ Hovedparten af Forsvarsministeriets årsværksforbrug udgøres af personale, der indgår i NATO-stabe. Forsvarsministeriet har oplyst, at dette personel varetager aktiviteter af operationel eller teknisk art og ikke kan sidestilles med årsværksforbrug til internationale administrative anliggender.

I tabel 3 er vist, hvorledes personale for de 12 ministerier, der er mest berørt af international aktivitet, er fordelt på departementet, øvrige institutioner og institutioner med et særligt stort personale beskæftiget med international aktivitet.

*Tabel 3.
Årsværksforbrug på internationale aktiviteter i 1988 for de forskellige ministerier*

	Totalt int. akt.	% af min. samlet personale	Dep.	Attacheer	Enkelte inst.	Øvrige
Forsvar	659	1,9	18	7	588 ¹⁾	46
Industri	297	12,7	28	37 ⁴⁾	202 ²⁾	30
Energi	163	14,3	12	2	145 ³⁾	4
Landbrug	160	4,7	49	41		70
Sundhed	132	1,2	5	1		126
Undervisn. og forsk.	93	0,3	59	1		33
Trafik	81	2,8	11	1		69
Stats- virksomhederne	80	0,1	—			80
Fiskeri	64	10,1	30	7		27
Skatte	60	0,8	11	1		48
Miljø	58	2,3	9	1		48
Arbejds	54	0,9	20	1		33

¹⁾ Forsvarskommandoen

²⁾ Eksportkreditrådet og Industri- og Handelsstyrelsen

³⁾ Forskningscenter Risø

⁴⁾ Heraf 35 eksportstipendiater

Ud over forsvarssamarbejdet er der to store aktivitetsområder, der kan henføres til et bestemt formål eller samarbejdsområde, nemlig eksportfremme og EF.

I alt anvendte ressortministerierne 455 årsværk til eksportfremmeaktiviteter.

I tabel 4 er personaleforbruget for de 8 ministerier med størst eksportfremmeindsats opdelt på departementet, øvrige institutioner og eventuelt institutioner med særlig stor international aktivitet.

Tabel 4.
Årsværksforbrug på aktiviteter rettet mod dansk eksport i 1988 for
de forskellige ministerier

	Total int. eksp.akt	Dep.	Attacheer	Enkelte mst.	Øvrige
Industri	201	3	35	163 ¹⁾	
Energi	93	2		90 ²⁾	1
Landbrug	71	4	34	28 ³⁾	5
Sundhed	35	-		35 ⁴⁾	
Trafik	30	-		-	30
Fiskeri	6	1	4	—	1
Undervisn. og forskn.	5	2		—	3
Miljø	4			—	4

¹⁾ Eksportkreditrådet og Industri- og Handelsstyrelsen

²⁾ Forskningscenter Risø

³⁾ Veterinærdirektoratet

⁴⁾ Statens Seruminstitut

Tilsvarende vises, i tabel 5, for EF-samarbejdet, hvorledes personaleforbrugte for de mest berørte ministerier fordeler sig på departementet, øvrige institutioner og institutioner med særlig stor international aktivitet. I alt anvender ressortministerierne ca. 277 årsværk på EF-aktiviteter, mens de ved Danmarks tiltrædelse af EF skønsmæssigt ansat kun anvendte fa årsværk. Til sammenligning kan oplyses, at for Udenrigsministeriets vedkommende er antallet af medarbejdere, der beskæftiger sig med udenrigsøkonomi, herunder EF-samarbejde, faldet fra ca. 60 i 1974 til ca. 50 i 1990.

Tabel 5.
Årsværksforbrug på EF-samarbejdet i 1988 for de forskellige ministerier

		Dep.	Attacheer	Enkelte inst.	Øvrige
Landbrug	50	28	3		19
Industri	43	9	2	21 ¹⁾	11
Sundhed	35	3	1	12 ²⁾	19
Skatte	28	3	1	13 ³⁾	11
Arbejds	26	10	1		15
Fiskeri	20	17	2	-	1
Miljø	20	3	1	15 ⁴⁾	1
Undervisn. og forskn.	10	8	1	—	1
Justits	8	4	1	—	3
Energi	8	5	1		2
Trafik	7	4		1 -	2
Finans	7	4	2	—	1
Økonomi	6	4	1	—	1
Social	5	3	—	—	2

¹⁾ Industri- og Handelsstyrelsen

²⁾ Levnedsmiddelstyrelsen

³⁾ Told- og Afgiftsdepartementet

⁴⁾ Miljøstyrelsen

Ved dobbeltarbejde forstås, at flere myndigheder beskæftiger sig med samme problemstilling ud fra samme hensyn.

Det siger sig selv, at det næppe kan undgås, at flere ministerier, typisk når en ny sag opstår, kommer til at udføre dobbeltarbejde.

Risikoen for, at der kan opstå dobbeltarbejde mellem Udenrigsministeriet og ressortministerierne, er imidlertid af begrænset omfang. Det område, hvor Udenrigsministeriet har den største berøringsflade med andre ministerier, er EF-området.

Udenrigsministeriet er, bortset fra spørgsmål som EF's beslutningsprocedure, forholdet mellem EF's institutioner samt EF's budget, alt overvejende ikke ressort for de enkelte EF-sagsområder, og udenrigstjenestens befatning med EF-spørgsmål vedrører derfor hovedsageligt koordineringsopgaver. Spørgsmålet om dobbeltarbejde opstår derfor ikke. I de tilfælde, hvor personale i udenrigstjenesten og et ressortministerium beskæftiger sig med samme sag, vil dette være en naturlig følge af udførelsen af koordineringsfunktionen. Under alle omstændigheder er der for Udenrigsministeriets vedkommende kun tale om små tal, idet det i alt benytter knap 30 årsværk på EF-samarbejdet, heraf ca. 20 årsværk på koordinering, mens ressortministerierne benytter i alt ca. 277 årsværk på EF-samarbejdet.

Det angivne omfang af ressourceforbruget er derfor i overens-

stemmeise med den rollefordeling, Udenrigskommissionen har anbefalet mellem udenrigstjenesten og ressortministerierne, hvorefter udenrigstjenesten forestår koordinationen, medens ressortministerierne hovedsageligt varetager de enkelte sagsområder.

Koordineringsfunktionen er i øvrigt indgående beskrevet i Udenrigskommissionens bilag 2 og 3.

Spørgsmålet om dobbeltarbejde på eksportfremmeområdet er nærmere behandlet i Udenrigskommissionens undergruppe om eksportfremme. Her er fundet en løsning, der minimerer risikoen for dobbeltarbejde, herunder i forhold til Industriministeriet.

Et tredje område, der kunne nævnes, er det forsvars- og sikkerhedspolitiske område. Også her er Udenrigsministeriets bemanding beskeden (i NATO-kontoret 6 medarbejdere), og spørgsmålet om, hvorvidt Udenrigsministeriet foretager dobbeltarbejde i forhold til Forsvarsministeriet eller Forsvarskommandoen, opstår derfor næppe.

Resultatet af undersøgelsen giver ikke mulighed for at vurdere, hvorvidt ressortministeriernes befatning med EF- og andre internationale spørgsmål er af et passende omfang. Dette falder uden for Udenrigskommissionens mandat.

Den 28. august 1990

Ministeriernes internationale aktiviteter i 1988 fordelt på arten af aktiviteterne, målt i årsværk og driftsudgifter

	EF		FN		Nordisk samarbejde		Andre mellemstatslige aftaler		Andre europæiske aftaler		Ikke reg. af mellemstatsl. aftaler	
	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.
Ministerområde												
02 Statsvirksomhederne	0,8	448	3,2	2.501	6,7	6.211	3,0	2.850	12,5	10.993	11,4	6.396
08 Statsministeriet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
11 Landbrug	49,9	18.246	4,7	2.113	7,5	2.548	2,8	1.416	2,2	614	1,8	603
12 Fiskeri	20,4	6.450	0,9	266	0,9	287	19,9	6.109	1,1	352	3,2	1.017
13 Indenrigs	0,04	21			0,5	408	1,9	995	0,4	167	0,1	54
14 Bolig	2,3	829	0,3	107	1,8	896	2,9	858	0,4	128	1,5	473
15 Social	5,4	1.812	0,8	294	2,5	866	1,0	367	1,7	625	—	—
16 Trafik	6,6	2.865	0,5	202	3,7	1.304	12,1	4.848	13,0	4.926	2,3	958
17 Industri	42,7	20.983	3,6	1.590	4,6	1.871	16,1	7.804	0,9	353	1,2	510
18 Justits	8,2	3.040	1,7	407	4,2	1.217	1,7	502	2,1	666	2,9	837
19 Kirke	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Undervisning og Forskning	10,0	2.915	0,1	20	2,6	1.487	7,0	9.238	10,1	32.712	7,5	6.200
21 Kultur	—	—	—	—	0,3	650	—	—	—	—	4,1	960
22 Forsvar	0,1	29	—	—	—	—	639,2 ¹⁾	223.652	0,1	37	0,2	54
23 Finans	6,8	4.116	—	—	0,9	392	2,7	1.242	0,6	306	12,0	3.390
24 Skatte	27,8	8.829	1,1	305	4,4	1.774	8,7	3.573	0,2	72	0,6	220
25 Økonomi	6,0	4.200	—	—	0,7	518	3,8	3.168	0,2	154	0,5	333
27 Miljø	20,1	9.433	9,0	4.061	5,2	2.301	5,2	2.315	8,6	3.927	1,2	439
28 Arbejds	26,4	8.986	1,4	478	6,5	2.166	2,2	724	1,0	327	10,9	3.850
29 Energi	8,2	3.805	1,8	684	2,5	973	5,3	2.747	0,1	40	50,3	16.978
30 Sundhed	35,0	13.863	32,0	10.290	5,1	2.207	0,9	424	6,8	2.924	14,9	6.601
I alt	276,7	110.870	61,1	23.318	60,6	28.076	736,4	272.832	62,0	59.323	126,6	49.873

(Fortsættes)

¹⁾ Hovedparten af Forsvarsministeriets årsværksforbrug udgøres af personale, der indgår i NATO-stabe. Forsvarsministeriet har oplyst, at dette personel varetager aktiviteter af operationel eller teknisk art og ikke kan sidestilles med årsværksforbrug til internationale administrative anliggender.

(Fortsat)

Ministerområde												
	Aktiviteter rettet mod eksport		Evt. andre aktiviteter		Uspecificeret		I alt internationale aktiviteter		Minister-området totalt		Internationalt akt. i % af total	
	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift 1000 kr.	Års-værk	Drift-omkost. mio.kr.	Års-værk	Drift-omkost.
02	2,3	810	1,0	1.010	39,2	13.480	80,1	44.699	58.404	22.214	0,1	0,2
08					4,5	1.549	4,5	1.549	252	94	1,8	1,6
11	70,6	33.332	1,0	308	19,6	7.090	160,1	66.270	3.421	1.247	4,7	5,3
12	6,0	3.450	8,0	4.098	3,5	1.098	63,9	23.127	633	212	10,1	10,9
13	0,7	357	—	—	—	—	3,6	2.002	1.486	664	0,2	0,3
14	3,6	1.277	0,2	57	10,7	3.888	23,7	8.513	2.335	994	1,0	0,9
15	2,2	635	—	—	7,7	2.408	21,3	7.007	1.708	5.803	1,2	0,1
16	29,6	10.336	9,4	3.499	3,7	1.379	80,9	30.317	2.896	2.299	2,8	1,3
17	201,0	93.689	1,2	436	25,6	11.214	296,9	138.450	2.052	1.116	14,5	12,4
18	0,1	33	2,1	575	10,7	3.333	33,7	10.610	21.417	5.957	0,2	0,2
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	5,0	1.038	0,3	107	50,0	10.270	92,6	63.987	33.033	9.101	0,3	0,7
21	—	—	—	—	10,0	3.135	14,4	4.745	3.735	1.298	0,4	0,4
22	—	—	—	—	19,6	9.221	659,2	232.993	34.120	12.766	1,9	1,8
23	0,5	448	2,0	668	1,6	731	27,1	11.293	981	530	2,8	2,1
24	0,6	190	1,6	487	15,0	8.450	60,0	23.900	7.285	2.541	0,8	0,9
25	—	—	—	—	3,8	2.059	15,0	10.432	856	263	1,8	4,0
26	—	—	—	—	4,8	1.760	58,2	26.066	2.529	1.095	2,3	2,4
27	4,1	1.830	—	—	—	—	54,0	18.394	5.793	657	0,9	2,8
28	1,8	636	1,2	404	2,6	823	674	57.469	1.131	527	14,4	10,9
29	92,8	31.483	0,2	85	2,0	674	163,2	57.469	1.131	527	14,4	10,9
30	34,8	10.374	1,1	338	1,6	803	132,2	47.824	10.760	3.173	1,2	1,5
I alt	455,7	189.918	29,3	12.072	236,2	83.365	2.044,6	829.647				

Notat

Udenrigskommissionens anbefalinger og udviklingen i Danidas struktur og organisation

I. Indledning

På mødet i Udenrigskommissionen den 11. juni 1990 blev der anmodet om en redegørelse for konsekvenserne af Udenrigskommissionens personalepolitiske anbefalinger for Danida-arbejdet. I 1986 blev der foretaget en strukturomlægning i Danida på grundlag af en større undersøgelse udført af Administrationsdepartementet. I en undersøgelse fra juni 1990 har det svenske firma, ISO (Institutet för Samhällsorganisation) dels evalueret resultaterne af omlægningen i 1986, dels fremkommet med forslag til **øget** decentralisering af udviklingssamarbejdet. Den ønskede redegørelse skulle se på Kommissionens personalepolitiske anbefalinger i lyset af erfaringerne med Danidas omlægning og ISO's vurderinger og anbefalinger.

II. Hovedpunkter i Danidas strukturomlægning i 1986

- Udviklingssamarbejdet skulle ligestilles med de øvrige hovedfunktioner i Udenrigsministeriets ressortområde i ministeriets struktur (omdannelse fra afdeling til departement).
- De forskellige bistandsformer (projekt, finansiel og personel bistand) skulle integreres i geografisk opdelte enheder.
- En strategisk planlægning skulle gennemføres som forudsætning for en væsentligt **øget** decentralisering af opgaver og ansvar til bistandsmissionerne.
- Liniefunktioner og administrative støttefunktioner skulle styrkes.
- Personalepolitisk målsætning om skabelse af generelt korps af bistandsadministratorer.

III. ISO-rapporten af juni 1990

Evaluering af 1986-omlægningen

- Ligestilling med andre hovedfunktioner gennemført.
- Integration af bistandsformer i geografiske enheder gennemført.
- Strategisk planlægning gennemført, men
- decentralisering af opgaver og ansvar til bistandsmissionerne kun foretaget i begrænset omfang, når bortses fra støttefunktioner som økonomi, indkøb og rekruttering (for så vidt forudset i 1986-omlægningen, idet denne proces først skulle igangsættes, efter at de øvrige ændringer, herunder især den strategiske planlægning, var gennemført).
- Administrative støttefunktioner er blevet styrket.
- Liniefunktionerne i det bilaterale bistandssamarbejde er blevet svækket i stedet for styrket. Svækkelsen er en følge af en uklar ansvars- og rollefordeling mellem den faglige ekspertise og liniefunktionerne.
- Personalepolitisk målsætning om skabelse af et korps af bistandsadministratorer har endnu ikke kunnet virkeliggøres. ISO peger på, at dette især skyldes, at det ikke i løbet af den relativt korte tid har været muligt at nedbryde og integrere de eksisterende personalemæssige »subkulturer«. En medvirkende årsag hertil kan være, at bistandsadministratorerne ikke har fået den centrale placering i organisationen, som 1986-ændringen forudså, idet linieansvaret er blevet skubbet i baggrunden af den sektorfaglige ekspertise.

Anbefalinger

- Støtte til en fortsat *decentralisering*. Mulighed for at styrke de bistandsadministrative funktioner gennem decentralisering til projekterne ved udvidelse af projektledernes ansvar eller øget udlicitering af projekter.
- Tilslutning til Udenrigskommissionens forslag om en ny struktur i Udenrigsministeriet baseret på to regionale søjler. En fordel for Danida.
- Tilslutning til Udenrigskommissionens forslag om en enhedstjeneste af halvspecialister, men med adgang til fastansættelse af specialister med en bred sektorfaglig baggrund. ISO vil således begrænse åremålsansættelse til medarbejdere med »smalle« fagområder. En vellykket decentralisering forudsætter, at der ud af det eksisterende personale kan udvikles en gruppe af »kerneadministratorer«, der såvel har en bred faglig baggrund som en generel administrativ erfaring. Personalepolitik og

-administration indtil kontorchefsniveau forudses lagt inden for den enkelte søjle, og cheferne for bistandsambassaderne bør gives fuld autonomi ved udpegelsen af nye medarbejdere til bistandsambassaden.

- Integrationen af ambassader og bistandsmissioner forudses at kunne medføre rationaliseringer af betydning for decentralisering.

IV. Udenrigskommissionens forslag til struktur- og organisationsændringer, der påvirker bistandssamarbejdet

Generelt bemærkes, at Kommissionen har et bredere mandat end ISO-undersøgelsen og derfor et bredere sigte med sine anbefalinger.

- Som nævnt tilslutter ISO sig en regional opdeling fremfor funktionel (to søjler plus stabsfunktioner). Ved at tilføje yderligere funktioner til nord/syd-søjlen i forhold til 3. departements nuværende opgaver skabes der en videre ramme for bistandssamarbejde i overensstemmelse med Folketingets bredere sigte med bistandspolitikken. Der tilføjes således nye instrumenter til nord/syd-samarbejdet inden for samme administrative enhed, samtidig med at de bistandsoperative funktioner fortsat vil blive betegnet som Danida-aktiviteter.
- Personalepolitisk målsætning om skabelse af en **enhedstjeneste** af halvspecialister og grupper af åremålsansatte specialister. Kommissionens sigte går videre end det bistandspolitiske arbejde, idet også de øvrige hovedfunktioner under Udenrigsministeriets opgavefelt forudsætter øget vægt på udvikling af den faglige kompetence. Det generelle sigte er imidlertid i fuld overensstemmelse med ISO-undersøgelsens målsætning. De nuværende specialister vil få mulighed for optagelse i enhedstjenesten, og sondringen mellem enhedstjeneste og specialister på åremål vil således først blive udviklet på sigt, hvorved ISO-undersøgelsens forslag til skabelse af en gruppe af »kerneadministratorer« med såvel faglig baggrund som administrativ erfaring kan tilgodeses.
- Fleksibilitet i personalepolitikken. Halvspecialistkonceptet bygger på en vid adgang for medarbejderne af enhedstjenesten til at skifte til nye arbejdsopgaver, ikke alene inden for de enkelte søjler, men også mellem søjlerne/stabsfunktionerne. Også ISO forestiller sig, at rekruttering af nye medarbejdere sker til ministeriet som helhed, og at der efter en introducerende uddannelse sker en specialisering af det videre karriereforløb in-

den for den ene af de to søjler. Efter ISO's opfattelse vil cirkulationen mellem de to søjler være begrænset.

Den i betænkningen foreslåede fleksibilitet anses af Kommissionen for at være en væsentlig styrkelse af mulighederne for udvikling af personaleressourcerne på længere sigt, når den kombineres med den øgede indsats for faglig efteruddannelse. På dette punkt har Kommissionens anbefalinger et videre sigte end ISO-undersøgelsen, hvor det forudsættes, at personalepolitik og -administration til og med kontorchefsniveau henhører under de enkelte søjler. Af hensyn til enhedstjenesten, fleksibiliteten og for at udnytte rationaliseringsfordelene er det væsentligt at samle alle administrative funktioner, herunder de personalepolitiske, i en stabsfunktion. Det betyder på den anden side ikke, at hensynet til Danidas særlige forhold ikke vil kunne tilgodeses. Således har man i dag i Udenrigsministeriets administrationsafdeling allerede sektioner, der varetager særlige personalegruppers forhold. Det vil være naturligt at bevare og udbygge denne konstruktion, således at den nære kontakt mellem administrationen og personalet kan opretholdes. Det forudsættes endvidere, at der på repræsentationer med et betydeligt element af bistandsarbejde skal være et tilsvarende element af bistandskyndige medarbejdere på alle niveauer, incl. chefsniveau. Rekruttering og administration af eksperter og forvaltningen af stipendiater i Danmark bør imidlertid nok fortsat finde sted i nær tilknytning til det projektudførende arbejde og bør derfor overvejes placeret i nord/syd-søjlen. Det bør endvidere overvejes at fortsætte den hidtidige ordning med en generel efteruddannelsesordning suppleret med mere »søjle«-orienterede efteruddannelsesordninger.

- Skabelse af bistandsambassader ved sammenlægning af nuværende ambassader og bistandsmissioner. Der er her fuld overensstemmelse mellem ISO-undersøgelsen og Kommissionens anbefalinger.
- Decentralisering af opgaver fra hjemmetjeneste til udetjeneste. Der er fuld overensstemmelse mellem Udenrigskommissionens generelle koncept for decentralisering og ISO-undersøgelsens anbefalinger. For så vidt angår den praktiske gennemførelse af decentralisering af bistandssamarbejdet vil der selvfølgelig skulle tages hensyn til særlige forhold omkring de bistandsoperative funktioner.

Den 29. august 1990

